

**PÂNDIND
CENUȘA
DIMINEȚII**

VALERIU CIUCULIN

**PÂNDIND
CENUȘA
DIMINETII**

ROMAN
EDIȚIE REVIZUITĂ ȘI ADĂUGITĂ

E M P I D E X

Ostrovul Mare 1984 – Slatina 2009

Tehnoredactare computerizată,
corectură, paginație, tipărire, legătorie
Valeriu CIUCULIN

empidex@yahoo.com

Toate scrierile sunt sau vor fi publicate pe
www.scribd.com

*Orice asemănare cu persoane, fapte,
întâmplări, locuri reale
nu este întâmplătoare,
dar vina este numai a celor ce citesc.*

1.

– Nea Mitică, îmi place cum au aranjat masa, zău așa! Se pricep femeile astea să facă și un meniu agreabil, dar să-l și prezinte frumos, de să-ți lase gura apă numai când îl vezi.

Florin Bejan era un pic grizat, striga tocmai de la celălalt capăt al mesei, nu-l interesa dacă va fi sau nu auzit de cine voia el, lui asta-i plăcuse atunci, aspectul mesei, și dorea să afle toată lumea că el știa să fie alături de femeile ce se ocupau de plasarea aperitivelor, dovedind că le aprecia munca prin înfigerea unei scobitori într-o măslină, performanță reușită de la prima încercare, spre mirarea multora, și înghițirea ei pe nemestecate, cu gândul că sâmburele de măslină făcea bine, nu mai știa el la ce boală, dar, dacă tot făcea bine, trebuia să-l înghită. Știa el bine că nu va lipsi de la petrecerea aceea, și totuși nu putuse să se abțină să nu se încălzească cu ceva tărie, pe care o prefera întotdeauna în locul berii sau a vinului, numai vodca îi asigura starea aceea de euforie de care era cuprins zile de-a rândul, din care nu ieșea decât cu greu, printr-un efort de voință major.

Sărbătoritul îl auzise, chiar dacă umbla vorba că era cam surd, mai mult se prefăcea el, ca să nu se ferească lumea și să-și mai dea drumul la gură. Îi făcu un semn cu mâna, că-l auzise, și-i zâmbi.

Femeile se învăteau în jurul mesei, el se așezase pe un scaun, nu se simțea în formă, le urmărea cum aranjau farfurioarele, pe care le umpleau cu gesturi importante, ca într-o magie rituală, fără să se uite nici într-o parte, nici în

alta, neștiind că erau urmărite atent de el, de Dumitru Pălimariu, cel mai în vârstă bărbat la ora aceea din șantierul lor. Chiar dacă ar fi știut că le urmărește, de el nu s-ar fi rușinat, îl vedeau prea bătrân pentru a-i mai bănuși vreun gând nelalocul lui.

Lumea se cam strânsese, venise și directorul Ilieș, ca niciodată, venise printre primii, ca să-și arate respectul profund pe care-l purta lui Dumitru Pălimariu, de obicei venea printre ultimii, era și el director, șef peste toți cei cu care bea și mânca la petreceri, funcția trebuia respectată, nu se făcea să vină de la început, când lumea nu era încă dezmeticită, îi lăsa înadins să aștepte, masa nu se servea până nu apărea și el, unii nu mâncaseră toată ziua cu gândul să-și umple burdihanele în noaptea aceea și făceau scandal, ce dacă era director, el nu poate să vină la ora fixată? Și-l înjurau în gând, cu tot ce ținea de neamul lui. Doina Ceaușu sărea în apărarea directorului, pe care îl idolatriza din motive de neînțeles pentru alții, zicea și ea că dumnealui are probleme de producție, era bine informată asupra cauzelor întârzierii directorului, dar le puneau undeva la secret, erau probleme care nu-i interesau pe profanii de alături. Numai acum, ca niciodată, directorul venise odată cu primele perechi de invitați. Luase imediat un pahar cu vodcă în mână și-și căutase un loc strategic, să fie văzut ușor din toate colțurile sălii și să-și poată supraveghea subalternii, să le mai arunce vreo vorbă de duh, la care, evident, toată lumea părea că se amuză copios.

Când trecuse pe lângă el, îi aruncase în fugă:

– Nea Mitică, azi o facem lată!

– O facem, tovarășe director, o facem, acceptase vesel Dumitru Pălimariu, fără să se ridice de pe scaunul pe care se așezase de câteva minute bune. Pe mine să mă ierțați că nu pot să mă mișc, mă junghie piciorul ăsta, nu ș'ce am...

Dumitru Pălimariu folosea mai întotdeauna în adresare

apelativul "tovarășe", invariabil pentru masculin și feminin, nimeni nu-i spusese că diferă după gen, el așa apucase și nu se mai putea dezobișnui, nici nu voia, mai rău era că-i auzea pe alții cu "tov", "tov Popescu", "tov Cutărescu", parcă le dădeau un titlu nobiliar. S-a și ridicat într-o ședință și a luat poziție împotriva acestei formulări, copiasse câteva vorbe din articolul marelui lingvist Al.Graur, despre impurificarea limbii române și învățase pe dinafară câteva fraze. După ce făcuse preambulul, că el se simte jignit dacă cineva îl face "tov", ca și când l-ar face prost, sau tâmpit, a pornit în apărarea apelativului apelativului "tovarășe", complet, așa cum se găsește el prin dicționare.

– Ce-i aia, tovarăși, să-ți zică "tov", sau chiar "tovule", că am auzit și formularea asta? Nemții au pe "von", englezii au pe "sir", olandezii au pe "van", nouă ne lipsea cumva așa ceva? Nu ne-a lipsit și nici nu ne va lipsi. Dumneavoastră, cei mai tineri, nu cunoașteți cum suna cuvântul, când îi spuneai unui coleg ilegalist "tovarășe". Era ca o declarație de dragoste și un jurământ de prietenie veșnică. Și poate chiar era! Cum să nu faci declarații de dragoste partidului tău? Și-acum, după ce ne-am zbatut ani de zile să impunem acest mod de adresare, veniți dumneavoastră și-l modificați, îl aduceți mai aproape de "dom", că și "domnule" vi s-a părut prea lung și l-ați scurtat, ce mi-e una, ce mi-e alta? Nu-i așa, tovarăși! Nu-i așa! Partidul v-a cerut să fiți tovarăși, nu tovi. Auziți și dumneavoastră cum sună: to-vu-le! Parcă ai zice, scuzați apropierea, bo-u-le! Ori eu nu am de gând să mă las jignit de noul apelativ. Susțin, sus și tare, să renunțați definitiv la "tov" și "tovule", în favoarea lui "tovarășe" pe care îl regăsim și în alte limbi.

Șantierul îl obișnuiseră și cu alte moduri de a fi numit, mai ales "nene" și "nea" erau titlurile cele mai uzitate, dar cu acestea nu avea nimic, erau românești, de tradiție. Cine se credea mai apropiat, ca vârstă sau sentimente, de el, îi

zicea "nea Mitică". Distanța creștea odată cu "nea Pălimariu", pentru a fi exagerată în "tovarășe Pălimariu", folosită de cei foarte tineri, care vedeau și simțeau mulțimea anilor ce-i despărțeau, în ciuda faptului că el, Dumitru Pălimariu, se purta frumos și apropiat cu toți tinerii, indiferent de vârsta și problemele lor.

Cel mai interesant mod de adresare i se păruse al lui Mircea Voitin. Acesta nu folosea decât un singur mod de apelare, indiferent de vârsta celui căruia i se adresa. Termenul părea apropiat, dar Dumitru Pălimariu îl simțise folosit un pic în sens peiorativ, nu pentru cuvânt, Mircea Voitin era un comunist convins, ci pentru omul căruia i se adresa, pe care Voitin îl punea deodată pe același plan cu el, când îi zicea "tovarășule", îl făcea frate cu el.

Acum, Mircea Voitin stătea în dreapta directorului, o întâmplare, evident, acolo găsisese și el un loc liber. Mult se mai rugase de el să vină la petrecere, ultima petrecere la care mai participa pe șantier. Mircea Voitin era abstinent alcoolic, îi aflase povestea, și nu participa la reuniunile tovarășești organizate cu absolut orice prilej. Acum însă venise, se lăsase el cam greu, că nu e obișnuit cu bețivii, el nu bea decât o bere, dacă s-o găsi pe-acolo, că și berea nu se mai găsea, ca multe altele, ca să nu iasă din rândul lumii.

– Vino, Mircea! îl îndemnase Dumitru Pălimariu, prietenos. Îmi vei face mie plăcere, nu contează ce fac ceilalți, tu îți vezi de-ale tale.

– Vin, tovarășule Pălimariu, acceptase Mircea Voitin. Vin bucuros, chiar dacă nu mă onorează colectivul în care mă voi afla.

– De ce te ții tu așa departe, tovarășule? i-o întorsese ironic Dumitru Pălimariu. În fond, sunt tovarășii tăi de muncă...

– Da, tovarășule Pălimariu, sunt colegii mei, dar numai la muncă. În viața particulară nu vreau să am de-a face cu

ei. Mulți îmi sunt superiori, dar pe ceilalți mi-i simt inferiori, prea departe de mine. Și, prin însăși patima asta a băuturii, și cei care-mi sunt superiori în anumite privințe, îmi devin inferiori. Mi-e și milă uneori de ei, brânză bună în burdof de câine...

Știa că Mircea Voitin era un om cu adevărat superior, stătuse de multe ori de vorbă cu el și se lămurise ce caracter avea, adesea împrumuta idei de la el, cu toate că era mult mai tânăr, era abia la jumătatea carierei sale de inginer, însă câteva judecăți asupra vieții, în general, erau de valoare, și Dumitru Pălimariu accepta liniștit să i le împrumute, fără să uite, însă, atunci când le folosea, să amintească sursa ce le emanase. Că într-o zi, directorul Ilieș chiar îi reproșase că prea îl laudă pe Voitin pentru clarviziunea sa în anumite probleme.

– De ce să nu-l laud, tovarășe Ilieș? se apăruse el, apărându-l totodată și pe Mircea Voitin. Băiatul acesta este reprezentantul generației de înlocuire, noi ne-am cam trăit traiul, chiar dacă nu vrem s-o recunoaștem, am îmbătrânit și ne-am sclerosat. Acum e timpul lor, și tinerii ăștia nu ne iartă. Ai văzut bine și dumneata ce curaj au. E de ajuns ca unul dintre ei să ridice o problemă, că ceilalți o îmbrățișează imediat și nu te mai înțelegi cu ei. Până și Bejan, care ți-e îndatorat până peste cap și ar trebui să-ți fie devotat trup și suflet, ai văzut cum te-a criticat la ultima adunare pentru lipsa de interes de care ai dat dovadă pentru aprovizionarea cu scule. Am dreptate? Am, nu se poate să nu recunoști. Spiritul de generație este mult mai dezvoltat la copiii ăștia decât la noi. Curând trebuie să le cedăm locul, altfel nu se poate! Și mă întrebi de Voitin, de ce-l laud atâta. Nu-l laud, îi recunosc doar niște merite reale. De-am avea în generația lui numai oameni ca el, multe s-ar mai schimba în țara asta!

Întâmplarea aceea, când îl criticaseră pe director pentru

lipsa unor scule în magazie, în plină adunare generală, le lăsase tuturor un gust amar. Până și cei care ridicaseră problema se simțiseră mult timp jenați, nu mai îndrăzneau să discute despre ea, dar rădăcinile întâmplării porneau de undeva din trecut, de pe vremea fostului director comercial, care ieșise la pensie și lăsase postul descoperit aproape o jumătate de an. El umpluse magazia de scule cu o mulțime de lucruri netrebuincioase, uitând pur și simplu că mai existau scule foarte importante, care erau necesare într-un anumit moment, câteva săptămâni, la închiderea capacelor turbinelor pentru probe. Împărțirea netă a sarcinilor între cele trei cadre de conducere tehnică făcuse ca, după pensionarea fostului director comercial, ceilalți să nu mai știe ce se făcuse și ce nu se făcuse pentru aprovizionarea cu cheile acelea dinamometrice, speciale. Când se treziseră că e nevoie de ele, era prea târziu. Ar fi trebuit să pornească turbinele, erau prevăzute două porniri aproape simultane, premieră în istoria montării turbinelor hidro, dar nu aveau capacele închise, reprezentantul ministerului de resort stătea pe capul lor și-i zorea, termenul era termen, el știa una și bună, că trebuie să raporteze pornirea în probe a primelor două turbine, la care se lucrase în paralel, iar ei, conducerea șantierului, dădeau din colț în colț, că nu aveau cheile necesare și nici nu știau de unde să le ia.

Până la urmă se descurcaseră, prin zeci de telefoane aflaseră unde anume se găseau cheile necesare, trimiseseră o mașină după ele, tocmai pe Siret, la un alt șantier, și rezolvaseră problema, dar lucrarea întârziase și nu mai putuseră raporta evenimentul cu câteva zile înainte de termen, fapt care influențase imediat retribuțiile tuturor, ingineri, maiștri și muncitori.

La prima adunare generală, care avusese loc la vreo trei săptămâni după eveniment, Mircea Voitin se ridicase, înscris la cuvânt, și criticase indiferența de care se dăduse

dovadă în această problemă. Avea pregătit un material bogat, cu date și cifre verificabile, criticând faptul că magazia era dotată cu scule ce nu erau folosite, unele zăceau acolo de șase, șapte ani de zile, aveau praful de un deget pe ele, blocând astfel milioane bune de lei, milioane care probabil erau căutate de alte întreprinderi, unde-or fi trebuind acele scule. Vorbind numai la obiect, fără să divagheze sau să lanseze niște presupuneri, cum se obișnuia de multe ori, Voitin acuzase conducerea tehnică a șantierului că dăduse dovadă de o indiferență crasă, în contradicție cu încrederea acordată de către cadrele ale trustului, care-i numise pe cei trei (directori și inginer șef), înșelându-se totodată și încrederea oamenilor din șantier, care votaseră alegerea lor în fruntea șantierului.

Dacă micul discurs al lui Mircea Voitin îi făcuse pe unii să zâmbească – era prea mare curajul lui de a-l acuza pe director de incompetență, desigur avea să zboare din șantier în următoarele luni –, alții, care luaseră cuvântul în urma lui, se legaseră de aceeași întâmplare și se solidarizaseră cu el. Mai pe la sfârșitul discuțiilor, Constantin Alexandru, un șef de brigadă care nu lua niciodată cuvântul, din cauza unei bâlbâieli în vorbire, ceruse și el să vorbească, lista rămăsese deschisă, avea acest drept, și nu spusese decât atât, că era pe deplin de acord cu punctul de vedere exprimat de Mircea Voitin, propunând ca la cea mai apropiată adunare de partid să fie analizată întâmplarea, cu implicațiile ei politice. Asistența era dezorientată și descumpănită, pozițiile adoptate de cadrele de conducere tinere – oameni abia trecuți de treizeci și cinci de ani – erau surprinzătoare. Niciodată nu se întâmplase ca atitudinea de critică de jos în sus să fie atât de dură și deschisă.

– Și ce-ați vrea voi, tovarăși? îi întrebuse Dumitru Pălimariu, la ședința de partid. Să-l destituim pe tovarășul director? E foarte ușor să facem acest lucru. Noi propunem,

argumentăm și cine este competent va judeca și probabil ne va împlini dorința. Dar ce rezolvăm cu asta? Timpul nu mai poate fi dat înapoi. Tovarășul director are circumstanțe atenuante, țineți minte că exact în perioada aceea am rămas fără director comercial, era de datoria aceluia să se îngrijească de scule. Eu zic că a avut de suferit suficient, ca să nu-l mai facem să sufere în continuare. Credeți că e puțin lucru să știi că din cauza ta au luat oamenii bani mai puțini, exact atunci când toți se așteptau să obțină mai mulți, ba chiar și vreo primă pe deasupra? Eu îl cunosc destul de bine pe tovarășul director Ilieș și sunt convins că s-a autopedepsit suficient.

Florin Bejan, omul care fusese sancționat cel mai drastic, fiind șeful brigăzii care se ocupa direct de turbine, a anunțat că este de acord cu părerea lui Dumitru Pălimariu, renunțând, nu se știe de ce, la poziția intransigentă pe care o adoptase la adunarea generală.

Câteva alte voci s-au auzit, aprobând și ele părerea bătrânului.

Mircea Voitin nu avea de gând să mai ceară să vorbească, stătea încruntat, desenând ceva în carnetelul pe care-l avea în față. L-a invitat să-și spună părerea chiar directorul Ilieș.

– Eu?! s-a mirat el. Eu mi-am spus deja părerea și nu mi-o schimb.

– Deci? l-a încercat Dumitru Pălimariu.

– Sunt de părere că un comunist nu ar proceda așa cum a făcut-o tovarășul director. Având în vedere că funcția i-a fost încredințată de întregul colectiv al șantierului, prin votul acordat, consider că tovarășul Ilieș a înșelat așteptările acestui colectiv. Ar trebui privită problema numai prin prisma aspectului politic, căci, în fond, un act politic reprezintă pornirea a două turbine. La prima vedere, problema de care ne ocupăm dă impresia de ceva minor, ea

a fost rezolvată între timp, toată lumea o știe, dar viața însăși este constituită din astfel de fapte, întâmplări minore, care se adună într-un tot... Împărțirea sarcinilor între cadrele de conducere și compartimentele administrative este prea netă, dar, în același timp, prea generală. În fapt, nimeni nu știe, sau nu vrea să știe, cu ce anume se ocupă fiecare. Într-un șantier există o multitudine de probleme. Fiecare știe la modul general cu ce se ocupă. Cum intervine însă o problemă nouă, nimeni nu mai știe în sarcina cui cade. Toți o pasează de la unul la altul, indiferenți la finalitatea ei. Și aici găsesc că este vina tovarășului Ilieș, care, în calitatea sa de conducător general, ar fi trebuit să fie mai clar în împărțirea sarcinilor. Colateral amintesc de inexistența fișelor posturilor, după atâția ani de când șantierul acesta funcționează cu același colectiv, bine încheșat, în care schimbările sunt rare. Pe de o parte, tovarășul Ilieș este interesat de ce lipsește cutare muncitor din șantier, dar, în același timp, uită că ne trebuie cheile acelea dinamometrice speciale. Care aspect este mai important pentru întregul colectiv? Eu zic că al doilea. Pentru primul, avem maiștri suficienți, ei sunt cei care trebuie să știe de ce lipsește omul acela. Pierzându-se în amănunte nesemnificative, tovarășul Ilieș uită fondul problemelor majore. Ca director, poate este scuzabilă confuzia importanței, dar ca om politic, îi este de neiertat indiferența de care a dat dovadă.

Participanții la ședință au început să vorbească toți deodată și lui Dumitru Pălimariu i-a fost tare greu să-i liniștească. Spiritele se încinseseră, cei mai mulți dintre muncitorii participanți erau împotriva directorului, ei fuseseră cei mai afectați de reducerea salariilor în luna aceea. Când s-a cerut însă o propunere din partea lor, care să fie supusă la vot, nimeni n-a mai deschis însă gura.

– Haideți, tovarăși! i-a invitat Dumitru Pălimariu. Până

acum ați vociferat. Spuneți ce vă doare și propuneți ceva constructiv! Acesta este rostul adunării noastre. Dacă ne-am întrunit numai ca să discutăm, n-am făcut nimic. Sunteți cu toții oameni politici, spuneți-vă părerea și o adoptăm pe cea mai bună.

Cu greu au urnit o propunere. Directorul Ilieș urma să primească o notă observatorie și i se recomanda să-și schimbe complet atitudinea față de interesele șantierului. Propunerea a fost adoptată cu majoritate de voturi. Mircea Voitin și cei trei șefi de brigăzi votaseră împotriva. Dacă votul primului era de înțeles, toată lumea s-a mirat de voturile celorlalți trei. Nimeni nu i-a înțeles atunci.

– Nea Mitică, nu te simți bine? îl întreabă Doina Ceaușu, întrerupându-l din reveria amintirilor.

Se întoarse spre ea, privind-o zâmbitor.

– N-am nimic, o liniști. Mai stau și eu un pic pe scaun, toată ziua am alergat și mă simt cam obosit. Conașul a venit?

– Încă nu, dar vine el, nici o grijă. Să-ți aduc ceva de băut?

– Nu, mulțumesc. Acum nu am poftă de nimic. Dați și voi zor cu masa, că văd oameni înfometați.

– În zece minute se pot așeza. Acum, dacă a venit și domnul director...

Doina Ceaușu îl lăsa în pace, repezindu-se spre celălalt capăt al mesei, unde Eugenia Bordică puneau cu sârg măslina în farfuriuțe.

Directorul povestea ceva vesel celor de lângă el. Stătea cu un pahar în mână, aproape gol, încă nu se dăduse liber în mod oficial la sărbătoare, gusta un pic de alcool numai ca să nu stea degeaba, nu știa ce să facă cu mâinile și luase un pahar la întâmplare, gesticula cu el cu tot, accentuând părțile mai importante ale expozeului pe care-l făcea. Cei care-l ascultau, zâmbeau mai la fiecare vorbă, așteptând o

poantă care nu prea mai venea. Mircea Voitin ședea tot acolo, în dreapta lui, fără să zâmbească. Dumitru Pălimariu îl bănuia că nici nu-l asculta pe director, părea dus pe gânduri, probabil își pregătea iarăși vreun capitol de roman.

Îl știa pe Voitin scriitor amator, îi citise cele trei romane pe care le scrisese el, le citise în manuscris, căci nu se tipăriseră încă. Discutaseră împreună de multe ori pe seama celor trei creații, nu căzuseră de acord întotdeauna asupra calității lor, Mircea Voitin părea prea încrâncenat în scris, nu se putea detașa complet de spiritul critic ce-l stăpânea și în realitate. Tânărul autor îl rugase să nu-l "demaște" în fața celorlalți colegi, mai ales că unul dintre romanele lui descria tocmai viața șantierului lor. Din păcate, atât Dumitru Pălimariu, cât și autorul acelui roman, erau de acord că se cam grăbise și scrisese un roman ce n-ar fi rezistat criticii. Lecturat după vreo patru ani de la scriere, nu-i mai plăcuse nici lui Voitin.

– Îl refac, tovarășule, promisese el. Acum îmi pare rău că m-am grăbit când l-am scris, dar atunci m-am grăbit numai ca să-l trimit la un concurs de debut. L-am scris în trei săptămâni, n-am mai avut timp să-l revăd. Acum, când l-am recitit, am văzut că nu e scris cum ar trebui. Dacă nici mie nu mi-a mai plăcut, înseamnă că nici altora nu le-a plăcut. Mă și mir că am avut curaj să-l trimit la concurs! Ce s-or mai fi distrat cei din juriu citindu-l, dacă l-or fi citit!...

– Esența rămâne însă bună. Doar forma ar trebui schimbată.

– Așa e. Când voi avea timp, am să-l rescriu, dar va fi ceva nou și cu totul diferit de ceea ce am scris.

În trust mai avuseseră un scriitor amator, nu-și mai amintea numele lui, era pe la sfârșitul lucrărilor de pe Lotru, omul petrecuse vreo trei ani pe acel șantier și se încercase și el în scris. Găsise o editură cu un loc gol în plan și-i apăruse cartea, subțirică, dar plină de viață. Lumea

se bătuse pe ea, avusese parte de un tiraj destul de mare, cineva avusese ideea s-o lanseze chiar la șantierul de la Voineasa, participase toată conducerea trustului, cine vrei și cine nu vrei, de parcă ei erau autorii, toți îl lăudaseră, autorul era un fost sudor, ajuns între timp tehnician conțopist, nimeni nu știa ce conține cartea lui, vorbiseră frumos despre el, unii încercaseră să-și aroge niște merite, că-i creaseră condiții mai ușoare de muncă, pentru a-și scrie romanul, nu era deloc adevărat, omul scrisese cartea în secret, neștiut de nimeni. Festivitatea avusese succes, tot șantierul cumpărase cartea, erau și de la unitățile colege, care construiseră barajul și centrala, o răsfoiau repede, să regăsească nume cunoscute prin ea, știau că era vorba despre ei, se așteptau să se regăsească prin carte. De pretutindeni se auzeau exclamații de încântare când dădeau peste numele vreunuia, îi recunoșteau repede, chiar dacă autorul le mai schimbase câte o literă sau două în numele de familie. În colonie, cei opt sute de muncitori se cunoșteau între ei, și bucuria de a se vedea cu numele tipărite într-o carte era mare.

Bucuria muncitorilor, căci a cadrelor de conducere a fost de scurtă durată, erau descriși așa cum erau ei în realitate, niște conducători cam îmbătrâniți, nu ca vârstă, ci ca suflet și elan revoluționar. Cei mai mulți porniseră de la Bicaz, dar nu mai avansaseră, rămăseseră cu credința că Bicazul a fost piatra lor de încercare și, dacă făcuseră barajul acela, nimic nu le mai putea sta în cale. Dar rămăseseră și cu ideile și nivelul de tehnologie de pe vremea Bicazului. Se văzuseră deodată puși față în față cu tineretul, "schimbul de mâine" ziceau ei, bătrânii, "schimbul de azi", susțineau tinerii.

Autorul se trezise deodată tracasat, aruncat pe un șantier dintr-un capăt de țară, sancționat la fiecare două, trei luni, pentru vini imaginare, toate însă în umbra legii, mai avea

vreo trei ani până la pensionare, sperase să iasă la pensie din trustul acela, la care se angajase odată cu înființarea lui, în urmă cu patruzeci de ani, nu reușise, fiind obligat să-și ceară transferul. I se aprobase transferul în interesul muncii, fapt pe care-l regretaseră mulți din conducerea trustului, căci bătrânul acela scrisese o nouă carte, de mare succes, atât la cititori, cât și la critică, în care își descrisese peripețiile de după apariția primului său roman, creație a unui talent descoperit târziu. După acel al doilea roman, care avusese cititori și prin centrală, chiar și la ministerul de resort, angajații trustului deveniseră calul de bătaie al tuturor, de câte ori trebuia dat un exemplu negativ, se aminteau cele două romane care avuseseră ca personaje oameni cunoscuți din trust.

Pe vremea Lotrului, directorul Ilieș era doar șef de lot, abia terminase stagiatura și, în lipsa altuia mai bun, devenise conducătorul unui punct de lucru foarte important. Își găsisese și el locul în primul roman al șantieristului aceluia cu talent de scriitor, era exponentul generației tinere, fiind prezentat în culori rozalii. Dumitru Pălimariu putea să facă acum, după un deceniu și jumătate, comparația dintre Ilieș cel de-atunci și Ilieș cel de-acum, directorul antreprizei care construia cel mai mare obiectiv energetic al momentului din țară. Și comparația nu-i era totalmente favorabilă directorului de acum.

Poate avea și motive să nu fi evoluat așa cum ar fi fost de așteptat. Îi știa biografia, mai mult din auzite, până în momentul în care l-a cunoscut personal. Fiul unor țărani mijlocași de pe lângă Tecuci, muncise și el la Bicaz, copilandru fugit de acasă din cauza lipsurilor, erau ai lui mijlocași, dar numai cu numele, pământul lor nu mai producea ca pe vremuri, parcă secătuisese, erau și frați cam mulți și nu mai erau produse suficiente, se dusesse pe șantier să câștige un ban, intrase repede în mijlocul muncitorilor,

foști țărani și ei, dăduse peste un om înțelept, care-l sfătuisese să studieze, să meargă la școală. Făcuse liceul acolo, la Bicaz, obținuse o bursă și mersese la facultate, îi plăcea să învețe și avea și ambiție, terminase printre primii.

Între timp, bicaziștii se răspândiseră prin țară, șantierul se terminase. Venise tot pe șantier, proaspăt căsătorit cu o fată frumoasă și muncise așa cum învățase, conștiincios și conștient de rolul său. Nevasta însă îl nenorocise, se înhăita cu amanții, bea până când nu mai știa de ea și dansa goală pe câte o masă. Se despărțiseră, legea îi dăduse ei copilul care se născuse între timp, el plecase pe alt șantier, ca să uite și să nu-l mai arate oamenii cu degetul.

Din șantier în șantier, ajunsese director de antrepriză, cu cincisprezece ani înainte de pensionare. Între timp se recăsătorise, de data asta luase o femeie urâtă, că multă lume se întreba cum de nu căscase și el ochii mai bine, dar nici de data asta n-o nimerise prea bine, după ce-i născuse și asta o fată, își dăduse în petic. Refuzase să se mai despartă și de ea, dar se retrăsese pe șantier, lăsându-și fata în grija soacrei lui, o femeie de nota zece, care-și blestemase fiica și o renegase public.

Și el, Dumitru Pălimariu, se căsătorise de două ori, însă era o mare diferență între el și Ilieș, fie și măcar pentru că el se căsătorise de ambele dăți cu aceeași femeie, Elvira Costandiniu. Așa o chemase și când o luase de la taică-său, generalul, și când se recăsătorise cu ea, în zilele acelea când totul părea că se stabilește pe baze cu totul noi.

Elvira era și ea acolo, la doi pași de el, în căruciorul ei special, pe care îl folosea numai când trebuia să se deplaseze pe distanțe mari. Câtă vreme mai trecuse de când erau împreună! Patruzeci și doi de ani! Împreună e un fel de a zice, nu că nu s-ar fi înțeles, dar fuseseră anii aceia când el fusese în Dobrogea...

– Dumitre, te simți bine? îl întreabă în aceeași clipă

Elvira, de parcă ar fi ghicit că el se gândea tocmai atunci la ea.

– Elvira, ce-aveți toți cu mine, de mă-ntrebați mereu dacă nu mă doare ceva? Am eu ceva pe față care spune că nu m-aș simți bine? Ce naiba, n-are voie omul să mai șadă? Păi tu nu te gândești ce m-așteaptă pe mine în noaptea asta? Tovarășa Bordică m-a amenințat că scoate untul din mine la dans. Adun și eu rezerve pentru mai târziu.

– Ți-ai luat pastilele? se interesă Elvira, fără să arate că o interesase cu adevărat explicația lui.

– Mi le-am luat, dragă, n-ai nici o grijă.

Înjură cu poftă în gând pastilele acelea, pe care îl obligase să le ia un medic, despre care se spunea că ar fi cel mai bun în domeniul lor, al ulceroșilor. Se înfuriase când aflate că ulcerul lui recidivase și nu se mulțumise cu controlul acela la care îl dusesese Elvira, la Calafat, el se mai dusesese și la Timișoara, la o veche cunoștință din Dobrogea, și de acolo venise mai liniștit, nu avea ulcer, sau nu mai avea, dacă avusese vreodată, probabil crampele erau din cauza nervilor. La cincizeci și cinci de ani, încă mai pune la suflet toate supărările pe care i le aducea munca lui. Prietenul acela îi dăduse un singur sfat: să nu se mai supere sub nici un motiv.

– Băi, Mitrule – îi zisese el, era tot oltean, ca și el, și, cu toate studiile lui, în relațiile cu cei apropiați folosea un limbaj foarte popular – dacă vrei să mai trăiești patruzeci de ani, ascultă-mă pe mine și las-o mai moale cu supărările. Ce? Ai impresia că fără tine nu se face treaba? Lasă, că cunosc și eu ce-nseamnă șantierul, n-au trecut prea mulți ani de când căram roaba alături de tine, șantierul nu-l fac oamenii din conducerea lui, ci muncitorii, operativii, cum le ziceți voi acum. Mănâncă ce vrei, bea rațional, fumează cât mai puțin, dar rupe-te de supărări! În loc să mi te plângi de Elvira, sau de copii, tu te chiniești pentru serviciul tău. Tu

faci cum vrei, dar ar fi bine să-mi respecti sfatul de specialist, știi bine că sunt specialist, nu mă laudă lumea degeaba. Trage o linie între tine și serviciul tău. Te ocupi de el numai atât cât trebuie. Mai lasă-i și pe cei tineri să-și facă probleme. Tu, cu fața ta de unchiaș prietenos, ar trebui să stai doar să dai sfaturi. Tu ai muncit suficient, e timpul să te cam tragi de-o parte.

– Cum să mă trag, Ștefane? izbucnise el, nedumerit. Păi tu nu vezi câte mai sunt de făcut?

– Stai, bă! Ce te repezi așa la mine? Eu îți spun doar ce ar fi bine să faci. Dacă mă ascuți, bine, dacă nu, iar bine.

– Mă, Ștefane, păi la noi e ca la nimeni, mă. Toată ziua stau pe șantier, nu pot să mă rup de el. Dacă tot stau acolo, măcar să nu stau degeaba. Nu așa am fost eu învățat. Partidul a avut încredere în mine și nu pot să-l dezamăgesc.

– Mitrule! Mie să nu-mi vii cu texte de-astea! Te rog! Ai impresia că numai tu ai sarcini? Dar eu? Eu ce fac? Nu sunt membru, am refuzat întotdeauna să mă fac, dar în sinea mea sunt mai comunist decât oricare dintre voi. Îmi fac datoria? Mi-o fac! Că tocmai de aici mi se trage specializarea și renumele pe care mi l-am creat, că-mi fac pur și simplu datoria și poate ceva și peste. Ce ne cere partidul? Să ne facem datoria. Atunci?

Dumitru Pălimariu tăcuse. În discuțiile cu chirurgul Ștefan Șteanță, o somitate în materie, nu avea niciodată câștig de cauză. Medicul venea cu argumente la toate contrazicerile pe care le aborda în discuții și le câștiga întotdeauna. Suferise enorm, el, unul dintre chirurgii cu speranțele cele mai mari de a fi trimis la o specializare în Elveția, un nume de viitor, pus deodată să care o roabă cu pământ de colo, colo. Suferința își lăsase amprenta, și pe caracter, și pe fizic. Fața i se încrețise și-i mai rămăsese și un semn, în fața urechii stângi, de când sărise în apărarea unuia. Cicatricea se înroșea de câte ori devenea nervos,

singurul semn prin care se exterioriza starea lui de surescitare, de alr fel. În aparență era de un calm desăvârșit, numai cine-l cunoștea bine – și Dumitru Pălimariu făcea parte dintre oamenii care-l cunoșteau bine – știau ce se ascunde în sufletul lui când se înroșea cicatricea aceea de la tăietura de cuțit.

– Ștefan, poate ai dreptate să gândești așa, dar, uite, noi doi suntem firi diferite, eu nu pot să lucrez fără să mă identific totalmente cu munca mea.

– Faci ce vrei, Mitrule! Eu ți-am dat un sfat de medic și de prieten. Nu ești obligat să-l urmezi. Eu mi-am făcut datoria. Tu, fă-ți-o pe a ta!

– Bine, Ștefane, nu te supăra. Și cu medicamentele ăluia de la Calafat, ce să fac?

– Mă, și-ăla e medic, dar el e specializat în tratarea ulcerelor, eu sunt chirurg. Dacă el a zis să le iei, ia-le! Eu însă n-aș băga atâtea medicamente în mine. Și medicamentele sunt bune, însă numai până la o anumită limită, după care devin otravă. Partea proastă e că nimeni nu știe care e limita respectivă. Eu, unul, n-aș lua medicamentele. Dar asta e părerea mea de nespecialist, înțelegi? Tu faci cum vrei.

– Bravo, Ștefane! se veselise Dumitru Pălimariu. Eu venii la tine să-mi dai un sfat, și tu-mi spui să fac cum vreau. Păi sfat de medic este ăsta?

– Da, Mitrule, acesta este sfatul unui medic. Tu ești singurul care decizi pentru tine, dacă-l urmezi sau nu.

Ștefan Șteanță îl lăsase câteva clipe singur, se dusesse în bucătărie să facă o cafea, el, medic, conștient de riscurile fumatului și ale cafelei, chiar dacă era naturală, fuma și bea cafele ca un turc.

– Ai, Ștefane, îl întrebuse Dumitru Pălimariu, care se lăsase de fumat cu câțiva ani înainte, mai trăgea o țigară,

numai la ocazii – păi cum de fumezi tu, când mie îmi recomanzi să nu fumez?

– Bă! Tu știi vorba aia cu popa? Atunci fă și tu ce zice popa, nu ce face el!

Discuția alunecase către problemele lor, niciodată nu se întâlniseră fără ca medicul să nu-l descoase, ce mai face el, cu ce se mai ocupă, cum trăiește. I-a povestit despre noul lui loc de muncă, de unde spera – atunci – să se pensioneze, despre colegii de muncă, s-a plimbat puțin și prin viața lui particulară, apoi a ajuns la Mircea Voitin, cazul cel mai interesant după umila lui părere, între toate acele caractere obișnuite care-l înconjurau.

– Mitrule, dar ce-l îndrăgești tu atâta pe băiatul ăsta? Întrebase la un moment dat Ștefan Șteanță.

– Ascultă tu, dacă am avea oameni numai ca tinerelul ăsta, altfel ne-am scrie istoria! se declarase el de acord. Nu că e bun de gură, vorbește rar, dar bine, însă mai și face pe deasupra, spre deosebire de mulți alții, care sunt buni numai să ofere soluții, însă toate numai pe seama muncii celorlalți. A cam trecut vremea teoretizărilor, acum practica ne omoară! Și-mi pare tare rău că nu pot să-l ajut mai cu nimic, nu mai există nici un loc liber unde să-l avansez. Căci el ar merita să fie avansat pentru el însuși, nu ca alții, pentru că altul mai bun nu se găsește. Înțelegi? E unicul om pe care l-aș avansa pentru că o merită. Și tocmai pentru el nu găsesc un post liber. Când i-am propus directorului să-l ridicăm, ca funcție și retribuție, m-a luat în râs. Greu l-am lămurit asupra necesității luării acestei măsuri. Și el, șmecher cum e, m-a lăsat să perorez, s-a declarat convins și el – de mine, nu de Voitin – și mi-a scos pe masă organigrama, unde să-l bage? Așa era, nu se vedea nici un loc liber. Am lăsat-o pentru mai târziu...

– Și Elvira? Se mai plânge că o dor picioarele?

– Da... Cred că va avea nevoie de un cărucior special.

Nu se mai poate deplasa pe distanțe lungi... Tocmai ei i s-a întâmplat, ei, căreia îi plăceau excursiile!...

– Dacă vrei și vrea și ea, poți s-o aduci aici, la noi, îi propusese Ștefan Șteanță. O ținem câteva săptămâni, îmi pun toate relațiile în funcțiune. Ce zici?

– Relații? Ai și tu relații?

– Cum să nu am? Toți au nevoie de mine, de-aia și am relații. Vrei să mănânci portocale în iunie? Vii la mine și-ți fac rost. Vrei căprioară? Acum dau telefon. Și nu mă refuză nimeni.

– Cum naiba? Doar te știam împotriva relațiilor.

– Stai un pic, nu te grăbi. Nu eu am căutat relațiile, încă nu m-am schimbat, chiar după zece ani de lucru în libertate, nu m-am dat cu ăștia, ăi noi. Nu iau de la nimeni nimic, dar toți mă caută și mă cultivă, în ideea că nu se știe când vor avea nevoie de mine. E suficient să telefonez undeva pentru a mi se aduce ceea ce doresc. Hai, ce zici, o aduci pe Elvira la noi?

– N-aș vrea s-o aduc.

– De ce?!

– Pentru că aș profita și eu de niște relații, înțelegi? Și nici mie, știi bine, nu-mi plac relațiile. De ce să profit numai eu de prietenia ta? Cu ceilalți bolnavi tot așa procedezi?

– Eu, da! Poți să întrebi pe cine vrei. Pentru mine, jurământul depus o dată, ca jurământ de credință față de meserie, reprezintă ceva sfânt. Nu m-am schimbat, să știi! Nu că vreau să mă laud, dar pentru mine toți bolnavii sunt egali. Oricine vine la mine, este ca și cum ar fi fratele meu. Nu vreau să par altfel decât ceilalți, mă umilesc și eu acceptând câte un cadou, o atenție, cum se spune mai nou, dar știu de la cine să iau. Măcar atât, să-l păgubesc pe cel care-i păgubește pe ceilalți. Am luat și douăzeci de mii pentru o operație, de la un gestionar de vinuri. Stai, nu te

grăbi să mă judeci! Toți banii pe care i-am luat i-am depus în contul unui cămin de copii orfani, de aici, din oraș. Am chitanțe, eu zic că sunt în regulă. Știu că nu fac bine ce fac, dar dacă tot e să primesc, măcar să nu mă folosesc numai eu de banii aceștia. În ultimii ani i-am pus chiar pe donatori să depună banii, contra chitanțe, la căminul acela de copii. Între timp, eu îmi creasem un nume acolo, aveam depuși peste șase sute de mii. Bani, nu glumă!

– Și măcar banii sunt folosiți în scopurile pentru care i-ai depus?

– Am avut grijă și de asta, ce credeai! Directoarea căminului știe că sunt omul din umbră. Este controlată lunar de o comisie muncitorească, prieteni de-ai mei, pe care i-am ajutat și eu când a fost cazul, numai pentru a-i avea și pe ei în mână. Așa am ajuns, să nu mai ai încredere în oameni, să fii obligat să-i controlezi permanent. Știi la fel de bine ca mine că nivelul de conștiință a rămas în urma dezvoltării celorlalte relații. Vrem conștiință? N-avem decât s-o supunem unui control permanent. Acum, după cinci ani de când lucrez cu căminul, garantez că directoarea nu mai are nevoie de control lunar, și-ar face meseria și fără el, dar nu vreau să scap problema din mână, de îndată ce ar simți o undă de interes, există riscul să nu mai lucreze ca de obicei. Când o să avem timp, ți-oi povesti eu mai multe...

2.

– Copii! La masă! anunță Doina Ceaușu, urmărind cu ochii grupul în care se afla directorul Ilieș. Tovarășe director, poftiți aici!

Organizatoarele chefului stabiliseră de la bun început, cu zile bune înainte, atât meniul, cât și lista invitaților. Lista i-o prezentaseră mai întâi directorului, așa erau obișnuiți toți, pentru orice problemă de decizie majoră să se adreseze

directorului, dar Ilieș le luase la goană, să se ducă cu ea la tovarășul Pălimariu, ai lui erau invitații, el trebuia să decidă. Doina Ceaușu venise la Dumitru Pălimariu cu lista și el o aprobase verbal.

– Dar aş avea o rugămintă, adăugase el. Mesele să fie așezate în cerc, sau în oval, înțelegeți? Să nu simtă nimeni că cineva este mai important decât altul. În stânga mea îl plasați pe director, în dreapta va sta Elvira, iar lângă ea, Voitin și nevastă-sa. Ceilalți vor ședea unde vor, mie mi-e indiferent.

– Dumitre, unde este locul tău? întrebă Elvira, împingând la roțile căruciorului pentru a se apropia de el.

– Aici, dragă. Uite, mă voi așeza primul, ca să dau tonul.

Se așează pe scaunul ce-i fusese rezervat. Elvira ocupă locul gol de lângă el, în dreapta. Dumitru Pălimariu observă cum Eugenia Bordică încearcă să ocupe ea locul următor, dar o opri:

– Jeni dragă, acolo va sta Mircea Voitin. Te rog! Mircea! Mircea Voitin! Unde ești, domnule?

– Aici sunt, tovarășule Pălimariu, răspunse cel chemat, trăgându-și nevasta după el, cam pierdută între toate acele mărimi ale șantierului.

– Hai, măi, treceți lângă Elvira! îi îndemnă Dumitru Pălimariu, furios nu se știa de ce.

Așteptă să se așeze toți la mese, erau locuri suficiente, totul fusese bine pus la punct, nimeni nu rămânea pe dinafară, ba chiar mai erau patru scaune libere, pentru eventuali musafiri netrecuți pe listă.

– Tovarăși! Luați de mâncăți! îi invită sărbătoritul, dând exemplul cel dintâi.

Știa că se vor ține discursuri, dar îl rugase pe directorul Ilieș, care urma să vorbească primul – căci el era primul în toate, de la el se aștepta întotdeauna să dea tonul la orice acțiune – să amâne luările de cuvânt până după aperitive.

Cu stomacul plin, oamenii aveau răbdare și puteau acorda atenție celor ce se spunea, ca să asculte mai bine.

– Bun salam, constată Ilieș, aplecându-se spre urechea lui, de parcă avea să-i transmită cine știe ce mare secret. De unde l-ai găsit?

– De la Craiova am adus aproape tot. Am un prieten pe acolo, pe la abator.

– Nene, dar ce de prieteni ai dumneata!

– La vârsta mea, e normal să fiu cunoscut de foarte mulți oameni, nu-i așa?

Zgoimotul tacâmurilor era singurul care se mai auzea. Mesenii erau ocupați până peste cap, rarele vorbe care se mai schimbau nu se auzeau, se vorbea în șoaptă. Numai Florin Bejan nu-și putea ține gura. În timp ce se chinuia cu o măslină, pe care, până la urmă, o luă cu mâna, anunță tare, să-l audă toți:

– Nu se mai aude nici musca! Și-aia a murit, că i-a trecut vremea.

Sanda, nevastă-sa, îl trase de mânecă, privind încruntată în jur, bombănindu-l.

– Ce-ai, tu? se miră Bejan. Nu vezi cum mănâncă toți, de parcă n-au mai văzut salam și brânză de la Paștele din anul trecut?

– Taci, Florine! se auzi vocea mai ridicată a nevestei. Te faci de râs!

– Lasă, dragă! Aici suntem în afara programului și mă cunosc toți că am gura spurcată și liberă! Uită-te la doamna Bordică, nu i-a ajuns cât a mâncat pe furiș cât a aranjat masa.

Eugenia Bordică nu se simți atinsă. Știa să treacă cu eleganță peste micile înțepături, iar pe Bejan nu se putea supăra, când era puțin ciupit, avea gura cam slobodă, îl cunoștea de câțiva ani buni. Știa ea bine că el se va liniști în curând, de îndată ce va goli singur o sticlă de vodcă. După

aceea i se va auzi gura din ce în ce mai rar, până când avea să cadă sub masă, sau să fie dus de careva acasă, să-l arunce în pat.

Dumitru Pălimariu îl cunoscuse când era încă stagiar și fusese plasat de directorul Ilieș la biroul producție, conform unui principiu, că inginerii trebuie să treacă prin toate serviciile, câteva luni în fiecare, pentru a le învăța rosturile și chițibușurile, abia după aceea fiind trecuți în producția efectivă. Cunoștința lor se realizase penibil. Erau într-o ședință a conducerii și Bejan deschisese ușa, anunțând că directorul Ilieș este căutat la telefon de ministrul adjunct. Imediat ce terminase vorba, vomitase acolo, în pragul ușii, ei se speriaseră, nu-l cunoșteau bine, credeau că e bolnav, săriseră să-l ajute, dar îi oprise Ilieș, e beat, să-l ducă cineva la aer.

Câte nu le mai făcuse Bejan! Nici nu voia să-și mai aducă aminte... Barem cu bariera aceea de lângă Balș, le făcuse numai greutate. Făceau transportul stavilelor pentru barajul de la Slătioara, stavile care veneau pe șosea, tocmai de la Caransebeș. Înainte de Balș era un pod de cale ferată, pe sub care trailerul cu stavila pe el nu încăpea, trebuia să-l ocolească, trecând pe un drum lateral, peste liniile de tren, printr-o haltă. Acolo, lângă haltă, era o barieră și trailerul nu putea roti din cauza stâlpului pe care culisa bariera. La primul transport, Bejan a plecat cu o echipă de intervenție la barieră, au scos stâlpul din pământ, trailerul cu stavila a trecut, a revenit la asfalt, dar s-au îmbătat criță toți și au uitat să monteze bariera la loc. CFR-ul i-a dat în judecată, era vorba de siguranța circulației, au cerut daune de două sute de mii și i-a câștigat.

La al doilea transport, bariera demontată a fost montată la loc, nu s-au mai îmbătat, n-au mai avut necazuri cu CFR-ul, dar la al treilea, din nou s-au îmbătat, s-au certat cu șeful haltei, care a chemat miliția și i-a acuzat de sabotaj. Bejan a

dormit o noapte în arestul miliției, până a pus directorul în alertă toate relațiile pentru a-l scoate de acolo. Din nou au fost chemați în judecată și din nou au plătit despăgubiri. După acest eveniment, directorul i-a interzis lui Bejan cu desăvârșire să mai meargă la bariera cu pricina. Când se știa că vine o nouă stavilă, îl chema la sediul șantierului și-l înclua în biroul lui, deplasându-se el cu echipa de intervenție. Erau prea mari despăgubirile care se cereau pentru a-și permite să le mai pună în sarcina șantierului.

– Nea Mitică, văd că au cam terminat, îi zise directorul. Pot să vorbesc acum?

– Da, acum se poate. Pofțiți!

Directorul Ilieș se ridică în picioare, cu paharul plin în mâna dreaptă. Aruncă o privire circulară peste toți, făcându-i atenți că e timpul să tacă și să-l urmărească. Rumoarea încetă în câteva clipe. Toți erau cu ochii pe el.

– Stimați colegi! Ne găsim aici, în această seară, pentru a sărbători ieșirea la pensie a unui tovarăș care ne-a însoțit pe șantiere de două decenii. Îl cunoașteți cu toții pe tovarășul Dumitru Pălimariu, unul dintre cei mai îndrăgiți colegi de muncă. Acum, când privesc în urmă anii în care am colaborat, mi se pare că mai ieri ne-am cunoscut, dar au trecut ani mulți, o viață de om. Tovarășul Pălimariu, nea Mitică pentru cei mai mulți, este un om deosebit, specialist de marcă, a fost bun coleg și, mai ales, a dat dovadă de înțelegere superioară a tuturor problemelor cu care am fost puși în față. Iată-l! Omul care n-a ridicat tonul niciodată, lucru mare în viața noastră plină de greutate. Devotat cauzei și revoluției, om politic cu o înaltă conștiință a necesităților istoriei, am găsit întotdeauna un sprijin real și eficient în persoana lui. Personal, regret profund că s-a născut prea devreme, fiind nevoit acum să ne părăsească prin pensionare. Nouă, cadrelor de conducere, ne-a fost un sprijin de nădejde și învățăturile lui ne-au folosit

întotdeauna pentru a trece peste greutatea inerentă activității noastre. Chiar dacă uneori am avut poziții și păreri diferite, soluțiile lui au fost cele mai bune, eu fiind obligat să-mi recunosc de fiecare dată greșeala. Om cult, cu studii sănătoase în toate domeniile, inclusiv în cel politic și tehnic, a fost întotdeauna în măsură să ne ofere soluții celor mai spinoase probleme. Pe deasupra, era în stare să accepte soluțiile altora, dacă acelea erau mai bune, fără să insiste să fie adoptate numai ale lui, așa cum trebuie să procedeze oricare om cu adevărat politic. Toată lumea știe că, într-o anumită epocă, a avut de suferit pentru aceleași convingeri pentru care acum este adulat. Nea Mitică al nostru a rămas însă același revoluționar devotat cauzei socialismului. Cine, în locul său, n-ar fi fost marcat de suferințe? El nu a fost, sau, cel puțin, nu a arătat acest lucru. Închin acest pahar celui mai iubit coleg de muncă, pentru care... Na! Că mă trec și lacrimile! Nea Mitică, să ne trăiești încă o sută de ani și atunci să dăm, tot așa, o petrecere!

Se vedea că directorul era emoționat la culme. Spiciul fusese frumos, dar cu prea mult suflet și el fusese nevoit să o-ntoarcă pe glumă, ca să-și ascundă tremurul vocii. Ciocni paharul cu al lui Dumitru Pălimariu, ridicat și el în picioare.

Cineva dădu tonul, "mulți ani trăiască!" și toți reluară imediat, în picioare, cu paharele ridicate, veseli, pe voci mai mult sau mai puțin muzicale.

Sărbătoritul simți că i se umezesc ochii. Nu se așteptase la o astfel de manifestare, discursul directorului îl emoționase, nu i se păruse tras de păr. Rămase nemișcat, cu paharul în mână, așteptând să se termine urarea cântată.

Mesenii veniră pe rând aproape de el, pentru a ciocni paharele.

– La mulți ani, nea Mitică!

– Să ne trăiești!

– Pensie lungă!

- Să nu ne uiți!
- Lă mulți ani!
- Să ai nevoie de baston la o sută de ani!

Mulțumea tuturor pentru urări, fâstâcit. Femeile se repezeau să-l pupe.

– Boșorogule, să trăiești! își dădu în petic Doina Ceașu, numai ea își permitea să-i spună așa.

– Tu vorbești? o certă el în șoaptă. Mai uită-te și tu în oglindă, și după aia să-mi spui mie că sunt boșorog!

– Să trăiești, nea Mitică! dădu Bejan tonul, grăbit să-și golească paharul dintr-o sorbitură, strâmbându-se apoi.

Ceilalți goliră și ei paharele, unii doar își muiră buzele. Aveau timp suficient să savureze vodca.

– Nea Mitică, strigă tot Bejan, atrăgând atenția tuturor. Mai zilele trecute stăteau doi proaspeți pensionari pe o bancă, în parc. Și unul zice, ai auzit, tu, Popescu s-a pensionat și a mai trăit un an? Celălalt vine și el cu vestea că și Ionescu n-a apucat decât șase luni de pensie. Mă, zice primul, să știi că le-au pus ăștia ceva în pensie!

Dumitru Pălimariu râse în hohote, cu poftă, ceilalți râseră mai mânzește, dându-și drumul abia după ce-l auziră pe el. Gluma nu era prea fericit aleasă pentru momentul acela, dar dacă cel mai vizat dintre ei o gusta, puteau s-o guste și ei. Numai Sanda Bejan îl trase iarăși de mânecă pe bărbatu-său, rotind priviri speriate și neliniștite.

– Lasă-l, Sănduco! îi strigă Tudorel Brașoveanu, contabilul șef, șeful ei direct. Nea Mitică știe să aprecieze un banc bun. Nu te mai supăra și tu așa!

– Dumitre, al naibii e Bejan ăsta! îi șopti Elvira, de pe căruciorul ei, înveselită și ea.

– Ești tânăr, Florine! îl apostrofă Dumitru Pălimariu, zâmbind. Te văd eu peste treizeci de ani.

– Ahă! Treizeci de ani e o viață de om!

– Da, dar trec și ei repede! O să vezi tu!

Oamenii nu se mai așezaseră la masă, rămăseseră în picioare și, încet, încet, se grupaseră în câteva biserițe, neștiind ce ar trebui să facă în continuare. Băutorii își umpluseră din nou paharele, privind spre sărbătorit, așteptând indicațiile lui.

– Ce urmează? se întoarse Pălimariu spre Eugenia Bordică, omul de protocol al serii.

– În câteva minute se servește friptura de pui, răspunse femeia. Imediat mă duc să văd ce e cu ea.

– Dumitre, să nu se grăbească! strigă Elvira, de lângă el, evitând să se adreseze direct Eugeniei Bordică, n-o suferea de când o auzise întrebând cum s-o fi descurcat ea, ca femeie, pe vremea când bărbatul ei fusese închis.

– Elviro, nu te mai băga! o certă el, pe ton scăzut. Lasă-l pe fiecare să-și facă treaba. Sunt destui care să se îngrijească de petrecere.

Știa și el de sentimentele nevestei pentru Eugenia Bordică, dar nu era de acord cu ea, femeile aveau gura mai spurcată când era vorba să le judece pe altele. El o lua mult mai ușor. Bănuia că Elvira era îngrijorată de câte ori i se pune reputația în discuție pentru el, să nu se supere cumva, să nu creadă și el că în anii aceia, nu mulți, dar ani totuși, îl înlocuise în sentimente cu altcineva. Ea era o femeie frumoasă și știa să-și afișeze frumusețea, fusese așa de când o descoperise el în casa generalului Costandiniu, și rămăsese la fel în toți acei patruzeci și doi de ani, trăsăturile ei nu se modificaseră, necazurile vieții nu-și pusese prea pregnant amprenta pe fața ei. În afară de boala care o măcina și o obligase să folosească bastonul și căruciorul, trupul ei nu suferise transformări importante. Iar pentru el, Elvira rămăsese aceeași soție iubitoare și, mai ales, înțelegătoare.

Mulți nu înțeleseseră atunci, după război, cum de se căsătoriseră ei doi. El nu avea nici un viitor asigurat, se

lupta să mențină în viață un ziar social-democrat, "Gândul liber", care nici măcar nu supraviețuise prea mult, iar ea avea încă o avere care ar fi îndrituit-o să caute o partidă mai serioasă.

Se căsătoriseră din dragoste, nici nu s-ar fi putut concepe alte legături între ei. Numai ei doi știau cum se hotărâseră să facă pasul. Și tot numai ei știau ce urmări avusese unirea lor în fața oamenilor și a legii, urmări nefericite pentru familia ei și pentru carierele lor.

Se scutură ca de un gând urât, când își aducea aminte de trecut se întrista, ori acum nu era cazul să-și piardă veselia.

– Dumitre, s-a întâmplat ceva? îl întreabă Elvira, simțind că era măcinat de ceva neplăcut.

– Nu, Elviro, - refuză el să recunoască adevărul. Știi? M-au emoționat cuvintele lor. Nici n-aș fi crezut să fiu atât de iubit de ei, după toate câte le-am făcut.

– Ce le-ai făcut, Dumitre? Numai tu crezi că te-ai purtat mai dur cu ei, dar ia întreabă-i, ei ce părere au? Poate că tocmai de-asta te-au apreciat, pentru că ai fost sincer cu ei. Că tu, cu sinceritatea ta, mai mult ai avut pe pierdut decât de câștigat!

– Elvira! Nu e momentul acum...

– Vă certați, vă certați? interveni directorul Ilieș, care auzise numai ultimele vorbe, apropiindu-se de ei zâmbitor.

– Nu cădem de acord asupra unei probleme, admise Dumitru Pălimariu, concesiv.

– Îi reproșam că a fost prea sincer în tot ce a făcut de-a lungul vieții, îl lămuri Elvira Pălimariu.

– Și? Nu e bine? întreabă Ilieș, mirat, neștiind cum evoluase mai înainte discuția și nevrând să cadă ca musca în lapte.

– Nu e, domnule director. Nu e deloc, ascultați-mă pe mine! Sinceritatea e bună când ai cu cine, dar în anumite situații poți s-o lași de-o parte, că tot nu câștigi nimic.

– Elvira, te rog! izbucni Dumitru Pălimariu, speriat că tocmai acum ea se va face de râs prin cine știe ce judecată emisă la repezeală.

– Lasă-mă, Dumitre! îi ceru ea, zâmbind liniștitor. Hai, domnule director, mai încolo, să-l lăsăm singur! Omul ăsta al meu, cât e el de înțelept, uneori se cramponează de...

Dar Dumitru Pălimariu nu mai putu să afle de ce anume se crampona uneori, pentru că Elvira se depărtase împingând ușor roțile căruciorului, cu directorul Ilieș alături de ea.

Elvira Pălimariu, fostă Costandiniu de două ori, de ambele dați până la mărițiș, nici nu putea spune altfel ambelor evenimente, întâmplare aceluiași doi oameni, căsătoriți o dată și apoi încă o dată, nu se adresa decât rareori cuiva altfel decât "domnule" sau "doamnă", asta numai în cazul în care respectivii nu erau mai apropiați de ea și le spunea pe nume, direct.

Cu directorul Ilieș, chiar dacă mai în fiecare zi trecea pe la ei pe-acasă, fie și numai să o salute pe ea, era destul de apropiată, dar tot "domnule" îi zicea. De câte ori ajungea Ilieș la ei în casă, intrând fără să aștepte să-i deschidă cineva, la ei ușa era descuiată până venea Dumitru acasă, după ce bătea o dată tare, ca să audă ea din cameră, o găsea pe fotoliul ei îmbrăcat în mătase vișinie, lucrând continuu la același fular, sau piept de pulover, neschimbat parcă de-a lungul anilor.

Elvira Pălimariu avea programul ei bine stabilit, seara, după ora șapte, când ea mânca, de una singură sau cu o fetiță din vecini, se așeza pe fotoliu, în fața televizorului, cu lucrul în mână, și-l aștepta pe Dumitru al ei, poate și pe director, căci cel mai adesea veneau amândoi, de obicei certându-se la cuțite, pe ton scăzut, să nu-i audă vecinii, și-și mai ziceau și vorbe grele, pentru care alții ar fi scos cuțitul, ei nu, cum se putea așa ceva, continuau cearta pe

tonul acela scăzut, până ce unul dintre ei realiza că ajunseseră în cameră și o salutau cuviincios pe Elvira.

– Dar ce aveți voi doi de împărțit? îi întreba invariabil Elvira, și tot invariabil primea același răspuns:

– Doamnă, soțul dumitale este un catâr încăpățânat!

Și imediat cearta reîncepea. Se așezau aproape inconștienți pe alte două fotolii, atâta aveau și ei, în afară de o canapea, trei fotolii, două pentru ei, unul pentru musafir, căci niciodată nu sufereau mai mult de un musafir la ei în casă, nici n-o băgau în seamă pe Elvira, care se plimba printre ei, sprijinindu-se în baston, să le aducă un păhărel, atât, un singur pahar, pe care le puneă în mâinile lor, și ei le beau încet, uitând să mulțumească, aprinși de discuție. Înceteau abia când de la televizorul deschis se auzea vreo muzică interesantă, sau erau ceva desene animate, le distrăgeau atenția și atunci se uitau și ei la ecranul aparatului și nu se mai certau. Deodată se schimbau, uitau cu totul discuția de dinainte, se interesau ce face Elvira, ce a mai lucrat în ziua aceea, ce mai trebuia făcut prin casă. Nu mai trebuia făcut nimic, femeia care le făcea curățenie venise de dimineață, a doua zi trebuia să vină să le spele, n-aveau ce să facă, plăteau serviciile acestea, el, Dumitru Pălimariu, ar fi făcut cu drag muncile din gospodărie, însă programul de șantier îi ocupa mai toată ziua, de dimineața până seara.

Elvira trecea ușor peste toate întârzierile soțului ei, altele ar fi făcut scandal, ea nu, ea se obișnuise. Avea pensia ei de boală, mică, e drept, dar nu putea nimeni să-i reproșeze că trăiește din banii altuia. Nici nu se puneă problema banilor între ei, Dumitru Pălimariu își aducea salariul acasă, întreg, așa cum îl lua de la casier, Elvira număra banii rapid, cu gesturi scurte, nervoase, după care îi arunca și lui trei hârtii de o sută, să aibă și el de-o bere sau de-o vodcă, de va fi

cazul. Ce făcea cu banii rămași, numai ea știa. Pe el nu-l interesase niciodată problema cheltuielilor necesare în casă.

– Ce-ai căzut pe gânduri, nea Mitică? auzi vocea lui Alexandru Ceaușu, șeful mecanizării.

Ridică ochii. Inginerul Ceaușu era un bărbat înalt, peste unu optzeci. Și el i se adresase cu acel adevărat titlu, de "nea", cu toate că nu era mult mai tânăr, o luase încet spre cincizeci și cinci de ani.

– Nea Sendi, uite că toate vin așa de repede, că nu mai fac față, se plânse Dumitru Pălimariu, ridicându-se de pe scaun. M-ați dat gata cu cântarea, sau am îmbătrânit eu cu adevărat, nu ș'ce se întâmplă, parcă sunt prea multe evenimente în prea puțin timp. Uite, adineauri mă gândeam la salariul meu, pe care de ani de zile îl pipăi, îl văd, apoi îl dau nevastă, pentru ca numai din mila ei să mai primesc și eu trei sute de lei. Și adesea nici pe alea nu reușesc să le cheltui.

– Ești fericit, nea Mitică! îl asigură Ceaușu, vesel. Păi eu trebuie să mă rog de nevastă să-mi dea o sută de lei și abia o scot de la ea.

– Păi ție ce-ți trebuie? Tu ai băutura acasă, pe altceva oricum nu mai dai banii. Țigări am auzit că îți cumpără tot Doina... Nea Sendi, ascultă-mă pe mine, mai bine să n-ai nevoie de bani. Îți cumpără nevasta tot ce trebuie? Ce mai vrei altceva?

– Cam ai dreptate, nea Mitică, admise Alexandru Ceaușu, mestecând câteva clipe, obicei vechi, din cauza căruia fusese poreclit Popey, după marinarul amator de spanac. Dar de unde ai făcut rost de vodca asta? N-am mai văzut de mult timp în comerț.

– Nea Sendi, am tras o tură pe la toți prietenii mei și am găsit de toate. Crezi că le-am luat din alimentară? Nu! Că în alimentară, ai văzut bine, sunt numai rafturile, cu borcane de dulceturi și tocană de legume. Le-am luat din depozit,

direct! Nu mi-a plăcut niciodată să profit de relațiile mele, căci prietenii s-au transformat, s-au pervertit, au devenit relații, bazate pe interese reciproce, uite că acum am fost obligat să apelez la toate relațiile. Noroc că am avut la cine să apelez, altfel făceam petrecerea asta pe uscătură... După ce se mai pilesc ăștia, să mă cauți să-ți dau și un păhărel de Smirnoff, am două sticle pentru cunoscători.

– Mă uimești, nea Mitică! De unde-ai găsit și Smirnoff?

– Treaba mea. Trăiască relațiile! Culmea e că ambele sticle le-am primit cadou de la un fost coleg de muncă...

– Iartă-mă! zise Ceaușu, cu ochii pe sus. O văd pe Doina că-mi face semne. Mă duc să văd ce vrea și revin.

Ilie Albuleț îi dăduse cele două sticle de vodcă superioară. Îl întâlnise cu totul întâmplător, pe stradă, tocmai se urca în Dacie ca să plece, era în Craiova, într-o parcare. Un om lovise portiera mașinii cu o sacoșă, dar nu observase poate, căci trecuse mai departe. Șoferul sărise de la locul lui, el văzuse evenimentul, pornise după trecătorul acela grăbit și neatent. Îl trăsese după el înapoi, lângă mașină, să-i arate că zgâriase portiera, n-o zgâriase deloc, dar șoferul era pornit și voia să-i bage pe gât o zgârietură mai veche.

– Ilie? întrebă Dumitru Pălimariu, de pe bancheta pe care ședea, în spate, nereținând decât numele mic al omului.

Ilie Albuleț s-a uitat lung la el, apoi a zâmbit.

– Trebuie să fiți Dumitru Pălimariu. Am ghicit?

– Ai ghicit, băiatule. Hai, vino lângă mine. Ai timp? Tovarășe Ursei, lasă-l în pace pe dumnealui, îi zisese șoferului, care se pregătea de scandal.

Ilie Albuleț se așezase lângă el, pe bancheta din spate.

– Du-ne undeva și lasă-ne să discutăm, îi ceruse Dumitru Pălimariu șoferului. Măi băiete, doar Ilie știi că te cheamă, dar numele de familie uite că nu-mi vine în minte...

– Albuleț, nea Mitică, a zis vesel celălalt.

– Așa, mă, Albuleț îți zice!

Cât i-a plimbat șoferul Ursei prin Craiova, dacă tot era să-i plimbe, măcar să vadă și el tot orașul, chiar dacă nu-l vedea decât prin prisma celui de la volan, tot era o realizare, cei doi vechi prieteni s-au convorbit, s-au întrebat reciproc cu ce se mai ocupă, s-au explicat unul altuia.

Ilie Albuleț nu ajunsese prea rău, era barman la "Perinița", cu studiile lui întrerupte din motive neimputabile lui, nu putuse aspira la mai mult.

– Bine că m-am aranjat și-atâta, zicea el, fericit. Alții din promoția noastră n-au ajuns nici măcat atât. Când ne-au scos de-acolo, au început să moară pe capete, parcă aerul de libertate le făcea rău... Ce să ne mai amintim de ei! Cine e dornic să știe cum a fost cu adevărat? Și ce rost ar mai avea?

Când aflase despre pensionarea apropiată a prietenului său, îi propusese să meargă până la el acasă, să-i dea două sticle de vodcă specială. Dumitru Pălimariu acceptase imediat și-l rugase să-i indice șoferului pe unde s-o ia ca să ajungă la el.

Stătea la bloc, în Valea Roșie, într-un apartament confort patru, de pe vremea când încă se mai construiau asemenea ciudățenii, pentru care însăși asocierea noțiunii de confort era o impolitețe. Era singur.

– Sunt singur, nea Mitică, nu m-am căsătorit niciodată. Matala ai fost mai norocos, ai ieșit mai repede, eu am ieșit abia pe la sfârșitul lui '65, mai aveam de ispășit încă zece ani, dar ne-au dat drumul mai repede, știi doar cum s-au schimbat timpurile. Și apoi, aveau nevoie de locuri goale pentru cei noi, care urmau să vină. În iarna aceea, eram prea bătrân, și fizic, și psihic, ca să mă mai gândesc la înșurătoare. Da, da, nu te uita la mine că arăt bine și-acum! Cine s-ar mai fi încurcat cu mine, cu trecutul meu?... Am

intrat la optsprezece ani, am ieșit la treizeci. Îți dai seama? Cei mai frumoși ani i-am prăpădit acolo, în Dobrogea. Am găsit de vânzare apartamentul ăsta, la preț mic, și l-am cumpărat în rate. Am fost și mandatar un timp, dar câștigam prea mult și mi-au retras autorizația. Am rămas în branșă, ce să fac. Bani am să mă îmbrac în ei, dar nu renunț la apartamentul ăsta, așa cum e el. Că dacă îmi iau ceva mai boieresc, bate la ochi. Așa, cine mă știe unde stau, nu se gândește că am un sac de bani, că dacă i-aș avea, n-aș sta eu în apartamentul ăsta și în cartierul ăsta. Acum sunt barman, căutat de toți cei care doresc să-i servesc la nunți sau la petreceri mai restrânse. Știu să aranjez o masă, am și oamenii mei, o adevărată întreprindere particulară, cu cort, veselă, tacâmuri, bucătari, tot ce vrei. Și eu, care doream să fac filozofie!... S-au dus naiba toate visele!

– De ce nu m-ai căutat pe mine?

– De unde să știu că matale te-ai aranjat? Și apoi, eram speriat de-acolo, ce să mai fac eu cu prietenii vechi? Sufeream destul pentru ale mele, nu doream să mai sufăr și pentru alții. Ce vrei, așa credeam eu atunci, când am ieșit! Cine ar fi crezut că timpurile se schimbaseră cu adevărat? Acum, e prea târziu ca să mai încerc ceva. M-am mai gândit eu cândva s-o iau de la început, dar tare greu mi-era, n-aveam bani, n-aveam unde sta... Și timpul a trecut pe lângă mine, eu am ieșit din curgerea lui, nu m-a mai interesat nimic.

În timp ce gazda căuta printr-un dulap sticlele promise, Dumitru Pălimariu s-a apropiat de o masă pe care erau foi de hârtie scrise. A luat-o pe cea de deasupra și a citit câteva rânduri.

– Iliuță, băiete! Ce-i aici?

– Acolo? a făcut Albuleț, dând din mână ca la ceva lipsit de importanță. Viața mea. Scriu și eu, când am timp, dar scriu tot cu frică, adevărul mai poate încă să supere. Am

câteva mii de pagini, nu exagerez. Am scris despre tot ce mi s-a întâmplat, am descris și oamenii pe care i-am cunoscut, și câte mi-au făcut ei...

– Mă, frate! A dat boala în voi cu scrisul!

– De ce zici așa, nea Mitrule? Mai știi pe cineva care scrie? s-a interesat Ilie Albuleț.

– Nu e unul dintre ai noștri. E un tinerel de la mine de la șantier, tinerel după vârstă, dar bătrân la minte. Mie nu mi-a venit ideea să scriu, că, vorba ceea, aș avea ce povesti. Dar nici talentul nu mă prea dă afară din casă, și nici răbdare nu am prea multă. Poate acum, dacă mă pensionezez, oi avea și eu timp... Spune-mi, nu vrei să vii pe șantier?

– Ce să fac eu acolo? Am cincizeci și unu de ani și nici o calificare, decât cea de ospătar, căpătată și asta la locul de muncă. Ce să fac eu pe șantier?

– Ți-aș găsi eu un post liniștit, fără muncă multă, plătit bine...

– Nea Mitică, eu nu mai sunt tânăr, m-am obișnuit cu un anumit tipic de viață, la vârsta asta e tare greu să mi-l mai schimb. Și-apoi, să zicem că mă aranjezi la șantier. Dar peste câtva timp, când ieși la pensie, eu ce mă fac?

– Rămân oamenii mei acolo, au ei grijă de tine.

– Care oameni ai matale? Oamenii te uită repede, nea Mitică, te uită de îndată ce nu le mai stai prin preajmă câteva zile. Știu eu ce înseamnă oamenii de acum. De când nu ne-am mai văzut noi doi? De aproape treizeci de ani. E și asta o viață de om, între timp noi am avut, fiecare, un anumit curs al vieții, ne-am format și am evoluat în moduri diferite. Poate matale, un om politic, ai fost mai aproape de probleme, însă n-ai fost tot atât de aproape de om precum am fost eu. De-aia zic, eu cunosc foarte bine omul nou, un om deosebit, într-adevăr, dar în care nu mai poți pune bază pentru o prietenie adevărată. Pe noi doi ce ne mai leagă acum, decât niște amintiri comune din vremuri de restriște?

Și totuși, eu consider că sentimentele noastre sunt mai apropiate de ceea ce se numește îndeobște prietenie.

– Mă, Iliuță, tu erai bun, într-adevăr, pentru filozofie. De ce nu te-ai ținut tu de asta?

Dumitru Pălimariu învățase de-a lungul anilor să asculte oamenii. Observase el că cei mai mulți vorbesc, spunând mai multe cuvinte decât este necesar, pentru a-și susține punctele de vedere, însă, dacă-i lăsa să vorbească înainte, se pierdeau și, până la urmă, parcă-i cereau lui ajutorul, să-i mai impulsioneze, să le mai dea un avânt. Și el asculta liniștit, știind dinainte că ei vor termina de vorbit cândva, și-atunci putea să-și plaseze și el replicile. Remarcase că cei mai mulți oameni sunt buni de gură, dar ascultători incorecți, se repezeau să întrerupă vorbitorul, agățându-se de o idee de-a lui, pe care o transformau, apoi, într-un monolog fără finalitate, în cu totul altceva, de nu se mai recunoștea de unde pornea discuția și nici ideile nu erau clarificate, deoarece, odată luată ideea, lui nu-i mai venea ușor să revină asupra ei, preferând adesea s-o lase neelucidată definitiv, calificându-și interlocutorii, în gând, nepoliticoși și incompatibili cu modul lui de gândire.

– De, nea Mitică! Mi-a fost și mie necaz, când m-am trezit că, de fapt, aș fi putut face și filozofia, așa cum o făcuseră și alții, a fost prea târziu.

Întâlnirea cu Ilie Albuleț îl întristase, ca, de altfel, mai toate întâlnirile cu prietenii pe care și-i făcuse pe vremuri, când fuseseră închiși pentru aceleași motive pentru care acum erau liberi. Mai ales el – nu știa dacă și alții – nu înțelegea mai deloc ce stătuse la baza arestării lor, a celor mai mulți. Dar și despre asta, ca despre multe altele, nu îndrăznea nici să vorbească, nici – măcar! – să gândească. I se păreau lucruri prea îndepărtate, trecute, devenite, odată cu timpul, lucruri care parcă nu-l mai priveau în mod direct.

Când fusesse acum, la întocmirea listei invitațiilor pentru

mica lui petrecere de adio – ah! ce cuvânt nesuferit! e ca și cum ai pleca pentru totdeauna, poate chiar în moarte! – Doina Ceaușu pusese numele capilor de familie, în ordinea crezută de ea a fi a importanței sociale. El, Dumitru Pălimariu, n-avusese nimic împotrivă, nu conta locul, rangul, la care era înscris fiecare, în fața lui toți erau egali, îi denumea cu un singur nume generic, tovarăși, sau măcar cu un înlocuitor tot atât de onorant, colegi, căci tovarăș, în ultima vreme, începuse să aibă un iz strict partinic, chiar dacă se hotărâse pe vremuri ca adresarea unuia către altul, în societatea noastră, să fie numai cu "tovarășe", lumea o ținea tot după legea veche, parcă mai abitir, și "se domneau" pe capete, îi luase pe toți așa cum credea el, că-i sunt colegi și tovarăși, însă citise atent lista, să fie sigur că n-avea să scape vreunul, pe care el ar fi vrut neapărat să-l invite, cum fusese Mircea Voitin. Atunci descoperise cu mulțumire că nu fusese scăpat de pe listă nici Iosif Melașin, șeful sectorului cazare, unul dintre puținii oameni din șantier care-l ocoleau.

Numai întâmplarea, cu atât mai neverosimilă, cu cât era reală, nu adusă din condei, ca în romanele în care autorii nu mai găsesc altă soluție pentru rezolvarea unei situații încurcate, de excepție, îi readusesse față în față după atâția ani. Nici unul, nici celălalt, n-ar fi dorit să se mai întâlnească, însă viața îi adusesese alături, de data aceasta pe poziții cu totul deosebite ca întâia oară, colegi de muncă, amândoi cu funcții politice în șantier, până la una din ședințele de comitet, când Iosif Melașin își cam dăduse în petic.

Îl urâse oare cu adevărat? Desigur, îl urâse pe omul reprezentat de numele Iosif Melașin, pe om, nicidecum funcția sub care se ascundea acela. Îl urâse și înainte de a fi închis, și după. Căci ceea ce făcuse el, o făcuse numai din interesele sale, personale, pe care nici măcar nu le confun-

dase cu ale revoluției, așa cum făcuseră destui, mulți, alții, ci le pusese pe-ale revoluției în slujba sa, pentru a-și realiza interesele sale, aproape nenaturale.

Că-l putuse urî, considera că decăzuse, că fusese mai slab decât Iosif Melașin, pentru că nu-i stătea în caracter să aibă sentimente care să-l dezonoreze, ca cetățean și ființă omenească. Pe de altă parte, ura față de omul acela cu chip de monstru pe vremuri îl făcuse să înțeleagă că poate să facă distincție netă între cauza generală și cea particulară, fapt care-l bucurase într-un fel. Era vremea când nu mai era sigur de nimic, și descoperirea îl făcuse să se înalțe în propriii săi ochi.

– Copii! se auzi glasul Eugeniei Bordică. Retrageți-vă mai într-o parte, lăsați mesele libere! Vine friptura!

Dumitru Pălimariu se ridică și el de pe scaun și se dădu mai aproape de peretele sălii, vestita sală 113, construită special pentru acest gen de întruniri, botezate "tovărășești", dar, în fapt, prilejuri de a mai mânca și – mai ales – de a bea ceva în comun. La urma urmei tot tovarășești erau, nu-i așa, dar nu în sensul strict al cuvântului, ci în acela mai larg, de colegi, cunoscuți, membri ai aceluiași colectiv.

Sala fusese construită într-o baracă din panouri de lemn – vilă-cabană, cum scrisese un reporter într-un articol despre șantierul lor, apărut în *Scânteia*, de începuse lumea, care nu cunoștea adevărul, să creadă că ei, șantieriștii, locuiau în niște adevărate palate, pentru care nu plăteau nimic, nici chirie, nici întreținere, invidiindu-i pentru minunatele condiții în care-și duceau viața, neștiind de praful care se ridica de câte ori bătea vântul, și zona era vestită pentru faptul că nu bătea decât de două ori pe an, șase luni din sus și șase luni din jos ul Dunării, fusese comandă specială, din patru apartamente se făcuse o singură sală, doi stâlpi centrali fuseseră lăsați drept suport obligatoriu, n-au avut cum să-i schimbe. Dumitru Pălimariu

se opusese risipei, prin construcția sălii aceleia se eliminase posibilitatea cazării a patru familii, însă nu-l luaseră în seamă, propunerea fusese supusă la vot semioficial și fusese aprobată cu majoritatea aproape absolută.

– De ce s-o facem, tovarășe Ilieș? insistase el, chiar după ce planul primise sancționarea majorității. Avem o sală foarte bună acolo, la sediul șantierului lui Bejan, n-o putem folosi pe aceea?

I se explicase că sala aceea de la Bejan era prea în centrul șantierului, drumul trecea chiar pe alături, oricine își putea băga nasul în trecere pe-acolo. Dincoace, la 113, era la marginea coloniei, nu era cale de acces decât în sens unic, era mai la adăpost, mai retrasă.

– Și sala asta o s-o folosim numai pentru chefuri?

– Reuniuni tovarășești! îl corectase directorul Ilieș, zâmbind. Dacă va fi solicitată pentru un botez sau o nuntă, nu mă opun.

Dumitru Pălimariu fusese pus în inferioritate, n-avea ce face, trecuse cu vederea – nu era nici prima oară, nici ultima oară că era obligat să treacă cu vederea abuzuri mai mici sau mai mari, pentru care suferea adânc, el, care suferise tot de pe urma unor abuzuri, nu erau comparabile, e-adevărat, dar tot abuzuri se numeau – și se prefăcuse mirat când văzuse pentru prima dată sala aceea, vestita sală 113, cu ocazia reuniunii tovarășești prilejuite de avansarea în funcție a Doinei Gheorghiu, secretara bună la toate.

Acum, când se lipi de peretele verzui, simți vopseaua proaspătă, se văruise și vopsise în urmă cu o săptămână, dar nu se uscaseră, nimeni nu știa de ce, doar vopseaua nu mai era pe bază de ulei, cum apucaseră ei, cei mai mulți, din vechime, acum erau alte tipuri, de poliadiție și polimerizare, alchidice și tot felul de denumiri pe care puțini le înțelegeau, chiar dacă făcuseră studii superioare.

– Nea Mitică, se repezi Constantin Sandu la el, c-ce te-

te-te-ai dat așa lâng-g-gă perete?

Se bâlbâia, ca de obicei, dar nu mai atrăgea atenția nimănui, se obișnuiseră cu el și așteptau răbdători să-și termine vorba. O singură dată îl auziseră vorbind ca toți oamenii, cursiv, chiar când venise în insulă, de pe Olt, și aflase că postul pentru nevastă-sa, profesoară, nu exista încă, așa cum i se promisese, și el se supăraseră atunci și-i anunțase că în aceste condiții refuză să rămână acolo, bagajele îi erau încă în camion, nu apucase să le descarce, se ridicase nervos și înjurase pe săturate, totul fără să se bâlbâie nici o clipă. Exact după ce se liniștise, bâlbâiala îi revenise.

– Vrusei să încerc vopseaua, dacă s-a uscat.

– Și?

– Văd că nu s-a uscat. Voi cum o dați pe utilaje?

– Ei, cu grijă! se sumeți Cocostel, că așa îi ziceau cei mai mulți din șantier. Eu m-am des-des-descurcat cu vopseaua asta, ci-cine nu știe cum s-s-s-o dea, mai bi-bi-bine să se las-s-se păgu-gu-baș.

– Barvo, băiete! Și de ce nu le spui și laăștia, să știe și ei?

– Da' ce, ei nu "e" ingineri?

Cam avea dreptate Cocostel, într-un fel. Dintre atâția ingineri cu funcții de conducere, numai el nu se plânsese de proasta calitate a vopselurilor. Și, culmea, și el avea aceleași studii ca ceilalți, mai toți fuseseră colegi de facultate.

3.

Se așezară din nou pe scaune și începură să mănânce friptura de pui, cu garnitură de cartofi prăjiți și cu gogonele murate la puțină, aduse de un muncitor dintr-un sat apropiat, de dincolo de apă.

– De când n-am mai mâncat murături, am și uitat, zise

directorul, chinuindu-se să taie o gogonea.

Bejan, ca de obicei, făcu o boacăna. Dându-și silința să taie elegant și el o gogonea, apăsase prea tare cu cuțitul, în loc să-l împingă în du-te-vino, gogoneaua pleznise deodată, improșcând în toate părțile conținutul cam moale, majoritatea lui ajungând pe rochia albă a nevesti-sii. Ea sări în sus, atrăgând atenția tuturor asupra ei.

– Hai, mă, Florin! Ce faci? Uite ce mi-ai făcut la rochie!

Două femei săriră cu șervețele să o șteargă, ei îi înotau ochii în lacrimi, de necaz, dar Florin al ei, după ce se șterse și el pe față, dădu semne că se supără:

– Ce-ai, dragă? Ce, ai impresia că eu am vrut să te pictez? Lasă, că iese cu apă. Și de n-o ieși așa, iese sigur cu foarfeca. Ce mai vrei? Lumea te-a văzut cu rochia cea nouă, acum poți să te duci acasă s-o schimbi.

– Ah, ce rău ești, Florine! izbucni ea, dar se reținu imediat, nu mai voia să se dea în spectacol.

Zâmbi forțat și anunță că ea se repede până acasă, să-și schimbe rochia.

– Sânduco, sări Eugenia Bordică, stai măcar și mănâncă friptura, se răcește până vii tu înapoi.

Sanda Bejan avu un moment de ezitare, apoi se așeză înapoi pe scaun, acceptând sfatul celeilalte femei.

– Asta numai de grija de a nu pierde un fel de la masă nu se duce acum acasă, să se schimbe, îi șopti la ureche Elvira, zâmbind malițios.

– Elvira! Ce ai? se opuse Dumitru Pălimariu, simțind totuși că zâmbeste fără să vrea.

Alexandrina Bejan era cea mai slabă femeie din șantier, slabă ca număr de kilograme. Era dată exemplu, atât bun, cât și rău, depinzând de situația celui căruia i se prezenta, și nimeni nu se mai mira de ea, căci i se dusesse vestea cum o zi întreagă trăia cu un covrig sau cu o eugenie, refuzând categoric un al doilea exemplar. Cum reușea totuși să

reziste numai cu atât de puțină mâncare, era o minune, oricât ar fi mâncat seara, era prea puțin. În schimb, Florin Bejan nu glumea cu mâncarea lui, când își lua pachet la el, își lua, nu se juca. Mai mânca și pe la cantină, și pe la alții, în ultima vreme, însă, nu mai acorda atenție mâncării, spre câștigul băuturii. La rarele ocazii când o aducea și pe ea după el – căci, de obicei, o scuza, "Sanda nu se simte prea bine", dar toată lumea știa că nu e adevărat, el evita intenționat s-o aducă după el la petreceri, ca să nu stea cu ochii pe el mereu, să-l tragă de mânecă – Sanda Bejan mânca tot ce i se punea în farfurie, de la ea, farfuriile erau ridicate gata curate, de-i făcuse pe toți s-o creadă zgârcită la culme, să mănânce numai de unde era pe gratis.

– Ce e, Dumitre? N-am dreptate? se rățoi Elvira, mustăcînd ștrengărește.

– Hai, dragă, nu mai fi așa rea,- o rugă el, zâmbind totuși ghiduș, dându-i de înțeles că era de acord cu ea, dar numai așa, între ei, nu puteau să se manifeste în public.

Îl văzu cu coada ochiului pe Iosif Melașin, undeva în stînga lui, într-o parte, ar fi dorit să-l aibă chiar în față, să-l privească oricând, disprețuitor, să se bucure de neputința lui, a lui Melașin, și de realizările sale. Doinea Ceaușu îl pusese însă acolo, în virtutea cine știe cărei rațiuni, poate unde era și el destul de vîrstnic, îl băgase între două perechi mai tinerele, să se simtă mai bine. Acum purta ochelari de vedere, pe vremuri purta ochelari fumurii, să-i ascundă ochii, să nu vadă nimeni prin ei, numai el să vadă, până-n fundul sufletului celuiilalt.

Stătea la masă, o masă îngustă, ceva mai mult de o jumătate de metru, cu mâinile întinse în față, palmele sprijinite pe tăblia mesei, și-l privea prin lentilele acelea fumurii, ascunzători de suflet, și avea o răbdare de fier, "noi trebuie să avem răbdare" mai și spunea, "pe noi nu ne grăbește nimeni, mai bine ar fi să recunoști acum, să nu mai pierdem

timpul."

L-a urât atunci, dar nu pe el, ci funcția pe care o întruchipa, pe el, ca om, l-a urât ceva mai târziu, când a aflat adevărul, atunci era ferm convins că funcția îl făcea așa de crunt și de rău, sadic chiar, chinuindu-l cu același repertoriu de întrebări.

– Spune, mă, banditule! nu s-a mai putut el abține, după două săptămâni de interogatorii zilnice, la ore diferite, să-l ia prin surprindere, uitând că "noi trebuie să avem răbdare".

– Ce vrei să vă spun? sârse el. Și de ce mă faceți bandit? Cu ce drept? Cu ce dovezi?

– Mă! Te crezi tare? Nu ești tare. Nu există tărie într-un suflet de bandit!

– De ce mă faceți bandit? Protestez!

– Protestează, dar spune odată!

Cu el își găsise să facă pe eroul? Păi nu știa cine fusese el? Și câți îi trecuseră și lui prin mâini? Și nu oarecine, ci spioni de talie internațională, frecați cu toate alifiile, de nu mai știa uneori de unde să-i mai aducă pe calea cea bună, să-și recunoască faptele. Și-acum vrea să facă artă cu el?

Dumitru Pălimariu știa că primul set îl câștigase el. Anchetatorul lui, locotenentul Iosif Melașin, pierduse ca un începător, cu toate că avea alte condiții decât el, cel arestat, se putea duce acasă în fiecare seară, să doarmă în patul lui, dar, bietul, niciodată nu se dusese liniștit, pentru că nu scosese nimic nou de la el, de la Dumitru Pălimariu, care dormea pe sponci, oricând putea fi chemat la interogatoriu, știa asta, nu era speriat, era numai îngrijorat, paznicul deschidea ușa vizetei cu zgomot, ca să-l trezească de cum adormea, sau răsturna o găleată goală pe coridor și-l scotea din celulă, să curețe cimentul curat, n-avea nimic că era curat, să fie și mai curat. Nu dormea prea bine, dar se odihnea suficient. Se obișnuise încă din armată să doarmă cu ochii deschiși, era ceva ciudat, clipea, urmărirea mișcările

interlocutorului, dar el dormea, nu era atent la el decât dacă ridica tonul. Atunci se trezea, prindea ultimele cuvinte, venite de departe, se lega de ele, ridica și el tonul, vechiul repertoriu, că n-aveau motive legale ca să-l țină acolo.

Era îngrijorat de Elvira și de soarta copiilor. De n-ar fi fost ei, nici că i-ar fi păsat de ce se întâmpla cu el. Când îl ridicaseră, era în toiul nopții, copiii nu se treziseră, cu toate că cei trei indivizi care pătrunseseră pe ușa deschisă de el însuși făcuseră un război nemaipomenit, care-l enervase și, cu toată situația în care se afla, nu se putuse abține să nu le-servească:

– Bă, dacă ați fi voi în subordinea mea, mâine v-ați trezi la canal, să învățați acolo cum să vă purtați!

Îl lovise unul, mai tânăr, de-abia îi mijeia mustața, cine știe ce împuțit fusese și ăla mai înainte, nu știa decât să bată. Îl oprise altul, părând mai civilizat. Acela făcuse și identificarea verbală, să fie siguri că nu arestează pe altul în locul celui căutat, al treilea îi pusese cătușele la mâini și așa, în pijama, îl luaseră cu ei. Abia avusese timp să întindă mâna spre cuierul din hol, să-și ia paltonul. Mai aruncase o privire în urmă, spre Elvira. Stătea în cadrul ușii de la dormitorul lor și plângea fără lacrimi, frângându-și mâinile de emoție.

Ceruse imediat asistența unui avocat, dar gardianul care îl condusese la celulă răsese de el, fără o vorbă, parcă era mut. Se aruncase pe un pat din cele patru, câte două suprapuse, învelit în paltonul lui transformat dintr-o manta militară și vopsit în negru. De parcă ar fi știut, gardianul trăsesese ușița vizorului, tare, sperându-l.

– Aici nu e voie să te întinzi pe pat decât după stingere! Stai în picioare!

Se ridicase, nu avea poftă să fie scos pe coridor și luat la bătaie.

– Bine, dar e noapte, stingerea..., încercase el, după ce

realizase că fusese luat din pat.

Gardianul răsese, înveselit.

– Ești deștept, bă! Ai să mori repede...

Își trăsesese peste el pătura mirosind a cal, probabil făcuse și ea războiul. Saltea nu exista, era numai o rogojină, bună și-asta, dormise până dimineața ca un prunc, fără a fi afectat de schimbarea definitivă a lui, de cetățean și de om. Neavând ce face până se lumina, se hotărâse să-și înăbușe toate sentimentele. Trebuia să afle pentru ce este învinuit, să se apere, dacă era posibil, ori pentru asta trebuia să-și economisească toate forțele. Știa că va avea de luptat cu forțe superioare lui, cel mult egale, nici n-ar fi gândit că el va fi cel superior, nu trecuse mult de când și el fusese de partea cealaltă a gratiilor...

Totuși, soarta Elvirei și a copiilor îi stăteau pe inimă, era, de fapt, singurul gând care-l speria. Nimeni nu-i spunea nimic, parcă ar fi întrebat pereții, omul din dosul ochelarilor fumurii îi zâmbea liniștitor:

– Nu fi îngrijorat de soarta lor, au alții grijă de ei, dacă tu n-ai fost în stare.

– Sunt bine? N-au avut și ei necazuri? se repezise el, încrezător.

– Aici eu pun întrebări, cetățene! se burzuluise Iosif Melașin. Tu ai doar datoria să răspunzi la ele. Ne-am înțeles?

– Atât vă rog să-mi spuneți...

– Taci! urlase anchetatorul, bătând cu palma în masă. Nu înțelegi că aici numai eu am voie să cer și să pun întrebări?! Să nu mai aud o vorbă!

Tăcuse, ascultător, dar încă de atunci simțise că e tare. Bănuise că Iosif Melașin nu știa cum să înceapă, când, după o săptămână, dezlegase misterul, ce doreau ei de la el, înțelesese că avusese dreptate, anchetatorul nu știa cum să ajungă la fondul problemei plecând de la întrebări

marginale, neinteresante, care nu l-ar fi dus nici o clipă la o legătură cu întrebarea-cheie urmărită. Și atunci când aflase ce doreau de la el, n-a mai fost nici o greutate pentru el să se închidă între niște răspunsuri stereotipe, neinteresante, enervante, golite de conținut, printre minutele de somn cu ochii deschiși. Devenise imun la orice insinuare, căci numai insinuări erau toate întrebările lui Iosif Melașin.

– Dumitre, nu-ți place puiul? îl trezi Elvira, îngrijorată de lipsa lui de apetit.

– Ba-mi place, se eschivă el. Cam nefript, totuși.

– Dacă vrei, comand o altă porție pentru tine. Ce naiba, Mița asta nu știe cum se pregătește un pui!

Mița? Ah, da, era una dintre femeile de serviciu, îngrijitoare adică, erau vreo șase toate, tot le schimbaseră de-a lungul anilor, până acum, de vreo trei ani, se cam stabilizaseră la cele șase. Fuseseră angajate pentru a face curățenie la nefamiliști, în dormitoare comune, dar se uitase ideea inițială, erau folosite acum la apartamentele conducerii, camerele de oaspeți – și astea erau o mulțime, încăperi pe care nu le foloseau decât de două, trei ori pe an – și pe la sălile de ședințe și întruniri tovărășești.

Directorul Ilieș se mirase când auzise că el, Dumitru Pălimariu, plătește o femeie, tot din colonie, pentru a-i face curățenie și a-i spăla.

– De ce nu iei o femeie de la Melașin?

– Nu vreau, tovarășe director, se opusese el, cu tot sufletul. Nu doresc să se spună și despre mine că folosesc în interes personal angajații șantierului.

– Dar se obișnuiește așa ceva. Ce naiba, doar n-ai vrea să mă vezi pe mine măturând prin casă sau bătându-mi preșurile!

– Întâmplător, dumneata ai regim de nefamilist, de aceea se poate accepta să ți se facă curățenie de către o îngrijitoare. Dar, dacă te-aș invita acum să mergi prin

dormitoare comune, să vezi ce mizerie e acolo...

– Mizeria o fac oamenii, degeaba curăță femeile astea.

– Nu-i adevărat! Nu zic că oamenii n-or fi mai neîngrijiți și mai puțin educați, dar, dacă ar vedea și ei că li se face curățenie, măcar la două zile, tot s-ar pune și ei la punct un pic, s-ar mai gândi să păstreze și ei curățenia. Dar așa, dacă Melașin a rezolvat problema. dându-le măhuri, să-și mai facă și singuri curățenie, băieții ăștia fac și ei ce pot și când pot.

– Și ce-ai vrea?

– Să-și facă fiecare datoria! Ai îngrijitoare pentru nefamiliști, atunci folosește-le în scopurile pentru care le-ai angajat, nu în altele! Căci, curând, ai să confunzi interesul general cu cel personal, nu știu dacă înțelegi ce vreau să spun. Generalul se face din suma tuturor particularităților. Când particularul rămâne numai unul singur, care se aduce, singur, la rang de general, s-a terminat totul.

– Nea Mitică, matale chiar ai impresia că eu sunt un mic dictator?

– În anumite privințe, da! Știi bine că eu sunt deschis, mai ales cu dumneata, în care văd un spirit destul de ridicat – evitase intenționat să folosească cuvântul "superior" sau "elevat" – și nu mi-e teamă că vei înțelege greșit critica pe care ți-o aduc. Tu crezi că mă păcălești pe mine, sau pe ceilalți? Preocupat în aparență numai de problemele șantierului, tu te ocupi în aceeași măsură și de ale tale personale. Între două telefoane, în legătură cu producția, ai timp să-i trasezi lui Stoianov sarcina de a-ți schimba așternuturile, cu toate că nu sunt decât de trei zile și n-au avut timp să se murdărească, mai apoi să-ți schimbe butelia, sau să-ți ia o pâine – că nici la pâine nu poți să te duci, cine a mai văzut un director la coadă la pâine? Vezi unde-ai ajuns? Și nu numai dumneata, sunt atâția și-atâția, care, sub aparența aglomerării marilor probleme ale producției,

transferă rezolvarea treburilor personale pe seama subalternilor direcți, uitând că o atare comportare este în totală contradicție cu calitatea de comunist. Și subalternii ăștia, de obicei sunt devotați conducătorului lor, chiar dacă-l mai critică ei pe la colțuri, când primesc o sarcină din gura aurită a șefului lor, sunt gata să se facă luntre și punte ca să o îndeplinească. "Dispoziția tovarășului director" este parola cu care se deschid toate porțile în șantier.

Când se supăra pe careva, Dumitru Pălimariu trecea de la acel neutru "dumneavoastră" sau "dumneata" la "tu", fapt care îi făcea pe cei care-i cunoșteau politețea adesea exagerată să-și ia măsuri de apărare, când ajungea la "tu", situația era cu adevărat gravă. Atunci, când discutasă mai aprins cu Ilieș, își cam ieșise din fire și ajunsese la cel mai cunoscut pronume de adresare, pe care copiii îl învață de la primii pași în viață, pe celelalte învățându-le mult mai târziu, mai mult ca să ascundă adevăratele sentimente pentru interlocutori în dosul unor pronume sofisticate.

Discuția rămăsese în coadă de pește, sunase un telefon și directorul le luase pe rând, ca de obicei, o problemă se lega de alta, tot așa se legau și telefoanele, Dumitru Pălimariu renunțase la convorbire, se retrăsese discret. Credea că Ilieș uitase ce discutaseră ei, dar peste câteva zile chiar el a reluat vorba. Gândise probabil mult în acel răstimp la observațiile pe care i le făcuse bunul său prieten, căci avea niște fraze gata construite, pe care le debita una după alta, fără să-l lase și pe Pălimariu să intervină.

– Vezi că am avut dreptate? a conchis Dumitru Pălimariu, când a simțit că directorul terminase cu adevărat tot ce reușise să gândească de unul singur. Să știi că nu greșesc ăștia când spun că la bătrânețe îți vine mintea la cap. Dacă m-ai fi pus acum treizeci de ani față în față cu această problemă, altfel o rezolvam, mai scurt, mai direct, așa era pe-atunci, trebuia să dai soluții pe moment, soluția

cea mai bună, nu era timp s-o alegi din mai multe. Acum, cu toate că timpurile s-au schimbat, eu aș fi dat soluția tot pe loc, dar din cu totul alt motiv: am minte și experiență mai multă.

Directorul fusese de acord cu el, dar nu schimbase nimic în obiceiurile pe care și el adoptase de la o vreme.

– Nea Mitică, teoria e bună, nimic de zis, dar cu practica e mai greu, îi spusese el lui Dumitru Pălimariu, peste vreo două luni de la prima discuție, când acesta îl întrebasese de ce nu-și aplică principiile enunțate atunci. Și-apoi, ce le cer eu ăstora, nu e prea mult, și nici prea greu.

– Da, tovarășe director, nu e nici prea mult, nici prea greu. Dar crezi dumneata că se duce Stoianov să-ți schimbe așternuturile? Nici gând. El ia o îngrijitoare după el, ca la armată, comandantul și soldatul, ea cară tot, el doar stă și urmărește, să vadă dacă e bine întins un cearșaf, dacă pătura n-ar trebui schimbată și ea. Prin urmare, dumneata rupi de la alte probleme, poate mai importante, doi oameni, nu unul. Și cei doi oameni primesc bani pentru ora sau orele pierdute, bani din buzunarul statului, adică ai noștri. Ce-ar fi să propun să ți se rețină acești bani din retribuția proprie?

Ilieș s-a uitat lung la el, vrând parcă să-l străpungă, și n-a mai zis nimic. Dar la împărțirea primelor următoare, s-a prefăcut că a uitat de Dumitru Pălimariu.

– Dragi oaspeți, dragi colegi! îl auzi pe Florin Bejan, și abia acum observă că acesta se ridicase în picioare și că în sală se făcuse liniște, cineva închisese pick-up-ul lui Cintează, de care el era foarte mândru, și toți se uitau la vorbitor.

Florin Bejan se mai "aranjase" puțin, sticla de vodcă din fața lui se golise de parcă ar fi pus-o la fiert și s-ar fi evaporat alcoolul. Săduca lui mânca fără să bage în seamă

evenimentul, atentă să nu-i scape vreun oscior neros.

– Sărbătorim astăzi pensionarea tovarășului Pălimariu! continuă Bejan și se poticni, lumea aștepta cu totul altceva, asta știau și ei, că doar de-aia se adunaseră aci, se pensiona nea Mitică și dădea o masă de adio, de ce să nu participe?

În sfârșit, Florin Bejan își regăsi suflul:

– Dacă ne-am strâns aici, să nu ne-apucăm să radem tot, mâncare și băutură, cum face acum nevastă-mea, care nici nu m-ascultă, uitați-vă și dumneavoastră cum bagă-n ea pe înghesuite!

Toți izbucniră în râs. De la Bejan se puteau aștepta la orice, nu crezuseră că și acum, într-o ocazie, oricum, mai sobră, el s-ar fi putut comporta așa cum îl știau toți. Sânduca ridică ochii abia la auzul râsetelor lor, văzu că toți o privesc, se roși toată, ceru ajutor lui Florin, din priviri, apoi, încurcată, lăsă în farfurie osul cu care se lupta și începu să se șteargă cu un șervețel. Ion Șablonschi, vecinul ei din stânga, își apropie capul de al ei și-i dezlegă misterul pe care ea nu-l înțelegea cu nici un chip.

Florin Bejan înțelese că ea era în mare încurcătură și trecu mai departe, ca să evite prelungirea momentului ei penibil.

– Eu n-am avut de gând să vorbesc, că doar nu suntem la o ședință, să ne înscriem la cuvânt doar pentru a ne auzi glasul, dar, având în vedere evenimentul la care participăm, pentru unii, ultimul, pentru alții, fără importanță, doresc să vă povestesc acum o scurtă întâmplare, poate pentru alții, nesemnificativă, plină însă de învățăminte pentru mine. Eram pe Oltul superior, abia venisem și eu, un puțoi – să mă scuze doamnele – fără minte și plin de mine. Nu mai văzusem un șantier, practicile anuale din facultate le făcusem tot pe la beneficiari. Și mă duc eu pe șantier, lângă unii care tăiau niște țevi pe o platformă. Stau eu pe lângă ei, mă uit, îi încurc, se tot loveau de mine, de parcă aveau

treabă numai în locurile unde mă așezam eu. Și-odată îl aud pe unul, e chiar aici în sală, nu-i dau numele, că nu știu cum ar reacționa acum, zice "băi, băiețel, ia pune matale mâna pe furtunile alea, că nu prea mai vine acetilenă și trebuie să-i dăm pantă să curgă!" Eu, neștiutor, iau furtunile și le ridic de la pământ. "Mai sus!" zice ăla. Le ridic mai sus, ce să fac. Stăteam așa, cu mâinile ridicate, ținând furtunile să facă pantă, să curgă acetilena mai repede, până când am cam obosit și mă tot uitam la omul meu, să-mi spună că e gata, ajunge. Când colo, el – nimic! Dacă-am văzut așa, odată i-am aruncat furtunile, să se învețe minte, și-am plecat de-acolo, în râsetele muncitorilor. Nu m-am supărat atunci, așa pățești dacă te bagi în sufletul omului. Dar l-am ținut minte pe respectivul și, peste ani, i-am copt și eu una, și mai și!

Bejan se opri din nou, să dea rând râsetelor asistenței. Dintr-o parte se auzi o voce:

– Dar ce legătură are asta cu nea Mitică?

Florin Bejan se scărpină în creștet și, cerând liniște, recunosc:

– Asta e, că nu-i mai văd legătura. Și, să vă spun drept, când am început să vorbesc, voiam s-o aduc încet spre momentul de față, dar am pierdut ideea. Oricum, să ne trăiești, nea Mitică, și să nu ne porți ranchiună! Aha! Asta era! Mi-am amintit ce doream să spun. Așa cum eu l-am ținut minte peste zece ani pe șmecherul care mi-a făcut figura atunci, plătindu-i-o și eu, tot așa doresc să-mi facă și nea Mitică o figură urâtă, peste zece ani! La mulți ani!

Și jap!, conținutul paharului dispăru, pe gâtjejul primitor.

Se ridicară toți, unii cu paharele, alții cu ce aveau în mâini, o pulpă sau o aripă de pui, ca să ureze din nou la mulți ani celui pensionat.

Dumitru Pălimariu mulțumi din nou tuturor, sorbi și el o

gură de vodcă, tăria nu-i prea plăcea, cu vinul se descurca mai bine.

În sfârșit, își făcu apariția și inginerul șef Dobrică, întâmpinat cu exclamații de toate felurile, de regret (că nu venise mai devreme, sau, chiar, că totuși venise), de indignare (cum de-și permitea să întârzie la o petrecere atât de importantă, sau să vină în urma tovarășului director), de dispreț (se putea să piardă el ocazia asta!), de invidie (al naibii, ăsta vine când nu mai este așteptat!). Se îndreptă direct către sărbătorit, făcându-se că n-aude apropoul Doinei Ceaușu:

– Cine v-a aranjat așa bine papionul?

Se înclină în fața lui Dumitru Pălimariu, îi întinse mâna și rosti destul de încet pentru a nu auzi și alții, mai îndepărtați:

– Nea Mitică, te rog să mă ierți, am circumstanțe atenuante pentru întârziere. Mi-e jenă să-ți povestesc ce mi s-a întâmplat, dar te rog să mă crezi că mi-a fost imposibil să vin mai devreme. La mulți ani și pensie cât mai lungă!

Eugenia Bordică se apropiase, curioasă, să afle ea explicațiile inginerului șef, cu care nu se avea tocmai bine, chiar dacă el era foarte apropiat de femei în general, având și renumele de taur al coloniei.

– Să vă conduc la locul dumneavoastră? se oferă ea, sesizând că Dobrică nu era încântat de prezența ei alături de el.

– Mulțumesc. Mai bine arătați-mi scaunul și mă duc eu și singur. Doresc și aperitivul, n-am mâncat nimic de azi dimineață!

– Da, tovarășe inginer șef, aprobă Eugenia Bordică și se depărtă de el, nemulțumită.

– Îți mulțumesc pentru urări, Ioane! apucă Dumitru Pălimariu să răspundă și el. Îmi pare bine că ai putut să vii, eram îngrijorat. Nu te scuza, te cred că nu ai putut să vii

mai repede. N-are nimic, mai e timp până dimineață. E abia nouă, nu-i așa?

– Nouă și cinci, preciză Ion Dobrică, privindu-și ceasul-inel, electronic, de duzină, dar estetic și de efect printre cei care nu mai văzuseră așa ceva.

– Ia un loc pe-acolo, unde sunt scaunele libere. Ar fi trebuit să-ți păstrez un loc mai lângă mine, dar dacă ai întârziat...

– Lasă, nea Mitică! Mă duc și acolo. Principalul e să fim împreună aici!

Dobrică se depărtă, ocolind prin spatele lui Iosif Melașin. Se așeză pe primul scaun liber și începu să mănânce și el, cercetând cu ochii starea în care ajunseseră ceilalți meseni.

Cocostel Sasandu se ridică și el să spună câteva cuvinte. Era lucru mare să-l audă vorbind în public și toată lumea făcu liniște.

Transpirând din greu, Cocostel reuși să articuleze:

– Eu nu-nu vreau să s-s-spun decât atâta: la p-p-pensio-narea mea s-s-să fie și nea-ne-ne Mitică!

– Bravo! strigă Doina Ceaușu, bătând din palme, urmată imediat de toți ceilalți, încântați de urarea simplă, dar plină, a bâlbâitului.

Sasandu se așeză, roșu de emoție și mândrie că putuse să vorbească fără a se poticni prea tare.

Friptura de pui era cam pe terminate, în afara inginerului șef, mai toți stăteau cu mâinile pe pahare, venise și vinul, un vin alb, ales după toate canoanele de la crama din Izvoare, unde șantierul avusese câteva lucrări foarte importante. Mai aveau trei sortimente de vin, însă fiecare era cu rostul său, o aveau pe Eugenia Bordică drept expert în materie, ea știa când trebuia scos un anumit fel de vin.

Cu vinurile nu se ocupase Dumitru Pălimariu. De ani de zile nimeni nu mai cumpăra vin de pe piață, de când

inginerul șef Dobrică aflase că zona aceea a Olteniei, în care el aterizase după doi ani petrecuți în Imperiul Centrafrican, era o zonă viticolă, de bună producție. Se interesase prin câțiva interpuși dacă nu existau crame care ar fi avut nevoie de ceva lucrări speciale și angajase forță de muncă din șantier și materiale pentru extinderi sau reparații la cramele din apropiere. O parte din lucrări se făceau cu acte în regulă, cu cifre de plan, dar o altă parte se executa numai pe baza înțelegerilor secrete dintre directorii cramelor și Dobrică. Din aceste înțelegeri, ambele părți aveau avantaje, cramele prosperau, fără să afecteze investițiile, iar Ion Dobrică își asigura absolut tot necesarul de vinuri, pentru el și colegii săi, în orice cantitate și din oricare calitate.

Toți știau că Dobrică se ocupă de aceste mici aranjamente, dar nimeni nu încercase să-l împiedice, cu toate că motive ar fi fost suficiente. Mai ales că el nu era un egoist și împărțea vinul de care făcea rost, fără să-i pară rău. Cei mai mulți se prefăceau că nici n-ar ști despre ce era vorba, dar nu se arătau tot atât de neștiutori când îl întrebau dacă mai există cutare sortiment de vin, care le plăcuse lor în mod deosebit.

Numai Dumitru Pălimariu încercase o dată să se opună la angajarea de noi lucrări la crame. Dar încercase exact când nu se putea face nimic: era vorba despre crama partidului de la Stârmina, ori aici nu se mai putea opune nici el angajării lucrărilor.

– Ce vrei, nea Mitică, să-mi pierd postul? se apăruse directorul Ilieș, când el îl sfătuisese s-o termine odată cu cramele.

– Dar măcar ne dau ceva bani pentru ceea ce le facem lor acolo?

– Da. Aici, ne dau. Sunt lucrări luate corect în antrepriză, cu situații de lucrări, cu decontări în bancă.

– Și de ce ne-au ales tocmai pe noi?

– Suntem cea mai de soi unitate industrială din județ. Păi, ia spune-mi, unde mai găsești specialiști în aproape toate domeniile de activitate?

– Bine, tovarășe, dar noi avem lucrări mult mai importante, de interes național. Ori, dacă rupem câțiva oameni acum, pentru câteva luni, se resimte lipsa lor, nu? Și atunci? Pe de o parte tipi după oameni, că n-ai oameni suficienți, pe de altă parte, îi lași să plece la lucrări secundare. De unde până unde ideea asta?

– Dar e vorba de crama partidului!

– Și? Ce, au intrat zilele în sac? Dă-mi mie numele ăluia de la partid care te-a obligat să angajezi lucrarea!

– Nea Mitică, stai așa, nu te enerva! Este ordin să se facă lucrarea asta, crezi că altfel mi-ar fi zis cineva s-o fac? Bun, și dacă e ordin, de unde-o fi el, atunci trebuie făcută. Și cine s-o facă? La noi nu se cunoaște chiar așa tare dacă luăm câțiva oameni din producție. Dacă însă-i lua de la vagoane, se simțea imediat. De-aia am acceptat chiar și eu lucrarea asta, nu l-am mai lăsat singur pe Dobrică.

– Dar nu e normal și nici rațional, să ne întrerupem noi de la muncă, și pentru ce? Pentru o crămă! Ce găsim la crămă? Băutură! Păi nouă băutură ne trebuie? Terminarăm tot și ne lipsea băutura!

Cu primul drum la județ intrase în toate birourile, până dăduse de unul de la investiții, un tinerel nevinovat în aparență, care se apăruse simplu:

– Este dispoziția primului secretar!

Dumitru Pălimariu ceruse audiență la primul secretar, era nou în post, adus de la alt capăt de țară, un tip dur. Îl primise în audiență peste rând, Dumitru Pălimariu era o figură în județ, de care toată lumea se lovea când ar fi dorit mai puțin, îl ascultase cu atenție, își notase problema într-o agendă cu coperti parcă aurite și-l concediase, spunându-i

că va studia, nu cunoștea situația, problema era mai veche, de la cel pe care-l înlocuise.

Dumitru Pălimariu a înțeles că se studiasse într-adevăr problema, când a aflat că la cramă trebuie să mai trimită o echipă de montori, veneau rezervoarele de fermentație și cineva trebuia să le monteze. S-a întristat atunci, două zile nu i-a mai intrat nimeni în voie.

Văzu cu coada ochiului că cineva îl ridică pe Anton Bordică de la masa lui și întoarse capul într-acolo. Era chiar nevastă-sa cea care îl deranja.

– Ce se întâmplă? se interesă el la Elvira.

– Zice că ne dă circ, ce mai circ o fi și-ăsta, răspunse Elvira, cam pe gânduri.

Mircea Voitin se ridicase și el de la masa lui și aducea o casetă măricică, drapată cu o pânză neagră, pe care o puse pe masa de lângă cea la care ședea Dobrică. Manipulă câteva hârtii, aduse de Anton Bordică, le puse una peste alta, pe masă, alături de caseta cu minuni și ridică privirea, așteptând liniște.

Cu vocea puțin tremurată din pricina emoției, îi anunță:

– Vă voi prezenta acum câteva numere de iluzionism. Să nu vă așteptați la ceva deosebit, eu sunt numai un amator, nu un profesionist. Dacă nu-mi va ieși ceva, să nu râdeți de mine. La repetiții mi-au ieșit toate. Acum, iată, avem aici un ziar obișnuit, observați, nimic falsificat, nimic trucat... Îl împăturim astfel încât să realizăm un fel de pungă... Priviți, punga este goală! O prindem jos cu o agrafă, altfel nu stă strânsă... Alături avem un ziar identic, facem și din el o pungă, o punem și pe ea aici, pe gheridon... Așa! Acum vă rog să-mi dați o monedă, indiferent de cât e... Bun! Tovarășul Bordică mi-a dat o monedă de douăzeci și cinci de bani. Dacă ar mai fi circulat și cele de cinci bani, precis mi-ar fi oferit una din aceea!

Rumoare în sală. Anton Bordică nu era cunoscut ca fiind un zgârcit, cine știe cum nimerise moneda aceea la el.

– Nu face nimic! continuă Mircea Voitin. Cu o monedă mică, efectul va fi și mai mare. Uitați, priviți! Moneda o introducem în această pungă, facem două pase, o punem pe gheridon... Cu ajutorul baghetei o voi face să treacă în cealaltă pungă. Abracadabra!... Ei, sincer să fiu, nu știu dacă a trecut, n-am putut să învăț tot textul vrăjilor care ar trebui făcute la figura asta, o voi încerca mai târziu, deocamdată introducem o batistă de mătase în această a doua pungă, uitați, e înăuntru... Acum o împăturim, punga, nu batista, mai facem o pasă, nu se știe niciodată de câte pase e nevoie pentru translația obiectelor grele... Acum luăm prima pungă, o răsturnăm... o scuturăm, ar trebui să iasă o batistă, căci așa era numărul, dar ea nu vrea... precis nu am făcut suficiente pase... Hai să vedem dacă măcar moneda a trecut în cealaltă pungă... Ne uităm în ea și, culmea!, batista nu mai este, priviți, punga este goală... În schimb, dacă o scutur puțin, ei da!, a ieșit moneda de douăzeci și cinci de bani pe care mi-a împrumutat-o colegul nostru. Pofțiți, mulțumesc, moneda vă aparține! Dacă ar fi fost de un leu, poate ar fi mers mai ușor.

– Dar îți pot oferi și una de un leu! sări Anton Bordică.

– Și ce să mai fac cu ea?

– Aha! Înseamnă că ti-ai pregătit trucul pentru o monedă de douăzeci și cinci de bani! se bucură Bordică, știind bine că totul era trucat, poate chestie de "grabă de mână", cum zicea Doina Ceaușu.

Iluzionistul de ocazie luă moneda de un leu oferită ca pe o ofensă, se trase la masa la care lucra, introduse liniștit moneda în cea de a doua pungă, o scoase imediat, pentru a convinge asistența că era acolo, apoi iarăși o puse în pungă.

– Tovarășul Bordică m-a acuzat aici de pregătirea turului. Accept acuzația, dar vreau să încerc un tur de forță,

pentru a-i demonstra că trucul este mult mai complicat. Uitați, am aici un cartof ca oricare altul, luat mai înainte de la bucătărie. Vă rog să-l dați din mână în mână, pentru a fi cercetat.

Cartoful trecu pe la toate mesele, oamenii nu știau ce să vadă la el, un cartof obișnuit, ce-ar fi putut avea în plus ca să fie interesant? Curând cartoful ajunsese înapoi la Mircea Voitin, care-l puse alături de pungile de ziar și reîncepu amestecarea asistenței cu vorbele:

– Până acum am introdus moneda de un leu în această pungă, facem câteva pase cu bagheta, sper să mă ajute, ca s-o trecem în cealaltă pungă... Așa... Acum să vedem dacă mai este în punga în care am introdus-o, o răsturnăm, nu cade, cred că am reușit... Să căutăm în cealaltă pungă, o răsturnăm, vai!, nu cade nimic, să încercăm s-o rupem fășii... Ah! Iată mult așteptata batistă, am reușit s-o mut din punga cealaltă... Însă moneda unde-o fi?!... Nu este nicăieri! Ba, ar trebui să fie undeva, căci este și ea materie, nu spirit, dar unde e, că aici nu e?? Vă rog să aveți răbdare... Ce-am avut eu pe masă?... Pungile... Ah! Asta era! Cartoful! Numai el mi-a atras moneda. Uneori, pasele baghetei greșesc direcția și te trezești cu obiectele cine știe pe unde. Ia să tăiem cartoful, ușurel... Da, am avut dreptate! Iată moneda de un leu! Din întâmplare am transportat-o în cartof, în loc să o trimit în punga cu batista.

Aplauze puternice, fețe mirate, clătinări din cap admirative, figuri surprinse, altele neîncrezătoare, blazate.

Mircea Voitin zâmbi mulțumit, gustă câteva clipe succeul, apoi ceru liniște.

– Și acum, continuă el, v-am rămas dator cu punga în care am introdus batista, să vă arăt că este totuși goală... Iată, vă arăt punga goală! și o întoarse cu gura deschisă către toată lumea. Evident, nu mă credeți nici acum. Atunci să desfăcăm ziarul, nu-i așa?

Desfăcu punga, arătă ziarul și pe o parte, și pe cealaltă, fără un cuvânt, demonstrând că nimic nu se putea odihni pe o pagină de ziar.

Aplauzele îl făcură să roșească de plăcere, dar și Anton Bordică roși, din cauza unei înțepături pe care Bejan i-o servi imediat:

– Ce ziceți, tovarășe inginer, dacă îi dădeați o monedă de cinci lei, o mai scotea Voitin? Eu cred că de-aia v-a fost frică să-i dați o monedă mai mare, să nu v-o ascundă!

Asistența izbucni în râs, Bordică râzând cel mai tare, chiar dacă se roșise și el la față. În fond, lumea putea să-l creadă puțin "prins de flamă", băuse și el o jumătate de sticlă de vodcă și nu trecuse încă pe vin, de teamă să nu le amestece. El era un om cumsecade, rareori își ieșea din pepeni, era un tip de o calmitate deosebită și dornic de a da sfaturi oricui. Băiat citit, cult, chiar dacă avusese o copilărie și o tinerețe grea, era blindat cu exemple din literatură care se pretau în orice situație. Tindea spre tipul de unchiș sfătos, care nu-l prindea, dar povestirile sale erau ascultate întotdeauna cu mare atenție și plăcere. La a treia nevastă – de primele două se despărțise la puțin timp după căsătorii – găsisese în Jenica lui femeia ideală, de la o oarecare vârstă nu prea mai alege, și el era conștient de acest lucru. O luase cu trei copii destul de mari, un băiat și două fete, pe fata cea mică o luaseră la ei s-o crească, pe ceilalți doi îi lăsaseră la tatăl lor, cu acceptul de a veni să-i viziteze și pe ei oricând.

Se ridică în picioare, încurcat.

– Bine, măi Mircea! Noi am aranjat să fim parteneri neștiuți de nimeni și tot pe mine mă păcălești?

– De ce, tovarășule inginer? se miră Voitin. Când v-am rugat să țineți câteva monede în buzunar, asta nu înseamnă că v-am și făcut partenerul meu.

– Dar ce te făceai dacă scoteam de la bun început o monedă de cinci lei sau una de cinci bani?

- Eram pregătit pentru absolut toate cazurile.
- Și cartoful?
- Aveam șase cartofi, cu etichete pe care scria ce monedă conține fiecare.

Sala izbucni din nou în râs. Iluzionistul amator îl încuiase și pe Bordică, dar și pe ei.

Mircea Voitin trecu repede peste momentul de veselie și începu alte tururi, dar Dumitru Pălimariu nu-l mai urmărea, gândurile sale se duseseră iar undeva departe, se vedea bine după ochii pierduți și ficși.

Cunoscuse de aproape un iluzionist de profesie, când era în Dobrogea, un tip înalt, care avea niște ochi pătrunzători, degete lungi la mâini și o voce insinuantă. Pavel Codârcea îl chema pe numele lui adevărat, dar toată lumea îl cunoștea după numele lui de circar, Paolo Codorosi, sau, mai pe scurt, Schepsis, avea el o vorbă, "ăsta-i schepsisul, înțelegi?" și-i rămăsese numele așa. Cum ajunsese el acolo, printre ei, nimeni nu știa. Până și el însuși se jura că habar n-avea de ce se afla acolo, nimeni nu-i spusese niciodată nimic, povestea senin cum îl anchetaseră niște tinerei, că era plin de anchetatori tineri, cum el n-avusese ce să recunoască și unul din ăia se supăraseră pe el și vrusese să-i bage mâinile la presă. Ar fi suportat orice tortură, numai degetele să nu i le fi atins. Cu ele lucra, ele erau viitorul lui, că doar n-o sta un veac în închisoare. Anchetatorul a renunțat la idee și s-a dus la șeful lui să-și ceară transferul. Nimeni n-a știut din ce cauză s-a întâmplat așa, tinerelul a insistat să obțină transferul în celălalt capăt al țării și a refuzat categoric să mai dea ochii cu Schepsis.

Om vesel de felul său, Paolo Codorosi părea indiferent la situația sa, dar Dumitru Pălimariu îl simțise frământat de problemele sale, personale. Încercase să se apropie de el, Schepsis fusese ușor de abordat, însă numai așa, de suprafață. În sufletul său se ascundeau în continuare niște

dureri înăbușite.

Când aflase ce fusese mai înainte Pălimariu și pe ce motive ajunsese el acolo, Schepsis se mirase tare.

– Dar bine, Mitrule, cum se poate așa ceva? Nu poți avea o părere neconformă cu linia oficială că, gata, te trezești la zdup? Păi unde e libertatea de cuvânt? Unde e libertatea persoanei? Unde-s drepturile omului?

– Sunt, Pavele, sunt! îl contrazicea Dumitru Pălimariu. Există și astea, numai că în câteva cazuri sunt încălcate fără nici o rușine. Și nu e de vină nimeni altcineva decât omul. Căci numai niște oameni, indivizi separați, pot interpreta legile după bunul plac.

– Dar tocmai tu vorbești, care ai avut atâta de suferit? Tu, care erai de aceeași parte cu ei?

– Eram și sunt, Pavele! Situația în care mă aflu este o simplă întâmplare. Și ce reprezintă eu pe lângă marea masă de afară? Un nimic. Sufăr din cauza unor oameni, nu din cauza sistemului. Înțelegi? Sistemul n-are nimic comun cu oamenii aceștia. Tot el se va debarasa de ei, ca de un balast inutil, când se va dovedi că au aplicat aiurea preceptele noii societăți.

– Te-aș contrazice, Mitrule. Zici că sistemul n-are nimic comun cu oamenii care ne-au condamnat pe noi. Dar ei nu sunt produsul sistemului?

Dumitru Pălimariu fusese puțin încurcat, însă își revenise repede.

– Măi, Pavele, chiar dacă ai dreptate, nu pot să generalizez situația, să plec de la indivizi și să ajung la sistem. Numai invers se poate. Și faptul că s-a putut să apară și astfel de monștri din sistemul în care o lume întreagă crede și și-a pus speranțe e de înțeles pe undeva. N-ai văzut, și în pădure, cât e ea de verde, tot mai apare câte-o uscătură. Așa și la noi, oamenii nu au încă experiență suficientă și mai aplică și ei preceptele după mintea lor,

care nu e coaptă. Mai intervin și rămășițele mic-burgheze din conștiințele oamenilor...

Mai discutaseră de multe ori, găseau ocazii, învățaseră amândoi să se descurce, stricau roabele cu care cărau pământul de colo, colo și stăteau ore întregi pe la fierărie, ca să le repare. Adesea angajau discuții și cu alții, aveau printre ei oameni luminați, profesori universitari, istorici, medici, matematicieni, juriști, mai toți erau trecuți de patruzeci de ani, acestora li se imputa inocularea definitivă și ireversibilă a concepțiilor burgheze, și se găseau acolo mai mult ca să fie reeducați prin muncă. Câteva capete luminate, printre care și Ștefan Șteanță, erau niște tinerei, abia terminaseră facultățile, sau aveau doar câțiva ani de profesare a meseriei. Dumitru Pălimariu nu fusese curios să afle pentru ce se găsea fiecare acolo, era convins că, mai ales tinerii, avuseseră comportări neconforme noilor legi.

Într-un timp, le venise un nou contingent de paznici, tinerei toți, abia scoși din școala de subofițeri. Erau pătrunși de importanța misiunii lor, îi priveau pe deținuți ca pe niște animale ciudate, sălbătice, gata să se arunce asupra lor pe furiș. Din cauze necunoscute, ei nu puteau înțelege că cei pe care-i păzeau erau și ei oameni, chiar dacă pentru moment se găseau într-o situație mai specială. Granița dintre cei care păzeau și cei care erau păziți era nu numai de conveniență, ci și de înțelegere.

Paolo Codorosi avusese de suferit cel dintâi de pe urma noului contingent de paznici. Îl luaseră la ochi doi dintre ei, pentru că el era prea vesel, față de condițiile în care trăia și muncea.

– Și ce-ați vrea voi acum? se rățoise un pic Schepsis la ei. Să plâng și să-mi pun cenușă în cap? Păi ca ce chestie? Unde-i schepsisul? Ca să vă bucurați dumneavoastră de necazul meu? Uite că nu vreau. O să ies eu într-o zi de aici, și-atunci o să povestesc tuturor ce-ați făcut!

Se luase în clonț de câteva ori cu cei doi gardieni, ceva îl făcea să nu-și țină gura față de ei.

– Mă, Mitrule, îi urăsc, mă, pe-ăștia doi! Dacă aș putea, i-aș ucide! Simt așa, o ură, ce n-am simțit eu niciodată.

– Ce-ai, mă, ești nebun? Mai ferește-te și tu de ei și mai lasă gura, că o să ne faci necazuri și nouă.

– Eu mă mai feresc să le ies în față, dar și ei mă caută. Nu știu cum să zic, parcă ceva ne împinge unul în fața celuilalt, nu ne putem suferi, și totuși nu ne simțim bine dacă nu ne vedem, să ne împungem cu vorba.

– Pavele, te-aș ruga totuși să nu mai cauți gâlceavă cu ei!

Paolo Codorosi nu ascultase sfatul, sau nu putuse, nimeni nu-l înțelegea, fapt e că continuase să aibă schimburi de cuvinte în contradictoriu cu cei doi gardieni, până ce o-ncurcase, aceia se supăraseră, cine știe ce-or fi discutat ei, și și-au pus în gând să-l chinuie fizic. Era destul de simplu, mureau destui oameni pentru a nu se băga în seamă un mort în plus.

Gardienii au adoptat un plan de perspectivă, pe care l-au urmărit zi de zi, consecvent. Metoda de chinuire era foarte simplă: i-au luat gamela. La prima vedere, măsura nu era deloc periculoasă. Dar numai în aparență, pentru că gamela reprezenta un mijloc de supraviețuire. În ea primeai hrana, cu ea luai apă măloasă din groapa pe care o săpai singur în nisip, cu ea îți turnai apă în cap când era zăduful mai aprins. Dacă rămâneai fără gamelă, erai ca și mort.

Paolo Codorosi a rezistat bine câteva zile, era la începutul verii, nu avea nevoie de prea multă apă, dar când a dat prima căldură, s-a simțit frustrat de un drept prea elementar ca să nu reacționeze. Și-a cerut gamela, de la depărtare, gardienii ședeau sus, pe marginea canalului, ei erau jos, în mocirlă. Au râs de el, dar nu i-au dat-o.

Seara a raportat comandantului gărzii, când i-a încolonat

să-i ducă la dormitoare. Comandantul l-a ascultat, a promis că va rezolva el problema, dar s-a prefăcut că uită. Nici el nu era mai breaz ca subordonații săi.

Trei zile la rând s-a chinuit Schepsis, nebăut și nemâncat toată ziua, seara abia apuca să mănânce din gamela lui Dumitru Pălimariu, el se înființa printre primii la polonic și mânca tot până le puneă și celorlalți.

În seara aceea, Paolo Codorosi era trist. Veselia îi pierise de parcă niciodată nu fusese vorba despre așa ceva.

– Mitică, ăștia vor să mă omoare, îi spusese colegului său de pat, dormeau câte doi într-un pat, colonia nu fusese pregătită pentru atâția oameni, ei ar fi dormit și afară, la țânțari, dar nu-i lăsa paza.

– Hai, mâine îți dau gamela mea, îi propusese Dumitru Pălimariu.

– De ce? Să suferi și tu? ăștia îmi iau și gamela ta, rămânem amândoi fără ele.

– Atunci?

Schepsis ridicase din umeri, de parcă nu știa ce să mai zică. Dumitru Pălimariu îl simțise însă că luase o hotărâre, cine știe ce s-o fi gândit el.

A doua zi a stat cu ochii pe Pavel Codârcea, îi era teamă să nu facă vreun gest necugetat. Urmărirea era grea, n-avea timp să privească în lături, trebuia să fie atent la roata roabei, să nu alunece de pe scândurile înfundate în nămol.

Circarul a așteptat până au mâncat de prânz, și ei, și gardienii, apoi s-a îndreptat spre locul în care ședeau cei doi dușmani declarați ai lui. Ce le-o fi spus, nimeni nu știe, fapt e că discuția s-a prelungit, el a primit gamela și a revenit între ai săi. Era încruntat și nimeni n-a îndrăznit să-l întrebe ceva. Nici nu prea aveau chef. Profitau și ei de sfertul de ceas acordat pentru masă și odihnă, pentru a-și mai destinde mușchii.

Seara, în dormitor, Dumitru Pălimariu nu s-a putut opri

să nu-l întrebe:

– Cum ai reușit să-ți recuperezi gamela?

– Am vorbit cu ei... Am găsit un punct de vedere comun.

S-a cam mirat, de ce Schepsis nu găsisese mai devreme punctul acela de vedere comun? Nu l-a mai ispitit, dacă a văzut că el nu dorește să-i dea și alte amănunte.

Câteva zile, a observat că cei doi gardieni nu-l mai bagă în seamă pe Pavel Codârcea, parcă se împăcaseră cu el. Apoi, într-o seară, când se strânseseră pentru număratoarea dinaintea părăsirii locului de muncă, s-a întâmplat ceea ce multă lume n-a înțeles.

Cei doi gardieni au ieșit în fața detașamentului de deținuți, au îndreptat armele spre comandantul gărzii și l-au somat să ridice mâinile. Toată lumea a înlemnit. Cei doi gardieni aveau un mers cam rigid, ochii erau ficși, nu-l vedeau decât pe comandantul gărzii. Bietul om, ce să facă, a ridicat mâinile, zâmbind cam neîncrezător. Ceilalți patru gardieni încremeniseră și ei, pe marginea companiei de lucru, neștiind ce să facă într-o atare situație.

Dumitru Pălimariu s-a uitat la vecinul său Schepsis, acesta l-a prins bine de încheietura mâinii și l-a strâns, făcându-i semn să tacă. Privea către locul incidentului, cu niște ochi mari, bulbucați.

Unul dintre cei doi gardieni contravenienți, cel mai înalt, l-a înghiontit cu țeava armei pe comandant și i s-a adresat:

– Mă, banditul! Cine te-a pus pe tine să păzești pe oamenii ăștia? Păi știi tu, mă, ce capete luminate ai aici? Știi? Habar n-ai, bă! Și te mai lauzi că ești slujbașul noilor vremuri! De ce, bă, îi țineți închiși pe oamenii ăștia? Cine vă dă vouă dreptul să atentați la libertatea lor? Cine sunteți, mă, voi, ca să-i chinuiți pe oamenii aceștia?

După acest mic rechizitoriu, cei doi gardieni au pus armele la spate, au trecut alături de grupul deținuților și au rămas în așteptare, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat.

În clipele următoare ceilalți gardieni s-au trezit și s-au năpustit asupra lor, i-au dezarmat, uitând că misiunea lor era să-i păzească pe muncitori, ei se uitau la camarazii lor și nu înțelegeau nimic.

Nu i-au mai văzut pe cei doi gardieni. Au dispărut deodată, fără să știe nimeni cum și când, așa cum dispăreau și alții, cum dispăruseră și ei, cei închiși acolo, în toiul nopții, pentru multă vreme sau chiar pentru totdeauna.

Singurul care a știut ceva despre întâmplarea aceea a fost Pavel Codârcea. S-a scăpat singur, mai târziu, când îi demonstra unuia, proaspăt adus, ce înseamnă hipnoza și îl pusese pe bietul om ca, de îndată ce va ieși din transă, să fumeze o țigară, să tragă numai trei fumuri, apoi s-o mestece în gură și s-o înghită. Erau curioși și ceilalți, mai văzuseră oameni vrăjiți, pe la circuri și bălciuri, dar niciodată nu asistaseră la efectele hipnozei după trezirea din transă.

De data aceea văzuseră. Subiectul circarului a primit comanda, apoi l-a trezit. A-nceput să râdă. Și-a aprins o țigară, certându-i pe cei care stăteau cu ochii pe el:

– Ce vreți, mă? Ce vă holbați așa la mine? Știu că m-a hipnotizat, m-am pierdut deodată, parcă pluteam. Dar acum ce mai așteptați? Trebuie să mai fac ceva?

Oamenii râdeau. Pavel Codârcea plecase de-acolo, să nu spună că omul era încă în stăpânirea sa. Și deodată l-au văzut băgând chiștocul încă aprins al țigării în gură și mestecându-l, gemând din cauza durerii provocate de arsură. Spre surpriza tuturor, n-a scuipat nimic, a înghițit tot chiștocul, minunându-se și el de ceea ce fusese în stare să facă.

S-au repezit să-l felicite pe Paolo Codorosi, erau veseli, le demonstrase ce puteri posedă.

– Dar ce credeți voi? se împăuna Schepsis. Păi cum credeți că am scăpat eu de tâlharii ăia doi de-mi voiau

sufletul? Ehei! Ce știți voi!

4.

Mircea Voitin își continuase programul de iluzionism, lumea rămânea cu gura căscată la fiecare nouă figură pe care o făcea, nimeni nu se așteptase la așa talente. Un succes deosebit avusese o experiență pe care circarul amator o anunțase pe un ton de mare secret:

– Stimați colegi, acum vă voi prezenta un număr de mare efect, dar și de mare concentrare. Toată lumea știe că creierul omenesc are un câmp electromagnetic propriu, pe care însă noi nu știm să-l folosim încă. Concentrat, acest câmp poate pune în mișcare obiecte. Eu n-am reușit să pun în mișcare decât un ac de busolă, prin interferența câmpului său magnetic cu câmpul similar al creierului meu. Este vorba despre o experiență care nu-mi reușește întotdeauna, poate din cauză că nu reușesc să mă concentrez suficient. Dacă dumneavoastră mă veți ajuta, sper să reușesc acum. Vă rog să vă concentrați asupra acestei busole, pe care o pun aici, pe masă, cine crede că-i voi mișca acul, să se dea aproape și să-l privească cu insistență. Vă rog să păstrați liniște, este vorba despre un moment de concentrare maximă.

Câțiva se dădură aproape de masa pe care Voitin pusese o busolă de uz școlar. Zâmbeau, neîncrezători.

– Acum, vă rog să faceți liniște!

Cu gesturi largi, Mircea Voitin își duse palmele la temple, boscorodi ceva, părând că se concentrează și, când făcu prima pasă peste busolă, acul se mișcă. Părând că îl împinge cu palmele, îl mai mișcă de câteva ori, amplificându-i unghiul de rotație. Acul se dădea într-o parte, revenea, apoi iar se mișca, din ce în ce mai mult, până ce iluzionistul de ocazie accelerează mișcările. Și,

deodată, acul începu să se rotească, mai întâi greu, parcă n-ar fi vrut, apoi din ce în ce mai repede, până când prinse o viteză de rotație atât de mare, că nu se mai vedea decât axul.

Mircea Voitin făcu o ultimă pasă, oftă și se dădu la o parte. Era transpirat și parcă extenuat. Rămase zâmbitor, privind figurile aiurite ale celor care-l "ajutaseră".

- Extraordinar!
- Fantastic!
- Cum ai făcut?
- Ai avut ceva în mână!
- Ce șmecherie are busola asta?

Mircea Voitin păru că se supără.

– Dar v-am explicat doar! Este vorba despre câmpul electromagnetic al creierului. Dacă vă concentrați suficient, și dumneavoastră puteți să mișcați acul busolei.

– Dar nu se poate așa ceva! îl contrazise Alexandru Ceaușu. Să nu-mi spui mie chestii de-astea!

– Nea Sendi, de ce nu mă credeți? Dacă vreți, putem încerca împreună.

– Nu, nu! sări Doina Ceaușu. Eu vreau să fac!

– E-n regulă! aprobă imediat Voitin. Postați-vă aici, în fata busolei, eu voi sta în spate. Liniște, vă rog!... Așa. Acum concentrați-vă! Gândiți-vă că acul trebuie să se miște. Acul trebuie să se miște!... Acul trebuie să se miște!... Faceți o pasă... Așa... Încă una... Concentrați-vă!... Așa...

– S-a mișcat! sări Doina Ceaușu, bucuroasă. Zău că s-a mișcat!

– Ați văzut? conchise Mircea Voitin, zâmbitor.

– Dar de ce nu se învâрте?

– Pentru că nu v-ați concentrat suficient. Pentru asta trebuie să faceți exerciții multe. E de mirare, totuși, că de la prima încercare ați reușit să mișcați acul. Am mai încercat

și cu alții, și ei n-au reușit.

– Sașa, ai văzut? se întoarse Doina Ceaușu către bărbatul ei.

– Da, dragă, am văzut, dar nu înțeleg. E un truc la mijloc și mi-e necaz că nu-i găsesc explicația.

Pe neașteptate, îl prinse pe Mircea Voitin de mâini și-i întoarse palmele în sus.

– Credeați că am ceva în mâini? zâmbi iluzionistul. Nu am nimic, puteți să mă controlați.

– Atunci, cum ai făcut?!

– Să vă mai explic o dată?

– Hai, mă, lasă poveștile! Ești în stare să mai repeți numărul?

– Nu știu. Depinde dacă mă pot concentra din nou.

– Hai, să-l mai vedem o dată!

Mircea Voitin fu de acord. Ceru din nou liniște și se concentră, sub privirile atente ale lui Ceaușu, care voia să-i surprindă manevrele truate, cu orice preț. După câteva pase, acul începu din nou să oscileze. Accelerând mișcarea, îl dădu peste cap și porni să se rotească la fel ca întâia dată.

– Ei? făcu Voitin, retras la un pas înapoi, către Ceaușu, care privea nedumerit acul busolei, ce părea că înnebunise de tot.

– Măi, ficior, aici e o chestie pe care nu o înțeleg, zise Sașa Ceaușu, mestecându-și proteza, nedumerit la culme.

Mircea Voitin își scoase batista și se șterse de transpirație. Efortul de concentrare părea a fi fost deosebit.

– Tov Ceaușu, se auzi glasul directorului Ilieș, tare, vă rog să-l lăsați să continue! Dacă n-ați înțeles, ce mai vreți? După ce-și termină numărul complet o să-l rugăm să ne explice în amănunt cum a făcut.

Fuseră de acord cu toții. Mircea Voitin rămase din nou singur lângă masa rezervată lui, ceilalți trecură la locuri, comentând experimentul.

– E formidabil băiatul ăsta! îi zise Ilieș lui Dumitru Pălimariu. Ce de lucruri știe!

– E multilateral, tovarășe director, îl aprobă acesta. Nu v-am spus eu că nu-l cunoaștem noi suficient?

Mircea Voitin anunță un nou număr, pentru care avea nevoie de un ceas, numai mecanic, nu electronic. Cocostel îi împrumută ceasul solicitat.

– Acum vă prezint un număr bazat tot pe concentrare. Oricine dintre dumneavoastră va potrivi acest ceas la o oră fixă, patru, sau zece, cât dorește, ceasul va fi pus cu fața în jos pe această masă și eu voi ghici ce oră arată el. Evident, nu voi cunoaște dinainte răspunsul. Însă pentru acest număr am nevoie de un asistent. Cine se oferă?

Două, trei mâini se ridicară imediat. El o alese pe Sanda Bejan.

– O aleg pe tovarășa, pentru că știu că este cea mai neîncrezătoare și va face totul ca numărul să nu-mi reușească. Poftiți, vă rog, în mijloc, și dați ceasul oricui.

Sanda Bejan, îmbujorată din cauza emoției, în mijlocul atenției generale, intră între mese, dădu ceasul Eugeniei Bordică, pentru a-l potrivi la ora dorită de ea, apoi îl aduse la masa lui Voitin.

– Gata! îl anunță ea.

Mircea Voitin, care stătea cu spatele la masă, se întoarse, privi o clipă ceasul, ridică privirea, ca și când ar fi citit în plafon ceva, și zise:

– Este ora nouă!

– Formidabil! sări Eugenia Bordică. De unde ai știut?

Voitin zâmbi condescendent, fără să răspundă.

Mai făcură trei încercări și de fiecare dată ghici ora la care era potrivit ceasul. Efectul era asigurat.

– Măi, Voitrine, zise Alexandru Ceaușu, descumpănit, dacă n-aș vedea că nu pare nici un truc la mijloc, mai că te-aș crede vrăjitor! Cum faci chestia asta?

– Nea Sendi, lăsați-o baltă! îi ceru iluzionistul. E atât de simplu... Chestie de concentrare!

– Hai, mă, lasă poveștile! Crezi că eu nu mă concentrez?

– Tovarășule Ceaușu, păru Voitin iritat, dacă nu mă credeți nici acum, hai să vă arăt o figură pe care n-o s-o înțelegeți niciodată! Uite, am aici zece plicuri albe. În fiecare există o foaie de hârtie. Împart plicurile la zece oameni, cine le vrea. Fiecare va scrie pe foaia de hârtie un cuvânt, sau o frază foarte scurtă, se va semna, va pune hârtia în plic și eu voi ghici ce scrie pe hârtia dinăuntru, fără să deschid plicul. Observați, sunt plicuri groase, opace, hârtiile sunt împăturite în opt, ca să nu credeți că văd prin ele ce scrie. De acord?

– Da, da!... Să vedem!... Nucred!...

Mircea Voitin mulțumi Sandei Bejan pentru ajutor, returnă ceasul lui Cocostel, apoi porni să împartă plicurile despre care fusese vorba. Inginerul Ceaușu, cel mai interesat de noul număr, primi un plic, trecu pe lângă Elvira Pălimariu și îi lăsă și ei un plic, sărbătoritul refuză, directorul primi cu bucurie, iar când Mircea Voitin termină plicurile, reveni la masa lui.

– Vă rog să nu uitați, reluă el, un cuvânt sau o frază scurtă. Să nu-mi scrieți un roman acolo.

Cei care primiseră plicuri scriau sau se gândeau intens ce să scrie. Prin rumoare se auzi glasul directorului, parcă se adresa vecinilor, dar suficient de tare pentru a auzi toți:

– Dacă și aici ghicește, e dat naibii!

Mircea Voitin nu reacționează. Așteptă să-i vadă pe toți împăturind cu grijă hârtiile în plicuri, unii privindu-le în lumina becurilor, să vadă de nu pot zări ceva, apoi porni să le ia, unul după altul. Reveni la masa lui, le puse pe toate pe lădița cu minuni și-l luă pe cel de deasupra. Privind parcă prin plic, anunță:

– Acesta-i un plic foarte greu. Se referă la istorie. Dar ce

scrie?... "Cartagina"!... Și dedesubt?... Tovarășul director! Așa e?

– Extraordinar! exclamă Ilieș, privind nedumerit în jur. De unde a știut?

– Să ne convingem, continuă Voitin și deschise plicul. Da, așa scrie, "Cartagina". Semnat: M. Ilieș.

– Așa ați scris, tovarășe director? întrebă peste mese Doina Ceaușu.

– Exact așa!

Mircea Voitin puse hârtia la loc în plic, apoi luă alt plic de pe masă. Îl privi din nou în zare, se concentrează, oftă de două ori, nesatisfăcut probabil de ceea ce citise acolo și spuse:

– Tovarășul Bejan se ține tot de poante. Iată, mă întreabă pe mine, care nu mă ocup de bucătărie: "Nu mai termini? Vreau sarmale!"

– Ei! izbucni Florin Bejan, vesel. La asta chiar că nu mă așteptam! Formidabil ce le ghicește!

– Să ne convingem! continuă Voitin, deschizând plicul. Da, așa scrie tovarășul Bejan. Bine, tovarășule, or să vină și sarmalele!

La plicul următor, "ghicitorul" începu să râdă înainte de a anunța textul din interior.

– Tovarășa Florans Sandu zice că dacă nu răspund bine, îmi dă nota doi. Așa e, tovarășa profesoară?

Florans Sandu, pe care toți o știau de F-F-Florans, după cum îi zicea Cocostel, se roși toată și se scuză tare, către vecini:

– Eram convinsă că nu va ghici. Dacă aș fi știut, aș fi scris ceva mai de soi.

După ce se convinge că așa scrisese ea, Mircea Voitin trecu la alt plic și o mai liniști:

– Dumneavoastră tot ați scris frumos, tovarășa Florans, dar să vedeți ce scrie nea Sendi! "Dacă și acum îți reușește

figura, îți dau bricheta mea".

– Formidabil! sări Alexandru Ceaușu, bătând cu palma în masă.

– Sașa! interveni Doina Ceaușu. Ce-ai făcut? Ai pierdut bricheta!

– Lasă-mă, tu! Nu vezi ce ne face băiatul ăsta? De unde să știu eu că ne va ghici cu adevărat?

Dumitru Pălimariu râse cu poftă, alăturându-se directorului. Îl știau pe Ceaușu colecționar de brichete și văzuseră că pentru seara aceea își adusese exponatul la care ținea cel mai mult, o brichetă aurită, plată, elegantă și cu funcționare ireproșabilă. Acum trebuia să renunțe la ea, promisiunea era promisiune, făcuse pariu cu șansa și pierduse.

El, Dumitru Pălimariu, se lăsase de fumat când fusese scos din securitate, demult. De atunci nu mai fumase decât rareori, dar mai târziu îndesise din nou țigările. Patimă, nu glumă!

Ce mai fusese și atunci! Rapoarte peste rapoarte, șeful lui îi cunoștea fiecare mișcare, toate discuțiile pe care le purta. Până și pe Elvira începuse s-o suspecteze, suspiciunea era la modă, era o bază de lucru pentru categoria socială în care intrase el, mai mult forțat de împrejurări, dar și din convingere. Trebuia să fie sincer și să recunoască!

Cine era vinovat pentru tot ce se întâmplase? Niciodată nu putuse găsi un răspuns mulțumitor. Adesea se învinuise chiar pe el, că nu putuse să fie și el ca toți ceilalți. Dar, dacă ar fi fost așa, n-ar mai fi fost el însuși, Dumitru Pălimariu, omul care crezuse în revoluție toată viața, și n-o blamase nici după ce avusese de suferit chiar de pe urma acelei credințe a lui.

I se imputase că nu e suficient de grijuliu, că pune prea mult preț pe caracterele oamenilor care-i treceau prin birou,

la anchete, aproape că fusese acuzat de indiferență, de parvenitism și de înșelare a încrederii ce-i fusese acordată. Dar cum să nu creadă el în oameni? Doar pentru oameni se făcea totul, chiar munca sa era numai spre folosul oamenilor.

Când intrase în partid prima oară, în '46, în primăvară, o făcuse foarte conștient, nu-și imputa tinerețea ca fiind cea care-l împinsese, avea aproape douăzeci și doi de ani și o experiență de viață bogată. Nu-l împinsese nimeni de la spate, faptul că Gheorghe Sălcuțan l-a pus în legătură cu prima organizație, la Reșița, n-a reprezentat decât o întâmplare, putea să fie altcineva, în alt moment și în alt loc, el tot ar fi intrat în partidul comunistilor. Era făcut pentru așa ceva, se mai gândise de câteva ori să facă pasul acela, numai uniforma și serviciul căruia îi aparținea îl împiedicaseră, era obișnuit cu ideea că militarii de carieră nu trebuie să facă politică, nu știa, așa i se spusese, crezuse că așa era normal, îi era și teamă – avea să se convingă că nu degeaba – de urmările unui atare gest.

Intrase în partid în martie, iar în august se trezise pe drumuri. Serviciul de Informații al Armatei se dispensase de persoana lui, bănuia din ce cauză, erau chiar mai multe, îl luase gura pe dinainte și criticase modul de lucru al colegilor din biroul lui, prea avuseseră multe insuccese. Era tânăr, prea tânăr și prea încrâncenat. Sigur, atitudinea lui nu putea conveni celorlalți, atunci. Că s-a dovedit că avea dreptate, n-a mai contat prea mult. Era deja exclus din rândurile acelui serviciu special, pentru care muncise cu abnegație, cu tot entuziasmul pe care ți-l dă tinerețea, mai ales când crezi pe deplin în ceea ce faci.

– De ce m-au dat afară, tovarășe Sălcuțan? îl întreba el pe mentorul său, om bătrân, trecut prin multe. De ce au tras sforile pe seama mea? Asta nu înțeleg eu! Dacă dumneata zici că partidul nostru e puternic, de ce îi lasă peăștia să se

poarte astfel cu mine?

– Nu confunda una cu alta, îl sfătuia bătrânul. Partidul e puternic, ascultă-mă pe mine! Nu neapărat prin numărul de membri, asta nu spune întotdeauna totul. Până la 23 August n-am fost prea mulți, și totuși am fost singurii în stare să propunem un plan valabil pentru ieșirea țării din război. Și altele, multe altele. De ce crezi tu că după atâția ani de interdicție, noi nu am pierit? Pentru că suntem puternici și suntem singurii care avem un plan realist, o ideologie constructivă. Că nu ne-am implantat încă în toate sectoarele de activitate, e numai o întâmplare, poate o scăpare, cine știe. Nu putem da peste cap tot ce-a fost așa, dintr-odată. Destul că am făcut o adevărată revoluție, cea armată, prin actul de la 23 August! Dar nu ne-am mulțumit cu atâta. Am impus guvern democratic, am făcut și reforma agrară, acum trebuie să luptăm pentru preluarea întregii puteri politice. Și nu dintr-o ambiție oarecare, știi bine și tu. Este necesar, obiectiv necesar!, ca poporul să se conducă singur. Am putea să așteptăm, să avem răbdare, într-un târziu tot vom ajunge la putere. Dar noi nu mai avem timp. Timpul nu acționează numai în favoarea noastră. Și dacă tot o târâim așa, tot poporul este cel care are de suferit. Trebuie să fie odată totul clar, ori alb, ori negru! Dușmanul intern este încă puternic. Când l-om desființa, vei fi reintegrat în funcția pe care ai avut-o. Mai ai răbdare.

– Câtă răbdare să mai am?

– Nu multă. Trebuie să mai treacă un timp, nu știu cât, și punem mâna pe cheile puterii. Și aici trebuie să fim cu mare băgare de seamă, să nu ne grăbim ca fata la măritat. Măine, poimăine o să avem puterea în mâini, și n-o să știm ce să facem cu ea. Trebuie să ne pregătim și pentru asta... Și-apoi, orice revoluție are victimele ei. Căci revoluția este totuși o revoluție! Tu ai fost o victimă, întâmplătoare... Luptă ca să nu mai fii astfel!

Nu luptase, dar nici nu stătuse degeaba. De pe drumuri îl adunase tot partidul, care-l instalase în redacția ziarului "Cuvântul liber", ziarul era al social-democraților, dar pozițiile celor două partide erau prea apropiate pentru a nu-și acorda sprijin reciproc. (De altfel, ceva mai târziu aveau să se și unească, sub un singur nume).

În decembrie se căsătorise cu Elvira, generalul Costandiniu ajunsese din nou colonel, el fusese bun numai în război, acum, de când se renunțase la serviciile sale speciale (fusesse și el doar ofițer la Marele Stat Major!), nu-și găsea locul, presimțea că va fi trecut în rezervă definitiv, dacă nu și arestat. Mulți colegi de-ai lui o pățiseră, el nu știa cum de scăpase de valul schimbărilor, însă bănuia că mult n-avea să mai reziste.

Abia venise Noul An 1947, când a fost numit pe linie sindicală la o tipografie din Craiova. Elvira n-a vrut să vină cu el de la început. Ea avea încă averi în capitală, imobile, pe care trebuia să le administreze.

Gheorghe Sălcuțan, de câte ori venea pe la București – și venea destul de des, el nu se mulțumea să primească înștiințările prin telefon, dorea să vorbească direct cu un om care luase hotărârile pe care ei, cei de jos, erau datori să le îndeplinească – trecea pe la ei. Trecea și după ce Dumitru Pălimariu plecase la Craiova. Elvira îl îndrăgise, cu toată purtarea lui, uneori prea din topor, îl accepta așa cum era, știa cine e și cât ținea Dumitru la el. Sălcuțan o sfătuisese de câteva ori să-și vândă imobilele.

– Elviro, se schimbă timpurile, ascultă-mă pe mine! Îi zicea el. Tu crezi că noi facem ca ceilalți, una vorbim, până luăm voturile, și după aceea uităm și facem altceva? Nu, fetițo! Noi zicem una și tot aia facem. Vrei să te judecăm drept burgheză până în măduva oaselor? N-ai avea numai tu de suferit, ci și Dumitru. Dacă ții la el și la fericirea voastră, vinde-ți toate casele, dar toate!, și închiriază un apartament

pe undeva. Chiar dacă nu s-o uita de tot că ai avut averi, măcar nu te mai prinde cu ele, să ți le ia și să te trezești cine știe pe unde.

Gheorghe Sălcuțan, oltean și el, dar tocmai din nordul regiunii, aproape de granița cu Ardealul, știa multe și nu le ținea numai pentru el. Avea funcție importantă, era pe la județeană atunci, de aceea era așa de bine informat asupra tuturor măsurilor care se preconizau. Un frate vitreg, cu care se înțelegea bine, lucra la C.C., de fapt nu chiar acolo, dar așa îi plăcea lui să spună, era grădinar la gospodăria ceceului, dădea cu sapa și cu grebla, dar se chema că era om important, așa și era, zvonurile pe care le prindea Gheorghe Sălcuțan pe cale semi-oficială, le compara imediat cu ce afla de la frate-său și deslușea adevărul. Și niciodată nu se înșelase procedând astfel.

Cât a stat Dumitru Pălimariu la tipografie, s-au întâlnit mai rar, aveau treburi importante, trecuse Crăciunul, regele fusese expulzat, la ședințe se vorbea numai despre cucerirea puterii economice, totul se învârtea numai în jurul acestei probleme, timpul o lua înainte, oamenii nu erau suficient pregătiți să devină stăpâni pe propria lor muncă, ar fi vrut-o, cum să nu vrea, dar îi și speriau greutățile.

– Păi, nea Gheorghe, zice Dumitru când se întâlniseră ultima oară, după manifestația de 1 Mai, cum ne vom descurca noi, care nu avem experiență, când văd bine că patronii, cu toată experiența lor, nu sunt în stare să crească producția cu nici un chip?

– Stai, măi băiete, nu te repezi! Îl potolea Sălcuțan. Păi ce interese ai tu, și ce interese are patronul? Lui îi ajunge dacă, după ce acoperă cheltuielile, îi mai rămân și lui câteva miare. Știe, presimte, vede, crede că nu mai poate câștiga prea mult, căci și procentul de prelevare din veniturile lui devine mai mare. Și-atunci? Se mulțumește cu mai puțin. Lui îi convine, el și-a făcut suma mai demult, noi

însă suferim, că nu-i putem cere mărirea salariilor, nu-i putem cere îmbunătățiri, nici investiții. Ori, dacă ne facem ai dracului și le luăm fabricile, știm ce vrem, măcar asta știm, ce vrem! Odată ce știi ce vrei, nu e normal să-ți urmărești mai ușor scopurile? Îi batem, mă! Ascultă la mine! Încearcă să-ți bagi oamenii în toate serviciile, să învețe, să știe cât mai multe chichițe ale muncii. Că, vezi tu, la muncă ne pricepem, dar munca implică și administrație pe lângă ea, niciodată n-o să scăpăm de conțopiști, ai să vezi. Învață-ți oamenii, instruiește-i, pregătește-i, nu mai e mult până punem mâna pe economie.

Asta făcuse Dumitru Pălimariu, fără să-i spună nimeni, își băgase câțiva băieți în toate birourile, trecuse peste opoziția șefilor, nu erau mulți, tipografia nu era prea mare, erau mai mulți muncitori decât serviciile, patronul nu avusese ce face, acceptase condițiile impuse de sindicat.

Când a venit 11 Iunie, cu majusculă, așa cum îl scrisese el întotdeauna de atunci, parcă se răsturnase lumea. Primise dispoziție să stea la tipografie, zi și noapte, nu singur, ci cu activul de conducere al organizației de partid, cu sindicatul, cu social-democrații. Stătuseră patru zile și patru nopți, habar n-aveau ce se pregătea, de data asta ordinele fuseseră atât de clare și neașteptate, că nu mai avusese timp să meargă la București sau la județeană locală pentru a prinde măcar un zvon. Și, la urma urmei, nici nu era important. Primise o sarcină, trebuia s-o execute.

Și, dacă sarcina aceea fusese ușor de îndeplinit, nu-i deranjase nimeni, nu-i atacase nimeni, nimeni nu dorise să-i scoată de acolo cu forța, mai greu fusese cu sarcina următoare, primită în scris, printr-un curier, de la județeană. Tovarășul Dumitru Pălimariu era numit director al tipografiei "11 Iunie", proprietatea poporului; urmau câteva instrucțiuni pentru problemele operative.

Fostul director și patron nu-și mai făcuse apariția în

dimineața aceea. Au aflat mai târziu că-și luase zborul, la propriu, fugind cu un avion de antrenament în Iugoslavia și, de aici, mai departe.

Din cauza lipsei, fizice, a celui care trebuia să le dea cheile de la biroul conducerii, au stat în curte, între muncitori, prelungind cât putuseră discursurile ținute de pe un lădoi, până se plictisiseră de așteptat și intraseră cu ajutorul unei răngi în biroul directorului.

În aparență foarte senin, în sufletul lui, foarte încurcat, cu un mare nod în gât, Dumitru Pălimariu se așezase în scaunul directorial și-i privise mândru câteva momente pe cei care-l însoțiseră, ca să fie martori la instalare. Apoi ceruse, da, ceruse, ca un director ce se afla, să vină la el șeful personalului, iar ceilalți să-și vadă de treburi, să se îngrijească de noua firmă, de steaguri, să planteze oameni în locurile unde exista pericol de sabotaje.

Șeful personalului, un tip cu fața rotundă, plină, și el cam plin de sine și încă sigur pe poziția sa, a intrat imediat după ce a bătut în ușă. Nu s-a mirat că pe scaunul directorului stătea un străin, nu-i era chiar străin, îl cunoștea bine doar, însă director tot nu părea a fi. A rămas în picioare, la doi metri de birou, așteptând.

– Domnule Brezoi, începând de astăzi, până la noi ordine, eu sunt directorul acestei întreprinderi, l-a anunțat Dumitru Pălimariu, privindu-l atent, să-i surprindă orice modificare datorată surprizei.

Șeful personalului era însă un om tare. Nici măcar n-a clipit. De altfel, știa probabil de la alții care director îl chemase la el. Nu scosese nici un cuvânt, nici bine, nici rău, de parcă nu avea nici o părere.

Dumitru Pălimariu se fâstâcise în fața impasibilului funcționar. A continuat cu o voce la început tremurată, ce și-a revenit mai apoi la normal:

– Aș dori să vă fie clar că eu contez pe bunele servicii

ale dumneavoastră, indiferent de opțiunile politice care, probabil, ne despart. Vă rog să aveți grijă și de aici înainte de bunul mers al serviciilor, ca și până acum. Dacă nu e prea greu ce vă cer, doresc să-mi aduceți lista completă a personalului întreprinderii. Se poate?

– Prea bine, domnule, a zis Breazu, înclinând din cap. Când o doriți?

– Imediat, dacă se poate.

Pamfil Brezoi a adus-o în câteva clipe. I-a pus-o pe masă și s-a retras iarăși doi pași, respectuos. Noul director a citit lista, nervos din cauza politeții excesive a celuiilalt.

– Ce e cu două secretare? Una ajunge! Ce ne trebuie nouă două femei?

– Domnule Pălimariu, a răspuns la obiect Pamfil Brezoi, una este chiar secretară, cealaltă este doar ruda unui prieten de-al... fostului patron.

– Pe-asta să n-o mai prind pe-aci! a hotărât directorul.

– Nici n-a fost vreodată pe-aici. Primea salariul acasă.

– Cu atât mai bine!... La contabilitate de ce sunt șase oameni?

– Doi nepoți de-ai pa... fostului patron, o întreținută de-a contabilului șef...

– Rămân numai ceilalți doi!

– Fără contabil șef?

– Fără!

Șeful personalului își nota conștiincios într-un carnetel cu coperte cenușii.

– La personal sunteți numai doi. De ce?

– Suficient. Eu n-am avut rude pe care să fiu nevoit să le plasez undeva.

– Dumneavoastră ce politică faceți?

– Cu Frontul Plugarilor, m-am luat după Groza.

– E bine. Dar cum v-ați atașat de țărani?

– Toți am fost țărani până la o vârstă...

Dumitru Pălimariu continuase lectura listei.

– La producție sunt trei oameni. Ce fac ei acolo?

– Planifică și urmăresc.

– Unul singur n-ar putea?

– Ba da. Dar care?

– Ștefănescu. E omul nostru.

Cu pronumele posesiv, îl înglobase și pe șeful personalului într-o anumită lume. Își dăduse seama prea târziu de greșeala făcută, dar, la nevoie, putea da o altă interpretare.

– La aprovizionare, cinci oameni. De ce? Chiar așa greu merge?

– Oarecum.

– Reducem trei. Pe șeful lor să nu-l mai văd niciodată, îl lichidați imediat, să dispară într-o oră! Țsta e un dușman înrăit al nostru, al comuniștilor. Dintre ceilalți, rămân Popa și Ghelbereu.

Și așa, încet-încet, din o sută treizeci și doi de oameni, lista se redusese la una sută una poziții. El era stăpânul a o sută de oameni! Și ar fi rămas numai o sută cu toții, dar revenise asupra unui nume, Dan Mănăilă, consilier, sau cam așa ceva, pe vremea fostei conduceri – și când se gândea la "fosta" conducere, se simțea de parcă trecuseră ani de când preluase el postul – pentru care șeful personalului insistase să-l păstreze bun în post.

– Domnule Pălimariu, el nu s-a băgat în politică, votează cu ai dumneavoastră, când e cazul, căci de obicei nu prea votează, însă asta nu importă prea mult, el are alte calități, de care vă veți convinge personal.

– Ce calități, domnule Brezoi?

– Păi nu degeaba a fost el consilierul fostului patron. Chemați-l să vorbești cu el, vă va fi de folos.

Îl chemase, ce să facă, și Dan Mănăilă apăruse din dosul unor ochelari imenși, și ca suprafață, și ca grosime a

lentilelor.

– M-ați chemat, domnule tovarăș? a întrebat, bâjbâind după scaun..

Ceva l-a făcut pe Dumitru Pălimariu să se ridice de pe fotoliul directorial și să vină în față, oferindu-i scaunul ciudatului personaj.

– Ah, mulțumesc! zâmbise Mănăilă. Cu ochelariiăștia văd să citesc destul de bine, dar lucrurile mari îmi cam scapă. Cu ce vă pot fi de folos?

– Mi-a spus domnul Brezoi că mă puteți ajuta. Cum?

– Ah, desigur! De aceea sunt eu consilier directorial. Care-i problema?

– Ce problemă?

– Ați spus că vreți să vă ajut. Spuneți-mi despre ce e vorba și eu vă ofer o soluție sau mai multe.

– Aia e, că nici eu nu știu de fapt care este problema. Ar trebui să mă gândesc la viitor, la viitorul întreprinderii, evident...

– Asta era? E simplu, domnule...

– Ziceți-mi director, că doar sunt director.

– Bine, domnule director. Dar vă supără dacă vă spun tovarăș?

– Nu mă supăr. Dar sunteți tovarăș?

– Chiar dacă nu sunt cu acte, cu sufletul sunt aproape de dumneavoastră. Numai din cauza ochilor nu m-am băgat și eu în politică. Ce să fac, dacă eu nu recunosc omul de la doi metri? Dar să trecem la ale noastre. Uitați cum zic eu să facem... Acum, după naționalizare, și fabricile de hârtie sunt tot ale poporului. Trebuie să aibă stocuri mari de hârtie, cine mai cumpăra hârtie de la ele? Hai s-o cumpărăm noi, nu pe toată, că știu că nu sunt bani, dar cât mai multă. Și nu de-aia velină, ci de maculator. Facem caiete din ea, pentru oamenii săraci, cu preț mic. Cu campaniile astea de alfabetizare, lumea va avea nevoie de

caiete ieftine. Le facem noi, să le-avem gata când s-or cere. Le scădem prețul cu zece bani, dar câștigăm vânzându-le pe toate, nu ca alții, care trebuie să le dea la retopit. Renunțăm la hârtiile de lux, n-o să mai avem clienți pentru invitații la nunți și botezuri, și nici pentru cărți de doliu. Dacă le-am luat ăstora averile, s-a terminat și cu clientela noastră cea grasă. O să tipărim afișe, ne trebuie numai trei culori, roșu, albastru, negru. Nu ne mai trebuie alte calități, decât în cantități mici. Dați-mi împrumutarea și vă aduc comenzi de cărți, va fi nevoie de ele, veți vedea. De ce să le tipărească alții, și nu noi?

Cu toate că fusese foarte mulțumit de Mănăilă, nu-i aprobase nimic pe moment, urmând să-i supună propunerile adunării consiliului de conducere, în seara aceleiași zile.

Probleme ca în acea primă zi de directorat nu avusese niciodată în următoarele zile, cât mai șezuse în post. Telefoanele începuseră să curgă, de la toate întreprinderile cărora întreprinderea lui, a lor, era datoare. Se treziseră deodată toți noii directori că erau plini de datorii, de dat și de primit, și încercau să pună mâna pe banii aceia. Dar el, de unde să le dea banii? Când îl întrebase pe cel numit temporar contabil șef cum stau cu banii în cont, acela dăduse din umeri.

– E cam gol, tovarășe Pălimariu. Avem și noi de primit de la alții, cu ăia am acoperi datoriile și ne-ar și rămâne.

– Atunci pune mâna pe datorii.

– De la cine? Nimeni n-are nici un ban. Toți suntem datori tuturor.

– Cum, mă, Adriane? Dar undeva trebuie să fie capătul datoriilor!

– Nu la noi, în nici un caz.

– Cere totuși datoriile de la ceilalți. Am neapărată nevoie de bani în cont.

Începuse deja să vorbească la persoana întâi, în numele

colectivului, am, pot, doresc, al meu. Se sesizase singur și încercase să se corecteze.

O mașină stătea din cauza unei piese defecte. El nu se pricepea la mecanică. L-a chemat pe inginerul care se ocupa de întreținere.

– De ce nu merge mașina?

– Nu avem piesa de schimb.

– Și n-o putem executa noi?

– Nu. N-avem oameni calificați.

Îi lăsase în pace și mersese direct în secție, să vorbească cu muncitorii de la întreținere. Oricum, inginerul îi era antipatic, intelectualitatea avea rădăcini burgheze bine înfipite.

După ce, la început, și muncitorii fuseseră de acord că nu aveau ce face, nu puteau rezolva problema, îi luase la beșteleală:

– Bine, mă! Acum, când ne putem bucura că muncim numai pentru noi, să ne împiedicăm de o biată piesă? Păi eu, dacă m-aș pricepe cât de cât, aș încerca măcar să o repar, sau s-o fac din nou. Dar voi nu, că vă aduce cineva piesa. Cine să v-o aducă? Tata bātu? Puneți mâna și munciți, să arătați tuturor că voi sunteți clasa cea mai înaintată, să le dați peste nas tuturor. Hai! La treabă!

Până la urmă, se descurcaseră, se duseseră la fabrica de remorci și turnaseră piesa, dar așa fuseseră ei învățați, să aștepte să le aducă patronul ceea ce le lipsea. Nu înțeleseseră încă, schimbarea directorilor nu însemna și schimb de patroni, era ceva mult mai mult.

Elvira venise la Craiova peste două zile. Vânduse tot ce avea, ascultând sfaturile bătrânului Sălcuțan. Nu mai avea nici o casă, nici mobile. Lichidase tot ce putuse. În schimb, investise ceva bani în marfă neperisabilă: bijuterii. Pe tema asta avuseseră și o ceartă, lui nu numai că nu-i plăceau bijuteriile, dar îi era și teamă, scăpase de o avere, ca să

pună mâna pe alta.

– Dumitre, lasă-mă să fac cum cred eu că e mai bine. Nu se știe ce vremuri vin. Aurul și pietrele nu-și pierd valoarea. Nu cer de mâncare dacă le păstrezi și ani de zile.

– Dar n-o să mai ai ce face cu ele!

– Nu fi așa de sigur! Înțeleg că voi, comuniștii, nu mai aveți nevoie de bijuterii ca să vă înfrumusețați, voi sunteți frumoși sufletește, ajunge și-atât. Lasă-mă pe mine să păstrez bijuteriile, la nevoie le vând, cu țârâita... Nu mai fi atât de convins că totul va fi foarte ușor de acum încolo. Ce naiba! Tu nu te uiți în jur?

– La ce să mă uit?

– Nu vezi că e inflație, că viața se scumpește din ce în ce? Avem bani suficienți deocamdată, n-o să murim de foame.

– Da, dar bijuteriile?

– Lasă-le, tu! Îți promit că n-o să le port niciodată în public, decât atunci când va fi și pe placul vostru.

N-avusese parte de grămada aceea de bijuterii. Le salvase de la prima colecționare de către stat, pentru marcarea, ca să renunțe la ele, încet-încet, după stabilizarea din '52 și mai târziu, cât timp el fusese închis. Acum nu mai avea decât patru lăntișoare, trei perechi de cercei, două inele și o verighetă mare și grea. Acestea erau numai dintre bijuteriile acelea vechi, căci în neamul lor mai existau și altele, Irina, fiica lor, primise o brățară de treizeci de grame, cumpărată din magazin, cu două decenii în urmă.

Cu bijuteriile ei se mai lăuda și Doina Ceaușu, ea le avea din familie, cine știe cum reușiseră să supraviețuiască vremurilor. Avea multe, însă nu știa să le poarte. Unii se mai rugau de ea, să le vândă, dar nu voia, avea și ea o fată, majoră, avea deci cui să le lase. O singură excepție promisese că va face: dacă va fi nașă la o fetiță, îi va dăruia cercei de aur.

Alexandru Ceaușu se ridicase, semn că numărul lui Voitin se cam terminase, și se îndreptă spre el.

– Dragă tinere, zise Sașa, cu mare părere de rău trebuie să recunosc că ai fost mmai șmecher decât mine. Dar, pentru că eu însumi m-am păcălit, cu bună știință, merit să-mi pierd cea mai iubită piesă din colecția de brichete. Poftim, e a ta!

Senin, Mircea Voitin luă bricheta și o băgă în buzunarul hainei. Începu să-și strângă lucrurile, recuzita lui, fără grabă, semn că s-a terminat spectacolul.

De altfel, lui Dumitru Pălimariu îi mai răsunau încă în urechi aplauzele asistenței, ca prin vis le auzise, poate aplaudase și el, nici nu mai știa. O moleșală plăcută îl țintuia în scaun și se ruga în gând la un Dumnezeu al lui să nu-l deranjeze nimeni cu vorba în acele momente.

Se auzea vosea sonoră a lui Dan Teodosie, un fost baschetbalist, un tip care se entuziasma foarte ușor de orice și se manifesta din tot sufletul:

– Formidabil! Câtă răbdare îți trebuie ca să descifrezi tainele meseriei!... Voitin asta e nemaipomenit, zău dacă nu. Regret acum că în urmă cu ani nu ne-am cunoscut mai de aproape...

Era o figură, într-adevăr, Dan Teodosie. Timișorean prin adopțiune, lucra la Uzinele Mecanice, sau cum s-or fi numind, asigura asistența tehnică pentru produsele lor pe care le montau aici, pe șantier. Ani buni făcuse cursa între domiciliu și șantier, cunoscuse foarte mulți oameni, de care se lovea în legătură cu producția, și devenise un fel de om cu aprovizionarea unui grup de oameni. Când îl vedeai însamarat cu patru genți uriașe și alte două, trei sacoșe din plastic, te întrebai imediat cam ce-o fi cărând. Și în toate ambalajele acelea avea ce nu te-ai fi așteptat: conopidă, piuneze chinezești, cârnați, ceapă roșie, tricouri, jucării făcute pentru export, salamuri, cârți, o sticlă de vodcă,

parizer, carioci ungurești, haine de schimb, pixuri, varză și multe, multe altele. Și, nu de puține ori, alături de toate acestea, sau în locul unora dintre ele, purta după el roți dințate, pinioane, axe cu came, ferodouri, lămpi de semnalizare, șuruburi, toate trebuitoare șantierului, le aducea cu spinarea, de-acasă la tramvai, de la tramvai la tren, de la tren la mașină, dacă era mașină, dacă nu, urca la hotel, Parc Hotel sau, mai obișnuit, PH, pehaș, mai toate orașele aveau câte un hotel botezat astfel, chiar dacă orașul nici măcar nu avea vreun parc în dotare, sau, cine știe, cine le-o fi botezat așa s-o fi gândit că pasagerii se vor simți la hotel ca în parc!

Dan Teodosie purtase barbă vreo trei ani, îi stătea bine, avea o figură de cascador, numai că fusese obligat să renunțe la ea, din cauza unui grănicer din gară de la Severin, care nu-l recunoscuse după fotografia din buletin. Îl invitaseră la comandament, soldatul îl dăduse pe mâna unui subofițer tânăr, spân, bucuros că pusese mâna pe un bărbos de care putea să-și bată joc puțin. Teodosie nu se speriasse de viteza în care îl băgase subofițerul, îi explicase că suferise un accident din care se alesese cu o cicatrice pe bărbie, pe care încerca s-o ascundă sub stuful bărbii, celălalt nu înțeleșese, sau nu vruse să înțeleagă, îi făcuse raport de înaintare la miliție, să-l identifice ei, dacă pot. Bărbosul ceruse învoire să telefoneze la comandatura orașului, subofițerul i-o acordase neîncrezător, numai că-și schimbasesc repede opinia când îl auzise pe bănuitul lui cu cine vorbește și pe ce ton. Era comandantul grănicerilor din regiune, iar el îi zicea "nene Ghiță". După o scurtă convorbire, i-a întins receptorul subofițerului. Acesta a înlemnit într-o poziție plină de respect și nu mai reușea să zică decât "Am înțeles!". După ce a pus receptorul în furcă, i-a dat buletinul înapoi și și-a cerut iertare, "știți... datoria..." Dan Teodosie a scăpat cu bine, dar a și renunțat la barbă.

– Mă, păi ce mă făceam eu atunci, dacă nu-l găseam pe nenea Ghiță al meu? explica el, gesticulând larg. Mă dădea ăla pe mâna miliției și-mi anulau buletinul, că nu mai semănam cu poza din el. Și nu-mi era de buletin sau amendă, dar trebuia să-mi fac altul, și mie nu-mi place să umblu pe la birouri, căci e de așteptat pe-acolo, chiar dacă te programează într-o anume zi, tot nu ești sigur că-ți găsești problema rezolvată.

Lui Pălimariu îi plăcea să-l asculte povestind despre ceva care-l impresionase în mod deosebit. Era un deliciu să-l auzi cum se arunca în monolog, gesticulând larg și abordând o mimică elocventă, făcându-și ascultătorii să-i copieze sentimentul afișat pe față, involuntar. Dacă-i plăcuse ceva anume, era în stare să povestească despre acel lucru de câteva ori la rând, repetând exact aceleași vorbe, fără să uite sau să adauge nimic.

La beție – căci mai bea și el, șantierul îl molipsise – scăpase câteva date personale, căci, în general, despre el însuși povestea foarte puțin. Fusesse căsătorit, dar nevasta îl părăsise, după ce-i vânduse tot de prin casă, mobile vechi și o bibliotecă destul de valoroasă. Băiețelul lor rămăsese la el prin lege, fiind îngrijit de părinții lui, amândoi pensionari.

Nimeni nu știa ce-i cu el, toată lumea îl cunoscuse abia aici, pe șantier, se integrase perfect colectivului de conducere, căci printre ei își pierdea el vremea mai mult, părea unul de-al lor, nu dispărea de pe șantier mai mult de o săptămână, el, citadinul convins, devenise de fapt om al șantierului.

– Mă, și când le povestesc, acolo, la fabrică, ce chefuri se fac aici, de seara până dimineăta, cască niște ochi, uite-așa, și mă-ntreabă, "bine, dar vecinii nu zic nimic că-i deranjați toată noaptea?". Ce să le spun? Că dacă le spun că, de obicei, mergem la 113, nu mă cred, de unde să existe o sală special rezervată petrecerilor?... Dar să vedeți ce mutre fac

când le spun despre cantitățile ce se beau aici! A-a, păi acolo, la ziua unei colege, au pus câte cinci lei – cinci lei! – ca să cumpere o sticlă de vodcă, și noi eram vreo zece oameni. Ce să ajungă! Când le-am spus că aici vodca se cumpără cu lada, mi-au zis că mint, că prea le înfloresc. Auzi, mă!

Cu băutura avuseseră destule necazuri, pe toate șantierele pe unde umblase, Dumitru Pălimariu se lovise de ea. Adevărat e, unde șantierul era lângă oraș, lumea parcă bea mai puțin, mai găseau ce să facă, nu puteau umbla năuci prin oraș, când ei aveau treabă. Pe șantierele hidro, însă, unde în general se locuia în colonii, departe de orice oraș mai mare, băutura era singura matfă căutată în alimentară. Nu vedeai coadă la carne cât la vodcă. Și, de-a lungul anilor, observase și o schimbare a gusturilor, o rafinare a lor, de la țuica bătrână se trecuse la coniac și apoi la vodcă, cea mai curată băutură, cum li se părea celor mai mulți.

Ca orice om rațional, când se lovise prima oară de urmările unei beții colective, trezindu-se într-o zi de luni cu un singur om la lucru, din treizeci, câți avea pe atunci în subordine, Dumitru Pălimariu ridicase problema în fața șefului său de șantier de pe atunci, un tip mult mai tânăr decât el.

– Și ce-ai vrea să fac eu? se scuzase omul. Ăștia beau pe banii lor, băutura e la liber și e ieftină, nu-i pot împiedica. A! Sunt câțiva membri de partid printre ei, pe aceștia îi putem trage la răspundere, cu toate că mi-e jenă, ce-are politica cu alcoolul, dar poate are, că uite, alcoolul ne împiedică să ne aplicăm politica.

Când ajunsese în hidro – așa se obișnuia să se spună șantierele unde se construiau hidrocentralele, spre deosebire de termo, de la termocentrale – se speriasse de-a binelea

de ravagiile pe care le producea consumul de alcool. Încercase să vorbească cu directorul Ilieș, dar el îi spusese în față că și el bea uneori, nu se afișa, e-adevărat, însă și el se îmbăta cui.

– Ce vrei, tovarășe Pălimariu, să fac? De citit, am tot citit. De uitat la televizor, mă mai uit, dar cu telejurnalul ăsta de la opt la zece, nu mă uit mult, că-mi produce greață. După o zi de muncă, ce-mi oferă colonia? Nici o posibilitate de destindere, nimic! Și-atunci? Iau o sticlă de vodcă, o dau gata și mă simt bine.

Dumitru Pălimariu nu se lăsase. Îl abordase în altă zi, când era nervos că iar se îmbătaseră cei de la turbine și nu făcuseră nimic la inelele statorului.

– Hai să facem ceva împreună, îi propusese el. Hai să încercăm să scăpăm de flagelul acesta!

– Dar cum crezi că am putea scăpa? Să nu mai aducem băutură la autoservire nu se poate, și femeile acelea trebuie să-și facă planul, și planul nu iese de la conservele de pește sau de la gemurile care au umplut rafturile.

– Să aducă și altceva, nu se poate ca într-o autoservire, în afară de ce ai amintit dumneata, să nu mai fie decât macaroane, și când nu sunt macaroane, nu sunt nici roșii în bulion, când nu sunt nici astea, nu e nici muștar... Dumneata ai avut nevoie vreodată să iei ceva de la alimentara din colonie?

– Nu. De obicei, dacă am nevoie de ceva, rog șoferii care se duc la oraș să-mi ia ce-mi trebuie.

– Deci n-ai intrat niciodată acolo, să iei un coș, să te plimbi printre rafturi, suspectat de toate muierile alea, care până mai ieri erau Gica lui Băltilă, Nela lui Puțică, dar acum au ajuns doamna Gica și doamna Nela, de nu mai au loc capitaliștii de-atâta domnie de la noi, și să ieși cum ai intrat, cu coșul gol, că de conserve de pește te-ai săturat, în sos tomat n-ai mai văzut de mult, iar în ulei nu merg dacă

n-ai și o lămâie, dar lămâia nu crește în corcoduș... Ei, eu am intrat, ca un om oarecare, mi-a zis Elvira să-i aduc niște fidea, să-și facă cu brânză, pe vremea aceea se găsea brânză peste tot, și m-am dus la alimentară. Era pe la trei după amiază. Când am intrat eu, sala era goală, lumea era la lucru, cine nu lucra, stătea acasă la ora aia, dormind sau legănându-și copiii. Toate femeile ședeau lângă casă, două rafturi erau goale. Când au dat cu ochii de mine, parcă au văzut pe dracu'. Au fugit, care, încotro. "De ce n-aveți marfă pe rafturile astea?" întreb eu. Casiera, că ea era cea mai mare în grad atunci, doamna Gica nu era prin zonă, se odihnea, după ce se extenuase probabil mai de dimineată, înfulecând la smântână luată prin față, în timp ce lumea ședea la coadă, la gârliciul ăla, în ploaie, îmi zice repede, să mă pierd: "Așteptăm mașina cu vinars". "Și? Dacă nu vine mașina cu băutură, rafturile rămân goale?" "Păi... cam așa..." zice ea. "Dar să știți, doamna Gica ne-a dispus să facem așa!" a sărit apoi, mai înfiptă, poate bucuroasă că o băga pe aia la apă, cine știe. Am rugat-o să-mi deschidă magazia. Acolo, munți de conserve de carne de porc, carne cu fasole, cârnați cu fasole, invenții de-astea "științifice". "De-astea aveți în sală?" o-ntreb. "Nu. Ne-a zis doamna Gica să nu le băgăm, să le mai ținem". "Bine. Le băgați acum din dispoziția mea!" Aia, să facă apoplexie! Cum adică, să trec eu peste doamna Gica a ei?! I-am spus că peste o jumătate de oră mă întorc cu comisia de control muncitoresc și dacă atunci rafturile nu sunt pline, să se prezinte cu demisia până la încheierea programului. Nu m-am mai dus, m-am luat cu treaba și-am uitat, dar mi-a zis Elvira, seara, când m-am dus acasă fără fidea, că uitasem și de ea, că m-au căutat fetele de la autoservire de vreo trei ori, să-mi spună că totul e în regulă și că mă așteaptă. M-or fi așteptat ele mult și bine, nu m-am mai dus, însă marfa din magazie s-a scos în sală și s-a vândut atunci, că doar de-

aceea fusese adusă.

– Și băutura?

– Care băutură?

– Aia care trebuia să vină.

– A-a! A venit și-aia, dar cine-a mai îndrăznit s-o scoată la vânzare când aveau sala plină de cumpărători? Au lăsat-o pe-a doua zi, după ce s-au golit din nou rafturile.

– Și s-a vândut?

– S-a vândut, tovarășe director, că doar din cauza ei am venit acum, aici, la dumneata, să vedem ce putem face să scăpăm odată de flagelul ei.

– Deci, am stabilit de la începutul discuției că nu putem interzice băutura de la vânzare. Doar nu ne-om apuca acum să cartelăm și băutura. Destul am făcut-o cu pâinea, cu zahărul, uleiul și mălaiul. Nu ne mai trebuie și alte cartele.

– Înțeleg. Hai să propunem altceva, să se vândă băutură numai sâmbăta după amiaza, când navetiștii pleacă oricum din colonie. Aceștia pot găsi băutură câtă vor în satele lor. Și în restul săptămânii, băutura să se vândă numai la bar, și numai după ora șaptesprezece.

– Ar fi valabil și pentru noi?

– Pentru mine și alți câțiva e de-a dreptul indiferent.

– Dar eu vreau să beau o vodcă sau un șpriț și miercuri. Și nu la bar, unde-i fum și gălăgie, ci la mine acasă.

– Îți cumperi de sâmbăta.

– Da, eu pot să-mi cumpăr de sâmbăta, ca să păstrez sticla și să beau și miercuri, dar muncitorii noștri, și nu numai ei, consumă tot ce-și cumpără, nu suportă să aibă camera plină cu băutură. Nu te uiți la Bejan? Cât de bine te înțelegi cu el atâta timp cât nu bea, când îi vine poftă de băutură, dispare, face pe dracu-n patru să facă rost de băutură. Și crezi că Sănduca nu i-ar lua băutură să aibă acasă, să nu mai doarmă prin străini după ce se îmbată? A încercat ea, dar el abia și-a deschis apetitul pentru băut cu

sticla pe care i-o cumpărase, după aia a plecat prin colonie, să mai bea, pe unde știa el că se găsește.

– Și totuși, zău, ar trebui făcut ceva!

– Eu nu am ce face.

– E și normal! Atâta timp cât te văd toți ceilalți că bei la fel ca ei, ce-ar trebui să gândească și ei? Ar face ca Cinteză!

– Dar el ce-a făcut, de merită să-l dai exemplu?

– Parcă n-ai ști!

– Nu înțeleg la ce te referi, zău.

– Ar trebui să înțelegi. Știm bine cum s-a lăsat Cinteză de băutură, după ce, din cauza ei, l-au dat afară din armată. Și el s-a hotărât să nu mai sufere niciodată din cauza băuturii. Până a ajuns aici, printre toți sugătorii noștri. A încercat el să țină piept tentației, vreo doi ani, până ce s-a convins că n-are nici un sens, mai ales că cei care nu se integrau în acest cerc al sugativelor nici nu erau văzuți bine de către ceilalți, îl considerau că se ține mare, că nu vrea să fie ca ei. Și s-a dat și el pe brazdă, din mimetism politic.

– Păi cum vine asta? Ce vorbești?

– Vai, tovarășe director, ce nevinovat vrei să pari! Păi știi și dumneata la fel de bine ca mine că Cinteză nu e în stare să ia nici o hotărâre fără să te consulte. Țăsta e un caracter tipic, omul care știe, dar nu-și asumă răspunderea, el consultă întotdeauna șeful. Și dacă șeful lui, dumneata adică, i-a zis într-o zi că un pic de băutură nu poate să strice, el a luat-o de bună, cum să nu facă el cum zice șeful? Și dacă te-a mai și văzut de câteva ori beat criță, a considerat că nu-i nici o rușine să facă și el un pic de exces. Și l-a făcut, că acum e de ajuns să bea două pahare și se amețește. Apoi le mai bea și pe celelalte, nu le mai ține numărul, și cui se face.

Îl văzuse, odată, pe bietul Cinteză, în culmea fericirii, când luase câteva pahare mai mult. Nu mai știa cu ce ocazie, se strânseseră ei mai mulți, parcă tot așa, pleca

cineva dintre ei, fostul director comercial, Melconete. Om simțit, știind că seara n-or să participe toți la masa de adio, adusesese ceva băutură, vodcă și vin, pentru cei care doreau să-și ia rămas bun de la el. Cinteză băuse mai devreme, cine știe pe unde, era deja amețit, când a ajuns în biroul cu pricina, toți ceilalți l-au luat în bâză, să ciocnească cu ei. În câteva minute i s-a cam rupt filmul. La un moment dat a cerut apă minerală, să-și mai dilueze vodca din pahar, pahar de vin. I s-a oferit apă minerală dintr-o sticlă de vodcă, nu aveau decât o ladă de sticle și le goliseră pe ultimele în sticle de vodcă, pentru a trimite lada la schimbat. Ce-o fi crezut Cinteză, că toate sticlele de vodcă aveau apă în ele, nu se știe, fapt e că la paharul următor de vodcă n-a mai cerut apă, ci și-a turnat singur din prima sticlă pe care a nimerit-o. Nimeni nu l-a băgat în seamă cum s-a strâmbat după ce a sorbit jumătate din pahar, nemulțumit, desigur pusese prea puțină apă, a mai luat sticla și și-a turnat iarăși, declarându-se mulțumit după această încercare. Nu-i așa? Doar pusese jumătate vodcă, jumătate apă. A dat paharul de dușcă și, cine s-ar fi uitat atunci la el, ar fi văzut ce figură opărită avea și mirată, cum oare se făcea, că, cu toată apa turnată, tot tare era vodca. Probabil îl ardea tare, și-a turnat din aceeași sticlă încă un pahar plin, pe care l-a băut, ca să stingă focul din stomac. Abia atunci au văzut și ceilalți că el luase drept apă singura sticlă cu vodcă de pe mese. Îl luaseră în râs, dar el nu s-a supărat, dădea dintr-o mână, a lehamite, fără să mai fie în stare să scoată vreun cuvânt.

5.

Iluzionistul de ocazie își reluase locul, liniștit, și nu ceda rugăminților asistenței de a le dezvălui secretele micilor sale figuri.

– Hai, tov Voitin, spune-ne odată! se auzi glasul de

sergent-major al lui Nestor Zidaru, directorul comercial.

Era plasat între familia Opran și Iosif Melașin, acolo dorise el să se așeze, mai departe de directorul Ilieș și de prietenii de șpriț. Inițial, avusese rezervat un loc mai fruntaș, corespunzător funcției, până și în viața particulară nimeni nu uita de funcția omului, de parcă valoarea lui nu putea fi evaluată decât în strânsă legătură cu funcția pe care o ocupa, cu treapta socială pe care se ridicase. O refuzase pe Doina Ceașu, când ea îi propusese locul de lângă director. Se uitase pe schema meselor și hotărâse:

– Uite, mă bagi aici, între Opran și Melașin! Cu ei nici nu prea am ce discuta și sper că nici la băutură n-or să mă îndemne prea tare.

Așa rămăsese, Dumitru Pălimariu îl înțeleșese, voia și el să stea treaz măcar până după miezul nopții. Dacă s-ar fi băgat lângă unul ca Bejan, s-ar fi făcut prăstie de la aperitiv, și unul, și celălalt, căci s-ar fi îndemnat reciproc. Ei doi fuseseră colegi de facultate, se cunoșteau destul de bine. Zidaru, chiar dacă era bucureștean, prefera compania căminiștilor, care știau să bea și nu-și făceau probleme asupra orei de întoarcere la cămin, seara. Din întâmplare, Zidaru era nepotul unuia de prin minister, care-l ajutase să prindă o funcție mai mare decât a colegilor săi.

Acum, la petrecere, era singur, soția era în București, avea copil de țâță, ar fi vrut și ea să vină, dar distanța i se păruse prea mare și-apoi, cu copil mic, era prea greu. Îi trimisese un mic cadou, un stilou chinezesc, pe care să-l folosească la scrierea memoriilor.

– Bine, tovarășule director, admise Voitin. Vă voi explica trucurile, dar să nu vă prind că veniți să vi le mai arăt o dată. Când am mișcat acul busolei, m-ați căutat la mâini, cu ele mă apropiam mai mult de busolă, dar nu v-ați gândit că un magnet destul de puternic poate face minuni chiar de la distanță. Uitați, acest magnet, luat de la un

difuzor, l-am pus sub căptușeala hainei, chiar în colțul de jos, unde n-ați fi crezut că poate fi ascuns, ar fi scăpat la un control superficial. Odată cu mâinile, îmi apropiam și trupul și, deci, și magnetul. Din păcate, după experiență, busola nu mai indică nordul magnetic, ci sudul.

– Formidabil!

– Ce simplu!

– A-a! M-am gândit eu!

– Știam că are un magnet!

– Cum? Nu cu creierul a mișcat acul?

Sala era în discuții, cei mai mulți declarau că știau trucul, sau și-l închipuiau, căci doar nu-l vedeau ei pe Mircea Voitin să-și pună la contribuție creierul atât de mult.

Dumitru Pălimariu zâmbi. Să le fi povestit despre maestrul Schepsis, ce-ar mai fi zis? Nu se comparau, ăla luptase doar pentru supraviețuire. Cine știe dacă în condiții normale ar mai fi putut ajunge la acea performanță.

– Figura cu pungile din hârtie de ziar a necesitat o pregătire prealabilă, continuă Voitin explicațiile. Nu știu dacă a observat cineva că unul din ziare am avut grijă să nu-l desfac complet, l-am arătat îndoit pe jumătate. Acela a fost trucat, avea lipite filele ziarului, într-o anumită poziție, unde exista și acea batistă, identică cu cea pe care o introduceam în cealaltă. Puteam să aranjez ziarul să fie întreg, lipeam două ziare identice unul peste altul, dar m-am bazat pe neatenția dumneavoastră. Tot în punga aceea, care avea marginile lipite, aveam un singur loc liber prin care puteam introduce moneda, fără riscul de a cădea întâmplător, la o manevră mai brutală, chiar dacă desfăceam ziarul. Că a dispărut batista din a doua pungă, e simplu, am introdus-o într-un compartiment, dar domniilor voastre v-am arătat altul, gol. Puteți încerca acasă trucul, e foarte simplu, dar de mare efect.

– Hai, dragă, treci mai repede la celelalte! îl grăbi Doina

Ceașu, curioasă să afle cum pierduse Sașa al ei bricheta cea mai scumpă.

– Pentru celelalte două trucuri am avut nevoie de câte un asistent, zise Voitin, zâmbind. Pe tovarășa Bejan ați văzut-o cu toții că nu mi-a făcut semne și nici nu mi-a șoptit ceva. M-am bazat în alegerea dumneaei tocmai pe credința dumneavoastră că n-aș fi putut aranja ceva cu o femeie care e așa cum o știți cu toții. Că n-am greșit, s-a văzut. Când îmi aducea ceasul, mi-l pune pe masă într-un anumit loc, diferit de fiecare dată, după ora la care era pus. Masa era împărțită în douăsprezece careuri imaginare, trei linii de câte patru coloane, fiecare dintre ele reprezentând o anume oră. Nu, nu vă repeziți să vedeți caroiajul pe masă! Împărțirea era numai virtuală.

– Așa, Sănduco! sări Cinteză de la locul lui. Și noi, care credeam că numai cu dumneata n-o să poată face afaceri!

Sanda Bejan se roși toată, era prea în centrul atenției tuturor, nu se simțea bine niciodată când o priveau mai mulți ochi.

– Iar pentru ultima figură, pe baza căreia am câștigat o brichetă excelentă, tot așa, am folosit un colaborator. Ați remarcat că prin plicuri nu se putea citi nimic din ce era scris pe foile dinăuntru. V-am lăsat să credeți că aș fi putut citi, numai ca să vă derutez și să vă distrag atenția de la adevăratul truc. Cunoscând meșul colaboratorului meu, am avut grijă să-i pun plicul la coadă, ultimul. Când am spus că-i citesc mesajul prin primul plic, eu, de fapt, țineam alt plic în mână. L-am desfăcut, ca să verific dacă ghicisem cu adevărat, și atunci am citit mesajul altuia. Și așa mai departe, când citeam un mesaj, pentru verificare, de fapt aflam ce scria următorul. Cel mai greu mi-a fost să mă abțin, să nu mă manifest în nici un fel. Când am citit mesajul cu sarmalele, mi-a venit să râd. Când a fost vorba de bricheta lui nea Sendi, tare greu mi-a fost să nu i-o cer

încă de când îi citeam mesajul. Cam asta a fost...

Se ridicaseră imediat vocile unora, cerând să le spună cine i-a fost al doilea asistent, dar Voitin refuză clar să mai adauge ceva. Se părea că, dintre toți, numai Dumitru Pălimariu reținuse că plicul asistentului fusese pus la urmă, dar mesajul îi fusese anunțat primul. Ori primul mesaj fusese al directorului Ilieș!

Se întoarse pe jumătate spre director, care privea atent în farfuria dinaintea-i.

- Tovarășe director, dumneata ai fost asistentul?
- Cum ai ghicit? zâmbi Ilieș, vorbind pe ton scăzut.
- Păi Voitin ne-a spus-o foarte clar!
- Vezi? A spus-o pentru toți, dar numai dumneata ai reținut.

Într-adevăr, dacă Voitin nu vruse cu nici un chip să spună clar numele colaboratorului său de la acel truc, nimeni nu mai ghicise cine ar fi putut fi. Era și greu, băutura se cam ridicase la cap și nici nu fuseseră deosebit de atenți la spusele lui.

– Să nu mă dai de gol, nea Mitică. Să vedem ce-or să facă. Țștia sunt în stare să-l întrebe până mâine pe bietul Voitin. Să nu le spui nimic, efectul este mult mai mare astfel!

Directorul chicotea, la gândul suferinței asistenței, mai ales a femeilor, care nu suportau să se întâmple ceva ce le-ar fi putut interesa și ele să nu știe cine era autorul sau eroul întâmplării.

Pe Mircea Voitin nu-l prea agreeau ei, pentru că le impunea prin indiferența față de băutoră și de cancanurile șantierului. În afară de meserie, pe care și-o făcea suficient de conștiincios, băiatul acela avea o mulțime de activități, mereu se plângea că nu-i ajunge timpul pentru câte ar vrea să facă. Nu participa la reuniunile lor tovarășești, considerându-le doar niște ședințe de alcoolizare în comun,

lucru pe care îl spunea oricui, de câte ori avea ocazia. Când se întâmplase, într-o iarnă, să-i vină rău directorului, era după Revelion, și venise doctorul să-l vadă acasă – pentru director se putea să vină la domiciliu, altfel nu s-ar fi deranjat pentru nimic în lume – ce credeți că l-a întrebat pe pacient? zicea Doina Ceașu, ei, alde Voitin, fuseseră plecați, în concediu, pierduseră spectacolul.

– Auziți voi, ce să-l întrebe și bețivul ăla de medic! se revolta ea.

– Dar ce l-a întrebat? Spune odată!

– Păi, zice "dumneata bei?", asta l-a întrebat! a dezvăluit ea, minunându-se de curajul doctorului, un băutor recunoscut, așteptându-se ca soții Voitin să se indigneze și ei, păi ce, ăsta e medic, în loc să-l controleze pe director, că-l cam lăsase inima, de l-au găsit pe jos, sforăind, numai în chiloți, nu venise o zi întreagă la birou, se alertaseră, auzi ce să-l întrebe!

– Și? Ilieș ce i-a spus? a întrebat vesel Mircea Voitin.

– Dar cum, dragă, să-l întrebe așa, ca pe ultimul muncitor, dacă el bea! a încercat Doina Ceașu să-și apere idolul.

– Și nu era vorba de comă alcoolică? insistase Voitin, și ea înțelese că nu va găsi pic de milă la el.

– Ei, și tu! Cum să fie comă alcoolică? Ce vorbești tu acolo! L-am lăsat să-i facă un control de rutină, i-a prescris un tratament și a plecat. Mai bine că a plecat, că ne-a umplut de miros de țuică ieftină.

– Și? S-a trezit după tratament?

– Ce tratament? a eschivat Doina Ceașu răspunsul. Țăla era tratament? L-am dus la spital, la oraș, nu puteam să-l lăsam așa, l-am dus cu Sașa, cu mașina noastră. La spital am pus în funcțiune toate relațiile și i-am obținut o rezervă. L-am dus și așternuturi curate, de la noi, să nu se îmbolnăvească cumva mai rău de la cele de spital.

– Dacă ar fi fost vorba de mine, oare tot așa s-ar fi procedat?

Nimeni nu știa răspunsul, nici Dumitru Pălimariu nu știa ce să zică, pentru mulți s-ar fi procedat aproape la fel – cu mici diferențe, evident, oricum, Ilieș nu era un om oarecare, era director – însă ar fi existat tot atât de mulți pentru care nu s-ar fi găsit un dram de bunăvoință.

Puțini își mai aminteau cum apăruse familia Ceaușu în șantier, el, șeful mecanizării, ea, șefa personalului, de fapt nu chiar șefă, dar, cu timpul, rămăsese singură cu problemele de personal, ba chiar avea și un subaltern. Alexandru Ceaușu ajunsese șeful mecanizării pentru că activase ca expert auto la ADAS, se pricepea la mașini, măcar la Dacii și tot era ceva, căci cu ele avusese mai mult de-a face. Curând se înconjurase de oameni de specialitate, el rămânând mai mult un fel de coordonator și dispecer al utilajelor. Prinsese cheag în șantier, îl numiseră și șef de lot, când mai existau funcțiile acestea și-i rămăsese salariul mare chiar după ce veniseră noile legi, prin care mulți fuseseră trași înapoi. Doina Ceaușu, vicleană ca o vulpe, se devotase complet directorului Ilieș, ea nu-și dădea seama că relațiile lor erau interpretate altfel de către colegi, oriunde s-ar fi dus în vizită, era în stare să susțină o conversație de trei, patru ore, având ca subiect numai activitatea directorului. Știa să profite din plin de prietenia – poate tot interesată – directorului pentru ei, trecând ușor peste toate cutremurele care deviau bunul mers liniștit al șantierului.

Cu ei, ca și cu Voitinii, Dumitru Pălimariu se împăca bine. Accepta adesea invitațiile lor, la ei casa era deschisă permanent, musafirii nu se mai terminau, se simțea bine acolo, pe Elvira o lua mai rar, stăteau la etaj și ei îi era greu să urce scările, mai des se întâlneau la petreceri, unde Elvira venea de fiecare dată, chiar dacă era vorba despre o petrecere bărbătească, niciodată nu accepta să-l lase pe

Dumitru al ei singur.

Căci ei doi nu suferiseră să fie despărțiți prea mult timp. De la bun început, de când se căsătoriseră, se obișnuiseră să fie aproape unul de altul. Și, cu două excepții – perioada cât fusese trimis la tipografia din Craiova, când ea rămăsese în capitală ca să-și lichideze averile, și cei trei ani cât el fusese închis – nu se mai despărțiseră niciodată. Chiar și când hotărâseră, la o vârstă destul de înaintată, să se facă oameni de șantier, tot împreună plecau, de la bun început, chiar dacă riscau să locuiască într-o baracă de doi pe trei metri.

Cel mai greu li se păruse atunci, când ieșise el din închisoare, închisoare e un fel de a spune, căci stătuse numai în aer liber, într-o libertate relativă, coleg cu păsările cerului, un an la canal și doi la stuf, nu era totuși ca la alții, care ședea în celule și nu vedeau soarele cu lunile. El tot mai văzuse soarele, ba prea îl văzuse, în Dobrogea soarele parcă arde mai tare decât oriunde altundeva. În prima vară îl urâse de-a dreptul, niciodată nu-l dorise mai puțin. Peste ani, când se dusesse și el la mare, ca oricare om al muncii în concediul său legal de odihnă, recunoscuse soarele de odinioară și întotdeauna închiriasse o umbrelă, să nu-l mai vadă. Elvira ședea la soare de dimineața până seara, el nu, nu mai avea nevoie de soare, îi acumulase teroarea razelor ucigașe în cei trei ani cât stătuse în Dobrogea.

Când dăduse de Elvira, după ce fusese eliberat, ea nu se arătase prea bucuroasă de revedere. Ședea tot acolo, lângă tribunal, cu copiii, dar totul arăta mai sărăcăcios, nimic nu mai era ca înainte. Îl invitase în casă, era pe seară, el călătorise două zile și o noapte, mai întâi se prezentase la miliție, să-și ia buletinul, îl ținuseră mult acolo, să dea declarație, ce-or mai fi vrut cu ea, nu mai înțelegea, își ispășise doar pedeapsa, nu mai aveau nimic comun, acum era un om cinstit, prin ispășirea pedepsei, vina – care-o fi

fost aceea – se iertase, așa gândea că ar trebui, dar nici cu Elvira nu prea mai avea nimic comun, o simțea departe de el.

Abia după ce a mai trecut timpul și și-au mai povestit câte ceva, câte o frântură din viața petrecută separat, au început să se încălzească și să înțeleagă că amândoi fuseseră victimele unei mașinațiuni de neînțeles. Nu, nu era vorba de o greșeală, el, mai ales, fusese victima unor jocuri de culise, de care nu avusese cunoștință niciodată, iar acum era prea târziu pentru a mai îndrepta ceva. Nu fusese victima epocii, a timpului, a societății, ci a unui simplu om, împluternicit al epocii, cel care putea avea drept de viață și de moarte asupra celor mai mici decât el.

Elvira înțelesese prima, atunci, când el îi destăinuise cum fusese condamnat, că suferiseră amândoi numai din cauza unui om și lucrul acesta o derutase și o mâhnise la culme. I se destăinuise fostului ei bărbat – fost, pentru că în anii aceia, cât el lipsise, fusese obligată să divorțeze de el, altfel n-ar fi putut să supraviețuiască, și nu la ea se gândea, ci la copii, ei nu aveau nici o vină, nu cereau decât mâncare, îmbrăcăminte și un loc unde să doarmă, nimic mai mult – cu sufletul la gură, încercând chiar atunci, în timp ce vorbea, să-și explice anumite fapte, întâmplări, să le găsească sensurile ascunse.

– De ce, Dumitre, a fost nevoie de patimile noastre? îl întreba ea mai târziu, nu mult, căci hotărâseră, după ce clarificaseră toate problemele, să nu mai amintească despre perioada aceea neagră din tinerețea lor, dar ea a mai continuat să-l întrebe un timp, nu voia să înțeleagă ceea ce era de înțeles, ce nu se mai putea schimba, indiferent de ceea ce ar fi gândit ei atunci.

El, băiat de la țară, ajuns printr-o întâmplare meseriaș, la Reșița, fugit de-acasă la sfatul unuia mai bătrân, care n-o ducea bine la oraș, dar nici nu murea de foame, cum se

auzea, nu-și explica nici sieși rațiunile care stătuseră la baza condamnării lui. Și nu-l durea condamnarea, era normal ca, odată ajuns în fața organelor de anchetă, să nu mai poată scăpa, se mai întâmplase și la alții, pentru nimic primeai trei ani, el însuși făcuse la fel de câteva ori, la început fără să-și dea seama, avusese scuza că executase niște ordine, mai apoi însă înțelesese că ceea ce făcuse el se numea abuz, așa învățase, dar el, ca om, ar fi trebuit să se mai și gândească. Dacă asupra cuiva plana o bănuială, făcea orice ca s-o întărească și aducea, adică fabrica, dovezi în sprijinul bănuiei, până ce ea devenea acuzație în lege. Dar nu-l durea condamnarea în sine, cât faptul că fusese scos din partid și i se ridicase dreptul de a-și profesa meseria de inginer.

Și cum se mai legau toate! Când ceruse să intre în partid, își scrisese o autobiografie lungă, optsprezece pagini, se și miraseră atunci, la ședință, ce-avea el de scris atâta pentru douăzeci și doi de ani de viață, uite că avea, cineva, nu mai ținea minte cine, propusese, parcă în glumă, să i se citească autobiografia scrisă de el însuși, să nu-l mai asculte pe el, era important ca tovarășii să-l cunoască mai bine, dacă ar fi vorbit el, ar mai fi scurtat-o. Cel care conducea ședința a luat propunerea în serios, era prima dată când cineva venea cu o autobiografie de optsprezece pagini, "ce vreți?, eu am vrut să nu scap nimic, să nu mai aveți de ce să vă legați mai târziu" se apărase el, Sălcuțan îl învățase să scrie cât mai detaliat, dar nici el nu se așteptase chiar la atâtea pagini, a supus-o la vot și toată sala a votat pentru, adică el să stea jos, și altcineva să-i citească autobiografia.

"Autobiografie. Subsemnatul Pălimariu Dumitru, fiul lui Gheorghe și Elena, născut la 24 septembrie 1922 în Dăbuleni, județul Dolj, plasa Bechet, mai am cinci frați în viață din opt, nici unul nu a făcut politică, nici nu face, nici părinții n-au făcut și nici nu fac. Școala de șapte ani am

făcut-o în satul natal, mai departe n-am mai avut bani să mă duc undeva, la liceu.

În 1938, la îndemnul unui neam care plecase din sat mai demult, am fugit de-acasă, părinții nu m-ar fi lăsat niciodată să plec, am fugit de capul meu, cu gând să ajung la Reșița, să învăț o meserie. Două săptămâni mi-au trebuit ca să ajung acolo. Dormeam pe unde apucam, mâncam ce aveam la mine, am cerut și de pomană, era pe la Sfânta Maria și la biserici am găsit colaci, mi-am umplut trăistuțul cu ei, pe drum erau vii, dăduseră în pârg și mâncam struguri cu colaci. Am dat examen la Școala de Arte și Meserii și am intrat, nu știu cum, că la școala din sat nu-mi prea plăcuse cartea. Ca intern, am primit haine, un costum de vară și unul de iarnă, palton, albituri, bocanci. Am stat în cămin, n-aveam unde să mă duc în altă parte, neamul acela al meu, care mă îndemnase într-acolo, locuia ca vai de el, în două cămăruțe cât un ziar desfăcut erau cinci suflete, iar de căutat gazdă, nu avea cu ce.

Am rămas la școală, nici în vacanțe nu m-am dus acasă. de teamă că voi fi oprit să mă mai întorc, mi-ar fi dat foi de drum, fabrica era o firmă serioasă, am renunțat la foile de drum, dar am primit banii pe ele.

În 1940 am ajuns strungar, cu leafă mică, e adevărat, însă trăiam din munca mea. Am căutat o gazdă în oraș și am găsit, la un ceferist, Neculai Maniu, nici o rudă cu omul politic, o simplă întâmplare, o potrivire de nume. În toamna aceea am și intrat la liceu, anii de ucenicie îmi deschiseseră ochii, vedeam bine că un om cu carte se descurcă mult mai ușor. De altfel, tovarășul Sălcuțan, care mi-a dat o recomandare acum, și pe care l-am cunoscut atunci, acolo, m-a sfătuit chiar să încerc să-mi completez studiile, avea gânduri mari cu mine și cu încă doi tovarăși, tineri, am aflat mai târziu că erau uteciști, eu nu știam pe atunci ce însemna asta, dar îl ascultam cu gura căscată pe tovarășul Sălcuțan

când ne vorbea despre cum va fi nu peste multă vreme, când muncitorii vor fi stăpâni pe țară.

Nu l-am știut pe tovarășul Sălcuțan ca fiind ilegalist, dar după militarizarea fabricii, după începerea războiului, am aflat că a fost ridicat de Siguranță ca un element deosebit de primejdios pentru societate.

În vara anului 1943 am intrat în legătură cu o celulă a partidului comunistilor, cu gândul să mă înscriu și eu la ei. Din păcate, vremurile erau atât de tulburi, încât legătura mea, forjorul Ion Istrate, a fost și el arestat chiar înainte de sedința la care trebuia să mă prezint și pe mine.

În primăvara anului 1944 am terminat liceul și imediat, în mai, am fost încorporat și trimis la Târgoviște, la o școală de ofițeri în rezervă cu termen redus. Instrucția era și ea cu termen redus, căci la 15 august am primit gradele de sublocotenenți și ordinele de serviciu. Eu am plecat spre Moldova, unde trebuia să mă prezint la comandamentul Armatei a doua. Lucrurile evoluau atât de repede în zilele acelea, încât în 22 august m-am trezit deodată în linia întâi, cu toate că de dimineață aceeași linie fusese la optzeci de kilometri. Conform ordinelor primite, m-am retras odată cu trupa, iar în seara următoare am aflat că s-a încheiat armistițiul. În 24 august am fost trimis în misiune, la Marele Stat Major, cu un mesaj al cărui conținut nu-l cunosc. Am plecat de pe front cu inima împăcată, în sfârșit aveam să ne luăm înapoi Ardealul pentru care mulți suferiseră.

În capitală am ajuns după cinci zile, trenurile nu mai circulau, nemții nu voiau să accepte faptul că se aflau într-o țară dușmană, am călătorit în condiții mizerabile, chiar și cu un catâr am mers, dar mesajul tot l-am dus la destinație. Generalul Costandiniu, căruia i-am predat actele, m-a trimis acasă la el, nu mai trecuse de trei zile pe-acolo, avea nevasta și fiica acolo, nu mai știau nimic unii de ceilalți. M-

am dus la domiciliul generalului și am stat cu femeile până a apărut și el, a doua zi, grăbit. Mi-a spus că mă oprește acolo, secretar sau furier, n-am înțeles prea bine, în orice caz am stat la el în casă până după 1 ianuarie 1945. Între timp, generalul Costandiniu m-a recomandat Serviciului de Informații (Biroul 2) al Armatei și imediat după Anul Nou am plecat în Ungaria, participând la război până în Austria. Am fost citat pe ordin de zi de patru ori.

După ce s-a încheiat pacea, am fost demobilizat. Trezindu-mă deodată fără o situație clară, am dat din colț în colț, parcă m-aș fi dus înapoi la fabrică, parcă nu, și cariera militară mi-ar fi plăcut, am făcut o încercare, mi-am cerut reangajarea în armată și am fost reintegrat Serviciului de Informații. De data aceasta însă, în noile condiții, serviciul meu s-a transformat într-unul de rutină. Sunt un funcționar al statului.

Calea spre partid mi-a arătat-o tovarășul Sălcuțan, pe care l-am reîntâlnit în una din deplasările mele prin țară. După discuții îndelungate, m-a sfătuit să mă apropiu de comuniști, căci numai așa mă voi realiza integral".

Mai scrisese acolo și despre frați, cumnați, cumnate, părinți, despre toate rudele mai apropiate, la toți însă scrisese că nu fac și nu au făcut politică înainte de 23 August, așa și era, țăranii lui din fundul Doljului n-avuseseră timp de politică, ei se uitau după muncă și pământ să-l muncească. Nu scrisese însă despre planurile pe care le avea cu Elvira Costandiniu, pentru că, atunci, nici el nu era prea sigur de viitorul lor comun.

Mai apoi, după ce se căsătoriseră, cu deplinul acord al generalului – numai al lui, căci doamna generălească își cam pierduse mințile, nu se știa de ce, și fusese internată într-un ospiciu, n-aveau ce să-i facă, acasă n-o mai puteau ține, devenea periculoasă din zi în zi – îi pusese în fața faptului împlinit, numai Sălcuțan îl criticase, între patru

ochi, că se unise cu o fată care venea din burghezie, dar tot el admisesese că dacă o făcuse din dragoste, va trece ușor peste toate necazurile.

Hm! Când se căsătorise el, cu Elvira Costandiniu, fuseseră probleme, că provenea din pătura burgheziei și să nu-l molipsească și pe el, dar când îi făcea curte Anghel Iacubovici, tot ei, Elvirei, pe vremea când Dumitru era în Dobrogea, atunci nu mai era pericol de molipsire, fusese doar soția unui membru de partid, chiar dacă el greșise, femeia era integră, devotată cauzei. Dar mai întâi o făcuse să divorțeze de el și să-și reia numele de fată.

Anghel Iacubovici fusese omul din umbră, o aflase prea târziu ca să mai poată îndrepta ceva, el îl urmărise cu atâta îndârjire, să scape de el pentru totdeauna. Și uite că nu reușise! Istoria se întorsese, nimic din ceea ce era valabil azi, nu mai era mâine, ba chiar era dimpotrivă!

– Dumitre! Dumitre! Ce-i cu tine?

Glasul Elvirei îl trezi, de data asta chiar închisese ochii, era ora zece și un sfert, la ora asta era de obicei în pijama și mai stătea câteva minute în fața televizorului, prindeau acolo cinci posturi sârbești și bulgărești, avea de unde alege, îi cam venise somn și-acum, când n-ar fi avut voie să adoarmă.

– Stai dragă, ce țiți așa! se apără el, foindu-se nemulțumit pe scaun, nu de altceva, dar îl urmăriseră probabil mai mulți cum dormea el liniștit, când deschisese el ochii nimeni nu se mai uita la el, dar el simțise privirile lor și nu-i convenea că fusese surprins în postura aceea de caraghios bătrân.

– Și sarmalele alea nu mai vin odată? ridică el tonul, să schimbe cursul discuției și să arate că vitalitatea lui este nealterată și-i cere mâncare.

– Dumitre, dar acum nu avem sarmale, se alintă Elvira, malițioasă.

- Dar ce avem?
- Al doilea aperitiv, să nu se treacă definitiv la vinuri. Ouă umplute, icre de știucă, tartine cu pateu de ficat...
- Păi cine a mai văzut al doilea aperitiv?
- Dragă, uiți că tu însuși ai cerut să facem așa?

El tuși scurt, forțat, își amintise, fusese prima oară că se băgase în treburile femeilor, dar dorise să facă pe plac și băutorilor de vodcă, la friptura de pui mergea și tăria, și vinul, care dorea să treacă pe vin, n-avea decât, care nu, mai rămânea la vodcă.

Singura care-i aprobase hotărârea fusese Ileana Pârtianu, grasa de la tehnic. Cu vocea ei egală, fără inflexiuni, din care n-o scotea nici măcar un cutremur, își dăduse părerea:

– Lăsați, dragă, să facă omul cum vrea. După ce că ne pune în față, să mâncăm de toate, mai facem și nazuri. Cine vrea, mănâncă, cine nu, stă! Prea ne-am sofisticat gusturile, dar numai când suntem la o masă comună, că dacă suntem acasă, nu ne vede nimeni, mâncăm ce-o fi și nu ne mai uităm ca pe listele de meniuri de la restaurante.

Toți o știau de gurmandă, în urmă cu cinci ani avea șaiszeci și cinci de kilograme, dar după ce născuse un băiețel cât pumnul, luase proporții văzând cu ochii, acum bătând liniștit suta. Ea nu-și făcea probleme, se îngrășa numai din mâncare, dar altele se mai rețineau de la hrană, ca să mai slăbească, și tot nu slăbeau, trecând ușor peste suta de kilograme. Se și amuzaseră copios pe seama Ilenei Pârtianu, după un revelion petrecut în comun, la cantină, ei îi venise somn, "dar cum puteam să plec, dragă, când știam că urmează sarmale și aranjaseam să-mi dea o porție dublă!"

– Atunci să vină odată! se oțărî Dumitru Pălimariu, ridicându-se de pe scaun și pornind spre bucătărie, ca să verifice singur de ce se întârzia, de fapt, pentru a mai face un pic de mișcare, poate i-o trece somnolența aceea.

El se cam săturase, acasă mânca destul de puțin seara,

dar petrecerea era petrecere, oltenii știau să mănânce când era cazul.

– Ce faceți voi aici? se răsti la femeile din bucătărie. De ce nu serviți felul următor?

Femeile lui Melașin zburară care încotro, ca găinile când intră un animal străin în cotețul lor. Mița, nu mai știa cum o mai chema, toată lumea o cunoștea numai pe numele mic, luă imediat două platouri de inox pline cu felul ce urma, și ieși în sală.

– Hai, și voi, dați-i zor! le grăbi el pe celelalte.

Îi plăceau și lui icrele. Se mai ducea din când în când la pescuit, cu cei mai tineri, mai mult pentru mișcare și aer liber, îi lăsa pe ceilalți să se chinuie cu peștele, el culegea urzici primăvara, sau ciuperci după ploii. Îi plăcea și toamna, târziu, să meargă prin pădure, când toate frunzele erau pe jos și, mergând, speria iepurii, căprioarele sau vulpile care nu dispăruseră din pădurea de dincolo de ecluză, cu toate că prin mijlocul ei fusese tăiată o șosea betonată.

Luă de pe un platou o felie de pâine unsă cu icre și ieși din nou în sală, dar nu se mai duse la locul său, ci se atașă unui grup, lumea se ridicase de pe scaune, își luau pe farfuriuțe ce credeau ei de cuviință, ca în America, se pregăteau de discuții sau de dans, Cinteză umbla deja la pick-up-ul lui de cinci mii de lei, pe care-l cumpăraseră numai pentru că directorul Ilieș avea câteva discuri cu muzică cultă, dar nu avea la ce să le-asculte la reuniunile tovărășești.

Dan Teodosie povestea ce i se întâmplase în sâmbăta precedentă, când vrusese să plece la Timișoara. Observând că Dumitru Pălimariu trage și el cu urechea, îi dădu lămurirea necesară și-și continuă povestirea:

– Ziceam de sâmbăta trecută, noaptea m-am încurcat cu un prieten și m-am trezit în Severin cu doi lei în buzunar.

Doi lei! Și eu mai aveam două sute de kilometri până la Timișoara. Mi-am căutat portofelul prin geți, nu l-am găsit. Ce să fac? Singur în oraș, era ora cinci după amiază... Formez numărul centralei și zic că vreau să vorbesc cu Bejan, acasă la el. Acasă mi-a răspuns doamna, când am întrebat-o unde-i el, mi-a spus că e acolo unde l-am lăsat eu spre dimineață. Mi-a dat centrala înapoi și m-am rugat de centralistă să mi-l găsească pe Bejan, noroc că era una mai veche, care-i cunoștea traseele, mi l-a găsit după vreo trei minute, era pe undeva prin centrală. "Mă, Florică!" zic eu, "sunt aici, în gară la Severin, singur, cu doi lei în buzunar, mi-e foame și mi-e sete și nu știu ce să fac!" "Stai acolo!" zice el. Am stat, ce să fac. Știam că n-o să mă lase să mor pe-acolo. A apărut nea Bănică, cu bascula, avea o lădoaie în benă, ca să nu se ia nimeni de el, pe la șapte, și pe la opt jumate am fost înapoi în colonie. M-am dus la Pârtianu, nu mă mai așteptau atunci, evident, le-am spus ce pățisem și m-au așezat la masă. Și când m-am dus la camera în care stau aici, în colonie, am găsit și portofelul, era pe o măsuță, nu știu cum îl uitasem, aveam bani suficienți acolo, am plecat luni acasă, cu o dubă.

– Dar dumneata nu-l cunoșteai pe tovarășul Bejan? se interesă Dumitru Pălimariu, zâmbind. Că am înțeles că tot cu el fuseseși și în noaptea precedentă.

– Ba îl cunoșteam, cum să nu-l cunosc, că el m-a făcut și să mă întind la băutură atunci. El, pe la trei, s-a făcut praștie și s-a culcat într-un pat, nici nu-l interesa al cui era patul acela, dar eu am continuat exercițiul, până dimineața am terminat tot.

Nu băuse el prea mult, îi știa Pălimariu darul de a amplifica enorm cantitățile ingurgitate, și nu prin exagerarea cifrelor, ci prin felul în care vorbea, aveai impresia că băuse tone de vodcă, până când aflai că de fapt terminaseră,

patru oameni, două sticle, o noapte întreagă, asta nici nu era mult, dar de la el rămâneai cu convingerea că e ceva enorm, ficitul îi fusese prins în piuneze, că nu mai avea mult până să intre în comă alcoolică.

– Nea Mitică, dar cu cărțile cum mai stai? trecu Teodosie la alt subiect, drag amândurora, și nu numai lor. De fiecare dată când venea de la Timișoara, îi aducea câte ceva din ultimele apariții.

Dumitru Pălimariu evita să dea un răspuns clar:

– Așa și-așa. Dar pe la Timișoara ce mai e?

– Ce să fie? În depozit – că știi doar, eu numai de la depozit iau cărți – nu a intrat nimic săptămâna trecută. În schimb în piață erau cărți cu nemiluita! De-ați ști ce e acolo!... La opt am ajuns la piață, e undeva la marginea orașului, cam neîngrijită, dar extrem de bănoasă pentru primărie, e cu intrare, și pentru oameni, și pentru marfă. Dacă ajungi mai târziu de ora opt, nu mai apuci nimic. Însă cărțile erau foarte scumpe, nu știu ce criterii or avea vânzătorii, dar nici cumpărătorii, că se cer niște prețuri fabuloase. "Quo vadis" s-a vândut ultima oară când am fost eu cu cinci mii de lei – cinci mii!, nu mai puțin! – un exemplar foarte bine păstrat dintr-o ediție Alcalay. Cu două săptămâni în urmă, pe un exemplar mai puțin îngrijit, s-au luat trei mii... Erau "Monte Cassino" și "Gestapo" de Sven Hassel, în stare excelentă, se cerea o mie de lei pe fiecare, în stare deplorabilă s-au vândut cu patru sute fiecare...

– Hai, Dane, chiar așa? sări Ileana Pârtianu, reîntoarsă de la masă cu farfuria plină de tartine. Dar ce, cărțile alea sunt atât de bune încât să se ceară un astfel de preț pe ele?

– Tocmai, mă! Tocmai, că nici nu sunt ceva deosebit, sau poate nu mai sunt eu în stare să disting bine ce e bun și ce nu e bun în literatură. Dar erau oameni, sub treizeci de ani toți, care dădeau bani din gros pentru colecția "Delfin", care nu conține decât romane de război... Eu, ca să fac rost de

"Caesar" al lui Rex Warner, am așteptat opt luni de zile și n-am dat decât un pol peste prețul lui oficial. Nu-i înțeleg pe tinereii ăștia, care dau atâția bani pe niște cărți pe care le citești de cel mult două ori în viață... Dar nu se cumpără numai cărți de-astea, se vinde și se cumpără absolut orice. Orice carte este bună. Azi apare una, după care se bate toată lumea s-o aibă, și peste o lună o vezi în piață, cu un preț triplu sau înzecit, iar în librării nu mai există demult.

– Dane, lumea vrea să citească, e normal să fie așa, are timp liber mai mult, acum toți au studii, li s-a deschis și apetitul pentru literatură.

– Și avem bani, chiar dacă s-a mai scumpit cartea! aruncă și Costel Pârtianu, Nașul, cum i se spunea, datorită numeroaselor nășiri pe care le acceptase.

– Nu, nu cred că e chestie de bani, interveni Mircea Voitin, atunci ajuns lângă grup. Eu, cât am fost student, mi-am dat toți banii pe cărți, de mi-am făcut biblioteca, dar atunci erau cărți și în librării, și în anticariate. Acum, te uiți că librăriile sunt tot pline, dar numai cu literatura care n-are căutare și cu cea pentru școală, și-atunci e normal să se găsească, altceva nu mai găsești – dacă nu bagi în seamă operele "marelui gânditor", iar în anticariate dacă mai dai peste ceva reviste... Și altădată ce de cărți mai găseai prin anticariate, de-ți trebuiau bani, nu gumă, ca să iei tot ce te-ar fi interesat!

– *Où sont les neiges d'antan!* zise Dan Teodosie, pe un ton plângăreț și dând din cap, ca unul care știe că, cu adevărat, zăpezile de-altădat' n-or să mai vină niciodată.

– Nu râdeți! sări Voitin, rușinat că-și dezvăluise un mic regret în fața atâtor oameni străini. Dragostea de carte este nu numai o boală, ci și o necesitate a omului modern.

Dumitru Pălimariu îi lăsă în pace cu cărțile lor, Voitin și Teodosie putea vorbi despre cărți o săptămână întreagă, fără să epuizeze subiectul, erau cam de o vârstă, în orice caz,

aceeași promoție școlară, aveau amintiri și formații asemănătoare, amândoi fuseseră copii când el, Dumitru Pălimariu, era în Dobrogea, și suferea poate și pentru ei, pentru ca ei să aibă o viață mai bună, mai liniștită, mai sigură, terminaseră liceul – devenind majori – după moartea lui Dej și instaurarea vremurilor noi, în care părea să bată un vânt de libertate.

– Fac pariu că Teodosie și Voitin vorbesc despre cărți! îl acostă directorul comercial Zidaru, venind către el, de fapt, către grupul unde se aflau cei despre care vorbise, se opri o clipă lângă el, politicos, dacă tot îi vorbise, trebuia să șadă, sărbătoritul era prea bătrân ca să nu-l respecte așa cum merita, numai că Pălimariu îi zâmbi, dădu din umeri aprobator, "ce vrei, altceva nu mai au nici ei să discute!", după care-l depăși, lăsându-l să-și continue drumul.

Nestor Zidaru era și el amator de literatură, dar era prea împrăștiat și neglijent pentru a se ocupa intens de completarea golurilor culturale pe care nu apucase să le umple din perioada liceului. La câteva săptămâni după ce venise în noul post, aflase că Mircea Voitin avea cea mai bogată bibliotecă din șantier și se și înființase la el, să-i dea o carte bună de citit.

Dar Mircea Voitin, conștient că în ziua de azi cartea are o altă valoare decât cea înscrisă pe coperta a patra, i-o tăiasc scurt, că biblioteca era la clubul constructorului, nu la el. Zidaru nu părea să-l creadă la început, cum adică, refuză el o rugămintă a directorului adjunct?, dar nu-l cunoștea pe Voitin, acesta și-a călcat pe suflet și i-a împrumutat o carte, atrăgându-i atenția că va fi ultima (prima, oricum era) încercare, dacă îi îndoiaie vreo filă sau o murdărește, s-a lins pe bot.

– Vedeți cum arată cartea? insistase Voitin. Este ca nouă, parcă acum e scoasă de sub teascuri. Uitați, și mirosul este de cerneluri proaspete – o deschisese și o mirosise în

interior – dar cartea asta este citită de mine de vreo cinci ori.

Voitin era vestit și pentru mania lui de a întreține cărțile într-o stare cât mai bună, le citea deschizându-le cel mult la nouăzeci de grade, explicând tuturor că dacă le-ar deschide mai mult, s-ar hâi din cotor și curând ar deveni de nerecunoscut. Din cauza maniei acesteia nici nu împrumta cărți altora, nimeni nu știa – după părerea lui – cum se citește o carte. Unii încercaseră să-l asigure că și ei citesc tot ca el cărțile, nu-i crezuse, când mersese pe la ei în vizită văzuse câte o carte aruncată pe pat, sau pe masă, deschisă, cu fața în jos, în loc să-i fi pus un semn și s-o fi închis, așa cum ar fi procedat el. Nu făcuse nici o remarcă răutăcioasă, dar în clipa când acei colegi îi ceruseră cu împrumut vreo carte, îi refuzase categoric.

6.

Dumitru Pălimariu ajunsese din nou la locul său. Elvira îl urmărise din ochi, păru bucuroasă când se reasează lângă ea.

– Dumitre, de ce nu le lași tu pe femeile să-și facă treaba așa cum știu ele?

– Dar ce-ai, dragă, cu mine?

– Las-o, dragă, pe Bordica să se lupte cu servitoarele lui Melașin!

– Elviro, ești rea! În loc să te bucuri și să mă bucuri și pe mine, tu mai rău mă superi. Ce-ai cu Bordica? Ce ți-a făcut? Voi, femeile, sunteți mai susceptibile decât noi, vă sare țandăra din orice vorbă, chiar așa, dacă e aruncată în vânt. Și cu femeile lui Melașin ce-ți veni? Nu-ți permit să le faci servitoare!

– Dar ce sunt? Nu sunt noile servitoare, de tip comunist? Doar am mai discutat și asta, și credeam că am ajuns la un consens.

El tăcu, supărat, dar nu pe Elvira, că gândea astfel, și el își pusese problema și nu-i găsisese decât tot un singur răspuns. De la director în jos, toată lumea dispunea de posibilități de a-și folosi oamenii din subordine nu numai pentru producție, ci și în interese personale. Căci ce însemna altceva rugămintea unora – erau civilizați, nimic de zis – "Cutărică, te rog să-mi aduci o pâine după prânz!", sau, pur și simplu, dispoziția altora, erau mulți cei care credeau că se născuseră numai pentru a da dispoziții, "Cutărescule, du-te la alimentară și ia o sticlă de vodcă!", decât că profitau de funcția pe care le-o încredințase statul pentru a tranșa societatea în două părți distincte: ei, care aveau pe careva în subordine, de care puteau profita așa cum le-ar fi dat prin minte, și ceilalți, marea masă, căci piramida se termina undeva, jos, unde erau cei mulți, care nu aveau drept decât la execuție, ei n-aveau nevoie de capete, ce să facă cu ele, atâta timp cât erau ei, ceilalți, șefii, care să gândească și pentru ei.

– Elvira dragă, în seara asta nu știu ce ai! se arată el supărat dintr-odată. Mai bine lasă-mă în pace și vezi-ți de ale tale, nu mă mai freca atâta pe mine. Ce vrei? Mi-a fost și mie poftă de o icră furată, nu servită la masă. Mai bine uită-te și tu cum se dansează.

– De ce? aproape că țipă Elvira, Cîntează dorea cu tot dinadinsul să afle toată lumea ce tangouri avea el pe un disc străin și dăduse aparatul tare, privind mândru asistența pe care o aștepta să-i cadă la picioare, în extaz, dar aceasta nu se întâmplă, dansatorii n-aveau treabă cu calitatea muzicii lui, lor le trebuia doar un ritm și mult zgomot, să nu-i audă vecinii ce vorbesc. De ce să mă uit? reluă ea, zâmbitoare. Crezi că așa mai putea să învăț acum ceva, sau să pun în practică ceea ce învăț?

Unii o credeau sclava bolii sale, el o cunoștea mai bine și știa că ea își purta boala cu demnitate, o deranja, desigur,

nu se mai putea mișca în deplină libertate, dar de aici până la a face din asta o dramă care să-și pună amprenta pe viața amândurora, era departe.

Ca orice bolnav, Elvirei îi plăcea să vorbească despre suferința ei, și asta nu la modul general, ci cu lux de amănunte, de care nu scăpa nimeni, mai la început, pentru că, foarte curând după ce i se instalase boala, citise o carte, nici nu mai ținea minte cum îi zicea, din care aflase despre mania bolnavilor de a-și povesti boala și, gândindu-se și ea în urmă, la discuțiile purtate cu vizitatorii ei – rari, dar vizitatori – își dăduse seama că și ea era sclava aceluia obicei. Atunci hotărâse să se dezbrace de el, se analizase din exterior, văzuse că așa era, cum spusese autorul acela, el vorbise mai mult din punctul de vedere al vizitatorului, care e poate sănătos și nici nu-i plac bolile sau discuțiile despre ele, ea încercase să se plaseze în rolul unui astfel de vizitator și se convinsese că nimănui nu-i făcea plăcere s-o asculte povestindu-și aventura bolii oaselor, toți o ascultau din alte motive, că era în vârstă, că era nevasta tovarășului Dumitru Pălimariu, atâta trebuia, să nu-i acorde importanță bolii tovarășei lui de viață – că așa era prezentată uneori, chiar de Dumitru, mai ales în fața unor mărimi, "dar ce, Dumitre, noi în pat suntem tovarăși, de ce nu alegi tu și un prezidiu, să ne conducă ședința?", îl întrebase ea odată, de față cu primul secretar al județului, când venise el într-o vizită de lucru, trimis probabil de vreun sfat primit prin telefonul scurt, și era iarnă și cu o zi înainte se nămețise zăpada, de le aduseseră pâinea cu vaporul, dar tovarășul prim voia să vină cu mașina aceea cu număr mic de tot, în loc să ia și el un autobuz, să se mai lovească de cotul țaranului ce mirosea a bălegar și urină de vaci, că asta îl mai pune pe drumuri iarna, vacile, și zăpada nu fusese curățată, dacă pâinea venise, ce mai trebuia să curețe drumurile, numai când s-a aflat că vine tovarășul prim s-au

băgat trei buldozere, că de-astea aveau suficiente, au făcut drum până în Stârmina, scoțându-i din încurcătură și pe cei cărora le cădea în sarcină curățarea drumurilor județene, și când a venit tovarășul prim, cum l-o fi chemând, nici nu mai știe, oricum, numele nu putea fi important, pe el îl cunoșteau după celălalt nume, Tovarășul Prim, Prim îl chema?, ba parcă Petrescu, sau Popescu, nume de intelectuali, nu ca aceia de la începuturi, Duma, Udrea, Pozdare, Achim, parcă dacă erai muncitor trebuia să te cheme numai așa, nu și Popescu sau Predescu, ăsta era nume de intelectual și intelectualii, de!, proveneau din altă clasă, care clasă?, că ei le aveau pe cele mai multe, și s-a nimerit și Elvira la el în birou când a intrat Tovarășul Prim și el a zis "ea este tovarășa mea", și ea s-a supărat și i-a servit textul acela care l-a făcut pe el să roșească, privind neajutorat către Tovarășul Prim, dar acesta a râs din tot sufletul, uitând pe loc că venise lac de sudoare și pus pe ceartă, mașina lui alunecase într-un șanț, și nu mai putuse fi scoasă de-acolo, împinsese și el, mașina era comandă specială, dar se comportase ca o rablă luată din IDMS fără nici o pilă, până nu venise un tractor să-i remorcheze, nu ieșise, dar tractoristul nu-i trăsese imediat, văzuse numărul mic și îl mai ținuse acolo, în zăpadă, să-i povestească păsul lui, că avea el un păs, și nu-l lăsase până nu văzuse că-și notează câteva nume, și-abia atunci îi trăsese – așa că se supraveghease câteva săptămâni la rând și reușise într-un târziu să se lase de obicei. Când o mai întreba cineva ce mai face cu boala, îi răspundea cât mai scurt și mai înțepat, după care trecea la alt subiect. Adesea făcea și haz de boala ei, anunța că s-a înscris la un curs de dans modern, că venise un instructor de dansuri la club, aveau de toate, numai instructorul le lipsea, ăsta venise, într-adevăr, făcuse o serbare cu copiii de la școala de opt ani, apoi dispăruse, lăsându-i cu buzele umflate pe cei care avuseseră încredere

în el și îi împrumutaseră sume mari de bani, și spunea vestea cu toată seriozitatea, că cine n-o cunoștea zicea că chiar așa și era.

Dumitru Pălimariu o întrebase odată, demult, dacă chiar îi era indiferentă boala ei, de se putea detașa atâta de ea, încât să mai facă și haz de ea, Elvira îi spusese tot atât de detașată că suferă, dar e conștientă că nu mai poate îndrepta nimic și, decât să vadă numai milă în ochii tuturor, mai bine se face și ea că n-o mai bagă în seamă.

Poate avea și dreptate, el chiar așa credea, și poate ar fi procedat la fel dacă ar fi fost în locul ei. Ce-ar fi câștigat dacă s-ar fi plâns în fiecare zi, oricui, că este bolnavă? Mai mult decât milă tot n-ar fi găsit la nimeni. Și-atunci, la ce bun?

Când începuse să-l supere și pe el stomacul și aflase de la medicul acela din Calafat că are ulcer – se pricepea, că doar după succesul ardeleanului care trata toate ulcerile cu plante medicinale, dar de la o vreme nu se mai auzise de el, ce s-o mai fi făcut și acela, nu se știa, nu putea să ocupe prima pagină a ziarelor în dauna altuia, priceput în toate, apăruseră încă vreo trei, patru specialiști, ăsta de la Calafat nu vruse să meargă în capitală, cu toate că avea acolo un post asigurat, lumea îl admirase, cum renunțase el la București ca să rămână în postul din portul acela dunărean, ce știau ei că el trăia mult mai bine acolo, iar pentru exercitarea meseriei nu-i trebuia un spital central, el nu ducea grija hranei de fiecare zi, nu-l văzuse nimeni, niciodată, la coadă la carne, nici pe nevastă-sa, tot medic, în policlinică – se cam speriasse, dar se hotărâse s-o ia mai ușor. De multe ori mai lăsa să treacă o noapte, doar până să ia o hotărâre mai importantă, așa văzuse el, că seara întotdeauna era deprimat și trist, dacă i se pune o problemă mai dificilă în față, a doua zi se trezea totuși vesel și cu o altă viziune asupra problemei, avea timp toată ziua s-o mai

rumege, ba chiar și noaptea următoare, și-atunci reușea, în general, să adopte soluția cea mai bună, fie și măcar pentru moment. Se îmbolnăvisese, era clar, vârsta își spunea cuvântul, mai erau și aventurile tinereții la mijloc, că doar nu se îmbolnăvisese atunci, boala își făcuse loc cu încetul, fără să dea semne că ar avea vreun gând, dar pentru asta nu trebuia să se plângă ca o muiere, care muiere?, că doar Elvira terminase destul de repede cu văicărelile, și boala ei era sigură, nu mai existau dubii, și nici măcar nu mai avea vreo șansă de remediere, a lui tot se mai putea trata, chiar asta era problema lui, să se trateze sau nu, el nu prea avea încredere în medicamente, rareori lua câte un antinevralgic dacă-l durea capul și se mira când îi auzea pe alții că veșnic îi supără câte o boală, numai cu măselele avuse probleme, îl lăsaseră de tânăr și suferise mult din cauza lor, poate de aceea și făcuse ulcerul, dar de ce să se plângă în public, când nimeni nu l-ar fi ajutat, mai bine s-a dus să mai consulte un medic, pe Ștefan Șteanță, la Timișoara, și s-a mai liniștit.

– Dragă, ai putea și tu să înveți ritmurile astea noi, să poți dansa cu nepoții! o sfătui el, strigând la rândul lui, căci aparatul lui Cinteză își făcea din plin simțită prezența, cu voia sau fără voia lor, el nu mai avea nevoie să vorbească cu careva, era suficient de fericit să pună aparatul la maxim.

Își permitea să glumească și pe tema asta, Elvira nu mai dansase de vreo treizeci de ani, poate mai mult, la început pentru că nu-i mai ardea de dans, apoi intervenise boala și nu se mai putea ține bine pe picioare, de unde să mai și danseze?

Și totuși mai dansase, chiar în perioada când el, Dumitru, era în Dobrogea, cu Anghel Iacubovici, omul care îl trimisese aclo pe Dumitru, în conformitate cu articolul cutare, litera cutare, pentru motivul cutare – aici ar fi fost

curios Dumitru să afle ce scrisese, că doar știa că nu se dovedise nimic, nici n-avea cum, totul era doar la nivel de bănuială și de legături savante între întâmplări îndepărtate, iar după eliberare nu i se spusese niciodată motivul acușării – el, Anghel, se ținea de Elvira, din grijă tovărășească, susținea el, o ajuta cu diverse mici servicii, ba să-i facă rost de niște măslina, ba când a fost s-o bage în serviciu, chiar așa zicea, s-o bage în serviciu, ca și când pe propriile-i picioare nu s-ar fi descurcat, ea n-avea nimic împotriva să fie ajutată, Anghel era politicos, chiar prea politicos, nu se lega de ea, ca femeie, cu toate că ar fi putut, la funcția pe care o avea nu mulți oameni i-ar fi putut sta împotriva, era un prieten corect, care făcea totul numai din spirit tovrășesc, chiar dacă ea provenea din plin mediu burghez, se schimbase, el era sigur de asta. Se schimbase pe naiba, ea știa mai bine ce gândea și-l prinsese repede cu cioara vopsită, când îi ceruse să-i acorde o întrevedere la ea acasă.

Era pe vară, în primul an de pedeapsă pentru Dumitru, el fusese luat la începutul anului, iar de atunci Elvira se descurcase, cum, numai ea știa, vânduse ceva bijuterii la prețuri mult sub cele reale, dar n-avusese altă soluție, copiii cereau mâncare și îmbrăcăminte, încercase să se angajeze vânzătoare, într-un magazin alimentar, era gata să reușească, dar din cauza lui Dumitru, s-a dus totul pe râpă, "cucoană, aici e magazinul poporului!" îi zisese omul de la cadre, parcă ea era a altcuiva, sau din altă planetă, și i se plânsese lui Anghel Iacubovici, nu mai voia să vândă din bijuterii, știa, simțea, că vor ajunge din nou la preț, și o muncitoare e mai frumoasă dacă-și pune niște cercei mari în urechi, moda trecea una-două, atunci era la mare preț pufoaica, dar peste câțiva ani nu se știa, și el îi ceruse întrevederea aceea, între patru ochi.

Îl primise cu inima deschisă, plină de speranță că o să-i dea o mână de ajutor. Pregătise niște cornulețe cu

marmeladă, abia reușise să scape câteva de lăcomia copiilor, care le vedeau de două ori pe an, de Paști și de Crăciun, îl primise în camera ei din casa aceea stil vagon în care locuia, Anghel păruse că ar cunoaște locurile, probabil i se descriseseră de către cei care mai fuseseră înainte, la percheziții, se așezase repede pe scaun și-i ceruse să-și gonească copiii, erau discuții importante la mijloc, ei n-aveau ce căuta acolo, să asculte, i-a trimis afară, să se joace și a rămas în așteptare. Anghel Iacubovici, părând mereu pe picior de plecare, ca omul care are multe probleme de rezolvat, și mai toate urgente, a intrat direct în subiect, fără preambul:

– Doamnă dragă, ți-am solicitat întrevederea gândindu-mă numai la situația dumitale, căci eu, noi, știm să facem distincție între cei care ne sunt dușmani și cei care sunt devotați cauzei și ne îngrijim de cei din urmă. Noi – și accentuase pe acest "noi" – am dori să te ajutăm să intri într-o slujbă, dumneata ai suficiente studii pentru a putea suplini, de exemplu, un profesor, sau să te facem o contabilă, ceva, sau, în orice caz, o funcționară. Știm – și din nou accentuase că vorbește la plural, deci în numele mai multora – știm că ai o școală de dactilografă, că cunoști limba franceză și engleză, era mai bine dacă aveai cunoștințe de limba rusă, asta te-ar fi ajutat mai mult, dar și numai cu atât tot am putea să-ți găsim un post bun. Mai sunt și copiii, care trebuie îngrijiți și, mai ales, educați în spiritul noilor cerințe, ne-am gândit și la ei, că doar nu-i putem lăsa așa, de izbeliște, ei, dacă vor trăi greu, se vor întreba mai târziu de la ce li s-a tras și ar putea avea o evoluție nesănătoasă. Mai bine îi ajutăm noi, acum, să depășească momentele grele prin care treceți toți trei, ca să-i câștigăm definitiv pentru cauza noastră. Căci, vezi dumneata, noi ne gândim și la viitorul națiunii, nu e suficient să facem noi revoluția, trebuie să ne asigurăm și

schimbul de mâine...

Elvira îl asculta fără să-l întrerupă, Anghel Iacubovici părea că-și pregătise discursul în amănunt, își debita rolul învățat ca pe scenă, cu întreruperi rare. Avea să se lămurească mai târziu că el chiar avea un debit verbal continuu, avea experiența vorbitului, nu se încurca, își găsea cuvintele ușor, fără efort, lăsând impresia că-i place să se audă vorbind. Gândurile ei se roteau în jurul monologului lui, încerca să înțeleagă unde vrea să ajungă, dar nu reușea deloc. Era greu de crezut că, în spatele grijii lui – a lor! – pentru ea și, mai ales, pentru copii, nu se ascundea altceva, dar ce, tocmai asta nu știa ea.

– Noi avem încredere în dumneata, e greu de crezut că fostul soț (de ce fost? se și întrebase ea) a putut să-ți schimbe gândurile bune de care ai dat dovadă până acum, continuase Anghel Iacubovici, schimbând puțin tonul, și de aceea s-a luat hotărârea să te ajutăm, să treci peste greutățile de acum. Îți oferim un post, avem mai multe variante la dispoziție, numai că...

Aici se opri, și ea se mirase și se speriasse, în ultimele două, trei fraze erau atâtea lucruri noi și amenințătoare...

– Numai că? deschisese ea gura pentru prima oară.

– Numai că dosarul dumitale este încărcat cu legătura cu un soț care nu-și mai merită nici numele! debitase el dintr-o suflare, privind-o atent în ochi.

– Dar mi-e soț legiuit, îngăimase ea, pierdută.

– A fost! sărise Iacubovici. A fost, pentru că nu mai ai dreptul să trăiești legată de un individ care a făcut atâta rău societății noastre!

Era pentru prima oară când ea auzea că Dumitru al ei era acuzat de ceva foarte grav. Înțelesese de când îl ridicaseră, în toiul nopții, că s-ar putea să nu-l mai vadă mult timp, el îi mai povestise câte ceva din cele ce făcea el însuși, cum ridica și el oameni pe care îi făcea apoi să dispară, pur și

simplicu să dispară, ca și când n-ar fi existat niciodată și, când același lucru i se întâmplase și lui, ea știuse cam la ce trebuia să se aștepte. Toate încercările ei ulterioare de a afla unde este Dumitru și de ce fusese ridicat, fuseseră infructuoase. Oficialitățile n-o băgau în seamă, ba i se pusese chiar în vedere să-și mai vadă de treabă, căci cel de care se interesa nu mai era la ei și nici nu știau unde ar putea fi. Se resemnase, îi fusese frică să insiste, avea copii, nu trebuia ca ei să sufere, și nici ea nu era ca Isus, să sufere pentru alții. Acum, deodată, afla de la fostul șef al lui Dumitru Pălimariu că acesta era acuzat de fapte grave. Cât de grave?

– Dar ce rău a făcut? întrebase ea.

– Sunt chestiuni care privesc securitatea statului, nu pot să le divulg, se eschivase Anghel Iacubovici, ascunzându-se în dosul secretului de serviciu. Doar atât îți pot spune, că individul a fost acuzat de lucruri grave, pentru care nu există iertare. Trebuie să-și ispășească pedeapsa...

Măcar atât aflase, că e în viață, dacă trebuia să-și ispășească pedeapsa, numai un om viu putea s-o facă, un mort nu mai avea cum să fie pedepsit.

– Știți ceva despre el? încercase să-l tragă de limbă.

– Știu doar atât, că e vinovat de lucruri grave și că dumneata trebuie să divorțezi de el! îi servise el răspunsul, brutal.

Elvira rămăsese cu gura căscată. Cum să divorțeze? De ce? Pe baza căror legi?

Repede, ca să nu-i dea timp să gândească prea mult, Iacubovici relua vorba, asigurând-o, în esență, că e inutil să-l mai aștepte, Dumitru nu va mai reveni niciodată de pe unde este, au mai murit oameni pe acolo, de moarte bună, nu omorâți de alții, dar munca acolo e grea și nu rezistă mulți, oricum, e vorba despre niște dușmani de clasă, chiar dacă-i greu să accepte, și el, și ea, că Dumitru era dușman,

asta era în ultimă instanță, n-aveau ce face, nu mai puteau da istoria înapoi.

După o oră de monolog continuu și rapid, în care o ametise cu vorbele, Iacubovici încheiase cu întrebarea tranșantă:

– Deci, divorțezi?

Nu existau decât două răspunsuri, da sau nu. Ea ceruse răgaz, să se mai gândească. El era pregătit și pentru această variantă și o atacase imediat:

– Doamnă dragă, noi știm că ți-e greu să iei o hotărâre atât de importantă, dar ne trebuie un răspuns clar și imediat. Poți să refuzi, dar atunci te vom întreba de unde ai avut bani ca să trăiești o jumătate de an, doar nu ți-o trimite individul acela, de pe unde-o fi el acum. Înțelegi? Noi știm mai multe decât s-ar crede, știm că ai mai vândut câte ceva din casă, nu spun ce, știi dumneata mai bine...

Lăsase vorba în suspensie, ea fiind convinsă că știa cu adevărat cum se descurcase de când îl ridicaseră pe Dumitru, apoi reluase atacul:

– La nevoie, putem cerceta aceste amănunte și bănuiesc că vei ajunge tot cam pe unde este el acum, și copiii vor rămâne fără nici un sprijin de nicăieri. Generalul e prea bătrân ca să-i mai ajute, n-a mai rămas cu nimic de când statul nostru i-a confiscat averea, are și el suficiente necazuri, ca să nu-l mai intereseze și soarta altora... Deci, cum rămâne?

Acceptase imediat, fără să mai stea pe gânduri. Singură, fără nici o știre despre soarta lui Dumitru, cu doi copii mici, în fața posibilității de a-i pierde și pe ei, acceptase.

Anghel Iacubovici scosese imediat câteva hârtii din mapa cu care venise, i le pusese în față, o rugase să le citească și apoi să le semneze, filă cu filă. Elvira le semnase după ce citise numai primele rânduri, prin care cerea tribunalului să fie despărțită legal de numitul Dumitru

Pălimariu, fiul lui Gheorghe și al Elenei, născut în... Anghel Iacubovici strânsese hârtiile, cu un zâmbet rău, le băgase la loc în mapă și se ridicase imediat.

– De poimâine te vei duce la lucru. Iată aici lista posturilor unde putem să te angajăm – și-i întinsese o altă hârtie. Hotărăște singură unde ai vrea să muncești.

Alesese cam la întâmplare un post de secretară la SM2, adică Școala Medie nr.2, cum îi zicea acum Liceului Frații Buzești. Nu știa ce anume trebuia să facă acolo, dar spera să se descurce bine.

– Pe copii îi ducem la cămin, avem posibilități, este aici, aproape, dincolo de biserica Sfinții Apostoli, continuase Anghel Iacubovici. Vor fi bine îngrijiți. Măine îți va aduce cineva hotărârea de divorț și de poimâine, cum am spus, te prezinti la locul de muncă. Vom da dispoziții să fii ajutată la început, până te obișnuiești cu noul colectiv de muncă. Capul sus, tovarășă! Capul sus!

După plecarea lui, Elvira începuse să plângă. Își dădea seama că era prea singură în fața unor forțe mult mai puternice, pe care nu le înțelegea, dar ale căror efecte le simțea la orice pas. Ea, care crezuse că afacerile ei cu bijuteriile vândute pe sub mână nu erau cunoscute, aflase că nu era deloc așa, că fusese urmărită pas cu pas, că se știa absolut totul despre ea. Măcar ce-i rămăsese din bijuterii, ar fi trebuit să le ascundă undeva, să le salveze, chiar dacă părea să nu mai aibă rost. Ba da, avea rost, văzuse că nu se legase de ceea ce mai avea ea, dar asta era subînțeles în condiția pusă de Iacubovici, semnează și nu mai întreb nimic.

Toate se urmaseră așa cum o anunțase el, Anghel Iacubovici. A doua zi primise printr-un necunoscut hotărârea de divorț, iar în ziua următoare, după ce-și dăduse copiii în grija unei educatoare de la cămin, se prezentase la muncă, fiind primită cu căldură de director și de cele două

colege. Și zilele treceau una după alta, toate cam la fel.

La vreo trei săptămâni, când luase primul salariu, o căutase la telefon, chiar acolo, la secretariatul liceului, Anghel Iacubovici. Îi propusese să se întâlnească la o cofetărie. Acceptase. El o întrebese cum se descurcă, se interesase dacă nu are cumva probleme cu colegii de muncă, dacă copiii erau bine îngrijiți la cămin, da, totul era în regulă, nu, nu avea de ce să se plângă.

După întâlnirea aceea, Anghel Iacubovici o părăsise mult timp, câteva luni, pentru a reapărea apoi, spre iarnă, cu alte gânduri. Elvira îl simțise imediat, dar parcă nu-i venea să creadă, el umbla după ea, ca femeie! Nu-l ura, dar nici nu-l îndrăgea, mai mult îi era frică de el, văzuse ce puteri avea, o singură vorbă de-a lui răsturnase niște destine, era periculos să te pui cu el. Și asta fusese la început, când ea abia descoperise ce gânduri avea el, pentru că, mai apoi, începuse să se obișnuiască cu prezența lui alături de ea, chiar dacă asta se numea – ea o numea – simpatie, frica de el era încă mare, încă nu-l descoperise în profunzime.

– Nu, Dumitre, niciodată n-am avut de gând să-mi leg viața de a lui, îi zicea ea mai târziu, când îi povestise ce suferise ea în anii aceia trei, cât el stătuse prin Dobrogea. Pune-te și tu în situația mea de-atunci, singură, cu doi copii mici, cu un serviciu obținut numai prin divorțul dat de tine, la cheremul unui om, căci numai la cheremul lui eram, era de-ajuns să nu zic o dată ca el și gata, veneam poate să lucrez alături de tine! Tu ce-ai fi făcut în locul meu? Nici nu știi, n-ai cum să știi, pentru că n-ai fost efectiv în locul meu. I-am acceptat jocul, noroc că l-am simțit de la bun început, altfel poate i-aș fi căzut în plasă. M-am gândit și la posibilitatea asta, că te-ar fi îndepărtat pe tine numai ca să pună mâna pe mine, dar mi se părea prea de tot, nu mai eram tânără, și mai aveam și doi copii pe deasupra. De unde să știu eu ce gânduri avea el? Și ce soartă le rezerva

copiilor noștri?

Cu Anghel Iacubovici dansase, de câteva ori, la niște baluri muncitorești, el nu mai era demult muncitor, dar tot de clasa muncitoare se considera aparținător, cu copiii stătea o educatoare tânără, de la o grădiniță, îi împuiase și ei capul cu datoria pe care o aveau cu toții de a-i pregăti, pe ei, pe copii, în spiritul noii societăți, nu le ducea grija, putea să stea până după miezul nopții la bal, educatoarea era devotată cauzei și-și îndeplinea misiunea conștiincios, îngrijindu-se de copii, spunându-le povești, vorbindu-le despre Lenin, Stalin, Filimon Sârbu, despre Haia Lifshitz și Olga Bancic, Oczko Tereza și alți eroi ilegaliști, culcându-i mai apoi și ea rămânând de strajă lângă o veioză, studiind din cei patru mari gânditori ai socialismului științific.

Privind în urmă, mai târziu, după ce Dumitru ieșise, nici el, nici Elvira nu înțeleseseră de ce Iacubovici nu insistase mai mult pe lângă ea, de ce nu se grăbise, singura soluție găsită fiind că el era convins că are timp suficient și n-avea nevoie să se grăbească. În mod normal, așa ar fi trebuit să fie, puțini se întorseseră până atunci de prin închisorile comuniste, muriseră sau aveau să moară, numai Dumitru se încăpățănase să reziste cu orice chip, mai mult de dragul copiilor, pe care dorea să și-i crească așa cum credea el de cuviință – și care aveau să-l judece, peste ani, băgându-l în aceeași găleată cu cei care făcuseră atâtea greșeli și abuzuri și nu putuseră să interpreteze constructiv preceptele revoluției. Mai avea el și alte motive pentru care se agățase cu ghearele de ideea supraviețuirii, motive secrete, pe care nu le destăinuise nimănui, le ținuse numai pentru el, din teamă și din nesiguranță, căci, în mod normal, el n-ar mai fi trebuit să iasă de acolo, fusese condamnat la trei ani și o zi, trei ani erau clari, dar ziua aceea nu se știa care era, putea fi amânată la infinit, la bunul plac al unora ca Iacubovici...

Legătura dintre Elvira și Anghel Iacubovici – căci

legătură era, indiferent din ce unghi ar fi privit-o oricine – era plină de avantaje pentru ea. Salariul îi crescuse după primul an, umbla vorba s-o numească secretar-șef, iar el, Iacubovici, îi făcea rost de tot ceea ce nu se găsea în comerț, orice ar fi dorit ea. Avea niște relații la vama de la Curtici, pe unde era punctul de intrare al vizitatorilor din Occident – puțini, dar existau – și făcea rost de-acolo de haine și alimente confiscate, la prețuri de nimic.

Cu el discuta cam de pe aceleași poziții ca și la început, trecuseră doar la pronumele "tu", mai apropiat, Elvira acceptase ușor, îi era indiferent, dacă prin asta ar fi obținut încă un avantaj, i-ar fi zis și "Măria ta", dar el nu-i ceruse decât să fie mai apropiați, atâta tot, și ea fusese de acord imediat, chiar dacă simțea țărânoiul troglodit care se ascundea în spatele aerelor de mare domn.

– Dar i-ai dat ocazii ca să înțeleagă că nu-ți este indiferent? o întrebase Dumitru, speriat la gândul că ar fi putut primi un răspuns afirmativ.

– El putea să-și închipuie orice! i-a răspuns Elvira, înveselită. Vorbele zboară, azi poți spune orice, peste o zi nu mai recunoști nimic. Dar nu i-am dat ocazii, de teamă. Odată spus ceva, cu el n-o mai puteam da prea ușor înapoi. Îl simțeam pândindu-mă din umbră, gata să mă prindă. Dacă aș fi spus ceva, era o bază de la care putea pleca și el. Am căutat să nu-mi scape nici măcar o vorbă de care ar fi putut să se agațe. Era ca și în cazul tău, dacă erai slab și spuneai ceva, cât de puțin, era suficient ca să te forțeze să mai spui și altele. Dacă el a crezut că-i voi ceda până la urmă, s-a înșelat, dar eu nu am nici o vină, nu l-am înșelat cu bună știință. El, numai el, a dat o altă interpretare vorbelor și acțiunilor mele.

Între ei, Elvira și Dumitru, nu încăpeau neclaritățile. Când hotărâseră că e bine să se explice reciproc, mai ales ea, care stătuse în libertate și avusese de-a face cu asaltul

tenace al lui Anghel Iacubovici, știau amândoi la ce se puteau aștepta, că se puteau răni reciproc, fie din vina lor, fie din vina altora, care-i aduseseră în situația aceea. Dar acceptaseră deliberat riscurile unei discuții deschise, de fapt, o serie de discuții, căci nu se puteau lămuri atâtea lucruri în câteva ore, numai din dorința de a deschide eventual o cale spre împăcare, posibilă – dacă ar fi fost posibilă – de care era păcat să nu profite. Și, după un an, un an întreg!, în care amândoi se chinuseră, unul pentru celălalt, hotărâseră să-și continue viețile alături, din nou, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Și nu făcuseră rău, acum se încheiau patruzeci de ani de căsnicie, din care cei trei ani de detenție ai lui și anul următor ieșirii lui nu se scădeau, chiar dacă fuseseră depărtați și despărțiți de întâmplările vieții, și lor nu le părea rău, n-aveau ce să regrete, viața în comun le adusese numai satisfacții. Vag, de câte ori își aminteau de anii aceia, simțeau o umbră de jenă, de nesiguranță, însă treceau repede peste ea, totul era atât de îndepărtat în trecut, încât nu mai merita să fie băgat în seamă. Acum erau prea bătrâni, bătrâni, nu îmbătrâniți, pentru a se mai bănuși de infidelitate, chiar dacă nimic nu se întâmplase niciodată, bănuiala putea să apară, dar ei treceau peste ea ușor, ca un puf de păpădie, vine o pală de vânt și-l duce departe, uitând de unde a plecat.

7.

Costică Cintează o cam luase pe ulei. De obicei se matolea mai spre dimineață, acum se cam dăduse pe lângă Bejan și el parcă-i suflase în gură, goliseră amândoi o sticlă de vodcă și trecuseră la a doua. Noroc că trebuia să se îngrijească de muzică, să fie muzică, să danseze lumea, și se depărtase de Bejan, lăsându-l singur lângă nevastă, care-l bombănea aruncând priviri înfricoșate în jur, să nu mai bea

atâta, că nu trebuie să se îmbete cu orice chip, mai bine ar lua-o și pe ea la dans decât să stea acolo, pe scaun, cu paharul niciodată gol.

Dumitru Pălimariu căută cu ochii pe cineva mai apropiat și-l văzu pe Ion Opran, șeful depozitelor, el stătea încă la masă, lângă Marilena lui, secretara directorului. Îi făcu semn să vină lângă el. Opran, sprinten cu toate cele nouăzeci și cinci de ocale, se apropie.

– Ioane, te rog mult, du-te la Cintează și spune-i să lase muzica mai încet, că-i fac aparatul guler.

– Am înțeles, tovarășe Pălimariu! zâmbi Opran și-și făcu loc printre dansatori, către Cintează. Îi șopti, sau îi strigă, oricum, nu se auzea, la ureche, rugămintea bătrânului și Cintează se conformă imediat, rotind potențiometrul încet, ca să nu sesizeze nimeni că nivelul muzicii scădea, însă repede observară cu toții că se puteau înțelege mai ușor, fără să zbiere, descoperind abia acum că muzica se auzea foarte bine și cu douăzeci de decibeli mai puțin.

Dumitru Pălimariu îi mulțumi din priviri lui Cintează, care-i întoarse o față cu un zâmbet tâmp, înjurându-i patima printre dinți.

– Ai zis ceva? întrebă prevenitoare Elvira.

– Uite, ăsta cu muzica lui! răspunse Dumitru, nervos. Dacă mai bea mult, nici nu ne mai înțelegem cu el. Să vezi ce e în stare... Dar i-am promis că, dacă se îmbată, îl scot afară și-i torn o găleată de apă în cap.

– Chiar așa? Și te ții de cuvânt?

– O să vezi tu! Și-o să vadă și el!

Se apropia de ei Ion Cristea, un tinerel, cel mai tânăr inginer de la începuturile șantierului, și Dumitru se întrerupse.

– Nea Mitică, aș vrea să te întreb ceva, zise Cristea, bățos.

Pălimariu îi știa și lui năravul și-l întrebă de la bun

început:

– Tovarășe Cristea, e vorba de ceva particular, sau o problemă de serviciu?

– Păi, mai mult de șantier...

– Atunci las-o moartă! Mai bine ia-ți nevasta și dansează-o, că sunteți tineri și așa vă stă mai bine.

– Dar, nea Mitică... – mai încercă Ion Cristea, cu glas rugător.

– Băietele! îl repezi Pălimariu, supărat deodată. Câte pahare ai băut?

Tinerelul zâmbi încurcat. Nu se supăra niciodată din cauza apropourilor la băutură.

– Zău dacă am băut mai mult de un pahar, se jură el.

– Atunci fă ce-ți spusei eu! încheie Pălimariu discuția, mai blând.

Cristea se retrase, ascultător. Puse paharul pe masă și-și ridică nevasta la dans.

Îl cunoscuse pe Olt, proaspăt inginer, după trei luni de muncă la beneficiar, venise într-o audiență la directorul Ilieș, să-l angajeze la ei. Între timp își pusese în funcțiune toate cunoștințele de la ei, cunoștințe vagi, din vedere mai mult, pe Bejan, pe maistrul Opran Z. Florea – cu inițială întotdeauna, la Porțile de Fier fusese decorat, dar nu i se scrisese inițiala pe brevet și decorația o primise alt Opran Florea, un șofer puturos, și lumea se mirase, atunci, pe loc, nimănui nu-i trecuse prin minte că era o confuzie, abia apoi se lămuriseră lucrurile, prea târziu însă, acel șofer profita din plin de drepturile acordate prin obținerea decorației – iar ei îl prezentaseră lui Dumitru Pălimariu, dornici să-l ajute, directorul având dubii asupra lui. Îl învățase Bejan cum să-i vorbească bătrânului și într-o zi i-l băgaseră în birou.

– Ce-i, tovarășe? îl întrebase Pălimariu, curios.

– Tovarășe inginer, eu sunt Cristea Ion, inginer și eu de

trei luni și ceva, lucrez la beneficiar și doresc să vin la dumneavoastră, debitase tinerelul, pierdut.

– Ia loc și povestește-mi mai pe larg despre ce e vorba, îl invitase el, amabil. Cine te-a trimis la mine?

– Tovarășul Bejan.

– Bine. Ai câștigat treizeci la sută. Dacă mai câștigi încă cincizeci la sută, s-a aranjat. Dă-i drumul!

Cristea fusese instruit bine, nu trebuia să se piardă în amănunte.

– Tovarășe Pălimariu, am salariu mic, nevastă fără serviciu, copil de o lună, casă cu trei camere în oraș, care-mi înghite o treime din salariu cu chiria și întreținerea, iar aici, la serviciu, sunt privit ca un trepăduș, nu fac nici pe departe o muncă de inginer. Luați-mă la dumneavoastră, măcar vin să locuiesc în organizare de șantier, să nu mai plătesc atâția bani la casă. Fac orice, mă duc să muncesc oriunde mă trimiteți, numai luați-mă de aici, căci altfel dau faliment în câteva luni. Nici scutece suficiente pentru copil nu am, căci n-am avut bani să cumpăr. Când le spălăm, trebuie să le usuc cu fierul de călcat, să fie gata pentru schimb.

Bejan intrase mai târziu, ca din întâmplare. Când îl întrebase, față de Ion Cristea, ce părere are, răspunsese că se poate face o încercare, să-i dea o șansă.

Cu "pila" lui, Cristea primise transferul la ei și îl băgaseră în pâine imediat. Peste două luni îl trimiseseră aici, în insulă, printre primii, cu familie cu tot. Chiar dacă retribuția era încă mică (mai mică decât a unui șofer), beneficia de spor de șantier și de izolare, câteva sute de lei, și scăpa și de cheltuielile locuinței, fapt ce-l ajutase să se descurce mulțumitor.

Curând după ce se întărise șantierul și lucrările intraseră în plin, dusesse avansat șef de lot, cu derogare, mai devreme decât permitea legea. În același timp, îi forțase mâna

directorului să-i angajeze nevasta, Domnica pe numele ei, dar toată lumea zicându-i Doinița, tinerică, frumușică și pierdută, rareori zâmbitoare, pe motiv că voia să dea examen la facultate și-i trebuia adeverință că e angajată în câmpul muncii. După lupte greoaie cu directorul, Ion Cristea câștigase, o angajase, își adusese și o soră, mai mică, pentru a-i îngriji fata și deodată veniturile familiei crescuseră, destul de simțitor.

Doinița Cristea fusese instalată la început la salarizare, dar, după ce nu reușise la examen, încercase să plece de acolo, se cerea muncă, nu mai multă decât în alte servicii, dar prea în salturi, și ea nu rezistase, o trecuseră casieră și acolo îi convenise un timp, până ieșise lipsă câteva mii, după care nu-i mai plăcuse. Norocul ei că nevasta lui Popovici Diogen umbla și ea să se angajeze și îi predase ei casieria, ea trecând mare contabilă la financiar.

Între timp se îngrășase – de trai bun, ziceau unii, de ședere, ziceau alții – era o funcționară conștiincioasă, dar foarte distantă și respingătoare în relațiile colegiale. Decât să-i fi cerut ei o lămurire, mai bine te duceai să faci baie în Dunăre, iarna. Când îi spuneai că ai o treabă cu ea, se întrista și mai mult decât era de obicei, punându-se în gardă, iar când îi mărturiseai și ce treabă anume aveai, parcă îi dădeai să ia untură de pește.

Ion Cristea nu le înșelase așteptările. Folosise șansa acordată și ajunsese curând ajutorul șefului de brigadă Părtianu, fiind cel mai de încredere om al acestuia. Își îndeplinea cu multă conștiinciozitate sarcinile de serviciu, dar la pileală tot cu alții se ducea. Și avea un obicei hazliu, să bea paharele în progresie aritmetică, conform principiului generalului Puf, cine-o fi fiind acela, îmbătându-se rapid. Nu făcea urât, era băiat simțit, dar nu mai era bun de nimic când se pilea și se credea chiar generalul Puf, cum era cunoscut mai mult. Numai de frica nevastei știa. Când îl

sună ea la telefon – și asta se întâmpla de zece ori pe zi, începând de la prima oră, de parcă acasă nu avuseseră timp să se sfătuiască – el lua poziție respectuoasă și nu zicea decât da, niciodată nu. Iar când era pilit și venea ea după el, că nu-l găsea cu telefoanele, nu trebuia decât un semn de-al ei și o și-ntindea.

Mânca precum Pantagruel, dar era slab ca un țâr, de-i și ieșiseră vorbe, că, de fapt, Doinița lui îl ținea numai în pumni și-l pedepsea să stea la colț, evident, gura lumii, avea și el metabolismul aiurit, de aia nu se îngrășa pe măsura hranei ingurgitate.

Dumitru Pălimariu nu-l înghițea pentru un singur motiv: când erau numai ei doi, Cristea nu prea știa ce să discute cu el și-atunci aducea vorba despre problemele șantierului, lucru care-i plăcea profund, în clipele de răgaz el dorea să uite de șantier. Acum, ca de obicei, Ion Cristea îl văzuse singur și dorise să fie amabil, să vorbească și el cu Dumitru, dar nu găsisese altceva de comentat decât – cum și recunoscuse – ceva legat de șantier.

Pălimariu simți că-l refuzase prea net și-i făcu semn să se întoarcă. Ion Cristea reveni după primul dans cu nevasta, după ce o lăsă pe ea lângă scaunul de pe care numai și numai el avea să o scoale, ea refuzându-i politicos pe toți cei care o mai invitau la dans.

– Ce voiai să-mi spui? îl întrebă sărbătoritul, mai blând.

– Nimic important, nea Mitică, se eschivă tinerelul, simțindu-i încurcătura.

– Nevastă-ta se simte bine aici?

– Cum o știi și matale.

– Dacă o invit la dans, m-o refuza?

– Eu știu? Încearcă!

Cu el, lumea adoptase demult să vorbească de pe picior de egalitate, respectuos, nimic de zis, dar apropiat în același timp. Nu-l deranja titlul de "nea", și nici persoana a doua

singular. Se obișnuise și înțeleșese că respectul datorat vârstei rămânea respect, chiar dacă un străin ar fi avut impresia că se trage de șireturi cu toți tinereii, dacă ar fi asistat la discuțiile lor.

Elvira îl atacă imediat pe Cristea, profitând de pauza din discuția lor.

– Ioane, soru-ta a luat la facultate?

– N-a luat, doamnă. Locuri puține, candidați câtă frunză și iarbă, de unde să mai ia și ea? Mai avea nevoie de nouăsprezece sutimi ca să fie ultima pe lista admișilor...

– Dar a învățat măcar?

– A învățat destul, dar ăsta i-a fost norocul, să nu între. Ce să-i fac? Eu am ajutat-o cât am putut, șapte ani am ținut-o numai la mine, pe banii mei, am sacrificat și timp s-o ajut. Dar dacă la facultățile astea se cere textul din manual – exact ca în manual, cu virgule cu tot! – eu ce vină am? Și nici pe ea n-o învinuiesc, că știa economia politică pe de rost, o urmărea fie-mea, după carte, ea abia anul ăsta a învățat să citească, acum se duce în clasa întâi, și urmărea să-i spună lecțiile cuvânt cu cuvânt...

Eugen al lor scăpase de problema asta, cu învățatul pe dinafară. El se hotărâse pentru o facultate tehnică, îi era cam indiferent unde se duce, îl încânta cibernetica, dar pe vremea lui nu exista așa ceva, alesese până la urmă automatica și intrase printre primii, fără greutate. Era tare la matematici, rezolvase mii de probleme, avusese culegeri și în limbi străine, nu-i ajungeau Țițeica, Sacter și Coșniță. La fizică mersese mai greu, dar tot luase o notă mare, grație rezolvării problemelor, căci cu teoria stătuse slab.

Dumitru îl lăsase să-și aleagă singur viitorul, având grijă doar să-l îndrume din umbră și să-i asigure baza materială. "Ca în război, tată – îi zicea el – dacă ai bază materială câștigi bătălia și cu pierderi mai puține". "Dar dumneata, tată, nu poți să renunți la amintirile din război?" îl

întrebare, de mai multe ori, Eugen. "Ba da, băiete. Dar astea sunt amintiri de neuitat pentru mine, s-ar putea scrie o mulțime de cărți despre acțiunile la care am participat eu". "Tată, te înțeleg, dar mie nu-mi place să-mi povestești. Îmi displace cu totul atât haina militară, cât și viața care se ascunde sub ea". "De ce, băiete?" "De-aia! Noi nu mai avem nevoie de militarism. Și trăim cu speranța că, odată cu generația voastră, când o să vă înlocuim noi, s-o mai termina și cu neîncrederea asta dintre est și vest, să ne mai vedem și noi de-ale noastre, că avem atâtea de făcut!" "Ce vrei să spui, mă?" se burzuluise Dumitru. "Ce te faci că nu știi?" replicase Eugen. "Ce să știu, mă? Crezi că noi chiar așa de înapoiați am rămas?" "Nu, tată, dar e o mare diferență între generațiile noastre. Voi ce-ați făcut? Ați făcut un război, căci, indiferent ce-ați zice și cum ați argumenta, voi l-ați făcut. Noi venim cu alte idei, complet diferite. E normal să fie așa, probabil și noi vom avea de furcă cu copiii noștri, dar măcar am speranța că ei vor avea parte de pace și destindere, să se ocupe de ce trebuie, să mai reducă cheltuielile astea pentru armată, în general".

Eugen era un pacifist convins, moștenind probabil și ceva din ideile mișcării hippy, care ofereau o floare celui ce-i amenința cu arma, prinsese moda asta și la noi, alterată, evident, din cauza drumului parcurs tocmai din America, izvorul nesecat al tuturor modelor și modelelor. El nici când era copil nu se jucase cu săbii, sau cu praștii, ca alți copii, acceptând "de-a hoții și vardiștii" numai pentru că-l fortifica fizic și-i dezvolta perspicacitatea și simțul observației. Când fusese încorporat, la trei luni de la terminarea facultății, Elvira îi dusesese grija, pe față, Dumitru i-o dusesese și el, dar pe ascuns, știindu-i părerea despre armată. Din fericire, Eugen fusese un soldat ascultător, nu primul, pentru că mereu avea câte un concurent mai bun, dar printre primii cinci din companie. Ajunsese la o unitate

de tancuri din marginea Bucureștilor, el era cu termen redus, mai bătrând decât toți ceilalți, comandanții încercaseră de la bun început să-l folosească drept scriptolog, căci și la ei existau atâtea formulare și caiete care se cereau completate zilnic, ca peste tot, dar el nu acceptase decât vreo trei zile, la început, după care ceruse să facă instrucție alături de trupa în termen. Ajunsese și pe tanc, făcuse exerciții pe toate posturile, ieșise bine la fiecare, numai când era vorba despre lecțiile politice avea mereu numai necazuri.

Își expunea liber părerile sale în ceea ce privea armata, răsturnând tot eșafodajul lectorilor, oameni trecuți de o anumită vârstă și închistați în limitele unor învățături vechi, dogmatice, înnoite mai rar, devenind spaima acestora. Culmea era că, șiret, Eugen Pălimariu nu pornea la atac de la început, îi lăsa întotdeauna pe lectori să-și expună materialele pregătite, abia la sfârșit, când ei așteptau întrebări din sală, ridicându-se și el și punând câte o întrebare, nu prea indiscretă și deloc amenințătoare la prima vedere. Însă de la întrebarea aceea trecea la alta, și tot așa, până îi încurca pe lectori în hățișul unor răspunsuri contradictorii. Atunci, luându-i martori pe soldații din sală, întreba cum de se putuse ajunge la două răspunsuri complet diferite, pornindu-se de la aceeași întrebare.

Fusese exclus de la lecțiile politice, acelea erau pentru trupa cu clase puține, dar el nu se lăsase dat de-o parte, ieșise la raport la comandantul regimentului și acela fusese obligat să-i dea dreptate și ordonase să fie reprimat la lecții. Continuându-și șirul de întrebări incomode, fusese reclamat la ceist, care încercase să-l lămurească personal. Eugen nu se speriasse de funcția tinerelului acela, un pic mai vârstnic decât el, de teama căruia tremurau totuși toți ofițerii, îl tratase ca pe egalul său, poate un pic mai știutor în ale armatei, și-l încuiase din câteva întrebări pline de bun

simț. Ceistul se dovedise neputincios atunci, și luase legătura cu Dumitru, prin intermediul colegului său – ei erau colegi, chiar dacă unul era la Arad și celălalt la Constanța – din șantier, maiorul Roiban, recomandându-i, ca vechi membru de partid, să-și lămurească fiul să nu le mai creeze atâtea probleme de interpretare a noțiunilor legate de armată.

Dumitru îl lăsase pe maior să-i citească o lungă scrisoare oficială, trecând peste câteva pasaje, scrisoare care conținea o mulțime de probleme pe care le ridicase Eugen în fața lectorilor săi, incomode și mai greu de explicat, apoi, nedumerit, se prefăcuse că nu înțelege ce-ar trebui să facă.

– Ei, și? Acum ce așteptați de la mine?

Cu Roiban era reverențios, îi și rămăsese ceva de când fusese militar, în fața gradelor trebuie să fii excesiv de politicos, dar nici nu dorea să pară mai apropiat față de el, cu toate că maiorul încercase de multe ori să șteargă diferențele sociale dintre ei și să devină prieteni, sau măcar colegi de muncă mai apropiați. Unul față de celălalt se comportau corect, mai ales Dumitru, dar numai atât.

– Ar fi de dorit să insistați pe lângă fiul dumneavoastră să mai termine cu întrebările acestea incomode.

– De ce? se mirase din nou Dumitru. Dacă are ceva neclar, e normal să mai pună o întrebare.

– Așa e, însă atitudinea lui de frondă permanentă îi pune în încurcătură pe colegii mei, pe lectori, pe comandanți. Căci lecțiile sunt pregătite pentru un anumit nivel de pregătire intelectuală...

– Și fiul meu Eugen îi pune în încurcătură pe profesori?

– Cam așa ceva.

– Atunci e bine! zisese el și izbucnise în râs.

Roiban se uita la el, nedumerit.

– De ce e bine? întrebasese el, când Dumitru se mai potolise.

– Păi nu înțelegeți? Dacă băiatul pune în încurcătură niște lectori experimentați, care la fiecare ciclu de recrută prezintă aceleași lecții, înseamnă că are ceva în cap, nu e un oarecine. Vai, ce bine-mi pare că mi-ați adus vestea asta!

Și iar pune-te pe râs, de-i dăduseră lacrimile. Maiorul se încruntase dintr-odată și o-ntorsese:

– Tovarășe Pălimariu, eu zic că nu e cazul să vă veseliți chiar atâta. Mai bine ne-ați asculta sfatul și v-ați lămuri băiatul să nu mai...

– Ce să nu mai? sărise Dumitru. Ce să nu mai? Și cine mă "sfătuiesc"? Fiecare să fie judecat după propriile lui fapte! Dacă nu sunt în stare să-l potolească, sau să-l lămurească, de ce să mă bag eu? Pentru mine cine s-a băgat?... Băiatul e major, are o oarecare experiență de viață, eu n-am ce să-i mai fac. Dacă a fost să-l educ, l-am educat până la optsprezece ani. Acum e prea departe de mine ca să-i mai fac educație. Eu îmi simt limitele și nu doresc să ajung, în fața lui, în situația lectorilor lui, înțelegeți? Nu sunt ei în stare să-l potolească, cum credeți că aș fi eu?

Se ambalase, dar era destul de detașat de situație, numai aparent se implicase în ea. Se mai obișnuise să nu mai pună la inimă toate, și reușise chiar să joace un pic de teatru, înșelându-și auditoriul de multe ori, crezându-l nervos la culme, așteptând să explodeze, pentru ca în clipa următoare să-l vadă zâmbind și să-l audă spunând câteva vorbe pe tonul cel mai normal cu putință. Maiorul nu-l cunoștea suficient, erau la începuturile șantierului, căzuse în plasă.

– Dar dumneata, care ești vechi membru...

De data aceasta, lui Dumitru Pălimariu îi sărise țandăra cu adevărat. Îl întrerupsese pe Roiban, răstit:

– Auzi, tinere! Tocmai pentru că sunt un vechi membru, te rog să-mi respecti vârsta! Nu mă sperie nici funcția ta, nici necazurile pe care ai putea să mi le provoci. Înțelegeți? Nu mă sperii! Nu sunt un sperios din fire! Ce ești tu acum,

eu eram când te jucai cu puța-n țărână. E clar?

Fusese singura dată când i se adresase maiorului Roiban – pe atunci doar căpitan – la pertu, îl pusese la punct o dată pentru totdeauna, el înțelesese, nu era băiat prost, înghițise gălușca, îi cunoștea bine dosarul, știa că nu vorbește prostii, trecuse într-o clipă peste momentul penibil, nu-și ceruse iertare, dar nici nu mai încercase, nici atunci, nici mai târziu, să se impună în fața lui Dumitru Pălimariu. Atunci o lăsase moartă, numai el știa ce raport făcuse la scrisoarea aceea oficială, fapt e că Dumitru nu se angajase să intervină cu nici un chip. O făcuse totuși, neoficial, îl căutase la unitate pe Eugen, profitase de o deplasare la trust și-i spusese cum stăteau lucrurile, deschis. Băiatul luase aminte și făcuse cum îl tăia capul pe el, Dumitru nu-i dăduse sfaturi, doar îi expusese faptele, atât, soluția o lăsase pe seama lui Eugen.

Acum, Eugen era la Câmpulung, lucra la autoturisme. Elvira ar fi vrut să-l aibă aproape de ea, însă băiatul refuzase. De fapt, îi anunțase încă din timpul facultății că el are de gând să se despartă de ei, să-și facă un cămin numai al lui, la ei venind doar în vizită, din când în când. Dumitru nu-i comentase în nici un fel decizia, nici el nu-și întrebese părinții când fugise la Reșița, el nici n-ar fi îndrăznit să gândească așa ceva, că ar fi putut discuta cu Gheorghe, taică-său, despre viitorul lui. Alte vremuri, alți oameni, alte obiceiuri... Îi promisese lui Eugen că-l va ajuta la început, dar numai un an, atât, după aceea să se mai descurce și singur, așa cum se descurcase și el. Băiatul îi fusese recunoscător, așa cum îl cunoștea el, se așteptase să nu-l ajute chiar deloc.

– Cum, mă? Cum să nu te-ajut? Păi ce, eu sunt pasăre, să te las să de descurci singur de îndată ce poți? Lasă, mă, lasă... Că n-a murit nimeni dacă și-a ajutat copiii. Păi tu, dacă nu ai de toate acum, cât ești tânăr, când vrei și tu să te

distrezi, să simți că-ți trăiești viața, când să mai ai? Când oi fi ca mine?... Păi atunci o să ai de toate, dar n-o să mai ai ce face cu ele. Lasă, că-ți dau bani să-ți iei ceva mobilă, să nu stai, ca mine, într-un pat de fier... Să-ți iei aragaz, televizor, să le ai... Că mulți nu le au și le duc dorul...

Îl ajutase, cu bani, nu cu altceva, căci Eugen se rupsese de ei dintr-odată, nu se înstrăinase, dar avea de acum viața lui, personală, în care nimeni nu mai avea acces. După armată se și căsătorise, cu o ingineră care lucra și ea tot acolo, la ARO. Primiseră un apartament de două camere, la bloc, pe care mai apoi îl schimbaseră cu unul cu patru camere, căci între timp apăruseră copiii, Ion, Gheorghe și Maria, proiectați parcă inginerește, toți se născuseră în aceeași lună, mai, la câte doi ani diferență și în zile cu nouă: nouă, nouăsprezece și douăzeci și nouă mai. Mara Strâmbeanu era ardeleană, fiica unui preot luteran, lucrul acesta nu prea-i plăcuse lui Dumitru, dar trecuse peste el, pentru că Eugen îi specificase, atunci când o adusese pe viitoarea lui nevastă la ei, să le-o prezinte, că ea e atee, tatăl ei acordând deplină libertate de credință numeroșilor săi copii.

Copiilor le pusese nume românești, cele mai obișnuite, pentru că deveniseră din ce în ce mai rare. La modă erau alte nume, lumea se elevase, căuta în onomastica de la începuturile ortodoxismului grecizat nume de sfinți și sfinte, uitând adesea de unde proveneau și ce semnificație aveau la origine. Eugen preferase numele rudelor după tată, bunicul, un unchi și o mătușă. Îi crescuseră greu, șapte ani de zile fuseseră nevoiți să ia o femeie pentru ei, pentru fiecare până la trei ani, când puteau să-i dea la cămin. Găsiseră o femeie, într-un sat alăturat, nu pretențioasă, dar destul de grijulie cu copiii. În tinerețe îi crescuse pe-ai ei, nouă avusese, acum era părăsită de toți, își băgase un nepot în casă, avea încă fânețe și vaci, nu voia să le piardă,

nepotul se însurase și avea și el copii, dar ai lui erau mai mari decât ai lui Eugen și se creșteau unul pe altul, bătrâna se angajase cu drag la ei, să trăiască la oraș câțiva ani. Sâmbăta se ducea acasă și revenea duminica seara.

Eugen nu se plânsese niciodată că i-ar fi fost greu. Elvira îl chestiona, poate ea era și geloasă pe Mara, că i-l luase, așa sunt mamele băieților, au impresia că nurorile li-i fură, de aceea nu se înțelegeau ele, ea era curioasă, să știe tot, dacă Mara îi făcea mâncare cum îi făcea ea, dacă știe să-i calce cămășile cum știa ea. "Lasă, mamă, că mâncare știe și ea să facă, iar de călcat, am învățat și eu să calc!" sărea Eugen, intrigat de grijile exagerate ale Elvirei. "Elvira!" intervenea și Dumitru, "de ce ești tu atât de pisăloagă? Crezi că numai tu ești învățată? Parcă tu ai știut mare lucru când te-am luat eu!" Ea nu mai zicea nimic atunci, față de Dumitru, dar relua interogatoriul după ce rămânea singură cu Eugen.

Le cam păruse rău, amândurora, că fiul lor se depărtase de ei, nu suflă, dar era prea departe de ei și nu-l puteau avea sub ochi. Și dacă el se dusesse, unde se dusesse, măcar pe nepoți îi luau pe la ei, mai ales în ultimul timp, de când Elvira stătea mai mult în casă. Îi luau în vacanțe, câte unul, pe rând, să nu se supere. Copiii se simțeau bine la ei, Elvira era o bună model, sau așa se credea ea, în orice caz nepoții o iubeau și le plăcea să vină la ea, pe bunic nu prea-l apreciau, el nu avea timp, toată ziua era la lucru și seara nu mai avea chef să stea cu ei. Dar și cu el se bucurau, când îi lua în pădure, sau la pescuit, și stăteau o zi întreagă, până se plictiseau ei și cereau să meargă acasă. În plimbările acelea lungi, Dumitru le deslușea toate tainele naturii, atâtea câte cunoștea și el, le povestea întâmplări cu animale, de-ale lui sau de-ale altora, nu conta, principalul era că știa să le capteze atenția chiar când ei erau la vârste crude, când mobilitatea atenției e prea mare și mai mult de un minut nu

se puteau concentra asupra unui singur subiect.

– Mă duc s-o invit pe Sănduca la dans! zise Zidaru, trecând pe lângă ei. Văd că Florică s-a cam terminat.

Dumitru Pălimariu aruncă o privire grăbită spre colțul în care ședea familia Bejan. Cam așa era, Florin Bejan privea cu ochi rătăciți și-i cam tremura mâna în care ținea paharul.

– Generale, dar tu n-ai nimic? îl întreabă pe Ion Cristea, uitat lângă el, de când cu problemele soru-sii.

– Vai, tovarășe Pălimariu! Dar e nevastă-mea aci! Ce, vreți să-mi mai rupă o mână?

Umblase vorba, într-o iarnă, când el avusese o mână în gips, că Domnica i-ar fi rupt-o, strângându-i-o în ușa, când venise el trosnit acasă, într-o seară. Nu era deloc adevărat, mâna i-o rupsesse un maestru electrician, om normal când era treaz, dar fiară când bea mai mult. Ei doi erau destul de apropiați, lucrau adesea împreună, dar la băutură amândoi își aminteau – sau inventau, cine mai știa – neînțelegeri mai vechi și se luau la ceartă. Cristea, slab ca un țâr, se dădea la Gheorghiu, maestrul, acela se dădea și el și ajungeau la bătaie dacă nu-i despărțea la timp careva. În seara aceea n-a mai avut cine să-i despartă, erau prea puțini și toți erau terminați, Gheorghiu s-a încins după ce a fost înjurat de câteva ori de Cristea, s-a dus pe-afară, a revenit cu o rangă și a vrut să-i crape capul. Era și el cam moleșit de băutură, norocul amândurora, n-a mai nimerit capul lui Cristea, ci mâna, pe care i-a fracturat-o. Gura lumii a inventat imediat că nevastă-sa l-ar fi rănit, căci umbla vorba că l-ar bate de câte ori venea beat acasă și nu se putea apăra.

Cu Gheorghiu acela mai avuseseră un incident, de altă natură, din care el, Dumitru, ieșise cam șifonat. Maistrul și un subaltern de-al lui hotărâseră să-și facă un coteț și o împrejmuire pentru porci, în pădurea din marginea coloniei, nu erau nici primii, n-aveau să fie nici ultimii care își făceau așa ceva, numai că a intrat miliția pe fir și i-au

întrebat de unde aveau plasa de sârmă cu care făceau curticia. "De unde s-o am? Din șantier!" a recunoscut Gheorghiu, era singura sursă de aprovizionare cu materiale, arătând că și curțile vecine tot cu plasă sudată erau împrejmuite.

Locotenentul care venise să-l prindă în flagrant nu știa de glumă, avea el un plan, i-a făcut imediat dosar de trimitere în judecată. Știa el că directorul Ilieș trebuie să intervină. Și nu s-a înșelat. Au aranjat cazul între patru ochi: directorul îl pune pe lista celor care urmau să primească repartitie pentru butelie, iar el rezolvă problema lui Gheorghiu. În trei zile și-a primit butelia și imediat a aranjat o ședință de sindicat, restrânsă, sau cam așa ceva, în care infractorul să fie judecat de către colegii de muncă. Toți i-au luat apărarea și Gheorghiu a scăpat doar cu o amendă de trei mii de lei.

Dumitru Pălimariu nu fusese pe fază, era ocupat cu betonarea unor piese înglobate, dar când a aflat ce se întâmplase, s-a făcut foc și pară. S-a luat de director, cum de admisesese târgul acela, să cedeze o butelie din cota oamenilor care munceau în frig și ploaie, când până atunci nimeni nu se sesizase că se fură materiale din șantier și numai acum se trezise locotenentul acela că-i trebuie un țap ispășitor. Ilieș i-a expus atunci faptele și l-a întrebat ce-ar fi făcut el în locul lui. Se cam certaseră ei doi atunci, până când directorul i-a spus să se ducă la comandantul postului de miliție, să-i reproșeze lui toată povestea. Dumitru Pălimariu ieșise șifonat, după ce fusese gata să se ia în piept cu nedreptatea flagrantă, renunțase numai la gândul că ar fi putut avea o discuție cu grasul acela îngâmfat și disprețuitor, care îi privea pe toți cu o scârbă suverană, pentru care toată lumea înconjurătoare se împărțea numai în două categorii: servitori și potențiali infractori.

Nu era nici prima, nici ultima oară când îl indigna o

nedreptate strigătoare la cer – chiar dacă maestrul acela irascibil la băutură și-ar fi meritat pedeapsa prevăzută de lege – însă tot așa, nu era singura dată când se mulțumise doar să critice situația și nimic mai mult. Elanul revoluționar nu i se tocise, revoluția era în continuare pe străzi, dar se potolise cu critica. Nu mai avea chef să sufere încă o dată pentru niște vorbe aruncate cu obidă, dar fără a privi în jur, să vadă cine le ascultă. Suferise suficient, urmarea imediată a perioadei dobrogene fiind o închidere în sine și o păzire a ascuțitului limbii, să nu-și dea seama nimeni de ceea ce-i sta în suflet.

Mai apoi, după ce fusese reprimat în partid, mai prinsese curaj și mai dădea cu gura, chiar prin ședințe cu oameni importanți – de fapt, nu cu oameni, ci cu funcțiile pe care le întruchipau ei – până când, din nou, observase că nu mai era apreciat spiritul lui critic, și-atunci o lăsase din nou moartă, reducându-și critica la un cerc restrâns, cam la același nivel social la care se plasa și el, numai rareori ajungând până la județ, și atunci numai dacă era vorba despre o situație excepțională, nu orice fleac. Critica lui se transformase treptat într-o teoretizare continuă, bazată și împănată cu câteva lozinci descoperite de el însuși, dure la prima înfățișare, ce se dovedeau a fi de fapt un conglomerat de precepte din statutul partidului, adaptate pentru diversele situații ce se iveau în activitatea lui de zi cu zi.

– Că mă doare capul, tovarășe director – se mai plângea și el câteodată, în cursul unei teoretizări dintr-astea – de câte gânduri îmi zac în el. Pe vremea noastră parcă era mai simplu: trebuia să acționezi repede, înainte de a acționa dușmanul. Asta era tot clenciul, să fii primul. Și eu eram, nu m-au ținut degeaba în informații și apoi în securitate. Și dușmani erau gârlă. Nu ca acum, când nu prea mai avem de cine să ne păzim, că nu mai vine nimeni peste noi și nici nu mai avem forțe reacționare în țară. Acum, eu așa gândesc,

că n-avem altceva de făcut decât să ne vedem de muncă, să avem din ce trăi. Atunci, la început, am fost și eu îndârjit, eram tânăr și nu știam să văd clar. Și, chiar dacă am văzut, ce-am folosit? Trei ani și-o zi de Dobrogea! Mi-e și necaz că am avut neșansa asta, să sufăr pentru niște vorbe care s-au adeverit mai apoi... Mi-au schimbat ceva, nici eu nu știu ce, mi-au luat din curaj... Mă uit în jur, văd ceva greșit, știu cum s-ar putea îndrepta, dar nu îndrăznesc să propun soluția. De ce? Din teama de a nu fi din nou interpretate vorbele mele, sau ca să nu lovesc în cineva. Căci e normal, o eroare nu poate apărea așa, din senin, ea este rezultatul acțiunii unui om, prin urmare tot omul este cel lovit de critică. Și-atunci? Ce revoluționar mai sunt eu?

Ilieș îl contrazicea numai de dragul de a-l auzi teoretizând mai departe:

– Dar cum, nea Mitică? Păi dumneata ești cel mai complet revoluționar al timpurilor de azi! Ai putea fi luat ca exemplul tipic.

– Hai, tovarășe! Nu râde de mine! se supăra Dumitru.

– Nu râd, tovarășe Pălimariu, eu spun doar ceea ce gândesc sincer. Păi dumneata crezi că chiar ai putea să rezolvi ceva în cazurile mai dificile?

– Tocmai asta e, tovarășe! Aici e hiba. Că în cazurile astea, pe care dumneata le numești dificile, într-adevăr nu pot să fac nimic. Adică exact acolo unde ar trebui să acționez cel mai intransigent, tocmai acolo mă dau înapoi. M-am lovit o dată, destul de dur, apoi de câteva ori, mai moale, dar tot m-am lovit, de neînțelegere, în cazuri importante și m-am speriat. Dar în sinea mea mă frământ și mă judec eu, dacă alții n-o fac. De ce să trecem atât de senini pe lângă niște încălcări ale legii, când morala noastră ne învață să le tăiem din rădăcină?

– Acum, dacă-ți spun că și eu am avut parte de asemenea gânduri, poate nu mă crezi, a zis Ilieș, oftând. Am avut

și eu, când eram tânăr și convins că voi răsturna lumea, așa cum sunt toți tinerii la douăzeci și cinci de ani. Dar, de atunci, anii, experiența, loviturile vieții, mi-au arătat că nu e chiar așa ușor cum gândeam eu, că e mai ușor să avem idei decât să le punem în aplicare. Ajungeam exact la asta, un nivel înalt al teoretizărilor. Ori nouă nu ne mai trebuie acum teorie, nouă numai practica ne mai poate ajuta în vreun fel. Am pierdut prea mult timp cu teoria, toată lumea s-a priceput și se mai pricepe la teorie, când e vorba însă de aplicarea ei în practică, dăm greș, nu știu cum se face de nu găsim rezolvarea cea mai bună. Uite, până și acum, tot teoretizare facem.

– Da, dar măcar încercăm să găsim o soluție.

– Și n-o vom găsi!

– Ba da. Dar nu va fi valabilă!

– Și nu-i tot aia? Ce să mai scormonim prin lucruri trecute? Nu mai e nici timp, nici sens nu mai au scormonirile astea. Nu vezi și dumneata că semnalele critice au dispărut? Erau rubrici în presă, emisiunea aceea la televizor, "Reflector", ne mai picurau și nouă, maselor, câte ceva, o nerealizare, o mișculație, o afacere... S-au pierdut cu timpul, poate dintr-un motiv prea bine întemeiat, de ce să mai comentăm lucrurile rele? Ele se văd oricum! Să evidențiem numai lucrurile bune, să preluăm experiența celor care au avut rezultate deosebite, nu-i așa?

– Da, tovarășe Ilieș, ai dreptate. Și bine s-a făcut cu astea. Dar în cazurile de încălcare flagrantă a legilor, ar trebui totuși să se ia măsuri, nu-i așa?

– Și? Ce vrei să spui?

– Păi nu-ți amintești de acțiunea "gabara"?

– A-a! Dar aceea a fost cercetată, a fost studiată până la ultimul ac. Ce mai vrei?

– Tocmai aici e chichirezul, că toate mărimile care au stat în spatele afacerii sunt și azi colegi cu noi, pe șantier,

un singur om având de suferit...

– În momentul acela era imposibil să lase grupul fără conducători.

– Acesta nu este un motiv! Știi foarte bine că nu noi, cadrele de conducere, facem șantierul, ci marea masă de muncitori. Dacă dumneata, director, pleci în concediu o lună de zile, șantierul nu se desființează. Și nici dacă-ți iei toți colaboratorii! Deci nu acesta este motivul real.

– Știu și eu, cu toate că nu voi recunoaște niciodată, dar ce-ai vrea să fac? Dacă dumneata, care ești mai bătaios, nu te-ai ridicat atunci...

– Împotriva cui? Miliția și-a făcut datoria, sunt convins, dar relațiile puse în funcțiune sunt prea mari și puternice pentru a fi putut avea un final corespunzător cerințelor legalității... Vezi, de-asta ziceam la început, că nu mai sunt în stare de combativitate, ceea ce fac eu se numește mai degrabă bârfă, și asta mă distruge, mă macină.

Afacerea "gabara" dăduse de furcă anchetatorilor câteva săptămâni bune, filiera afaceriștilor fiind foarte mare și răspândită. Grănicerii surprinseseră mai multă marfă decât se trecea de obicei la sârbi cu vaporul acela, mai mult o platformă plutitoare. De la un mic semn că se face trafic de mărfuri fără autorizație, gabara fusese oprită în mijlocul fluviului și controlată sistematic. Cercetările duseseră la descoperirea unei cantități incredibile de orez, vreo cincizeci de servicii complete pentru cafea, câțiva saci cu ibrice, zeci de covoare, lenjerie chinezească, mașini de tocat carne și alte câteva nimicuri.

Ancheta se pornise imediat, câțiva oameni fuseseră arestați, colonia vuia de zvonuri, că doar gabara nu era o bărcuță particulară, s-o poată folosi oricine, fără știrea conducerii, se așteptau să-i vadă căzând pe șefi, maiorul Roiban zicea și el că așa e, că în afacere sunt implicați oameni mulți și importanți, dar asta numai la început, când

probabil nu primise instrucțiuni clare, pentru că mai apoi, când se aducea vorba despre afacere, o schimba imediat pe bancuri, de care era plin.

După câteva săptămâni, ancheta se cam stabilizase la doi vinovați, amândoi cercetați în stare de libertate, numai că unul dintre ei murise într-un accident stupid, căzând în apă de pe o pasarelă dintre două vapoare și nimeni nu se aruncase după el, scoțându-l mai târziu, umflat de apă. Ancheta își schimbase ușor cursul, punând în sarcina mortului toată afacerea. El era mort, nu se mai putea apăra, dar nici nu-l mai puteau trage la răspundere.

Dumitru Pălimariu mai întrebuse, mai târziu, ce se întâmplase cu ancheta aceea, dar i se dăduse de înțeles să-și mai vadă de treabă și să nu mai fie așa curios. Înțelesese de vorbă bună și tăcuse în public, dar în particular continua să-și expună părerea deosebit de critică, ajungând să-l facă pe Ilieș să-i reproșeze, într-un târziu, că-l pisează numai pe el cu chestia aia.

– De ce nu pui întrebările acestea într-o ședință? îl întrebuse el. Căci, așa cum chiar dumneata ai spus-o, ceea ce facem acum nu este altceva decât o bârfă nevinovată.

– Păi, nu ți-am spus că nu mai am curaj? Nu mai am, asta e!... S-au schimbat și timpurile, eu am fost martor la toate... Când eram, atunci, la început, și eu mai tânăr, eram și mai curajos. Dar atunci așa era, că eram puțini și toți ăia care eram, nu eram numai membri de partid, așa, simpli. Toți eram activiști, înțelegi? Chiar dacă nu ne ziceam așa, noi așa ne simțeam... Eram plini de importanța calității noastre. Odată ce făceam un an de vechime în partid, se numea că eram buni de activiști, de îndrumători. Și asta nu numai datorită nouă, că așa credeam noi. Sarcinile care ne stăteau în față parcă erau și mai simple, mai clare... Nu simple, căci nu e simplu să răstorni o lume, dar, mai ales,

erau clare. Acum, cu toate că suntem mulți, sarcinile parcă sunt și mai multe și nu mai avem timp să le îndeplinim. Ai să mă contrazici, că putem. Nu zic nu, putem, dar cum se face că, după ce anunțăm toate realizările, demne de admirat, suntem nevoiți să amintim și niște scăpări, niște nerealizări, și nu puține? Cine ne-a împiedicat să le eliminăm? La o analiză mai atentă, tot noi suntem vinovați, noi, oamenii, pentru că noi nu am realizat tot ceea ce ne-am propus. Și uite-așa, dacă de la o analiză la alta vedem că mereu suntem nevoiți să recunoaștem niște lipsuri, lumea se obișnuiește așa, hai să ne angajăm că facem cutare și cutare, că tot nu ne doare gura, chiar dacă la sfârșitul anului recunoaștem că n-am fost în stare să ne ținem promisiunile. S-au luat vreodată măsuri drastice pentru neîndeplinirea angajamentelor? Nu-mi prea amintesc. Mai cade, ici-colo, câte un cap, de parcă numai din cauza proastei organizări a muncii de către conducători nu s-ar fi îndeplinit angajamentele... Parcă îndrăznesc să zic că nu sus, la nivel de conducători, stă vina, ci jos, la nivelul muncitorului obișnuit. Aș putea să dau o sumedenie de exemple, chiar de-aici, din șantierul nostru.

– Dar ce legătură are asta cu lipsa dumitale de curaj? îl întrebase Ilieș.

– Are, tovarășe director. Are! Că nu poți să te legi de un om care greșește în mod flagrant, din cauză că nu știi niciodată cine îl susține din umbră. Uitați-vă la maistrul Turțiță. El e un om deosebit, un bun specialist, se ține de treabă, e om de bază, oriunde l-ai pune, face treaba ca lumea. Dar tot el, vechi membru de partid, își ține nevasta de pomană în șantier, vine și ea la treabă o oră dimineața și una după masa, să nu zică lumea că nu e la muncă. Când s-a legat de ea Bejan, mai anul trecut, Turțiță s-a supărat și a amenințat că pleacă la alt șantier, tocmai când era mai mare nevoie de el aici. Și ai fost nevoit dumneata să aplanezi

conflictul, interesele șantierului erau mai presus de micile frecșuri personale. Chiar eu dacă aș fi luat atunci poziție, n-aș fi avut parte de câștig. Atunci? Cum să mai am curaj să mă iau de alții, mult mai mari, când mă blochez de la unii foarte mici?

– Nea Mitică, dumneata cam ai dreptate. Dar ce să fac și eu, ca director, pus între interesele generale, ale șantierului, ale societății, și cele particulare? În afară de legile scrise, mai sunt și altele, cele nescrise, ignorate voit de toți, dar folosite în cazurile deosebite, ce nu pot fi încadrate în vreun paragraf de hașceme sau mai știu eu ce decret.

– Da, tovarășe Ilieș, poate așa e. Dar eu n-am fost învățat așa, de când mă știu comunist, ni s-a spus și repetat mereu să ne ferim de interpretări personale ale legilor. Legea e lege și rămâne lege pentru toată lumea, altfel și-ar pierde chiar rațiunea pentru care a fost adoptată. Înțelege? Ori la noi încă se mai interpretează legile după litera lor, nu după spirit...

Ion Cristea încă mai aștepta lângă el, puțin aplecat, prevenitor, gata să-i servească amănunte despre insuccesul soru-sii de la admitere.

– Mă, Ioane, dar chiar așa greu a fost? întrebă Dumitru, într-o doară, ca să nu pară nepolitic.

– Greu, nea Mitică, foarte greu! Și concurența mare, nu știu ce se întâmplă, că în fiecare an se reduc locurile, parcă n-ar mai fi nevoie de cadre cu studii superioare, și-o fi făcut și industria plinul. Nu mai e ca pe timpuri, când se dădeau și trei sesiuni de examene de admitere, numai să fie ocupate toate locurile, căci era plan să facem ingineri și economiști, cu norma.

– Dar a lui Ilieș cum a luat?

– A fost mai bună, de-aia a luat. Dar a stat și ea acasă un an, pe banii șefului, că se zice că ar fi plătit o Dacie pentru pregătirea ei în anul ăsta cât a stat pe tușă. Eu n-am avut ce

să-i dau soru-mii, ea a învățat singură. N-are nimic, n-a luat anul acesta, o să ia la anul, ce să-i fac.

– Zici așa, că ești invidios, că a dat Ilieș bani pentru fie-sa. A și avut, nimic de zis, într-un an câștigă două Dacii, dar, cu toată pregătirea, dacă n-ar fi muncit ea, n-ar fi luat nici acum.

– Nu sunt invidios, nea Mitică, sări Cristea, cu mâna pe inimă, ca pentru jurământ. Ce pretenție să am eu, că din două salarii trebuie să trăiască trei muieri și un bărbat... Nu vezi, că nu banii aduc fericirea, vorba cântecului? Conașul n-a avut bani pentru fie-sa? Și n-a luat nici ea. Abia acum, în toamnă, a reușit să intre, și ce mai ziceau toți, că e imposibil să nu intre, că doar vorbește franțuzește acasă... Sau nea Sendi, n-a avut bani pentru Mirela lui? Toți au avut, dar nu asta a contat cel mai mult, ci munca fiecăruia.

Dumitru fusese și el implicat oarecum în concurența din acel an între părinții copiilor care ajunseseră la vârsta bacalaureatului și a admiterii la facultate. Între părinți, căci urmașii lor habar n-aveau de cursa dintre ei. Fiecare se interesa de copiii celorlalți – și se nimerise în anul acela să ajungă vreo douăzeci la vârsta necesară – unde aveau de gând să dea, unde se pregăteau, după ce metode, cu ce profesori, câte ore, câți bani. O făceau discret, prin interpuși sau direct, bucurându-se sau amărându-se, după cum eventualii adversari păreau a avea neplăceri sau succese. În fapt, adversari direcți nu aveau să fie nici unii, pentru că fiecare dădea examen la o altă facultate.

Dumitru urmărise cursa copiilor, își notase, pentru fiecare, condițiile de care dispuneau, facultățile la care candidau, numărul de concurenți, numărul de locuri, făcând pronosticuri, cunoscând mai pentru fiecare foarte multe lucruri. În timpul examenelor făcuse pronosticurile și nu se înșelase decât în două cazuri din douăzeci.

După examene, înainte de afișarea rezultatelor, ceruse

noi informații de la părinți. În afara unuia singur, care recunoscuse sincer că băiatul lui învățase de unul singur și că nu avea prea mari speranțe în el, toți ceilalți erau convinși că ai lor vor lua examenul. Când s-au afișat rezultatele, doar doi luaseră, din toți cei douăzeci, unul pronosticat de Dumitru – fata directorului – și altul considerat fără nici o șansă.

Imediat începuseră reclamațiile și insinuările, că ceva n-ar fi fost în regulă cu examenele din anul acela, că au fost discriminări, că nu s-au notat corect lucrările, că s-au tras sfori. Până și după ce s-au făcut cercetări – căci nu s-au lăsat, au depus memorii la minister, la ziarele centrale, mai ales la cele care se ocupau parcă numai de chestii de-astea – și au primit răspunsuri negative, că nu s-au tras sfori, că cercetările au dus la concluzia clară că totul a fost în limitele legii, părinții nemulțumiți tot șușoteau și insinuau că în învățământ era totuși o adevărată mafie, de care nu se putea trece cu nici un chip.

Cel mai mult regretase insuccesul Mirelei Ceaușu, căci, la valoarea lui Alexandru, taică-său, ea ar fi putut avea un alt regim de viață și alt viitor. Fata, singură la părinți, semăna perfect cu tatăl, numai la minte nu prea. El se luase după nevastă și-o cam lăsase de capul ei. N-o dăduse la liceu la Severin, o ținuse în șantier, ba chiar, după zece clase, o trecuse la seral, angajând-o ajutor de băgător de seamă pe la o brigadă. Nimeni nu înțelesese ce-o fi fost în capul lor, fapt e că Mirela primise și ea o butelie – de!, familie grea! – și alte mici avantaje, concedii medicale și fără plată mascate cu grijă de maică-sa. În ultimii doi ani de liceu fata nu se ținuse de carte, dar nici părinții nu-și făceau probleme. Abia în ultimele două luni înainte de examene făcuse și ea ceva pregătire la matematici cu nea Sendi, om priceput și răbdător. Rezultatele indiferenței cu care toți priviseră soarta tinerei se văzuseră la examenul de

admitere, unde obținuse media generală 2,35 – doi și treizeci și cinci!

Atunci, după ce realizase că efectiv rămăsese fără nici un viitor – dacă n-ar fi avut părinții în șantier și atât de apropiați de directorul Ilieș, nici măcar de lucru n-ar fi găsit, liceul pe care-l terminase ea neasigurându-i un post în producție – se apucase și ea să învețe ca lumea, plângându-se mereu că nu mai avea timp pentru nimic altceva, nici măcar pentru scris, că se mai ocupase și ea cu câțiva ani înainte cu literatura...

Și asta fusese o poveste simpatică, Dumitru Pălimariu crezuse atunci că era vorba de un talent, dar asta numai până îi citise "operele". Mirela Ceaușu era pe atunci în clasa a zecea și fusese contactată de un nepot de-al lui Cintează, care se lăuda că pregătește un roman, acolo, în șantier, dar scria numele lui Arghezi cu doi "i", "Arghezii", era clar ce scriitor era și el, numai că o descoperise deodată pe fată, o scriitoare de viitor, ea turnase repede două povestiri, puerile, una cu o urmărire ca-n filme, a unui – probabil – hoț de tablouri, de către o trupă de copii, noaptea, printr-un parc întunecos (brr! cum nu le-o fi fost frică?, și ce părinți or fi avut?!), iar a doua cu subiect istoric, cu un fel de haiduc, ba oltean, ba ardelean, care-i cerea nevestei să-i pună pe masă "o bucată de pâine și-un dărab de mămăligă" (!!), de parcă, bietul, inventase un nou fel de mâncare. Cele două povestiri avuseseră o aventură ciudată, Alexandru Ceaușu le dactilografiasse personal, plin de importanță, cu aceleași greșeli de ortografie din manuscrisul fetei – de înțeles, la ea, dar de neînțeles la el – ea le prezentase apoi la școală și primise un premiu special la un concurs literar, de unde Dumitru Pălimariu își cam făcuse o părere și despre profesoara de limba română care propusese premiarea, trecând tacit peste greșelile flagrante de ortografie.

8.

Ion Cristea profită de o pauză dintre cântece ca să se retragă discret, pe motiv că vrea să-și invite nevasta la dans. Dumitru Pălimariu admise gestul, înțelegându-l pe tânărul și firavul inginer. O discuție cu el, care trena, nu putea fi interesantă. Se ridică și el imediat de pe scaun și, trăgându-se prin spatele lui Iosif Melașin, ocoli toate mesele și ajunse lângă Dobrică, inginerul șef, zis și Conașul. El tocmai ajungea la al doilea aperitiv, nu se dădea de-o parte când era vorba de mâncare, nu se ținea mare, dacă-i era foame, mânca, nu se juca, dacă nu-i era, nu mânca și gata.

– Nea Mitică, am văzut că ai vorbit cu Cristea cam mult, îl întâmpină Conașul. Ați mai pus ceva la cale sau l-ai rugat să nu se mai creadă generalul Puf?

– Cam așa, tovarășe Dobrică, aprobă Dumitru, zâmbind. Ce să vorbim? Îl întrebai de soru-sa, dacă a luat la facultate. N-a luat, asta știam eu, dar voiam mai multe amănunte de la el, căci într-o zi mi-a cam lăudat-o.

– Și? A lăudat-o degeaba?

– Nu chiar. Dar concurența deosebit de mare a împiedicat-o să facă mare brânză.

– Ce să-i faci, nea Mitică! Și alții au pățit-o – și-i făcu cu ochiul.

– Dar s-au descurcat, până la urmă.

– Nimic de zis, dar cu câte eforturi și griji... Numai eu știu cum am trecut peste vara asta! Că zicea lumea că dacă vorbește fie-mea franțuzește în casă, e imposibil să nu ia la franceză, că numai acolo a vrut să dea. Una e să știi să vorbești, alta e să cunoști literatura și gramatica... Și i-am spus, nene, să dea la altă facultate, să nu ajungă profesoară, să-și mănânce amarul cine știe în ce sătuc uitat de Dumnezeu, că și la sate se mai nasc copii și n-or să dispară

ele, satele, în două generații, cât îi trebuie ei ca să iasă la pensie. Dacă a vrut ea aci, treaba ei. Am băgat-o în facultate, de acum să se descurce singură! O văd eu, când o ajunge pe banii ei.

– Dar de ce zici așa? Și fata mea avea toate șansele să ajungă medic de țară.

– Ei, cu fata dumitale e altă poveste! A avut parte și de un pic de șansă, s-a descurcat...

"Știi tu cum s-a descurcat!" se răsti Dumitru în gând. "Crezi că ea a fost vreo tolomacă, cum o fi fost a ta, sau un pierde-vară... Habar n-ai tu!"

– Și norocul, mai e și după om, cum și-l face el însuși, zise cu voce tare, încercând să acopere din nou o plăcere a lui Cintează, de a asculta muzica tare, tare. Dacă nu-i fac praf aparatul ăla! se înfurie, amenințând cu degetul spre locul unde Cintează, în culmea fericirii, asculta cu o ureche în difuzor, pierdut, zâmbind strâmb.

Cineva dintre cei care dansau îi strigă lui Cintează să dea volumul mai mic. El tresări, privi speriat în jur, căutându-l din ochi pe Dumitru Pălimariu. Când îl văzu, și cu degetul întins amenințător spre el, se repezi la potențiomtru și-l dădu brusc spre minim.

– Așa, nea Costică! strigă Eugenia Bordică, obișnuită mai dinainte să țipe, dar acum tonul păru brusc deplasat. Las-o, domnule, mai încet! Mai avem și noi de discutat, nu ne trebuie numai muzică!

– Barem negroteii ăia erau mai civilizați, zise Dobrică, de parcă ar fi continuat o discuție mai veche – își băgau o cască în ureche și ascultau numai ei muzica ce le plăcea.

Cu vreo șase ani mai înainte fusese în Africa Centrală, doi ani, ca reprezentant tehnic guvernamental, pe lângă maiestatea sa imperială. Doi ani petrecuți în Africa – continentul visat de oricine – își puseseră amprenta pe amintirile sale, cu orice ocazie și le plasa în discuții,

lăsându-i cu gura căscată pe ascultători, căci, din vorbele lui, se deducea că Stanley și Livingstone fuseseră niște excursioniști liniștiți, toate aventurile imaginabile numai lui i se întâmplaseră.

Dumitru îl ascultase în vreo trei rânduri, câte o oră, două, până se prinsese că Dobrică le mai și înflorește, făcându-se el eroul aventurilor altora, după care i-o tăia, aflase și el de la alții, care fuseseră pe-acolo, cu el, cum fusese, de fapt, viața lor și-l taxa în momentele culminante ale povestirilor, făcându-l să recadă pe pământ.

– Păi ăia cum s-or fi educat? îi aruncă el, nedumerit.

– Habar n-am. Se cunoștea totuși mâna francezilor. Când s-a înțeles Gadafi cu francezii să-l răstoarne pe împărat, au trimis o sută șaizeci de parașutiști, care au ocupat aeroportul și imediat palatul imperial... Gărzile palatului aveau arme, dar nu aveau gloanțe, căci nu le dăduse împăratul, de frică să nu-l împuște pe el.

– Cum așa? Nu era împăratul lor?

– Era împărat, dar nu-l aleseseră ei. Se alesese el singur. Ce împărat putea fi un coleg de trib? Îi era frică, erau prea mulți pretendenți la tron. Până și Gadafi ăsta, care nu visează decât un mare imperiu, din nordul Africii până în golful Guineii.

– Tovarășe Dobrică, politica internațională e un subiect pe care nu cred că e indicat să-l dezbatem noi acum. Nu ne axăm mai bine pe altceva?

– Pe ce, nea Mitică? se arată inginerul șef gata să schimbe discuția.

– Mai bine să vorbim de-ale noastre, că doar sunt atâtea, că nici nu putem să le descurcăm.

– Vai! Păi pe dumneata ce te mai interesează șantierul? În câteva zile pleci de-aici și ne lași singuri, să ne descurcăm cum știm și cum putem.

– Și ce vrei să spui, că dacă aș rămâne eu aici, v-ar fi

mai ușor?

– Evident.

– Lasă, Ioane. Mie îmi cam ajunge cât am muncit. Dacă legea zice că la o anumită vârstă să ieși la pensie, cred că zice bine. Nu mai pot, văd și eu singur că mi-e greu... Cu toate că m-am obișnuit cu ritmul ăsta de viață și bănuiesc că-mi va fi și mai greu când nu voi mai avea grijile de acum. Pe mine cred că numai munca m-a întreținut, zău așa. Dacă n-aș avea ulcerul ăsta de care-mi zic doctorii că ar fi de vină pentru clipele de neputință, nici n-aș fi băgat de seamă că am îmbătrânit.

– Eh, așa sunt oamenii, când trec de treizeci de ani li se pare că mai au o veșnicie până la pensie și abia după patruzeci înțeleg că, de fapt, veșnicia a cam fost înainte, nu-i mai așteaptă alta.

– Cam așa a fost și la mine, numai că eu am uitat să mai privesc în oglindă. Dacă inima mea a rămas tot tânără, credeam că și trupul îmi va rămâne tot așa. Nu băgam în seamă trecerea timpului.

– Numai când te uiți la cei din jur, și mai ales la copii, observi că ai îmbătrânit. Și nu mai poți da timpul înapoi... Eu nici nu știu când au trecut anii și mi-au crescut copiii. Acum, în vară, când m-am trezit că fie-mea s-a făcut domnișoară de dat la facultate, m-am și speriat. Când naiba a trecut atâta timp? Mai ieri eram un biet stagiar, neștiutor, dar dornic să învăț. Când am venit pe șantier, mi-am zis că nu voi sta mai mult de trei ani, până-mi termin stagiatura. Au trecut cei trei ani și m-am trezit că am devenit și eu om de șantier, așa cum mai deveniseră și alții înaintea mea. Au venit și copiii pe lume, dar eu tot n-am plecat de pe șantiere. Am căutat doar unul mai aproape de casă, l-am găsit chiar în capitală, când s-au făcut termocentralele, așa am stat și eu cu familia, ca să-mi pun copiii pe picioare cu școala. Și-acum, au ajuns la facultate.

– Dumneata tot ești fericit, că ți-a intrat fata. Mai greu e de ceilalți...

– Să fie sănătoși! Fata mea a intrat numai pe meritele ei și, poate, și ale mele.

– Cum așa?

– Păi crezi că dacă eu nu stăteam pe capul ei, să învețe mereu, mai intra? Dacă nu m-a ascultat, în iunie, și n-a studiat un capitol, pe motiv că s-a dat și anul trecut, n-a luat, că i-au dat și din capitolul acela. Acum, în sesiunea a doua, a intrat, că m-a ascultat și-a învățat tot și le-a dat și un subiect asemănător cu cel din vară... Ah! Dar uite că vin și sarmalele! Tii! Și eu de-abia m-am săturat. De ce s-or grăbi atâta?

– Numai sarmalele vin așa repede, după ele se face o pauză mai lungă, să avem timp să le digerăm, îl lămuri Dumitru Pălimariu, cam derutat și el de graba cu care se serveau felurile de mâncare. Se făcuse ceasul unsprezece, nimic de zis, dar după sarmale mai erau trei feluri de mâncare și oamenii nu veniseră aici numai ca să mănânce.

Își ceru iertare din priviri și trecu spre locul lui, dornic să guste sarmalele, la care însuși directorul Ilieș își adusese contribuția. El era un bucătar renumit, ca mai toți moldovenii, și-i și plăcea să pregătească mese interesante. În mod special pentru prietenul său în prag de pensionare, acceptase rugămintea Doinei Ceaușu să pregătească sarmalele, două sute de bucăți. Cu vreo doi ani înainte, la un pahar, se lăudase că sarmale ca ale lui nu mai făcea nimeni. Atât îi trebuise Doinei Ceaușu. Îl invitasese imediat la ea, să-i facă sarmalele de Crăciun. Ilieș ezitase, nimeni nu-l văzuse până atunci pe post de bucătar, până la urmă acceptase și, pe acest motiv, Doina intra mereu peste el în birou, ca să mai verifice o dată lista de ingrediente necesare, întrerupându-l din convorbiri importante, căci ce putea fi totuși mai important decât sarmalele ei? Cam

plictisit de atâtea insistențe – căci Doina Ceașu nu știa niciodată limita – îi scrisese o listă, punând și înlocuitorii eventuali ai ingredientelor folosite de obicei, ca să fie sigur că nu-l va mai deranja cu problema aceea. Nu scăpase de ea, venea acum să întrebe în ce zi și la ce oră îi convenea mai bine să vină să facă sarmalele, căci era de la sine înțeles că la ea acasă urma să vină să le facă. Și, într-o după amiază, Ilieș dispăruse de la birou, fără să lase vorbă unde se duce. Lumea aflate însă, sau făcuse legătura, căci Doina Ceașu nu se putuse abține să nu împrăștiie secretul, că directorul vine să-i facă sarmalele și, cum se observase și lipsa ei, câțiva colegi se înțeleseseră să o caute pe ea, acasă, cu diverse treburi improvizate, pe rând, ca să nu-i lase să le tihnească orele de discuții. Și în ziua aceea fusese un du-te-vino pe la ea, toți dând cu ochii de Ilieș, în bucătărie, cu mânecile suflecate, cu un sorț dinainte, trebăluind plin de importanță la sarmalele lor. Ulterior se făcuseră destule glume pe seama acelor sarmale, căci Alexandru Ceașu avusese o criză de stomac chiar în seara Crăciunului și le stricase cheful, și lumea zicea că de la sarmale i s-ar fi tras, că le făcuse directorul și cine știe ce pusese în ele.

Se așează pe scaun, știind că va fi servit primul.

– Numai trei sarmale, te rog! îi ceru femeii care trăsesese oala cu sarmale lângă el, o oală de poământ, mare, cumpărată de la Dușan Olaru, odată cu alte patru identice, special pentru astfel de ocazii.

– Dumitre, să nu te avânți prea tare cu sarmalele, sări Elvira. Știi că nu-ți fac bine, și sunt și cam grase.

Așteptă să fie servită și ea, pentru a nu-i face observația de față cu oameni străini.

– Elviro, dar ești mai rău ca o soacră!

– De unde știi tu cum e cu soacra? zâmbi ea răutăcios. Că doar tu abia ți-ai cunoscut-o!

– Dar știi ce înseamnă zicala cu soacra și mi-e de ajuns.

Văzându-te pe tine, îmi închipui cum ar fi fost și soacra mea.

– Ba nu știi, Dumitre. Nici nu știi ce soacră minunată ai pierdut tu.

– Neștiind ce-am pierdut, nu pot să apreciez. Așa că...

Atât ar mai fi trebuit, să-i fi trăit și soacra! Biata de ea, se prăpădisese la puțin timp după căsătoria lor, murise în spital, un cheag de sânge se instalase pe creier și-l apăsase ani de zile, făcând-o să-și piardă mințile. Nici nu știuse bine ce însemnase viața ei, durerile crunte de cap o luaseră după ce-o născuse pe Elvira și se tratase mult timp prin străinătăți, fără rezultate însă, în timpul războiului fiind nevoiți s-o interneze într-un ospiciu, în speranța că-și va mai reveni, speranță înșelată însă, ea rămânând cu mințile rătăcite până la moarte.

Fusese femeie frumoasă, trăsăturile ei le moștenise și Elvira, ca și Irina, fiica lor. Unde-o fi acum Irina? Irina, pe care fostul general Costandiniu o idolatriza, din cauza marii asemănări dintre ea și bunica ei.

Irina Pălimariu nu arătase ce caracter tare și voluntar poseda decât foarte târziu, înainte de bacalaureat. Dacă în copilărie își surprinsese părinții cu plăceri intelectuale mai potrivite băieților, plăcându-i istoria, geografia, romanele polițiste și de aventuri, visând călătorii în ținuturi îndepărtate, nebăgându-se totuși în jocurile băieților, chiar dacă era specialistă în cățărutul în copaci, la liceu se mai liniștise, Dumitru o bănuia că iubea pe cineva care nu-i răspundea la sentimente, închizându-se în sine pe timp ce trecea. El încercase să se apropie de ea, reușind într-un fel, dar o simțea ascunzându-i ceva important, nici el nu știa ce, doar bănuia că fata nu era sinceră până la capăt cu el.

Când era ea prin clasa a zecea, o întrebasese cam încotro gândea s-o apuce după terminarea liceului și avusese iarăși o surpriză când o auzise că vrea să se facă medic. Nimic de

zis, o meserie bună și de viitor. Îi făcuse rost de manualele necesare, supraveghind-o din depărtare, el era depășit și de chimie, și de biologie, toată viața se ținuse de științe tehnice, nu avea nimic comun cu ceea ce studia ea. Irina era prima promoție de douăsprezece clase și el spera ca ea să dea examen la Craiova, era medicină și acolo, dar nu, ea îi anunțase că se hotărâse pentru capitală. Foarte bine, aveau ei suficienți bani s-o întrețină.

Irina intrase la facultate cu medie foarte mare, avea bursă majorată, se vedea că are ambiție și că muncise mai mult decât Eugen. Se stabilise la cămin, nici nu avusese de gând să-și caute o gazdă în oraș, cu toate că Dumitru avea prieteni și în București, la care ar fi putut apela.

Cu șantierul lui, Dumitru ajunsese să lucreze doi ani la termocentrala din sudul capitalei, stătea însă singur, fără Elvira, ea rămăsese la Craiova. El fusese aproape de Irina, se întâlneau de două, trei ori pe săptămână, numai când dorea și putea și ea.

Când era prin anul doi, avusese un incident de pe urma căruia se schimbase și mai mult. Prea bine nu știa Dumitru ce se întâmplase, ea fusese destul de reținută cu povestirea, îi ascunsese multe amănunte, fapt e că fusese acostată într-o seară de doi necunoscuți care o târâseră cu ei într-un parc, cu gânduri rele, scăpând de ei numai după ce îi sărise în ajutor un tinerel mic de statură, dar vioi nevoie mare, care-i bătuse pe cei doi atentatori, îi lăsase pe jos din câteva lovituri, fugind apoi cu ea. Așa povestise Irina, și Dumitru nu avea motive să n-o creadă. Dar întâmplarea avusese o urmare neașteptată: Irina se înscriesese la un curs de judo, îndrumată de salvatorul ei ocazional. Își cumpărase un costum, special, așa cum cerea sportul acela oriental, și se ducea de trei ori pe săptămână la sala de antrenament. De la sport trecuse încet către filozofia orientală, descoperind și alte activități ciudate, după părerea lui Dumitru Pălimariu.

Începuse să practice yoga, se interesa de acupunctură, o chestie nouă pe la noi, pe atunci, luase și lecții de karate, trecuse apoi la plantele medicinale și alimentația rațională, toate acestea rămânând de neînțeles pentru tatăl ei, care n-avea însă ce să-i reproșeze, pentru că examenele și le trecea cu brio, menținându-și bursa majorată, ba, în ultimii doi ani, reușind să obțină chiar o bursă republicană.

Dumitru plecase la Doicești, lângă Târgoviște, lăsând-o singură pe Irina, în capitală. Venea des pe la ei, mai ales că prinsese gustul excursiilor, fiind în stare să meargă pe jos de la Pietroșița – cap de linie ferată – la Sinaia, peste munți. Elvira era îngrijorată, fata ei făcea prea mult efort, avea de învățat, se mișca mult în aer liber, se ținea și de sport, când mai avea ea timp pentru dragoste, pentru viața ei sentimentală?

– Nu-mi duce grija, mamă, o liniștea Irina. Tinerii de azi nu mai seamănă cu ce-ați fost voi în urmă cu douăzeci de ani. Iubesc și eu pe cineva, să nu crezi că sunt o rătăcită, dar eu văd altfel viața noastră...

– Și nu ni-l prezinți și nouă? se bucura Elvira, crezând că fata ei se ferise de ei pentru că nu deschiseseră discuția.

– De ce să vi-l prezint? Să-mi spuneți că nu vă place?

– Dar nu trebuie să ne placă nouă. În fond, tu o să trăiești cu el, nu noi.

– Mamă, nu vreau să vă fac o surpriză supărătoare. Mai lasă-mă, poate altă dată...

– Dar de ce, mamă? Nu e frumos? Nu e titrat?

– Ba da, mamă. Eu cred că are toate calitățile.

– Atunci?!

– Lasă, mamă. E mai bine așa!

Elvira nu se lăsase. Îl chestionase și pe Eugen, era și el acolo, la București, nu se putea să nu știe ceva. Dar băiatul tăcuse, dacă Irina nu voia să spună mai multe, el nu se putea băga în sufletul ei.

Tot Eugen fusese cel care se scăpase, ceva mai târziu, când terminase el facultatea și plecase la Câmpulung, bârfind-o pe soru-sa că-i plăceau oamenii mai bătrâni.

– Ce vrei să zici tu, Eugene? sărise ca arsă Elvira.

– Păi nu v-a povestit Irina? s-a mirat el. Mie-mi zicea că o să vină cu iubitul ei pe la voi...

– N-a venit. Dar cine-i el?

Cam încurcat, Eugen a fost obligat să spună ce știa, că Irina era "încurcată", chiar așa, încurcată, cu un bărbat mai în vârstă, spre patruzeci de ani, că el era căsătorit, avea și doi copii, dar trăia despărțit de nevastă de vreo zece ani.

– Și Irina trăiește cu un om însurat și mai bătrân decât ea? izbucnise Elvira, speriată. Cum se poate? Dumitre, trebuie să facem ceva!

– Ce-ai vrea să facem? se apăraseră Dumitru. E majoră, are cap cu care să gândească...

– Dar nu se poate s-o lăsăm așa! Ea nu-și dă seama... Precis a păcălit-o banditul ăla!

"Banditul" se dovedise totuși mai puțin fioros decât și-l închipuia ea. Era șef de lucrări la un institut de cercetări, niciodată nu aflaseră ce se cerceta acolo, dar era un bărbat foarte prezentabil, bine crescut și foarte inteligent. Irina îl adusese la ei în vacanță, înainte de a pleca de la Târgoviște pe Olt, după cum îl chemau șantierile pe Dumitru.

– Eduard Krettan, cu capa! se prezentase concubinul Irinei, simplu, ca și când ei numai asta ar fi așteptat de la el, să le spună numele.

Elvira se pierduse în fața lui, se așteptase la un altfel de om, un țigan, el era însă blond, neam de neamț, și numele îl arăta astfel.

– Mamă, te rog să fii rezonabilă și să pui întrebări cuminți! îi atrăsese atenția imediat Irina. Edi, ea este mama mea, Elvira, se trage dintr-o familie de militari, de-aia e așa bătoasă. El este tatăl meu, Dumitru, cel mai frumos și bun

tată.

Elvira nu se lăsase și, trecând peste rugămintea fetei, îi pusese blondului întrebări indiscrete, de ce se despărțise de fosta lui soție, numai în fapt și nu și legal, de ce se legase de fata lor, când știa că are o situație așa încurcată, ce gânduri avea... Neamțul îi răspunsese însă la toate întrebările, foarte sincer și foarte sigur de el, chiar dacă Irina îl părăsise câteva minute, lăsându-l singur în fața anchetatorilor de ocazie. Numai la motivele despărțirii de soția lui avusese o clipă de exitare, adoptând o explicație simplă, dar foarte vagă în același timp: nepotrivire de caracter. Când le spusese ce gânduri aveau ei pentru viitor, Elvira încremenise:

– Irina mai are doi ani de studii, după care o voi lua la institutul la care lucrez și eu. În curând vom primi un contract pentru cercetări în Tibet, asupra unor plante care se pretează a fi folosite în medicină. Vom participa amândoi la cercetări.

– Dar cum, tocmai în Tibet? sărise Elvira. Pe aici, pe la noi, ați terminat toate plantele?

– Contractul e contract, doamnă, și trebuie respectat. Cu ocazia aceasta, Irina poate să-și satisfacă și dorința ei mai veche, de a călători prin lumea largă. Dacă va fi posibil, chiar din vara viitoare vom pleca împreună, câteva luni, pentru începerea studiilor.

– Auzi, Dumitre?

– Aud, Elviro.

– Și? Tu ce părere ai?

– Păi... Ce să zic?

– Spune și tu ceva! Spune-i acestui domn că Irina nu e făcută pentru aventuri, s-o lase în pace!

Eduard Krettan zâmbea, înveselit de ieșirea ei.

– Dar, doamnă, Irina este cea care a hotărât că va merge cu mine. Eu nu fac decât să-i înlesnesc accesul către cine

trebuie.

Fata revenise, veselă. Se schimbase și părea gata de drum.

– Unde vă duceți acum? se speriasă Elvira.

– La munte, mamă. Trebuie să ne antrenăm, să nu ne fie greu prin Tibet.

Și plecaseră imediat, lăsându-i nelămuriri. Într-o jumătate de oră, cât stătuseră la ei, nu-l cunoscuseră mai deloc pe Edi al ei.

Dumitru nu găsisese de cuviință să comenteze evenimentele. Se închisese într-o muțenie amenințătoare, și numai subalternii de la serviciu remarcaseră că suferea, că trecea printr-o perioadă neagră. Peste două săptămâni se mutaseră pe Olt și o mai uitaseră pe Irina.

Auziseră despre aventurile ei de la locotenentul de securitate care răspundea de platforma lor industrială. El îi spusese lui Dumitru că fata lui devenise foarte cunoscută într-un anumit cerc, fiind parte în câteva procese de tentativă de viol. Dumitru rămăsese stană de piatră când auzise vestea, făcându-l pe bietul locotenent să se sperie, văzându-l alb la față și moleșit pe scaun.

– Stați, că nu s-a întâmplat niciodată nimic, sărise el, gata să-i aducă un pahar cu apă. Fiica dumneavoastră este vestită pentru modul cum se apără de tâlharii care o acostează, dar i-a și speriat pe milițienii care se îngrijesc de câteva parcuri din capitală. Când ajung ei la locul faptei, infractorii sunt bătuți măr, ba unii au avut nevoie și de îngrijiri medicale. Și știți cum e, fata se declară în legitimă apărare, și, culmea!, chiar bandiții recunosc acest lucru.

– Dar cum e posibil? Fata mea, care este totuși sexul slab, să facă așa ceva?

– Tovarășe Pălimariu, eu aș zice că e sexul frumos, căci slab, la dumneai, nu prea se potrivește. Am informații că a rupt și membrele atentatorilor, în timp ce dansa nu a pățit

nimic. Și, bieții de ei, s-au jurat că n-or mai încerca vreodată să se lege de o femeie singură, într-un parc, seara, pe întuneric.

– Deci Irina nu a pățit nimic?

– Nu. Și tocmai de aceea am primit indicații să vorbesc cu dumneavoastră, poate o lămuriri să nu-și mai caute victimele prin parcuri, căci, cu adevărat, fiica dumneavoastră pare că își caută aceste întâmplări neplăcute.

– Și cum s-o lămuresc eu? Ea nu ascultă de nimeni. E foarte independentă. Mai bine angajați-o la moravuri, dacă e așa bună.

– S-a propus și această variantă, dar a refuzat. Susține că nu dorește decât să-și termine facultatea, să ajungă pe banii ei, să nu depindă de nimeni. Pe de altă parte, este apreciată ca o studentă foarte bună, nu eminentă, dar nici departe de acest calificativ. N-o putem obliga să renunțe la facultate, își pregătește o lucrare de mare interes național. Numai că are un caracter atât de dificil, că i-a pus în încurcătură pe colegii de la miliție.

– O să încerc să vorbesc cu ea, dar nu vă promit prea multe. Nici noi, părinții ei, nu ne mai înțelegem cu ea în anumite aspecte...

– Știu. E vorba de Eduard Krettan. Să știți că el este un om deosebit, un element de mare valoare. Se ocupă de probleme speciale... Faptul că a avut o viață mai dezordonată, e numai o întâmplare. El nu are nici o legătură cu aventurile nocturne ale fiicei dumneavoastră. Încercați să vorbiți totuși...

9.

Dar cu cine să vorbească? Irina se ascundea de ei, parcă ar fi știut că va fi căutată pentru discuții neplăcute. Pe la cămin nu mai trecuse de două săptămâni, colega de cameră

care venise la intrarea în cămin, în locul ei, când Dumitru Pălimariu rugase pe cineva s-o cheme pe Irina, credea că e plecată la munte, dar era pe primăvară, la munte era încă zăpadă, n-ar fi putut sta atâta timp pe-acolo.

Dumitru încercase să afle adresa lui Eduard Krettan de la colegele ei, dar nu o știau, sau nu vruseseră să i-o dea. Întrebuse măcar dacă la cursuri vine, nu era cazul, pentru că erau în vacanță – scurta lor vacanță – de primăvară, ar fi venit la facultate, să dea de urma ei. Neavând ce face, scrisese câteva cuvinte pe un bilețel și-l lăsase colegei aceleia, cu rugămintea să i-l predea de îndată ce va apărea.

Fiind prin București nu numai cu probleme personale, ci și pe la trust, cu niște documentații suplimentare, mai întârziase două zile. Se instalase la hotel, în Piața Romană, singur în cameră, plătise ambele paturi ca să nu fie deranjat, avea tabieturile lui, măcar acum, când putea, nu voia să fie obligat să asculte sforăitul altuia. Și, în penultima seară, fusese anunțat de la recepție că este căutat de o tovarășă.

– Cum se numește? întrebuse el, prevenitor.

– Irina Pălimariu, i se răspunsese.

– Să urce!

– Nu e singură.

– Să urce amândoi!

Au urcat. Așa cum se așteptase, Irina era însoțită de blondul ei.

– N-am putea discuta numai între patru ochi? întrebuse Dumitru, privindu-l crunt pe nemțotei.

– Tată, de Edi nu mă feresc. Chiar dacă știu că o să mă cerți.

– Bine! Ce-i cu aventurile astea, cu procesele? De unde ți-a venit ideea? De ce mă obligi să intru și eu în ele?

– Vai, tată! Dar nu eu te-am obligat!

– Irina! De data asta vorbesc serios, ce naiba!

– Tată, nu mă judeca greșit. Ce vină am eu dacă sunt

frumoasă și derbedeii se leagă de mine, crezând că sunt o pradă ușoară pentru ei? Ei nici nu visează că tot de la o astfel de aventură m-am apucat eu să învăț sporturile astea pentru autoapărare. Acum e rândul meu să câștig!

– Irina, zău dacă te mai înțeleg! Tu ziceai că vrei să te ocupi de medicină, în sfârșit, de o medicină mai specială. De ce nu faci numai ce ți-ai propus? De ce dai bătaie de cap atâtor oameni? Și nu numai altora, ci și mie?

– Au venit și peste dumneata?

– Da. Mi-au recomandat să discut foarte serios cu tine, să te potolești. Eu știu bine că tu cauți aventurile astea nocturne, și ei știu la fel de bine, numai că, dacă și tâlharii ăia recunosc că ei sunt de vină... Zău, aș fi încântat dacă ai înceta cu prostiile astea!

– Dar nu-s prostii, tată! se repezise Irina. Dacă societatea n-a fost în stare să mă apere atunci, când am fost eu în mare nevoie, o apăr eu acum, curățind-o de derbedei și de haimanale!

– Dar atunci te-a ajutat cineva.

– Da, dar numai din întâmplare. Și a avut curaj. Căci acum, de câteva ori mi s-a întâmplat să fie oameni prin apropiere, însă nimeni n-a mai sărit în ajutorul meu. Înțelegi? Măcar acum să-mi pot face dreptatea pe care nu mi-au făcut-o alții atunci!

– Irina, dar tu vrei să fii Dumnezeu? Numai el pedepsește după bunul plac.

– Nu e vorba de asta, tată. Niciodată n-ai să înțelegi...

– Hai, dă-i drumul! Spune că sunt prea bătrân, că m-am ramolit, că sunt înapoiat.

– Nu, tată, n-o lua așa! Nu e vorba de faptul că aparții altei generații. Dar dumneata n-ai studiat filozofia orientală, de aceea n-ai să înțelegi de ce acționez eu astfel... Îți promit că mă las de sportul ăsta. Dacă dumneata poți să ai

necazuri, mai bine renunț eu. Și află că nu m-am răzbunat. Răzbunarea înjosește. Mai mult am încercat să mă verific, trupește și sufletește. Cred că am reușit! Ești mulțumit?

– E bine, fata tatii. Și acum, dacă nu sunt prea indiscret, ia spuneți-mi voi, ce planuri mai aveți pentru viitor?

– Tată, să știi că noi chiar vom pleca în Tibet! Am primit dezlegare, lucrarea mea a fost aprobată, Edi îmi va fi îndrumător. Vezi, medicina pe care o voi profesa eu va fi ceva mai diferită de ceea ce se consideră de obicei a fi... Crede-mă, n-am dreptul să-ți spun mai multe, ca să te fac să înțelegi. Noi facem niște cercetări speciale...

Nici nu era el curios să afle mai multe. Dacă era vorba de un secret, apoi să rămână un secret, lui puțin îi păsa.

– Numai să nu fie periculos, fata mea.

– O doză oarecare de risc există, tată, însă nu așa de mare ca să nu ni-l putem asuma.

Citise ceva despre activitatea lor în China, spre toamnă, în "Flacăra" și "Magazin", dar, în afară de faptul că studiaseră ceva floră și câteva condiții vitrege de supraviețuire a omului, nu aflate mai nimic. Elvira luase de bun ce se scria prin ziare, dar el bănuia că în spatele activității lor obișnuite se ascundeau lucruri mult mai importante.

Din China, Irina îi bombardase cu vederi și scrisori, în care le descria minunățiile pe care le descopereau acolo. La întoarcerea în țară, veniseră și cu două geamantane de suveniruri, tot felul de nimicuri, dar și cu un bagaj imens de cunoștințe și de amintiri.

El se mai liniștise și se cam împăcase cu gândul că rămăseseră singuri, copiii părăsindu-i, unul la casa lui, celălalt la treaba lui. Elvira părea să sufere mai mult, mai ales din pricina fetei. Cam atunci i se instalase și ei boala, care dădea semne mai dinainte, dar n-o băgase în seamă.

Irina terminase și ea facultatea și primise repartiție la acel institut unde lucra Eduard Krettan, nici nu se putea

altfel. Dumitru mai încercase de vreo două ori să afle amănunte despre obiectul cercetărilor acelui institut, dar ei se eschivaseră elegant de la un răspuns clar și atunci renunțase definitiv să mai pună întrebări indiscrete.

De atunci, de când terminase facultatea, Irina îi vizitase de foarte puține ori, mai mult în fugă, între două avioane, căci mereu era plecată, nu numai în China, ajunsese și prin Nepal, studiind flora Himalaiei, în Vietnam, după aceleași probleme, ba chiar și în Japonia, pentru niște cursuri de medicină tradițională. De pe unde umbla, le trimitea vederi, multe, și le aducea mici amintiri. Într-una din aceste deplasări vizitase și teritoriul Papua-Noua Guinee, curioasă, satisfăcându-și astfel vechea dorință de a vedea și ceva din insulele Pacificului.

Dumitru nu era pe deplin lămurit asupra deselor ei călătorii în Orientul Îndepărtat, din cauza aceasta fiind foarte îngrijorat pentru soarta ei. Chiar dacă pleca întotdeauna cu Eduard Krettan, cu care o știa mereu, nu era mai liniștit. El nu-și clarificase nici acum, după atâția ani, situația față de prima lui familie, iar Irina nu dădea semne că ar fi suferit din această cauză. Ea se comporta la fel ca la început, lăsându-i complet nedumeriți pe toți cunoscuții lor și, mai ales, pe părinții ei.

În urmă cu vreo trei ani o prinsese la înghesuială și, după un schimb de cuvinte mai dure, Dumitru o întrebase brusc ce gânduri avea cu amantul ei.

– Care amant, tată? se apărase ea, liniștită. Edi îmi este ca și un soț, ce mai vrei? Că nu ne putem căsători legal, asta este o altă poveste, el e încurcat și nici nu vrea să-și clarifice situația. L-am acceptat astfel în deplină cunoștință de cauză, și niciodată n-am avut discuții pe tema asta. El își plătește obligațiile față de copii, are un salariu suficient de mare ca să le poată oferi în plus de cât a hotărât legea, iar noi doi n-o să facem copii.

– De ce? Nu vreți?
– Nici nu vrem, nici nu se poate...
– Și totuși, cum accepti tu o atare situație?
– Tată, știu că pentru dumneata este greu de înțeles. Ce-ai vrea să fac? Nu pot să-l lămuresc să divorțeze, religia lui îi refuză acest drept.

– Dar cum, e religios?! se mirase el, căci și-l închipuia pe concubinul ei un om cu scaun la cap.

– Da, tată, e catolic și la ei divorțul nu este permis.

– Dar credeam că dacă a ajuns într-un post atât de important...

– Știu ce vrei să zici, îl întrerupsese ea. N-are nici o legătură una cu alta. Meseria lui și încrederea care i se acordă nu implică automat renunțarea la credință, mai ales că el nici nu o practică. N-a mai fost la o slujbă de ani buni. În schimb, în biserici intră, chiar dacă nu sunt aparținătoare de ritul lui. Nu mai e ca pe vremea dumatăle, tată, când erați urmăriți, la nunți și la botezuri, să vadă de nu intrați cumva și în biserică.

– Fata mea, dar tu mă uimești! Cum se poate să vorbești atât de ușor despre religie? Păi tu, om cu atâtea carte, și el la fel, voi să mai credeți în religie și să vă împiedicați de niște interdicții anacronice? Dar voi pe ce lume trăiți?

Irina se retrăsese deodată, închizându-se în carapacea secretelor ei. Oftase și-l rugase să încheie discuția, pentru că nu vor ieși la nici un rezultat.

Mai mult din cauza insistențelor Elvirei, care-l pisase la cap săptămâni de-a rândul, acuzându-l că era un tată denaturat, dacă nu-l interesează soarta fiicei sale, își călcase pe inimă și se hotărâse să ceară ajutorul maiorului Roiban, ca să descopere măcar o parte din adevărul Irinei. Îi fusese tare greu să ia hotărârea aceea, nu că nu-l înghițea pe Roiban, cu toate că ar fi avut motive, dar se aștepta la un refuz, după ce ei doi avuseseră discuția aceea cauzată de

comportarea lui Eugen în timpul stagiului militar. Totuși, într-o zi îl invitasese pe maior la el acasă, pentru a fi sigur că nu vor fi deranjați. Roiban se arătase mirat, din cauza funcției lui lumea se cam ferea de el și puțini îl acceptau musafir în casa lor. Pe de altă parte, era obișnuit ca discuțiile delicate să le poarte pe teritoriul lui, pe care-l cunoștea. De data aceea, lucrurile se inversau.

Maiorul Roiban venise la ei exact la ora fixată, cu un buchet de flori pentru Elvira. Ea se cam fâstâcise, nu se aștepta la un asemenea gest din partea lui, își dădea seama că făcuse un efort teribil, îl adusese de la Severin, căci în altă parte în zona aceea a Mehedințiului n-ar fi găsit așa ceva. Îl poftise în casă, el se descălțase de pantofi, afară era zloată și noroi, "lăsați, doamnă, că și la mine tot fără pantofi intru!"

Dumitru îl instalase pe fotoliul pentru musafiri, cu un păhărel în mână, și ocolise la început fondul discuției, pentru că nu știa cum s-o înceapă. Simțindu-i încurcătura, maiorul l-a scos din ea:

– Hai, tovarășe Pălimariu, spuneți-mi despre ce e vorba. Luați-o cu începutul, ca pe orice poveste.

– Tovarășe maior, știți că eu am o fată, trebuie să știți, că doar nu degeaba vă dă Ceaușa lunar listele cu noii angajați, spre verificare. Dar nu asta e problema, dacă știți sau nu știți că am o fiică... Acum are treizeci și unu de ani și eu, noi, suntem mai străini de ea decât ne-am fi așteptat cu câțiva ani înainte... Aș dori... noi am dori... dacă se poate, să ne ajutați cu câteva informații despre fiica noastră.

– Cum adică, tovarășe?! Eu, un străin, să vă dau informații despre fiica dumneavoastră? Zău dacă înțeleg cum vedeți problema!

– Stați, nu vă repeziți așa! Dumneavoastră nu cunoașteți nimic asupra activității fiicei noastre?

– Vag. Evident, am unele informații și despre ea, dar

numai niște note informative de câteva cuvinte de la colegii mei din capitală. Demnă de toată încrederea, asta e tot ce știu eu despre Irina – așa parcă o cheamă, nu? – Pălimariu. Mai mult de atât nici nu m-a interesat... Ba, să nu mint, mi s-au mai cerut niște informații despre dumneavoastră, când trebuia să plece nu știu pe unde, în China parcă, dar asta vă privește mai mult pe dumneavoastră decât pe ea. Numai că astfel am aflat că a făcut mai multe deplasări în Orient...

– Dacă era să vă deranjăm numai pentru atâta lucru, n-am mai fi făcut-o. Asta știam și noi, dar tocmai ce se ascunde în spatele atâtor deplasări de lungă durată în Orient ne intrigă pe noi. Cum poți dumneata să-ți explici că i s-a permis fiicei noastre să se plimbe prin străinătate, când ea nu e nici membră de partid, nu e nici căsătorită, ba, pe deasupra, trăiește cu un individ mai bătrân ca ea, nedivorțat de o nevastă cu care are doi copii?

– Tov Pălimariu, eu...

– Mie să-mi spui tovarășe, întreg, sau, cum îmi zic toți, nea Mitică! i-o retezase Dumitru, maiorul uitând de sentimentul de adevărată oroare pentru această prescurtare uzitată în vorbirea curentă.

– Ah! Am uitat, tovarășe Pălimariu. Uite, am mai îmbătrânit și eu, am început să uit.

– Povești, tovarășe maior, povești! zâmbise de data asta Dumitru. Păi dumneata vorbești de bătrânețe, când abia ai trecut de patruzeci de ani?

– Ei, nea Mitică! Exact după ce am împlinit patruzeci de ani am simțit că sunt bătrân. Ba o umbră de reumatism, ba nevoia ochelarilor, ba te miști mai greu, ba una, ba alta... Dar de ce vă interesează atâta situația Irinei? trecuse brusc la problema lor. Nu o întrebați mai bine pe ea?

Dumitru tușise încurcat, mai mult ca să-și adune gândurile.

– Tovarășe Roiban, noi am întrebat-o pe fată despre

toate, și despre viața ei particulară, și despre serviciul ei, dar, cum să-ți spun?, cred că mai multe știm despre viața și activitatea lui Iulius Cezar, decât despre ale ei. Înțelegeți? Irina noastră ne-a ținut într-o neștiință totală, în tot ceea ce privește persoana ei. Și, să fiu drept, nu m-aș fi alertat, dar o și simt eu nemulțumită de ceva, parcă temătoare, și, pe de altă parte, când am întrebat-o dacă meseria ei prezintă vreun risc, ea mi-a dat de înțeles că ar exista și așa ceva. De atunci mă tot gândesc, ce risc să fie în meseria ei de medic?

– E medic?! se mirase Roiban. Eu știam că e cercetătoare.

– Așa și e, se băgase și Elvira în vorbă. Dar a terminat medicina, prin urmare e medic.

– Ce specialitate are?

Dumitru și Elvira se priviseră surprinși. Abia atunci realizaseră și ei că Irina lor nu le spusese niciodată ce specializare are ea ca medic. Vag, le vorbise despre fitoterapie, acupunctură, jen șen și altele, dar asta nu putea reprezenta o specialitate de medic, nu-i așa?

– Am înțeles! reluase maiorul. Am impresia că efectiv nu prea mai știți nimic despre fiica dumneavoastră... Bine! Voi încerca să iau legătura cu colegii mei...

– Dar să aveți grijă cum o faceți! îl rugase Dumitru. Nu vreau să afle ea că noi ne interesăm de soarta ei prin terți, sau să fie supusă unui interogatoriu de către colegii dumitale. Ea știe bine ce am pătimit eu de la înaintașii dumneavoastră, s-ar putea să nu vă înghită prea ușor, sau să aveți chiar necazuri... E o fire atât de independentă! Îmi seamănă la caracter, dar mă și depășește, în bine. Dacă ar fi fost un pic mai sinceră și mai deschisă față de noi, poate n-am fi fost nevoiți să apelăm la dumneata, să nu ne mai punem toate rufele la uscat în fața publicului.

– Nea Mitică, vreți să ziceți că transpiră ceva de la

mine? se apăsese Roiban, jenat. Dar meseria mea se bazează numai pe secrete și cu unul în plus n-o să mor eu. Lăsați pe mine! Am înțeles despre ce e vorba și voi încerca să vă ajut cât mai bine posibil.

Problema trenase câteva săptămâni, era normal, cercetările erau mai mult cu caracter personal, maiorul nu putea cere urgentarea informațiilor, pentru că nu avea o bază solidă pentru justificare. Dumitru își văzuse și el de-ale lui, știind că nu va primi prea curând un răspuns. Între timp, primiseră câteva vederi și scrisori, trimise din Hong Kong, semn al trecerii Irinei și pe-acolo.

După un timp, maiorul Roiban îl căutase la lucru, dornic să vorbească cu el între patru ochi. După cum începuse discuția, Dumitru Pălimariu înțelesese că nu are vești prea plăcute și devenise deodată rigid, așteptând să audă tot ce ar fi putut fi mai rău.

– Nea Mitică, am primit ieri o scurtă notă informativă de la colegii mei de la București, dar să nu te aștepți la un răspuns prea concludent, căci nu am așa ceva.

– De ce? Ce ți s-a comunicat?

– Că Irina Pălimariu este un om de toată încrederea, că lucrează în capitală, la un institut de cercetări și că ar fi bine să păstrez tăcere în jurul numelui ei. Asta de la urmă reprezintă un fel de secret, dar dumneavoastră pot să vi-l divulgați, dat fiind că sunteți un om verificat...

– Deci, mai nimic!

– Știu. Și mă mâhnește faptul că nu pot să vin cu informații ceva mai concrete. Dar atât s-a considerat necesar să știu.

– Și nu mai era scris nimic altceva? insistase Dumitru.

Roiban ezitase câteva clipe, apoi îi dăduse de înțeles că, de fapt, atâtă avea voie să-i comunice lui:

– Ce să fie altceva? Probleme de serviciu, neinteresante pentru publicul larg.

Dumitru înțelesese și o lăsase baltă. Oricum, nu aflase nimic în plus față de ceea ce știa el și nici n-avea să afle, dacă nici Securitatea nu putuse afla, sau nu i se comunicase mai mult, el cu atât mai puțin putea să mai afle ceva.

Mai greu fusese, pentru el, s-o lămurească pe Elvira că nu e bine să mai insiste pentru Irina lor, căci nu vor mai primi alte informații. Gândurile lui erau aproape de un adevăr neașteptat, Elvira însă nu înțelegea cum ar fi fost posibil așa ceva. Dacă cercetările de care se ocupa Irina erau speciale, însemna că în dosul lor se ascundea ceva deosebit, poate prea nou pentru știința mondială, sau prea important pentru a nu fi dezvăluit publicului larg, care poate nu era încă pregătit pentru acea noutate, pentru a o primi cum se cuvenea.

– Dar ce să fie atât de important în plantele alea pe care le tot culeg ei, pe-acolo, prin Tibet? se mirase Elvira, nervoasă, neînțelegând cum de niște biete ierburi, ce-or fi crescând prin pustietățile alea, o îndepărtaseră pe Irina atât de mult de ei și de educația pe care i-o dăduseră.

– Elvira, poate există totuși ceva foarte important, ceva ce noi nu putem înțelege. Cum crezi tu că s-ar investi niște bani în ceva ce n-ar aduce beneficii sigure?

– Eu nu pot să înțeleg cum vine chestia asta! se arătase Elvira depășită de situație.

– Dar asta nu înseamnă că nu au rost cercetările lor, nu-i așa?!

Acum, Irina era pe undeva tot prin Orientul acela foarte îndepărtat și foarte greu de înțeles pentru ei, doi bătrâni trecuți prin multe. Le scrisese mai înainte că nu vor mai sta mult și vor reveni în țară. De data aceasta voia să stea mai mult pe la ei, probabil după ce se vor muta definitiv la oraș. Căci aici, în colonie, nu mai aveau ce să facă.

Pe Dumitru nu-l mai lega nimic oficial de șantier. Își

predase actele, documentațiile, de trei luni tot lucrase la ele, ca să le pună în ordine, fiecare în dosarul său, să nu fie nevoit urmașul la post să caute de să-i iasă sufletul, el le ținea pe toate într-o dezordine aparentă, însă știa de fiecare hârtiuță pe unde-ar putea fi, o scotea imediat când era nevoie de ea, altul nu s-ar fi descurcat în mulțimea copertilor de dosar, din care toți aveau impresia că el pierde hârtii importante, din cauză că niciodată nu le scotea ca să le dea spre verificare cuiva, ținând cu dinții de ele, să și le pună la dosarele finale, de predare a lucrărilor către beneficiar.

Experiența lui își spunea cuvântul, știa dinainte ce acte vor fi necesare peste ani, când se întocmeau dosarele de predare, avusese destule predări și le visa, unii se mirau, la ce erau necesare atâtea hârtii și hârtiuțe, care mai de care mai neimportantă, el însă nu renunța la nici una, ba parcă le căuta chiar, să facă dosarele mai voluminoase, ajunsese vestit pentru grosimea deosebită a dosarelor cu care își preda lucrările, se mai mirau oamenii, mai zâmbeau pe sub mustăți, el își vedea liniștit de treabă și obicei, și le spunea tuturor, fără supărare:

– Râdeți voi, râdeți, ca Harap Alb, dar fără hârtiile astea nu pot dormi liniștit. Peste zece ani, dacă se întâmplă ceva, eu nu voi păți nimic, am toate actele care-mi justifică lucrări corecte și de bună calitate. Nu vreau să pătesc ca ăia de sapă și acum la sare pentru că au neglijat o hârtie, nu s-au acoperit cu ea, fiind astfel înghesuiți și găsiți singurii vinovați. Căci acum, vorba aia, "actili vorbește!", nu mai contează omul și conștiința lui, la orice judecată îți cere actele doveditoare. De-aia mă acopăr eu cu hârtii!

– Dar asta înseamnă birocratism, îl mai încerca vreunul, știind că el nu iubise niciodată munca hârtogarilor.

– Nu, draguță, nu mă acuza pe mine de ceva nereal! sărea Dumitru, iritat. Am un nomenclator de probe și acte

absolut obligatorii, eu îl respect ca pe oricare altă lege. De ce să am eu necazuri mai târziu? Mai bine respect prevederile legii, bună, rea, e legea noastră și a momentului, după ea lucrez, după ea mă judecă.

Acum terminase și cu actele, le predase cu borderou, un borderou lung, scris pe un caiet studentesc, nu vruse să scape nici un act deja întocmit.

– Nea Mitică, dar când ieși la pensie, poți să arunci la foc caietul ăsta! îl supăraser Bejan, care nu prea se ținea de hârtii.

– Crezi tu? Îl țin, Florică, pentru că legile noastre ne urmăresc și dincolo de moarte, și eu nu vreau să-mi sufere copiii de pe urma mea. Ai putea învăța și tu chestia asta, nu-i un secret, nici o filozofie...

– Nea Mitică, noi nu mai îndrăgim hârtiile, zisese Florin Bejan, dând nepăsător din mână. Ce să fac cu ele? Iau un proces verbal în care îl pun pe beneficiar să-mi scrie că instalațiile au fost montate conform proiectelor și că funcționează la parametrii normali și gata, l-am terminat! Dumneata ai apucat și alte vremuri, poate ai rămas cu câte ceva din obișnuințele de-atunci...

Mereu îl aduceau tinereii ăștia la stadiul de bătrân, făceau ei ce făceau și-i dădeau de înțeles că vremea lui trecuse, el aparținea altor timpuri. Poate n-o făceau cu răutate, ba poate chiar o făceau inconștient, însă pe el îl durea orice aluzie la vârsta lui înaintată. Nu că i-ar fi părut rău că îmbătrânise, asta o înțelegea, era ceva firesc și nu se putea opune cu nici un preț. Mai degrabă regreta că se simțea cu adevărat scos din cursă, îmbătrânit, prea îmbătrânit, și că nu mai putea înțelege idealurile generațiilor tinere, atât de diferite decât ale lui.

– Dumitre! se auzi strigat de Elvira.

– Ce mai vrei, dragă? se întoarse aiurit spre ea.

– Dumitre, tu nu ești în apele tale în seara asta. Te-am strigat de patru ori și nu m-ai auzit. Ce ai?

– N-am nimic, tu. Ce vezi tu deosebit în faptul că nu sunt atent la tine? Așa, oarecum, nu prea mă simt în apele mele, dar e de înțeles... Mă tot pierd în amintiri, îmi vin în minte singure, nechemate... Toate se leagă... Bune sarmale! schimbă vorba, ușurat. Parcă aș mai vrea vreo două. Ce zici?

– Să nu-ți faci rău, se arată Elvira îngrijorată.

– Nu cred. Mă simt atât de bine.

Elvira o căută din ochi pe Mița, femeia care servea sarmalele. Îi făcu semn să se apropie de ea și-i ceru cu voce scăzută să-i mai pună soțului ei două sarmale. Femeia se execută, aducând pe o altă farfurie sarmalele solicitate.

– Bune sarmale! zise tare, să se audă, Doina Ceaușu.

– Ei, se cunoaște că au lucrat mâini importante la ele! aruncă Florin Bejan, cam împleticit.

Directorul își dresе glasul, nemulțumit de aluzia care se făcea la priceperea lui în ale gastronomiei.

– Păi cum? nu se lăsă Doina Ceaușu, ea neștiind să iasă elegant dintr-o situație apropiată de gafă. Doar știe toată lumea că o mâncare bună nu iese numai din legume și carne, ci și datorită omului care o pregătește.

Sașa o trase de mânecă, să tacă, și continuaseră discuția în șoapte repezi, neauzite. Inginerul șef profită de pauza ivită ca să se ridice, pentru un scurt toast. Se făcu liniște imediat, toți fiind atenți la el, gata să sară asupra paharelor de îndată ce va fi terminat.

– Stimați colegi, eu nu vreau să mă lungesc prea mult, începu Dobrică. Nu suntem aici la o ședință de analiză, nici la una de alegeri, ca să facem elogiul sărbătoritului nostru. Ne aflăm la o masă colegială, oferită de tovarășul Pălimariu ca un fel de pomană de viu, că după moarte cine știe de va

mai avea parte.

Aici, cei prezenți făcură ochii mari, începură să-și dea coate și să șușotească, așteptând o reacție violentă din partea lui Dumitru. El stătea însă liniștit, părând că nici nu auzise vorbele șefului inginerilor.

– Personal, regret plecarea din mijlocul nostru a unui specialist de marcă, a cărui pricepere o vor mai regreta, în curând, și alții. Dar, așa cum e scris începând de prin biblie, bătrânii trebuie să facă loc celor tineri, în toate domeniile. Că doar și eu, ce mai am? Cincisprezece ani și gata, ies și eu la pensie. Hai să mai închinăm un pahar în cinstea lui nea Mitică, dar numai cine mai poate, nu toată lumea. La mulți ani, nea Mitică!

Se mai auziră câteva urări, mai puțin entuziaste ca la început, când se și cântase "mulți ani trăiască!", apoi se grăbiră să soarbă paharele și se împrăștiară, care la dans, care la discuții în mici grupuri.

Dumitru mai avea de terminat noua porție de sarmale, îi păruse rău că Dobrică se ridicase să vorbească exact când erau sarmalele mai bune, acum parcă se răciseră un pic.

Știa el de ce inginerul șef insistase pe vârsta lui înaintată. De multe ori îl făcuse bătrân – ca ani, nu ca gândire – având grijă imediat să adauge că și el, Dobrică, este tot bătrân, ca să nu se supere nimeni. Obiceiul acesta îl învățaseră mai toți de la Mircea Voitin, care îl atinge pe câte unul, ba că e gras, ba că e chel, după care adăuga repede "între noi, grașii, se permite, nu-i așa", făcându-l pe interlocutor să nu se mai poată supăra, odată ce se băga și el în aceeași oală. De data asta, Dobrică îi plătise lui Dumitru Pălimariu polițe mai vechi, de când îl categorisise el, Dumitru, a fi bătrân, să nu se mai țină după toate fustele din șantier, că nu-i șade bine, om cu copii mari.

Termină și el cu sarmalele și se ridică. Se trase aproape de un grup, în care Dan Teodosie explica, cu gesturi largi,

ce cărți se mai vindeau pe piața de la Timișoara. La apropierea lui, vorbitorul se întrerupse, politicos, și i se adresă:

– Tovarășe Pălimariu, sarmalele au fost de milioane. Unde ați găsit varza asta așa de bună?

– Printr-un sat, pe la țărani, răspunse el, mândru că sarmalele fuseseră apreciate.

– Oho! Dar prin satele de pe-aici mai sunt și țărani? se miră malițios Teodosie.

– Mai sunt, mai sunt! Că dacă n-ar mai fi țărani, noi, muncitorii, de unde-am mai mânca pâine? Că am făcut atâta industrie nu-i rău deloc, oricum, agricultura nu mai are nevoie de tot atâția oameni ca în urmă cu treizeci de ani. Dar mâncarea tot din pământ ne-o facem, cu toată industria noastră.

– Eu mă miram de altceva, continuă Dan Teodosie. Mă miram că mai aveți țărani prin zona asta. Căci cu hidrocentrala i-ați industrializat pe toți.

– Asta cam așa e, mai ales la început s-au angajat mii de oameni la constructor, unde e nevoie de multă muncă necalificată. La noi am angajat mai puțini, profilul nostru implică o calificare mai înaltă. Acum, după opt ani de existență a șantierului, foștii țărani se trezesc că nu mai au ce face cu meseriile în care s-au calificat aici, pe șantier. Lucrările se restrâng, forța de muncă este dirijată către alte șantiere, iar ei trebuie să aleagă: ori merg cu șantierul, acolo unde le cere țara, ori se duc înapoi în sat, la munca pământului.

– Aici tot e bine, că au unde se întoarce,- interveni directorul comercial, dornic să-și exprime și el punctul de vedere asupra problemei țărănimii actuale. Mai rău e în alte părți, unde nu mai au loc.

– Cum să nu aibă? sări Dumitru Pălimariu. Sunt doar atâtea locuri în care e nevoie de oameni!

– Chestia e să aibă și pentru ce se duce acolo, insistă Nestor Zidaru. Pentru câteva băncioare de grâu la sfârșitul anului, nimeni nu muncește în restul anului, în soare sau în frig.

– Cine nu muncește, nu primește!

– De acord! Dar de ce nu muncesc țăranii? Căci, trebuie să recunoaștem, nu se mai muncește pe câmp ca mai înainte.

– Tovarășe Zidaru, problema asta au studiat-o și alții, nu descoperim noi acum America. Dar eu văd vinovați pentru tot ce se întâmplă tot oamenii. Pe vremea când se făcea colectivizarea agriculturii, s-au auzit numeroase voci care se declarau împotriva ei. Dar, atunci, aceasta era singura soluție pentru a ieși și noi la lumină. Dintr-o țară eminamente agrară, renumită pentru masivele exporturi de cereale, ajunseserăm de nu ne mai puteam acoperi nici necesitățile interne de hrană. Dacă am fi continuat în acel stil, am fi ajuns la foamete. Și cu ce-am fi importat alimentele necesare? Ce-am fi dat noi în schimb? Industrie aveam, ici și colo... Am luat și noi exemplul de la alții, care făcuseră un salt extraordinar, pornind chiar de la un nivel mai scăzut. Nu conta prea mult metoda, pe atunci. Important era rezultatul final. Și am pornit la ambele procese, în același timp, industrializarea și colectivizarea. Acum, după patru decenii de revoluție socialistă, mulți sunt cei care judecă modalitățile folosite pentru împlinirea celor două deziderate. Toți uită însă că ei sunt produsul acelor transformări, pe care noi, cei bătrâni, le-am efectuat, pentru a trăi toți mai bine. Mai ales generația voastră, cei născuți în timpul războiului și imediat după el, sunteți cei care ne criticați pe noi, înaintașii. Dar voi ce viață ați dus? Ați știut voi să mâncați vara numai ciorbă de lobodă sau de dragavei, ani de zile? N-ați știut! Atunci, de ce atâta înverșunare în critică?

– Stai, nea Mitică! se sperie directorul comercial. Ce te legi așa de mine?

– Nu mă leg de dumneata personal. Eu zic de generația dumitale! Voi știți doar să criticați, dar uitați de la ce nivel ați pornit voi și de la ce nivel am pornit noi. Uite, dumneata, la treizeci și șapte de ani, ești director. Nu mă plâng că eu nu sunt, am fost și eu în funcția asta, dar nu mi-a plăcut. Dar ce diferență între posibilitățile funcțiilor noastre. Dumneata, la treizeci de ani, ți-ai cumpărat mașină, din economiile proprii. Eu, când eram director, nici cu autobuzul nu-mi puteam permite să umblu. Înțelegi diferența? Și-acum, veniți să ne criticați pe noi, că n-am făcut bine nu știu ce! Păi faceți voi! Numai că trebuie să înțelegeți și voi că ceea ce s-a făcut, e bun făcut, și nu mai poate fi schimbat. Dacă am făcut bine, faceți voi să fie și mai bine. Iar dacă n-am făcut bine, găsiți voi calea cea mai bună pentru rezolvare! E ușor să dăm cu gura, să teoretizăm. Mai greu e să punem mâna, să schimbăm ce trebuie. Aia e!

Câteva momente, cei din jurul lui tăcură. Mai toți aparțineau acelei generații pe care o cam criticase el. Simțea că mulți erau de acord cu el.

– Tovarășe Pălimariu, dar mi se pare că sunteți cam pornit împotriva noastră, îndrăzni Dan Teodosie să spargă liniștea jenantă ce se lăsase între ei.

– Nu, tinere, nu! Pe voi, tinerii, vă iubesc, pentru că numai pentru voi am muncit și am luptat o viață întreagă. Mă irită însă critica voastră permanentă. Ce rost are? Știm bine că generațiile se înțeleg greu, cele tinere au mereu impresia că înaintașele lor sunt depășite. Dar de aici până la a încerca să ne înlăturăm definitiv e o cale atât de lungă... Mă mai uit și prin literatura mai nouă și mă deranjează enorm critica primilor ani de revoluție. Voi, cei de azi, uitați că și noi, atunci, credeam în ceea ce făceam. Și credeam

mai mult decât credeți voi în ceea ce faceți acum. Dacă primele analize ale "obsedantului deceniu", cum inteligent l-a denumit careva, au fost frumoase, pentru că erau șocante, ca fiind ceva nou, în câțiva ani totul a căzut într-un fel de șablonizare. De ce? Pentru că s-au apucat să vorbească despre acei ani oameni care nu au trăit atunci și cunoșteau faptele după ureche, nu din proprie experiență. Dar oare noi, atunci, n-am făcut chiar nimic bun? Dați-mi voie să mă îndoiesc!

– Dumneavoastră vorbiți așa pentru că ați aparținut acelor ani! aruncă Teodosie, zâmbind împăciuitor.

Dumitru simți că fostul rugbist îl incită, dar se prefăcu a-i cădea în plasă:

– Nu, dragă tinere. Nu de-asta vă țin eu acum o scurtă conferință. Voi n-o să înțelegeți niciodată cu adevărat ce s-a întâmplat în anii aceia. Numai cine i-a trăit poate înțelege ceva. Iar cine i-a trăit, e marcat pentru toată viața. Să vă dau un exemplu. Atât eu, cât și tovarășul Melașin, am trăit anii aceia, am luptat chiar împreună pentru întărirea noilor relații sociale. Implicarea noastră a fost însă diferită. În timp ce eu n-am vrut să-mi încălc anumite convingeri politice, având de suferit pentru acest lucru, el a fost robul unor dogme ce s-au dovedit prea închise, prea puțin elastice. Suferințele mele au provenit însă tot din credința mea în revoluție, nu din altceva. Iar colegul meu Melașin a suferit și el, chiar dacă mai târziu, din aceleași motive, de credință oarbă. Diferența dintre noi a fost însă mare, în timp ce el credea în litera revoluției, eu credeam în spiritul ei. De aici a derivat și diferența actuală între el și mine. Uitați-vă la el! Nu dați doi bani pe el! Și totuși, el a fost unul dintre constructorii noii societăți, și nu unul de duzină. Oameni ca el, oameni ca mine, au fost cei care au creat societatea de azi. Vouă nu vă rămâne decât să continuați edificarea ei, s-o duceți într-un ritm mai accelerat spre noi culmi, superioare.

Să nu credeți acum că vă citez din ziare, sau că mă țin de lozinci. Vorbele sunt mărețe, însă și faptele pe care le așteptăm de la voi sunt pe măsura lor...

Eugenia Bordică le sparse gașca brusc, invitându-l pe Nestor Zidaru la dans, fără ceremonie. Dan Teodosie păru că s-ar duce și el către partea unde se dansa, dar se jena să-l lase pe bătrân fără auditoriu.

– Tovarășe Teodosie, dacă vrei, poți să mergi la dans, îi dădu învoire Dumitru. Eu o să rămân cu Toni puțin.

– Bine, tovarășe Pălimariu. O să revin, promise Dan Teodosie.

10.

Rămas numai cu Anton Bordică, șeful tehnicului, Dumitru îl invită mai la o parte, lângă perete, să nu incomodeze femeile care strângeau farfuriile. Mircea Voitin văzu că erau numai ei doi și se strecură și el aproape de ei, zâmbitor.

– Mă primiți și pe mine? întrebă el.

– La ce?! se miră Anton Bordică.

– La paharul dumneavoastră de bărfă.

– Vezi, Toni dragă, cum ne judecă tinerii ăștia? se întoarse Dumitru Pălimariu spre Bordică.

– Nea Mitică, așa sunt ei, să muște înainte de a lătra, zise cel interpelat, calm, zâmbitor. Ce știi ei? Să mai îmbătrânească un pic, atunci vor vedea ei că au ce să facă, ceva mai bun, cu mintea lor de acum. Dar te-am auzit că l-ai cunoaște pe Melașin mai de mult. Așa e? Sau am înțeles eu greșit?

Dumitru ezită o clipă înainte de a răspunde. Îi erau dragi amândoi, și Bordică, și Voitin, erau oamenii cei mai interesați de tot ceea ce se petrecea în viață, pe lângă ei, în lumea politică, și erau singurii cu care putea să-și permită

discuții deschise, cu convingerea că de la ei n-o să transpire nimic mai departe, din ceea ce se considera a fi un oarecare secret.

– Da... L-am cunoscut...

– Dar cum? Nouă nu ne-ai spus niciodată. Și nici nu ai dat de înțeles că v-ați fi cunoscut cândva. Cum e posibil să fiți atât de secretoși?

– Măi, Toni, astea nu sunt amintiri prea plăcute, de-aia nu m-am lăudat niciodată cu ele. Dacă țineți voi neapărat, v-aș povesti în câteva cuvinte, dar ar rămâne prea multe nespuse... L-am cunoscut în 1950, pe la sfârșitul anului...

Da, tot așa era, pe toamnă, când Iosif Melașin, la nici douăzeci de ani, intra în Securitatea statului, proaspăt locotenent făcut după o școală de șase luni. Când a aflat că va avea un ajutor, Dumitru s-a bucurat. Problemele erau foarte multe, foarte încurcate, experiența lui – ca, de altfel, a întregului aparat – era precară. Soldați devotați cauzei, nu știau decât să acționeze în umbra ordinelor superiorilor. Ordinul era literă de lege. Indiferent de gândirea și voința personală, el trebuia îndeplinit fără crâcnire.

Cu Iosif Melașin conlucra de minune, era băiat ascultător, devotat, poate chiar prea devotat. De multe ori își depășea atribuțiile, ieșind mereu în evidență ca un element plin de inițiativă. Vorbea destul de puțin, era pătruns de necesitatea menținerii unui secret desăvârșit asupra a tot ceea ce privea viața lui, atât cea care era în slujba statului, cât și cea personală.

După doi ani, Iosif Melașin începuse să fie mai apreciat decât Dumitru Pălimariu. Chiar dacă rămânea într-un fel ajutorul lui, deci pe un post inferior, inițiativele de care dădea dovadă îl ridicau permanent în ochii șefului lor, Anghel Iacubovici. Dumitru se bucura de succesele lui, fără să bănuiască ce se poate ascunde în dosul acelei forțe de muncă deosebite. Pe atunci el mai avea și examenele de la

facultate, la fără frecvență, era mulțumit că Melașin îi mai lua din lucrări, ca să-l lase pe el să învețe.

Pentru aniversarea zilei de 7 Noiembrie se organizase în toamna aceea o festivitate, la care fusese invitată și o delegație de ofițeri sovietici, de la garnizoana din Valea Fetei. Cei care erau căsătoriți primiseră dispoziții să vină și cu tovarășele soții, chiar dacă invitații nu le aveau pe ale lor. Reuniunea se desfășurase la Casa Armatei, stabilită pe atunci într-o veche clădire de boiernași, mai jos de Palatul Justiției. Erau acolo reprezentanții tuturor armelor din oraș, armată, miliție, securitate, pompieri.

Cu obișnuințele ei de doamnă din lumea mare, Elvira Pălimariu devenise, fără să o dorească, cea mai băgată în seamă femeie din cadrul recepției ce urmasse spectacolului festiv. Roiau bărbații în jurul ei, de-ai noștri sau străini. Toți îi făceau complimente, pe care ea le primea fără să se piardă, mulțumită, dar și puțin speriată.

Rușii se cam amestisă și dăduseră tonul, ai noștri urmându-le exemplul. Deveniseră dintr-odată cam insistenți pe lângă Elvira. Ea se speriasă de-a binelea, complimentele deveniseră agasante, se trecuse spre lucruri spuse fără perdea, mai ales din partea alor noștri, căci măcar rușii, prin buna lor tradiție, nu cunoșteau limba și nu se exprimau decât în a lor, pe care Elvira se prefăcea că n-o înțelege, cu toate că ceva idei de rusă avea și ea.

La un moment dat, Anghel Iacubovici îl abordase pe Dumitru, trăgându-l mai la o parte și șoptindu-i:

– Tovarășe Pălimariu, eu zic să-ți iei nevasta și să pleceți de aici.

– De ce? se mirase Dumitru, știind bine că Elvira poate să țină piept asalturilor bețivilor, iar, dacă n-ar mai fi putut, i-ar fi cerut, ea, nu altcineva, să plece.

– Prietenii noștri au devenit prea agasanți și îndrăzneți. Tovarășa dumitale nu va mai rezista mult.

– Dar ea încă nu mi-a cerut ajutorul...

– Și ce, aștepti să ți-l ceară? se răstise Iacubovici. Când ți-l va cere, va fi poate prea târziu... Dumneata nu vezi că e în centrul atenției? Le-ai făcut geloase pe toate tovarășele soții, bărbații lor nu le mai văd, o văd numai pe dumneaei. Zău, cred că o femeie atât de frumoasă nu-și mai are locul aici. De-aia ziceam...

– Am înțeles! Vom pleca imediat.

Îi făcuse un semn discret Elvirei, să vină lângă el. Îi șoptise s-o ia înainte, spre garderobă, să plece acasă. Elvira se strecurase printre invitați, mai acceptând câte o vorbă, trecuse într-o încăpăre alăturată, unde își lăsaseră toți mantalele și paltoanele, iar Dumitru își ceruse și el permisiunea de la grupul cu care discuta să se retragă câteva clipe. Pornise pe urmele Elvirei. Când deschisese ușa de la garderobă, o văzuse în brațele unui locotenent tânăr, apărându-se de insistențele lui de a o săruta, în timp ce el îi bolborosea vorbe de neînțeles, pe limba lui. Garderobiera, o femeie mărunțică, privea scena de dincolo de masa ei, neștiind ce trebuia să facă.

Dumitru pășise fără grabă, îl apucase pe rusnac de mână dreaptă și i-o răsucise către spate, nu cu intenții dușmănoase, îl văzuse destul de amețit și nu voia decât să-și elibereze nevasta din mâinile lui pângăritoare. Rusul se întorsese spre el, mirat, uitând într-o clipă de Elvira.

– Ia paltoanele și ieși! îi poruncise Dumitru, ei, calm.

Rusul părea că se trezise din beție, sau nu fusese atât de beat pe cât crezuse Dumitru. Cu mâna stângă, liberă, îl apucase de reverul vestonului și-l îmbrâncise, boscorodind mereu.

– Bă, urâtule! se răstise Dumitru, ținându-l în continuare de mână dreaptă. De ce te legi tu de nevasta altuia?

Celălalt nu înțelesese nimic. Lăsase reverul și se pregătise să-l lovească în față. Dumitru îi răsucise încă puțin

mâna, făcându-l să urle și să lovească numai aerul. Apoi, apăsându-l pe dosul palmei, îl forțase să îngenuncheze, făcându-l ghem la podea. Lecțiile de exerciții fizice de autoapărare îi prindeau bine acum.

Fără o vorbă, pornise spre ieșire, pe urmele Elvirei. O prinsese de cot și grăbise pasul. După ce ajunseseră în stradă, n-o luaseră la dreapta, ci la stânga, pentru a se pierde imediat în străduțele dinspre Comandatura orașului. Ceva îi spunea lui că e mai bine să dispară cât mai repede.

Și, cum dăduseră primul colț, auziseră împușcături în spate. Elvira se speriasă, dar el încercase s-o liniștească și, pe ocolite, ajunseseră acasă.

A doua zi, șeful îl chemase la el.

– Tovarășe Pălimariu, azi noapte am avut probleme cu tovarășul locotenent sovietic, acela cu care dumneata ai avut un mic incident... Să știi că s-a cerut anchetarea dumitale, însă te-am scăpat simplu, cerându-le să ne spună numele celui care l-a inoportunit pe tovarășul ofițer sovietic. Garderobiera, care a fost martorul întâmplării, ți-a luat apărarea și noi ne-am străduit să aplanăm conflictul. Ce s-a întâmplat?

– Ce să vă spun? Când am intrat acolo, locotenentul voia cu tot dinadinsul să-mi sărute nevasta. N-am făcut decât să iau măsuri. Nu l-am lovit, cu toate că el a vrut s-o facă. L-am imobilizat pentru câteva clipe, atât cât am avut nevoie pentru a dispărea împreună cu soția. Am auzit din spate împușcături...

– A tras în aer, căci nu te-a mai văzut. Până au intervenit colegii dumnealui, și-a descărcat toată muniția... Te-aș ruga să scrii o declarație asupra celor întâmplate, cât mai amănunțită.

– De ce? Îndrăznise Dumitru Pălimariu.

– Este necesar, pentru clarificarea situației.

– Am înțeles!

Scrisese raportul, cu lux de amănunte. Știa ce pretenții avea șeful lui, aceleași ca ale lui, când era vorba de alții, și nu dorea să fie obligat să-și mai completeze prima declarație, așa cum se obișnuia la ei. Șeful nu fusese însă mulțumit și, peste câteva zile, îi solicitase un nou raport. Și nici acesta nu fusese suficient, îi mai ceruse alte două rapoarte, la interval de două săptămâni unul după altul.

Primul șoc în legătură cu misiunea lui în slujba statului îl avusese în zilele de doliu de la începutul anului 1953, când murise tatucul Stalin. Atunci primise misiunea de a ridica un individ, cam bătrân și neputincios, în urma lui mai ridicând și pe alții. Toți participaseră la căsătoria civilă a nepoatei primului, fixată cu săptămâni înainte.

Suferise și el la moartea marelui om politic, cum îl credea el atunci, era normal să fie așa, dar nu înțelegea ca viața să se oprească în loc, fie și măcar pentru câteva zile, din cauza dispariției conducătorului comunismului internațional. Căci cine fusese Stalin? Fusese, treaba lui, dar acum nu mai era și nu era normal ca și după moarte regulile instituite de el să funcționeze.

Cine fusese Stalin? Greu de spus, din punctul de vedere al lui Dumitru. Căci una îi învăța pe ei istoriografia atunci concepută, în acele timpuri, și alta era ce știa el din surse care niciodată n-ar fi povestit faptele pentru toată lumea. Nu fusese altceva decât un om dornic de putere, putere pe care o avusese din belșug. Dar probabil însuși faptul de a deține puterea absolută îl făcea foarte slab, mereu trebuia să aibă grijă și să se ferească de cei apropiați, care-i puteau pune otravă în mâncare, sau puteau pur și simplu să-l împuște, din dorința de a-i lua puterea din mâini, sau poate din teama că acea putere i-ar fi făcut pe ei să dispară definitiv, așa cum se întâmplase în atâtea și atâtea cazuri.

Dacă Dumitru putuse să înțeleagă necesitatea de a se debarasa de anumiți oameni influenți în partidul bolșevic,

care aveau idei ale căror rezultate finale ar fi fost în neconcordanță flagrantă cu ceea ce se aștepta de la linia generală a partidului, nu putea în schimb să înțeleagă de ce toți fuseseră "demascați" ca dușmani ai poporului sau dușmani ai partidului, căci până la urmă tot una se părea a fi, și de ce fuseseră executați, adică omorâți. Va să zică atâta timp cât conduseseră partidul bolșevic, încă de la înființare sau de la revoluția din octombrie, ani de zile, stabilind liniile generale de dezvoltare a imperiului sovietic, și se părea că ideile lor chiar dădeau rezultate, pentru acea perioadă se dovediseră clar oameni ai partidului și devotați cauzei, iar acum erau scoși de dușmani, asta însemna oare că în partid intraseră numai dușmanii nedeclarați ai acestuia? Păi atunci ce politică făcuse acel partid condus numai de acei dușmani ai săi? Și, dintr-odată, se dovedea că numai Stalin fusese singurul bolșevic adevărat, noroc că apăruse el, că altfel partidul s-ar fi dus de răpă... Era clar pentru oricine că partidul era de fapt Stalin, că el folosea pârgurile pe care i le încredința partidul numai în folosul lui personal, ca să rămână singur în partid. Dumitru chiar se gândea că, dacă n-ar fi venit încrezutul de Hitler peste ruși, Stalin chiar ar fi desființat marea masă a membrilor de partid, rămânând în istorie ca singurul conducător al unui partid cu un singur membru, în care tătucul ar fi avut deplină încredere. Sau poate nici în acela nu s-ar fi încrezut...

Stalin, pe care propaganda oficială îl prezenta ca pe omul care nu dormea nici ziua, nici noaptea, stând să rezolve marile probleme ale popoarelor sovietice, era complet rupt de mase și își disprețuia profund supușii. Foametea pe care a provocat-o în Ucraina, care a dus la moartea a milioane de oameni (de foame!) nu l-a afectat absolut deloc. Diviziile de pușcași pe care le băga în foc în bătălia de la Stalingrad... fără puști. Noroc cu Hrușciiov, care îndeplinea cu sârg ordinul, dar îl mai îndulcea: trimitea

la luptă o sută de ostași cu doar cincizeci de puști și cinci gloanțe. Dacă primul, care avea pușca, cădea, cel din spate îi lua pușca și continua atacul. (Dar și Hrușciiov, în 1956, când l-a făcut pe Stalin monstrul care fusese cu adevărat, a uita să spună că și el, Hrușciiov, îi îndeplinise ordinele... Cum, de altfel, făcuse și Jukov, rămas, și asta, în istorie, pe seama milioanelor de morți din lupta împotriva nemților, care uitase că și el executase fără preget ordinele lui Stalin, pe care acum îl detrona împreună cu Hrușciiov...)

Complet derutat de interpretarea evenimentelor, dăduse greș în ancheta celor peste douăzeci de oameni, nevinovați în viziunea lui, cu o imensă vină în fața celorlalți. Dosarul nerezolvat îi fusese luat, dat lui Iosif Melașin, care condusesese ancheta de o manieră personală și-i scosese vinovați, câțiva fiind condamnați la ani grei, alții, pe termene mai scurte, doi, trei ani. Tinerii căsătoriți plecaseră la canal, la zece zile după eveniment.

Anul care urmase acelei întâmplări îi adusese mai multe insuccese, de care profitaseră alții, cel mai adesea Iosif Melașin, pentru a le rezolva conform indicațiilor primite de la superiorul său.

Urmaseră câteva săptămâni foarte grele pentru el. Examenul de stat bătea la ușă, nu se simțea pregătit ca lumea, dosarele erau nerezolvate, stăteau teanc pe biroul lui, iar în jurul lui simțea că se strânge un cerc de suspiciuni. Nu înțelegea de unde provenea senzația aceea, dar din clipă în clipă aștepta să fie tras la răspundere pentru neîndeplinirea sarcinilor de serviciu.

Luase examenul cu notă maximă, își primise diploma de inginer, apoi, într-un moment de hotărâre majoră, înaintase un raport, cerându-și trecerea în rezervă, argumentându-și-o prin aceea că "înțeleg să-mi folosesc diploma câștigată pentru construirea societății socialiste în patria noastră".

Demisia îl atrăsese în vârtejul unor discuții – așa le

spuneau ei, chiar dacă el le spunea, mai aproape de adevăr, anchete – interminabile, de ce renunță la o funcție atât de căutată, de importantă, de ce nu a renunțat mai devreme, de ce nu mai târziu. El răspundea permanent că se simte mai aproape de producție, de munca pe șantier, în fabrică, oriunde, căci acolo, ca ofițer, simțea el că nu e bun și că mai mult încurcă locul. Îl chemaseră și pe la partid, să-l lămurească, să-l amenințe, dar nu cedase. Pornise pe drumul acela, nu mai dădea înapoi.

Se trezise pe drumuri, un oarecine, dar fericit. Însă fericirea nu durase mult. La o nouă discuție tovărășească i se spusese că nu are dreptul să profeseze meseria de inginer, studiile și diploma neregându-i-se nicăieri în țară. Fără să dea de înțeles că este afectat, întrebase dacă mai aveau nevoie de el pentru anchete. Nu, nu mai aveau. Pentru moment! Dacă ar fi fost nevoie, ar fi știut ei unde să-l găsească.

Plecaseră la Reșița, unde știa că mai are prieteni. Câteva luni lucrase acolo, îndârjit, luptându-se cu greutățile începutului de nou veac. Nimic nu-i ieșise cum ar fi dorit. Nici măcar la strung nu-l lăsaseră să lucreze. Când întrebase pe ce motiv i se interzicea dreptul la munca în care era specializat, i se spusese că n-aveau nevoie de el. După toate astea, la o ședință de partid i se ceruse să-și depună carnetul.

– Cine a hotărât acest lucru? întrebase el, simțindu-se tare.

– Noi! i se răspunsese din prezidiu.

– Din ce motive?

Aici primise un răspuns ambiguu, că ar fi profitat de o anumită funcție pentru a-și face studiile, renunțând la acea funcție de mare importanță, după ce-și realizase celălalt interes.

– Eu carnetul nu-l dau! anunțase el. Acestea nu sunt

niște motive suficient de grave. Aș numi atitudinea dumneavoastră mai mult samavolnicie, nedemnă de calitatea pe care o aveți.

Plecaseră din ședință și părăsiseră imediat orașul. Mergea la Craiova, unde Elvira se zbătea în griji. Avea de gând să meargă la cineva din C.C., în audiență, să pună problema meseriei lui, a interzicerii drepturilor de inginer.

Nu mai avusese timp. Îl ridicaseră într-o noapte, îmbrăcat în pijama...

Începutul fusese greu. Până înțelesese el că n-aveau nici un cap de acuzare împotriva lui, se frământase zi și noapte, în celulă ca și la anchetă. Iosif Melașin, cu ochelari fumurii, să nu-i vadă ochii, îl chema la orele cele mai ciudate, începând totdeauna cu întrebarea standard:

– Ce zici, domnule Pălimariu, te-ai hotărât?

– Ce să mă hotărâsc, tovarășe anchetator? riposta Dumitru.

– Ți-am spus că eu nu sunt tovarășul tău! se înfuria de fiecare dată Iosif Melașin. Mie îmi spui cetățene anchetator sau domnule! Să mă mai domnești și tu pe mine, că destul am stat în umbra ta atâția ani!

– Deci folosești ancheta în interes personal! se repezea Dumitru.

– Te crezi dat dracului? Las', că scot eu untul din tine!

Peste un timp și-a dat drumul la gură, trebuia să îl aducă pe calea indicată.

– L-ai cunoscut pe un oarecare Istrate Ion?

– Nu! răspunsese hotărât Dumitru, cu toate că și-l amin-tea perfect pe cel adus în discuție.

– Cum, mă? Cum nu l-ai cunoscut? Păi nu era vorba să te bage el în partid?

– Când?

– În 1943. Ce te faci că nu știi?

– Au trecut zece ani de-atunci. De unde să-mi mai

amintesc de el? L-oi fi cunoscut...

– L-ai cunoscut sau nu? Mie să-mi răspunzi clar!

– Nu știu despre cine vorbești.

– Bine... Dar noi avem aici – și-i arătase un dosar gros de un deget – declarațiile unor colegi de muncă, de-ai voștri, care susțin că ai avut legături apropiate cu Istrate Ion.

– Se poate. Știu și eu cum se fabrică declarațiile.

– Mă, criminalule! Pușcăria o să te mănânce! Mai bine recunoaște aici că l-ai cunoscut pe Istrate Ion.

– Nu-l cunosc. Nu-mi amintesc de el. Dar ce legătură are numele ăsta cu cazul meu?

– Păi are! Că tu l-ai turnat poliției, să-l înhațe!

– Zău?! Păi ce aveam eu cu el?

– Asta să ne-o spui tu! În slujba cui acționai atunci? Erai plătit de poliție sau de vreun serviciu străin?

– Nu știu despre ce vorbești. Și nu-ți permit să faci afirmații gratuite!

– Tu nu-mi permiți? Tu? Dar cine ești tu? Dacă dispari acum, ești bun dispărut... Hai, spune, cine te plătește? În slujba cui erai?

– Nu știu despre ce vorbești! trecuse din nou Dumitru la atac, trecând în același timp la pronumele de politețe. Mă acuzați pe nedrept! Protestez!

– Protestează cât vrei, mama ta de bandit, dar spune odată! Mărturisește!

– De ce mă faceți bandit! Ce-am furat? Pe cine am omorât?

Câteva zile o ținuseră așa, de-a pisica și șoarecele, Dumitru înțelesese unde bătea anchetatorul lui, să-i pună în cârcă arestarea lui Ion Istrate, eveniment în care el știa bine că nu avusese nici un amestec. Nu voia să recunoască faptul că îl cunoscuse vreodată. Îndată ce făcea o recunoaștere, urmau alte întrebări, știa el bine, doar nu demult lucrase și

el acolo. Și se trezea poate, pe negândite, într-o legătură artificială de idei și recunoașteri, din care n-ar mai fi putut ieși nicicând. Era de preferat să-l ia pe nu în brațe și s-o țină așa până la capăt. La care capăt?

Iosif Melașin îl întorsese din nou la motivele care-l determinaseră să-și ceară trecerea în rezervă, dar aici tot Dumitru era mai tare, nu i se putea imputa dorința de a participa la edificarea noii societăți cu sapa și lopata. O ținuse una și bună, că vrea să muncească în fabrică, să nu mai ia bani nemuncați, că meseria cealaltă nu e de el, a văzut bine domnul anchetator, nu-i așa, că nu s-a descurcat în ultimul an cu dosarele acelea grele.

– Dar cu Istrate Ion ce-ai avut? se întorcea anchetatorul, cu ochii ascunși în dosul lentilelor fumurii.

– Nu-l cunosc, v-am mai spus-o! se apăra Dumitru, calm.

– Ba îl cunoști! Avem declarațiile unor martori.

– Puteți să aveți. Eu nu-l cunosc!

Melașin îl mai lăsase să fiarbă câteva zile, apoi schimbase metoda. La o nouă anchetă îl invitase prietenește să se așeze pe un scaun, în fața lui, și pornise un nou atac:

– Mă, Dumitre! Acum îți vorbesc ca un prieten, sau, dacă te consideri că nu am fost prieteni, ca un fost coleg de muncă. Mă! Eu am un ordin și trebuie să-l execut. Dacă tu nu recunoști că l-ai înfundat pe Istrate, mă zboară șeful de nu mă văd. Spune, mă, ce-ai avut cu el și gata, terminăm povestea. Ăla e mort demult, nu mai are gură să povestească, inventează și tu ceva, că doar ai întâlnit multe cazuri pe la noi, ai de unde să te inspire. Spune și tu o poveste credibilă și terminăm odată, că nu mai pot nici să dorm de când mi te-a dat șeful pe mână.

– Nu știu despre cine vorbești! repetase Dumitru, calm și răspicat.

– Mă, fi-ți-ar încăpățânarea a dracului! Păi tu îmi spui

mie că nu știi cine-a fost ăla, când am declarațiile unora de la fabrică? Am declarațiile lor, te pot băga la pânaie una-două, numai pe baza lor. Dar dacă tu mi-ai mai spune câte ceva, poate mă avansează și pe mine... Tu și-așa nu mai ai ce pierde. Dacă recunoști, ai numai de câștigat. Hai, fii rezonabil și spune că l-ai cunoscut, și că era deviator, sau ce vrei tu, numai să termin odată...

– Nu-l cunosc!

– Mă, Dumitre, mă! Mă, tu mă bagi în boală. Păi tu ai un dosar atâta de gros, noi știm totul despre tine, că doar n-oi crede că nu te urmăream. Spune, mă, recunoaște, și ești liber! Ce te doare să recunoști? L-ai cunoscut și gata! Nu pierd nimeni din cauza asta.

– Zici că acum vorbim ca între oameni? Părise Dumitru să accepte jocul.

– Da, Dumitre, se bucurase Iosif Melașin. Poți să te destăinui ca la un prieten apropiat.

– Ei! Chiar prieten, e cam mult spus.

– Bine. Ia-o cum vrei.

– Zici că eram urmărit? De ce?

– Păi... Așa e regula.

– Și tu nu erai?

Anchetatorul ezitase câteva clipe.

– Probabil...

– Atunci de ce nu te gândești și la acest aspect al problemei? Crezi că tu ești mai curat decât mine? Și dosarul tău este destul de gros, dacă vrea cineva să te judece, are de unde găsi probe împotriva ta.

– Probe? De ce să mă judece?

– Pentru că nimeni nu e curat, de-aia! Dacă-mi amintesc bine, și eu am dat referințe despre tine, cum te cunosc, ce anume cunosc din viața ta... Și ca mine au mai fost și alții obligați s-o facă. Te-ai crezut deasupra acestor lucruri, deasupra bănuielilor? Ai greșit complet! Toți ne spionam,

unul pe altul, nu știu de ce, poate de frică, poate din credința că, dacă spunem ce fac alții, noi nu mai suntem supuși aceleiași reguli. Dar ne-am înșelat, și eu, și tu, și alții. Asta e regula jocului și n-ai cum s-o depășești, să scapi de ea. Când am înțeles-o eu, era cam târziu. Am făcut prea multe informări, despre toți colegii mei de muncă... Câte am făcut eu despre alții, probabil tot atâtea au făcut și ei despre mine și le ai acolo, la dosar. Acum e greu să mai scap din hățușul vorbelor, căci numai vorbe au fost toate, nimic palpabil, de care să te poți agăța ca să mă înfunzi. Și la fel se va întâmpla și cu tine, dacă vei încerca să ieși din cercul acesta strâmt. Vei fi judecat pe baza unui dosar, un dosar care nu te reprezintă, ci conține numai părerile altora despre tine. Înțelegi?

– De ce să mă judece pe mine? Eu îmi îndeplinesc sarcinile conștiincios. N-au de ce să se lege de mine! Dacă ar fi să te cred, pas cu pas, aș ajunge la concluzia că și alții sunt în aceeași situație...

– Toți! intervenise Dumitru. Toți, fără excepții!

– Și șeful nostru?

– Evident! Ce credeai? Că el nu face parte din joc?

– Și mai sus? se bâlbâise anchetatorul, înspăimântat că până în vârful piramidei se putea întâmpla identic.

– Desigur! Nimeni nu e curat, ți-am spus. Oricând se poate găsi un cap de acuzare împotriva cuiva.

– Nu se poate! Ai răstălmăcit intențiile, te pricepi la vorbe.

– Nu sunt numai vorbe, Iosife. Va mai dura situația asta, cine știe cât, nu prea multă, însă, căci într-un final de nedorit societatea s-ar împărți în trei grupe: voi, apărătorii legii, cei care vor fi prin închisori, înlăturați pe bună dreptate sau nu, și cei care stau permanent în atenția voastră, gata să depășească un prag, într-o parte sau alta. Nu se poate însă să mergem prea mult pe linia asta. Buba

trebuie să crape. Mai îmbătrâniți și voi, vă mai scot la pensie, vin tinerii, de fapt, că și eu am fost ca voi și mai sunt încă, chiar dacă voi nu vreți să mă credeți.

– Iarăși ai idei de-astea, ciudate! Îl certase Melașin, mai calm, dar tot îngândurat. Ce dracu', Dumitre! Tu nu poți să-ți ții gura? De când te știu, mereu ai găsit motive ca să cârtești.

– Măcar atâta mi-a rămas și mie.

– Da, mă, dar toate vorbele astea ale tale au ajuns aici, în dosar. Și eu sunt dator să lămuresc de unde provin ideile astea, care nu sunt tocmai conforme liniei oficiale.

– Atunci fă-ți datoria!

– Dar nu pot!... Nu pot!... Tu nu mă ajuți deloc...

– Și ce? Sperai să te ajut? Păi cum să te ajut, ca să mă înfunzi tu mai tare? Nu pot, Iosife. Nici eu nu pot să te ajut. Bănuiesc acum ce vreți voi să-mi puneți în cârcă, dar eu nu vreau să primesc. Dacă ești bun, așa cum te crezi, fă-mă să spun ce vrei tu!

Era o provocare, iar îl luase gura pe dinainte, dar atunci Dumitru se cam săturase de discuția "prietenească", știa că Iosif Melașin nu renunțase la calitatea lui de anchetator, folosisese doar și el metodele acestea de apropiere părelnică de cel anchetat, pentru a scoate cât mai multe de la el.

Fostul său coleg înțelesese și el că se cam terminase cu jocul sincerității. Îl privise un timp, parcă trecând prin el, apoi îl întrebase brusc:

– Și zici că nu l-ai cunoscut pe Istrate Ion?

Dumitru Pălimariu zâmbise obosit.

– V-am mai spus, nu-mi amintesc de un asemenea nume!

Iosif Melașin întrerupsese imediat interogatoriul și-l trimisese în celulă, pentru a-l rechema în toiul nopții.

– Hai, Dumitre, te-ai mai gândit? Îl întâmpinase plin de speranță. Ne spui ce-a fost cu Istrate Ion?

– Nu l-am cunoscut niciodată! Nu-mi amintesc!

– Mă, banditul! Spune, mă, cum l-ai dat pe mâna Siguranței!

– Nu știu despre ce vorbești.

– Ba știi foarte bine! Spune, mă, că noi știm tot ce s-a întâmplat atunci!

– Păi dacă știți, de ce mai e nevoie să vă spun și eu?

– Ca să recunoști, de-aia!

– N-am ce să recunosc. Nu l-am cunoscut pe omul acela, nu știu despre ce vorbești!

O ținuse tot așa, că nu-l cunoscuse pe Istrate, cu toate că-și amintea perfect figura lui de om blând, lucrând gol până la brâu lângă fiarele înroșite pe care le bătea la forjă. Dacă nu recunoștea nimic, n-aveau ce să-i facă.

După un timp, ancheta lui se împotmolise, sau se plictisiseră de încăpățănarea lui, nu știa ce se întâmplase, fapt e că-i citiseră un act de acuzare, fiind anunțat că fusese condamnat la trei ani și o zi de închisoare. Avuseseră măcar bunăvoința de a-i spune pentru cât timp fusese condamnat, alții se trezeau în închisori fără să aibă habar pentru cât timp. El se făcea vinovat de trădarea lui Istrate Ion, membru al partidului comunistilor, de care se apropiase cu scopul de a intra și el în partid, pentru a-l submina dinăuntru. I se mai imputa pătrunderea în Securitatea statului și în partid, tot cu scopul nedeclarat de a le sabota din interior.

– Aveți dovezi? mai apucase el să-l întrebe pe Iosif Melașin, după ce-i citise rechizitoriul.

– Dovezile sunt aici – și-i arătase dosarul lui, care se mai îngroșase între timp. Ce credeai tu, că ne păcălești pe noi? Te-am dovedit, gata! Nu mai ai scăpare. Am mai scăpat țara de un dușman. Ce-mi pare mie rău, e că ai primit numai trei ani! Dar am aranjat să fie și ziua aceea în plus, să n-o mai ghicești tu niciodată. La canal or să-ți putrezească oasele, ascultă-mă pe mine!

– Așa ai ajuns la canal? Întrebă Anton Bordică, mirat la culme.

– Păi nu vă spusei? Așa a fost...

– Și cum îl suporti pe Melașin de atâția ani?

– Ce-ai fi vrut să fac, mă rog? Pentru ce mi-a făcut el, din postul de slujbaş al statului, l-a pedepsit suficient, în anii care au urmat, tot societatea. Iar pentru ce mi-a făcut, ca om...

– Cum l-a pedepsit societatea, când el e bine mersi?

– Pare doar că e bine, ripostă Dumitru, blând. După ce mi-a luat locul – căci el numai asta urmărise, să-mi ia locul, ajutându-l în același timp pe șeful nostru – a avut parte de o ascensiune de necrezut. A fost numit director la Paroșeni, apoi șef de direcție în minister, parcă la mine și petrol. După 1956 a început să alunece pe pantă... Acum e colegul nostru, de ani mulți, și își îndeplinește sarcinile tot atât de conștiincios ca și pe vremuri, numai că tinicheaua de atunci îi atârna de coadă. În '64 l-au scos din partid, când cu tezele din aprilie, nu știu ce o fi crezut el atunci, că noi nu putem făuri comunismul singuri și s-a apucat să vorbească prostii, fiind împotriva acelor teze. Eh! Vremuri trecute...

– Ce ușor vorbești, nea Mitică! păru că se supără Anton Bordică. Păi se compară pedeapsa pe care ai primit-o dumneata cu cea primită de el?

– Da, Toni, se compară. Pentru că eu, odată scos din partid, am mai putut fi reprimat, pe când el, nu. Înțelegi? Toate lucrurile s-au legat, în afară de unul, acesta, cu reprimarea mea în partid. Pentru el, ascensiunea nu a însemnat decât ridicarea pe o culme cât mai înaltă, de unde căderea să fie mai brutală, mai bine simțită. Eu, când am fost pedepsit, nici n-am simțit prea tare evenimentul. Eram și cam tânăr pe-atunci, nu mă copleșeam suficient la minte... Eram convins că așa trebuie, că altfel nici nu se poate. Era vorba, nu-i așa, de măsuri luate împotriva unui individ de

către însăși societatea pe care o construiam atunci... Am trecut prin momente grele. Nu mă durea atât pedeapsa pe care o promisem, mai mult mă făcea să sufăr neputința de a înțelege motivele pentru care se ajunsese acolo...

– Dar Melașin? De ce se înverșunase atâta pe dumneata? Ce motive avea să te cerceteze ca pe un dușman?

– Păi nu vă spusei? Îmi dorea postul. Era pe atunci un tip foarte voluntar și nu prea suferea el să fie condus de oameni care-i erau egali, sau pe care-i vedea el astfel. Era în același timp și foarte ascuns, dovadă că nu l-am simțit ani de zile... Știa să aștepte momentul favorabil. Aduna materiale probatorii, folosea și metode mai neortodoxe pentru obținerea declarațiilor. Ehei! Cine ar fi crezut că e în stare de atâtea? Mi-a dorit postul și a făcut totul pentru a-l obține. După petrecerea aceea de 7 noiembrie, când am avut incidentul cu rusul, a primit mână liberă de la șeful nostru, să strângă materiale despre mine. Am aflat și de ce Anghel Iacubovici procedase astfel, dar asta e altă poveste. Pentru Melașin, dispoziția șefului a reprezentat o adevărată mană cerească. Avea metode și posibilități de a strânge declarații de la cei care mă cunoscuseră de-a lungul anilor. Le-a strâns, dosarul meu s-a îngroșat. A avut un moment de derută când mi-am cerut retragerea, trecerea în rezervă. Au fost probabil derutați amândoi. Bănuiesc că eram primul care ceream așa ceva, iar ei nu știau cum să reacționeze. Să mă dea afară, nu puteau, n-aveau motive. În general, cine fusese dat afară avusese parte și de un proces, căci serviciul acela era un fel de măritiș pe viață, în care divorțul era de neconceput. M-au lăsat să plec la Reșița, dar au dat dispoziții acolo, cine știe ce-or fi spus despre mine, că nu mi-am mai găsit locul între vechii prieteni... Când m-am întors la Craiova, m-au arestat imediat. Probabil găsiseră soluția în cazul meu, sau era aproape de a o găsi...

– Cu Istrate Ion?

– Da, în legătură cu el... După ce-am fost reprimat în partid, în '65, m-am zbatut să aflu motivele pentru care am pătit atâtea. Și le-am aflat, cu ajutorul unor vechi prieteni, care și ei erau interesați să se facă lumină. Căci nu fusesem eu singurul care fusese târât în vârtejul acelor întâmplări, mai fuseseră și alții, ca la jocul de domino, din aproape în aproape, fuseseră implicați unul după altul mai mulți oameni de bună credință. Și colegul meu de atunci și de acum făcuse pe dracu-n patru să scape de mine. Și știți pentru ce? Numai ca să-mi ia locul! Așa ceva n-aș fi crezut niciodată că ar fi posibil din partea lui, din partea lor... Mi-au descoperit, în trecut, legătura mea cu acel Ion Istrate, de care mă atașasem, într-adevăr, și care-mi propusese să intru în partid, încă de-atunci, când nimic nu era sigur, războiul era încă în toi, prigoana împotriva comuniștilor era mai acerbă decât oricând. Că a căzut în mâinile Siguranței, a fost o simplă întâmplare, fără nici o legătură cu mine. L-au găsit cu un teanc de fluturași, probabil i-a mai ajutat și careva, să-i bage fluturașii în buzunarul halatului, așa cum a susținut Istrate la interogatorii.. Am citit dosarul lui de anchetă, după război arhivele poliției și ale siguranței au fost depozitate în locuri sigure, pentru cercetări ulterioare. Și Istrate nici măcar nu murise când eram eu anchetat, a murit, bietul, peste zece ani, dar asta tot târziu am aflat-o. În orice caz, el nu numai că nu a recunoscut că ar fi avut cunoștință despre fluturașii găsiți în halatul lui, dar nici nu a imputat vreodată cuiva că ar fi avut de-a face cu arestarea lui. La verificările de partid a fost și el întrebat, de nenumărate ori, cum își explică întâmplarea aceea din 1943 când cu arestarea lui. Culmea e că el nu lucrase niciodată cu manifeste, atribuțiunile lui erau de altă natură, lucra numai în sabotaje, de când intrase în partid își făcuse o datorie de onoare din a da lucrări în aparență de bună calitate, dar cu defecțiuni ascunse, care apăreau când era

prea târziu pentru a se mai putea face ceva. N-a știut, sau s-a ferit să spună, nu știu, cine i-a băgat fluturașii în buzunar, și era cât pe-acți să fie el însuși învinuit pentru înscenarea aceluia eveniment. A scăpat destul de greu, dar a scăpat și de noua bănuială, după care a fost tras pe linie moartă. Despre mine nici măcar n-a amintit în decursul anchetei. Deci nu de la el îmi porneau necazurile. Și totuși, mie mi se imputa, atunci, căderea lui. Câteva declarații, de bună credință, ale unor colegi de muncă de pe vremea aceea, fuseseră răstălmăcite, sensul lor fusese întors, totul numai pentru a fi folosite împotriva mea. Și, chiar dacă eu nu am recunoscut nimic, am fost condamnat de un tribunal excepțional, așa cum se mai procedase și în alte cazuri. Dacă aș fi recunoscut că fusesem apropiat de Ion Istrate, probabil aș fi primit mult mai mulți ani. Așa, numai pentru că fusesem anchetat de către organele noastre speciale, chiar dacă nu putuseră să-mi probeze vinovăția, mă condamnaseră la minimum de pedeapsă, neuitând să adauge ziua aceea plină de echivoc, pentru care alții au fost uitați prin pușcării o viață întreagă... Ambiția personală îl împinsese pe Iosif Melașin, reprezentantul statului, să mă îndepărteze nu numai din viața socială, ci, foarte probabil, chiar din viața mea, animalieră. Acolo unde mă trimitea el mulți capotaseră, fizic sau psihic, și nu era greu să pățesc și eu la fel... Dar prea mult v-am plictisit cu ale mele! Ce să mai vorbim acum despre ce-a fost? Nu mai putem îndrepta nimic, oricum am întoarce-o! Mai bine să uităm și să ne vedem de-ale noastre.

– Dar, nea Mitică, amintirile fac parte din viața noastră, nu se poate să le îndepărtăm! se revoltă Anton Bordică.

– Măi, Toni, tu ești mai bătrân ca băiatul ăsta, știi mai multe, ai apucat și războiul, chiar dacă erai copil atunci. Ai și tu amintirile tale, știu că-ți place să le mai depeni uneori. Dar eu zic că e mai bine să le lăsăm de-o parte. Ce mai

importă acum că am suferit pe vremuri, și eu, și tu? Viața merge mai departe, liniștită, fără să se împiedice de micile noastre accidente.

– Dar dacă te eliminau definitiv atunci, tot așa ai fi gândit acum?

– Eh! Dacă mă eliminau, cum zici tu, acum n-aș mai fi vorbit. Și dacă au mai murit câțiva, ce-a fost? Nici o revoluție nu s-a făcut fără câțiva morți, mai mulți sau mai puțini. Nici a noastră nu putea face excepție de la regulă. Că puteau fi evitate unele victime, e adevărat. Dar revoluția noastră nu avea timp să studieze fiecare caz în parte. Totul trebuia făcut foarte repede. Timpul ne presa, era imperios necesar să ne impunem rapid, dintr-o lovitură.

– Eu cred că n-aș putea fi atât de indiferent, zise Toni Bordică. Păi cum vine asta, să sufăr din cauza unui om, sau a unor oameni, și să nu încerc să mă răzbun?

– Ce să mă mai răzbun, Toni dragă? Crezi că Melașin și șeful lui, și-al meu, de-atunci, n-au înțeles că au greșit? S-a răzbunat însăși viața...

– Dar de șeful dumitale ai mai auzit ceva?

– Da. S-a prăpădit.

– Cum așa?

– I-a venit dor de ducă și și-a cerut emigrarea în Israel. A murit la scurt timp după ce a ajuns acolo. Am auzit că s-ar fi îmbolnăvit de o boală a sudului, nu mă pricep prea bine. Cică se moare în chinuri groaznice de boala aia...

– Asta-i bună! După tot ce a făcut aici, s-a dus la mama dracului să-și găsească moartea!

– Așa i-a fost scris... Se schimbau vremurile, se schimbau și oamenii, începuseră să vadă și ei că ceva nu era în regulă. Anghel Iacubovici, chiar dacă avea nume de român, tot minte de evreu avea. A sesizat la timp că nu mai are un viitor sigur aici și a profitat de ușurința cu care se emigra pe atunci, pentru a-și reface viitorul în altă parte.

Bănuiesc că a fost greu să se adapteze cerințelor unui alt model de stat, mi-au mai povestit și mie alții, după ce s-au mai întors din Israel, în vizită la rudele rămase în țară, ce greu le era tuturor să se integreze în noul stat al lor... Foarte târziu am descoperit eu că în Oltenia erau totuși mulți evrei, cu toate că se zicea că alături de olteni nu-și găsesc locul, că nu se pot înghiți unii pe alții.

– Cei mai mulți au fost în Moldova, interveni Bordică. Se zice că au fost împinși spre noi din nordul Mării Negre. Șansa lor să dea peste un popor primitor! Și au mai avut și altă șansă, în război, că nu i-am trimis la gazare. Alții i-au trimis pe capete, de nu mai știau unde să se ascundă, să nu fie luați și duși în Germania. La noi au fost mai liniștiți. Cei câțiva care au avut de suferit pe vremea legionarilor au fost prea puțini pentru a-i considera expresia unui sentiment de masă... Măcar de-ar fi fost și șeful dumitale printre aceia!

– Și dacă era trimis atunci în lagăr, crezi că nu se găsea altul în locul lui? Nu trebuie să crezi că eu reprezint un exemplu tipic pentru acele timpuri, de la începutul revoluției. Nici măcar faptul că au mai existat câțiva care au pățit la fel ca mine, nu ne îndreptățește să credem că a fost numai așa. În alte condiții, poate eu însumi aș fi procedat cu alții la fel cum a procedat Melașin cu mine. Niciodată nu poți fi sigur pe reacțiile conștiinței proprii...

– Dar, tovarășe Pălimariu, să suferi atâta din cauza unor oameni! interveni și Mircea Voitin.

– Ai zis-o bine, băiete! Din cauza unor oameni am suferit eu. Tocmai aici zace acel sâmbure de neînțelegere care ne desparte generațiile. M-am gândit și eu la ceea ce mi s-a întâmplat, am avut timp suficient ca s-o fac, și am ajuns la aceeași concluzie pe care ai exprimat-o tu acum. Așa e, eu și alții ca mine am suferit, dar numai din cauza oamenilor. Revoluția a fost scoasă din cauză, nu din vina ei s-au întâmplat atâtea lucruri neplăcute și tragice. Oamenii

sunt cei care ne-au judecat și condamnat, chiar dacă au făcut-o în numele revoluției! Unii au făcut-o din neștiință, ăștia măcar n-aveau nici o vină, ei erau convinși că așa era drept, că dacă revoluția o cere, ei trebuie să înlăture vreun dușman, declarat astfel tot în numele revoluției. Alții erau închistați în dogme, ei parcă nici nu aveau cap să gândească, luau de bun numai ceea ce era declarat bun de ideologia mișcării. Aceștia erau cel mai puțin periculoși pentru revoluție. Măcar ei aveau un ideal. Dar mai erau și cei care intraseră în partid și în revoluție pe căi mai dosnice sau cu interese contrare revoluției. Au mai fost și de-ăștia. Partidul a avut curajul să se epureze, să facă un pic de curățenie în chiar organismul său. Voi poate nu înțelegeți cât de greu trebuie să fi fost, atunci, când nimic nu era sigur, și partidul luptase atâta ca să se întărească prin creșterea numărului de membri, să se apuce deodată să-și verifice membrii și să mai renunțe la câțiva, destul de mulți, numai pentru a se întări din nou din punct de vedere calitativ. Ei, și-atunci s-a văzut că se făcuseră ceva greșeli, toate imputabile numai acelor intruși care n-aveau nimic comun cu revoluția, dar o foloseau în scopurile lor, cu totul personale. Deci, cum ziceam, eu, și alții ca mine, n-am suferit din cauza revoluției, ci numai și numai a oamenilor. Melașin? Un pion în mâna șefului nostru. El nici măcar nu știa că e manevrat de un tip mult mai inteligent. În acțiunile lui s-au împletit mai multe tendințe. În afară de dorința șefului nostru de a mă înlătura cu orice chip, Melașin însuși dorea să mă înlătura, pentru a-mi lua locul. Motivul legal i l-au dat acțiunile mele și câteva vorbe scăpate pe negândite. Dacă acestea ar fi fost pe post de motiv principal, parcă mi-aș fi schimbat ideile despre revoluție. Dar rolurile au fost exact invers, el a pus mai presus interesele personale, servindu-se de acușările oficiale numai pentru el, nu din grijă că revoluția ar fi suferit din cauza mea.

– Deci este adevărat ceea ce se scrie despre obsedantul deceniu? se miră Mircea Voitin. Atunci de ce nu recunoașteți și dumneavoastră că este așa?

– Ce să recunosc, mă, băiete? se supără Dumitru Pălimariu. Nu e chiar totul așa cum se spune și cum se scrie.

– Dar dumneavoastră sunteți un exemplu...

– Exemplu? Da, dar nu tipic! Ați venit voi, ăștia, mai tineri, să descoperiți ce-am făcut și ce n-am făcut noi, bătrânii. Păi credeți că așa ne faceți un serviciu? Voi ar trebui mai degrabă să învățați din greșelile noastre.

– Mai întâi ar trebui să le cunoaștem!

Dumitru se opri câteva clipe, surprins.

– Da, Mirceo, ar trebui să le cunoașteți. Dar nu de la toți nechemății, care s-au apucat să înflorească ce-a fost, ca să se arate ei ce deștepți sunt. Dacă ar fi fost deștepți, ce-au făcut ei ca să împiedice apariția greșelilor? Au stat de-o parte, aprobând o acțiune sau alta, iar acum ne scriu nouă prin tot felul de romane fără nici un căpătâi ce ar fi fost – căci e mai mult ceea ce cred ei că ar fi fost pe-atunci – ca să ne încante și să ne arate ce curaj au ei, să spună lucrurilor pe nume. Aici mai vin cu o altă întrebare: de ce nu le-au spus atunci, când se mai putea îndrepta ceva? Iar voi, tinerii, veniți acum și vă bucurați când citiți chestiile astea și ne priviți chiondorâș, că și noi am fost unii dintre aceia care au făcut revoluția. Vă plac romanele astea, dar nu vedeți că ele sunt doar povești clasice, în care binele triumfă în final asupra răului, căci omul bun, surghiunit la început, revine la suprafață, greu, dar revine, profitând și de un eveniment istoric de care, de altfel, am profitat și eu.

– Cum, nea Mitică? Ai profitat și matale de ceva? întrebă râzând Anton Bordică.

– Am profitat, Toni dragă, altfel rămâneam un om pierdut pentru istorie.

– Oho! Ce cuvinte mari!

– Măi, Toni, dacă ai fi fost tu în locul meu și ai fi tras la șaibă ca mine, fără să ți se recunoască decât meritul de a fi lăsat să muncesc, altfel ai gândi... Când am ieșit, în '58, am aflat cu surprindere că Elvira divorțase de mine. Când mi-a explicat de ce o făcuse, am înțeles că, odată arestat, eu dispăream dintre cei vii și ea nu mai avea nici un gând că ne-am mai putea întâlni. Bun! Am lăsat-o să se obișnuiască cu gândul că eu sunt totuși în viață și încă bun de muncă. M-am angajat la Electroputere, acolo abia era un șantier, am săpat la șanțuri de cred că aș fi putut ajunge cu ele până pe partea cealaltă a pământului, dacă le puneam cap la cap. Munca nu mi se părea prea grea, în Dobrogea doar tot același lucru făcusem, însă altceva mă nedumerea și mă râcăia pe suflet. Nu eram privit ca egalul celorlalți. Parcă eram ciumat, așa mă știau toți și se fereau de mine... Și de ce s-or fi ferit, nu știu. Nu criticam nimic, nici nu mi se părea ceva de criticat, în magazine se găseau multe lucruri, ce să mai critici când ți-e burta plină? Nici cozi parcă nu erau atunci, rareori, ici-colo, când venea o marfă mai căutată, apăreau și cozile pe la magazine... Nu criticam, nu supăram pe nimeni, îmi îndeplineam norma de șanțuri, că de-aia învățasem ani de zile să mă fac inginer. Dar chestia cu ingineria a fost mai târziu, când nu mai știau cum să mă plătească, eu ocupând un post de maistru... Eh, asta a fost...

Timpul trecuse repede, Anton Bordică îl ascultase cu mare atenție, era prima oară că Dumitru îl vedea destul de tăcut, căci știa că Toni abia aștepta ca cineva care vorbea să facă o pauză, cât de mică, pentru a-i lua vorba și a începe el să povestească. Cu el, cu Dumitru, se abținuse, Dumitru era mai bătrân și i se acorda deferența necesară.

– Că amintiși de cozi la magazine, zise Toni Bordică într-un timp. Am auzit că nici pe vremea războiului nu erau cozi ca acum.

– Mă, Toni, ce să zic, cam așa era. Multe produse erau

raționalizate și cartelate, dar nu știu cum făceau capitaliștii aia că la magazine chiar nu erau cozi. Doar pe la pâine ce am mai văzut, sau poate nu mai țin eu minte prea bine și or mai fi fost și la altele, dar niciodată n-am văzut ce văd acum, pe bieții oameni care se îngheșuie ca animalele să mai apuce și ei ceva, indiferent ce, dar să apuce! Că nici măcar nu poți să zici că se-ngheșuie pentru ceva produse de lux, care nu stau la mâna oricui... Numai armata nu stă la coadă...

– Care armată? Asta pe care o vedem noi aci?

De vreo doi ani aduseseră trupe la muncă și în insulă, nu se știa prea bine ce fel de trupe erau acelea, poate de geniu, dar pe soldați îi băgaseră la muncă, la constructor, unde se simțea nevoia de mână de muncă necalificată, la turnat betoane și săpat șanțuri. Cei mai bătrâni se uitau cu milă la acei soldați, îmbrăcați în uniforme vechi și rupte, întrebându-se cu o umbră de teamă ce bază s-ar fi putut pune pe soldații aceia la caz de nevoie. Lumea bănuia că nu erau instruiți, știau poate să folosească o armă și cam atât, dar de muncă erau buni.

– De, mă, Toni, asta este armata adevărată, să știi de la mine. La caz de nevoie, pe copiii ăștia trebuie să ne bazăm noi să ne apere...

Armata, o noțiune pe care oricare societate o considera mai presus de ea, dar, în fapt, un stat în stat, o adunătură de ofițeri, mai mult sau mai puțin pricepuți la ale războiului, mulți rămași în istorie nu pentru ce au făcut bun pentru patrie, ci prin numărul de morți care au rezultat din războaiele și bătăliile lor, era la fel de stimată și în comunism, cu toate că nu se schimbaseră deloc, era același stat în stat, care suga snaga poporului ca să se îmbuibă ei, armata, cu cheltuieli enorme și rezultate minore, căci nimeni nu se băga în bucătăria internă a armatei...

Și toți acei ofițeri care nu aveau nimic comun cu soldații

din subordine, pe care îi desconsiderau complet, erau doar niște țărani care se găseau pentru o perioadă în subordinea lor...

Pe frontul sovietic, nemții au fost uimiți să descopere că în armata română se pregăteau feluri speciale de mâncare, un meniu pentru ofițeri, altul pentru subofițeri și un cu totul altul pentru soldați, în acesta din urmă baza fiind legumele, carnea nu mai ajungea și pentru ei.

Afacerile capilor armatei s-au răsfânt întotdeauna negativ asupra dotării oștirii, la caz de nevoie au ieșit în evidență marile lipsuri în armament, dar banii pentru acel armament se dăduseră și fuseseră păpați de acei "armata", care atunci, în momentele de criză, nu mai erau în față, îi băgau pe alții, să cadă păcatul asupra acelor.

Se auzi deodată o voce de femeie care anunța:

– Atențiune, vine o friptură! Să faceți loc la mese!

Așa hotărâse Dumitru, ca spre ora unu să se aducă o friptură, de porc sau de vită, după cum doreau mesenii, femeile deja se interesaseră care ce ar fi vrut și în funcție de preferințele enunțate cumpăraseră și pregătiseră cele două feluri de fripturi. Carne de porc bună de fripturi aranjase el să găsească, dar cu cea de vițel abia reușise să se descurce, căci tăierea vițelilor era strict interzisă și lumea se ferea să vândă carne, chiar dacă sacrificau câte un juncan mai mare, în general îl împărțeau cu rudele, de care erau siguri că nu vor sufla o vorbă despre vițelul căzut pe altarul gastronomiei. Dumitru aruncase o vorbă într-un cerc de muncitori și cineva îi propusese cu reținere să-i găsească așa ceva. Îi spusese acelui om că nu vrea să știe de unde vine carnea, lui îi era suficient dacă cineva i-o aducea acasă, el dădea banul, nu se tocmea, și uita imediat cine era băgat în combinație. Noroc că lumea îl cunoștea ca un om de cuvânt și avea încredere, altfel probabil ar fi rămas fără carnea de vită.

Acum așteptau liniștiți, în același loc apropiat de perete în care stătuseră mai înainte, ca să nu încurce locul. Femeile se agitau deja pe lângă mese, umblau câte două, cu tot felul de oale aburinde, fiecare cu altceva înăuntru, se opreau în fața fiecărei farfurii și puneau în ele câte o lingură, ba de orez, ba mazăre, ba morcovi, după cum fiecare avea în oala cu care venea acele legume fierte. Dumitru nu apreciasse acea prezentare pe care o pregătiseră femeile, dar cedase insistențelor lor, pentru că-i spusese că așa se mânca la mesele pretențioase. El ar fi pus în farfurie o halcă de carne cu două linguri de grăsime, în care să întindă cu bucata de pâine, așa cum apucase el când era puștan, acasă la părinții lui, unde nu ținea seamă de bunele maniere la masă, lui îi plăcea să mănânce cu metode mai rustice...

Femeile se mișcau repede, ca să nu se răcească nici legumele, la final apărând cele două tăvi în care se prăjiseră hălciile de carne, pe care Doina Ceaușu avusese ambiția să le facă subțiri, să le pună câte cinci, șase bucăți în farfurie, să aibă mesenii impresia că mănâncă din gros. Fripturile odată puse în farfurii, Eugenia Bordică anunță că masa e gata și să treacă toată lumea să mănânce. Alături de fripturi era câte un castron cu varză murată, tăiată fideluță și stropită cu ulei și boia.

Dumitru Pălimariu se aruncă vesel și pofticios asupra fripturii. După două furculițe de legume pe care le mestecă pe îndelete înțelese de ce femeile insistaseră să pregătească garnitura în acel mod, ca la casele boierești.

La un timp îi privi cu coada ochiului pe cei din apropierea lui. Toți mâncau grăbiți, de parcă venea careva să le ia porțiile din față mai înainte ca ei să termine. Oamenii erau toți și se vedea că le plăcea friptura. Aștepta să-l audă pe careva că a lui nu era bine prăjită, dar nu se auzi așa ceva.

Varza acră i se termină înainte de a ajunge la jumătatea

fripturii și privi întrebător spre ușa de la bucătărie, poate vede vreo femeie să-i mai ceară niște varză. Parcă auzind cererea, Mița ieși din bucătărie cu un oloi mare, din care începu să pună în farfuriile celor care mai doreau varză acră.

Când era pe la finalul fripturii, Dumitru se auzi strigat de Dan Teodosie, care dorea neapărat să-i spună ce mult îi plăcuse varza. Îi făcu semn cu palma deschisă să stea liniștit, că a înțeles și a apreciat și el varza aceea minunată. O luase de la un țăran din Burila, ăla avea o grădină mare pe care cultiva numai varză în anul acela și o udase bine și ea se făcuse mare și frumoasă și la sfârșitul lui august pusese deja la murat o putinică de vreo patruzeci de vedre, în fiecare an avea mușterii care veneau să cumpere de la el varză gata murată. I se dusesse vestea în zonă și cine avea nevoie de așa ceva trecea pe la el cu vase potrivite și lua cât dorea.

11.

Trecuse friptura, lumea își cam făcuse plinul, unii mai plecaseră pe-acasă, poate să se întindă o jumătate de oră pe patul lor, colonia nu era atât de mare încât să le fie greu să ajungă acasă în cel mult cinci minute.

Ca un bun amfitrion, Dumitru Pălimariu nu avea voie să părăsească sala, cu toate că el tare mult ar fi dorit-o, iar, pe de altă parte, nici nu credea că cineva i-ar fi simțit lipsa. Dacă se uita cu atenție, putea să-i numere pe degetele de la o mână pe cei care nu se îmbătaseră suficient ca să nici nu-l mai bage în seamă.

Se ridică totuși de la masă, își căută pachetul de țigări, scoase una, i-o arătă Elvirei, după care porni spre ușa de la ieșire, ca să meargă afară să fumeze.

Afară era frig și zloată, era normal, pe toamnă acolo

ploua bine, așa cum trebuia pentru grânele semănate cu vreo două săptămâni înainte. Rămase în pragul ușii de la intrarea în baracă și își aprinse țigara.

Gândurile îl purtară la Irina, numai la ea se gândea de multă vreme, mai ales din ziua aceea de pe la sfârșitul lui martie, când venise să-i vadă ultima oară și, profitând de faptul că vremea era frumoasă, îl întrebase dacă nu e amator de o plimbare prin pădure. Dumitru se cam mirase, de obicei Irina stătea cu ei acasă, ca să profite de tot timpul pe care-l avea ea la dispoziție pentru a fi împreună. Atunci, însă, ceva o făcuse să-l îmbie la o plimbare prin pădure.

– Ar fi păcat de soarele ăsta frumos ca noi să stăm în casă în loc să mergem în natură, zisese ea, cam într-o dungă.

Dumitru acceptase. Se îmbrăcaseră adecvat și mai ales se încălțaseră cu grijă, căci cu câteva zile mai înainte plouase intens și se așteptau ca solul prin pădure să fie cam noroios, pe unde nu era iarbă.

Ieșiseră spre ecluză, trecuseră podul și coborâseră imediat în pădure, pe o potecă pe care Dumitru avusese o mică aventură, în vara trecută, când se trezise cu un pui de căprioară în fața lui pe potecă, el mergea într-un sens, puiul venea în sensul opus, după un cot al potecii se treziseră blocați unul de altul, se speriaseră amândoi, dar nici unul nu reacționase normal, Dumitru făcuse doi pași în stânga, dincolo de potecă, căprioara mirosise de câteva ori aerul, apoi trecuse pe lângă el, pe poteca liberă, fără teamă și fără grabă.

– Tată, peste tot în lumea asta e frumos, zisese la un moment dat Irina, dar ca aici, la noi, parcă nu e nicăieri. Aici până și mirosul parcă e altul. Simți cum miros frunzele putrezite?

– Da. În fiecare primăvară mă plimb pe-aici, chiar și când plouă, și întotdeauna simt mirosurile specifice zonei și

anotimpului.

Ieșiseră curând la cotul șoselei, unde deodată pădurea se retrăgea de la malul Dunării și făcea locul unui tăpșan pe care se putea merge până în sat, vreo zece kilometri, având doar pe alocuri câte un arbust sau tufe de măceș. Era liniște, numai păsărelele se auzeau dându-și semnale, pe diverse limbi. Dumitru descoperise în timp locul în care se aflau cuiburi, unele chiar la nivelul ochiului, niciodată nu le deranjase, dar le studiase de aproape, dacă putea, când erau și puii în ele. Altele, prea sus pentru a fi studiate ușor, le privea de la depărtare, așteptând câteva minute ca să vadă cum păsările părinți aduceau mâncare puilor din interior.

– Tată, vreau să-ți spun ceva...

Irina se întrerupsese brusc, privind pierdută undeva înainte.

– Da, fata mea. Ce e?

– Tată, o să-ți spun ceva ce trebuie să rămână între noi doi, nimeni nu mai trebuie să afle despre asta.

– Bine. Știi bine că poți să-mi spui orice.

Glasul nu-i tremurase, dar bănuise imediat ceva rău și sufletul i se înnegurase.

– Tată, de mult timp particip la ceva care s-ar putea asemui cu scrierea istoriei...

– Dar toți scriem istoria, ce poate fi așa deosebit?

– Nu, tată, nu e așa simplu cum crezi dumneata. Când spun că eu scriu istoria, chiar o scriu.

– Poți să fii un pic mai clară?

– Desigur. Dar nu știu nici cum să încep, nici ce cuvinte să folosesc. Nu m-am pregătit deloc pentru discuția asta. Ar fi trebuit s-o fac, pentru că dacă vreau să-ți vorbesc despre ceea ce doresc, trebuie să mă feresc să-ți destăinui anumite lucruri. Nici nu le-ai înțelege, nici nu le-ai crede, poate. O să încep cu un început și sper că mai departe cuvintele vor veni de la sine... Tată, joc un rol cu miză mare, într-o piesă

regizată de oameni puternici, mai puternici decât ți-ai închipui dumneata, un rol care are ca finalitate dispariția unora și aducerea în prim plan a altora.

– Nu înțeleg mai nimic, fata mea. Despre cine vorbești tu aci? Și cine sunt oamenii ăia?

– Tată, am jucat un rol în care trebuia ca acțiunile mele să rămână neștiute. Ca să te lămuresc un pic, află să multe din scrisorile pe care vi le trimiteam de prin Orient nici măcar nu erau scrise de mine. Oameni pricepuți le scriau și le expediau prin poștă, urmărind ca acestea să ajungă neapărat la voi, la mama și la dumneata. Cine m-ar fi urmărit prin alte mijloace decât cele fizice, din apropiere, ar fi fost convins că eu pe-acolo mă aflam, de pe unde vă trimiteam scrisorile și vederile. În timpul acela, eu poate mă aflam la mii de kilometri de locurile acelea. Căci trebuie să-ți spun că am mers și în locuri despre care nu am amintit niciodată nimic, pentru că nu era voie, totul este foarte secret.

– Irina, încep să bănuiesc ceva, vag, dar m-ai luat pe nepregătite și nu reușesc să-mi pun ordine în gânduri. Tu lucrezi cumva cu serviciile speciale?

Irina se întorsese cu fața spre el, înveselindu-se că el înțelesese ceva din ceea ce ea-i spusese atât de alambicat.

– Tată, te-ai apropiat, dar nu e vorba de serviciile astea pe care le cunoașteți cu toții... E ceva mult deasupra lor, despre care foarte puțini oameni știu că există. Și este vorba despre oameni, cum ți-am spus, mult mai puternici decât oricare pe care-l cunoaștem noi.

– Adică?! Șefi de state?

Irina pufnise, parcă disprețuitor.

– Tată, șefii ăștia de state sunt rezultatul acțiunilor unor anumite păături sociale. Pot ajunge în fruntea statelor numai cu voința acelor persoane foarte puternice de care-ți vorbesc, sau printr-o întâmplare, un calcul greșit al acestor

oameni, dar aceștia n-au fost nici mulți și nici n-au stat în funcții mai mult decât a fost necesar să se ia măsuri. Numai Stalin a ieșit din calcule, pentru că în Rusia Sovietică a fost greu de stăpânit situația și el a profitat din plin.

– Trebuie să înțeleg că oamenii aceștia sunt mai sus?

– Da. Ei sunt deasupra tuturor. Sunt numeroși, ascunși, puternici, țin în mâini soarta popoarelor și acționează în cele mai ciudate moduri pentru a obține rezultatele dorite, stabilite în linii generale de ei.

– Și de ce-mi spui tu toate astea acum? Vrei să mă pregătești cumva pentru ceva?

– Da. Voi pleca în curând undeva, să îndeplinesc o sarcină. E foarte periculos ceea ce voi face și mi-e teamă să nu se întâmple ceva rău.

– Dar nu poți să refuzi?

– Nu. Am intrat de bună voie în jocul acesta și înțeleg să merg înainte. Sunt convinsă că ceea ce fac este de folos. Nu sunt cuvinte mari, pentru mine totul e simplu, am acceptat regulile jocului, voi suporta eventualele consecințe.

– Dar cum de ai intrat tu în chestiile astea?

– Tată, e complicat să-ți explic. Oricum, eu singură am ales să mă bag în cercetările astea. Nu regret, căci am descoperit o nouă lume, numai că sunt doar un biet pion pe eșichierul lumii... Se fac niște cercetări în domenii de care multă lume n-a auzit. Nici nu bănuiești ce anume se studiază. Ai auzit de arma cu infrasonete? Ai auzit de războiul climatologic? Crezi că se pot produce cutremure la comandă? Nu sunt povești din romanele lui Jules Verne, ci chestii la care se lucrează, la unele de ani buni, altele sunt la început de drum. Și nu toate chestiile astea se află în mâna unui stat sau a unui șef de stat. Ăștia au rămas la nivelul rachetelor lor, pe care le tot agită când se mai supără și ei, dar doar așa, de fațadă, căci nici unul n-ar îndrăzni să le folosească.

– Și tu, în care problemă faci cercetări? Întrebase Dumitru, sperând să primească un răspuns mai nevinovat, dar Irina nu-l mulțumise.

– Eu nu prea mai fac cercetări... Eu pun în practică un anumit domeniu, în care am avut și voi mai avea rezultate.

– Adică?

– Tată, am descoperit, cu ajutorul unor oameni pricepuți, că pot face ceva cu creierul meu, probabil natura a pus ceva în plus la mine în cap, sau mi-a plasat niște legături în plus față de cele pe care le avem îndeobște cu toții. Pot să fac ceva cu creierul meu, să interacționez cu oameni și obiecte care se află la mii de kilometri de mine. Nu pot să-ți spun cum se face, dar că așa ceva se face pot să-ți spun. Am citit, de exemplu, dosare întregi dintr-o anumită arhivă, fără să mă deplasez acolo, unde era imposibil de intrat și, mai ales, de ieșit.

Un timp merseseră tăcuți. Dumitru rumega noutățile. Ar fi vrut să pună o mulțime de întrebări, dar își dădea seama că n-ar fi primit răspunsurile așteptate.

– Și de ce n-ai vrut să ne spui toate astea acasă, să audă și mama ce faci tu? o întrebase apoi.

– Tată, nu pot să-i spun ei lucrurile astea. Mama ar fi înțeles mai multe decât pot eu să spun și gândurile ar fi purtat-o imediat către ce e mai rău. Mamele simt altfel problemele copiilor lor.

– Tu de unde știi?

– De la colegele mele care au copii.

După un timp, Irina reluase:

– Tată, că trebuie să-ți vorbesc despre lucrurile astea, nu e mare brânză, dar trebuie să-ți spun și lucruri care-ți vor face rău. Știi, istoria asta se scrie după anumite reguli, care sunt concepute pentru a avea ca rezultat final binele oamenilor. Numai că, uneori, regulile sunt încălcate sau cineva nu se gândește la toate urmările posibile și astfel

apar situații care scapă de sub control. Primul pe care l-au scăpat din mână a fost Lenin. L-au trimis în Rusia pentru a distruge imperiul țarist, care era cea mai mare frână în dezvoltarea Europei, el și-a îndeplinit misiunea, dar a luat frâiele puterii în Rusia și nimeni n-a mai putut intra acolo, ca să se apropie de el. Noroc cu anarhista aceea care l-a împușcat și astfel l-a scos din cartea de istorie. Dar răul fusese făcut și la Stalin n-au mai putut ajunge, pentru că acesta se înconjurase de bravul lui serviciu de securitate, care devenise un fel de stat în stat... L-au manipulat pe Hitler, și-asta un mic rebel împins în față de aceleași forțe care urmăreau ridicarea Europei, l-au asmuțit împotriva bolșevicilor, dar rezultatul a fost cu totul altul decât cel sperat. Și totuși, în anii războiului au fost plantate semințele viitorului. Stalin n-a dispărut și nici n-a putut fi eliminat, pentru că aceleași cercetări în domeniul parapsihologiei se făceau și în Occident, și de către ruși, ajungând cam în același timp la același nivel, astfel încât când s-a încercat un atac la Stalin, el era deja apărut de același sistem, la același nivel. Se pare totuși că apărarea lui nu a fost foarte eficientă, întotdeauna, și atunci i-a venit sorocul, poate mai devreme decât se aștepta multă lume.... Cred că s-au folosit și de resursele evreilor, chiar dacă ăștia nu sunt prea iubiți, căci Stalin tocmai se pregătea să dea de pământ cu evreii din Uniunea Sovietică...

– Cum, tată, să lovească în evrei? se mirase Dumitru. Păi nu ei făcuseră comunismul? Că doar era înconjurat numai de evrei. Și la noi era la fel. Cum vine asta?

– Tată, nu sunt prea sigură, căci Stalin s-a dus mai înainte de a-și duce la bun sfârșit planurile, dar cred că dacă ar mai fi trăit câțiva ani, ar fi rămas în istorie ca cel mai mare ucigaș de evrei, mai mare decât Hitler chiar. Ideea lui Stalin era să arate că numai el făcuse și conducea comunismul, nu mai putea fi alt neam egal cu el. Căci evreii se

împărțiseră în două: unii, care porniseră pe calea comunismului, așa cum îl înțelegeau ei și cum le cădea lor mai bine, iar alții, care îmbrățișaseră sionismul. Ori lui Stalin nu-i plăcea deloc ideea de sionism, se speriasse de câți evrei din Uniunea Sovietică își exprimaseră sprijinul pentru noul stat înființat, Israel, dându-și seama poate că aceia ar fi reprezentat un pericol potențial pentru el și pentru situația lui.

– Acum, când îmi povestești tu, parcă mi se luminează mintea, zisese Dumitru, încântat pentru o clipă de recursul istoric și uitând de tonul și traseul general al discuției lor. Mi-ai deschis ochii, sunt lucruri pe care le știam și gândeam și eu, dar nu mi le pusesem în ordine.

– Și după ce Hrușciov l-a dat jos pe Beria, criminalul ăla mai criminal decât Stalin, lucrurile au început s-o ia pe un făgaș mai normal. Chiar dacă era necioplit, Hrușciov a eliberat o mulțime dintre cei închiși în gulagul siberian, apoi a schimbat puțin cursul istoriei, asigurând un alt nivel de trai rușilor. În timpul lui s-a cristalizat acel complex militar industrial care a preluat conducerea în economie, cu care oamenii aceia care scriu istoria s-au înțeles asupra liniilor generale de dezvoltare. Atunci au apărut și primele semne de schimbare a mentalităților sociale, noii comuniști nu mai au nevoie să-i omoare pe toți foștii dușmani de clasă sau să dinamiteze toate bisericile, alcătuiesc o clasă care se instalează în confortul situației de nomenclaturist, încercând să încremenească astfel regimul, cea ai cărei copii și succesori, sătui de lozinci vane și de controale paranoice, se vor întoarce cu poftă la forme de capitalism și de naționalism puțin interesate de bunăstarea și de drepturile popoarelor. Dar Hrușciov era greu de stăpânit, căci un om fără cultură este ca un animal sălbatic, imprevizibil, acum te joci cu el și dintr-odată sare pe tine și te mușcă. Așa că a fost nevoie să-l dea jos. Și i-au făcut-o

urât de tot. El se afla la odihnă pe undeva în Crimeea, iar conducerea partidului s-a strâns la un congres, unde au stabilit troika ce urma să conducă destinele Uniunii Sovietice, lui trimițându-i prin curier demisia proprie...

– Dar serviciile lui? Nu i-au luat apărarea?

– Serviciile lui erau împănate de oamenii interesați de noul mers al istoriei. Este suficient să ai doi-trei oameni plasați în posturile cheie, pentru ca ordinele să nu poată fi transmise la timp, sau să fie transmise eronat, pricepi? Când trebuie să fii scos de pe scenă, vei fi scos, poate chiar de oamenii care ar fi trebuit să împiedice acest lucru. Și a venit la putere Brejnev, ursul de la Moscova, care a putut fi manipulat mai ușor decât cei dinaintea lui. După ce se părea că ar continua politica de liberalizare a înaintașului său, deodată a blocat economia într-o nouă fază de stalinism decrepit. Puterea militară și economia s-au degradat, pe de altă parte tehnologia se învechea, nu mai putea ține pasul cu economiile occidentale. Andropov, prin anii '70, a cerut un raport secret asupra situației de fapt a economiei, după criteriile occidentale, constatând că la ei nimic nu mai mergea bine, că Japonia și Germania de Vest aveau indicatori mult mai buni decât Uniunea Sovietică, ca să nu mai vorbesc de Statele Unite, care erau mult în față. Andropov s-a speriat și a luat legătura cu cine trebuia, cu generalii aceia îmbuibăți, pe care imperiul lor nu-i mai încăpea, dar printre care erau câțiva care lucrau în sensul necesar. Falsificarea sistematică a statisticilor nu făcea decât să ascundă costul din ce în ce mai ridicat al menținerii la nivel ridicat.

– Măcar la ei nu era ca la noi, nu se putuse abține Dumitru să comenteze. Rușii falsificau statisticile, dar aveau unt la fiecare mic dejun, pe când la noi aceeași falsificare nu pune nimic în plus pe masa omului de rând.

– Așa e, tată. Ei mai aveau rezerve să mai cheltuiască,

iar când n-au mai avut, au făcut ce era necesar pentru a face rost de bani, o să-ți povestesc și despre asta. Cei mai mulți bani se fac din droguri. Ori, unde se produceau cele mai multe droguri? În Afganistan. Căci să nu crezi că numai grija comunistilor de la Kabul o ducea Brejnev când a intrat în Afganistan. Sau poate el așa o fi crezut, așa l-or fi convins lacheii lui. Adevărul este că numai pentru droguri și-a trimis armata acolo. Și la început au avut numai beneficii, până când popoarele islamice s-au simțit jignite de creștinii ăia care îi băteau și le luau drogurile, și atunci musulmanii s-au apropiat de Statele Unite, care au finanțat și antrenat luptători împotriva invaziei sovietice. Politica asta a lui Brejnev este parțial la originea radicalizării unei părți crescânde dintre musulmani. De aici încolo, războiul din Afganistan n-a mai adus beneficii, ci doar moarte, distrugeri și cheltuieli importante și inutile.

– Păi, dacă era așa, de ce nu s-a retras?!

– Nu putea. Ar fi însemnat să-și recunoască înfrângerea, ori așa ceva era imposibil. A continuat să pompeze bani în războiul acela, unde majoritatea trupelor erau din republicile periferice, foarte mulți români din Basarabia, căci avea el grijă să nu facă să curgă prea mult sânge rusesec. Apoi s-a orientat un pic spre destindere, s-a întâlnit cu trei președinți americani, iar rezultatul a fost că Occidentul n-a mai fost interesat de comunizarea totală a Vietnamului și nici de apariția noilor colonii sovietice din Africa, Mozambicul și Angola. Dar se pare că nu se mai putea permite continuarea aventurii acesteia, căci Brejnev avusese nesimțirea de a-l reabilita pe Stalin, cel mai mare călău al popoarelor sovietice, ori asta nu i se putea ierta. Și atunci s-a hotărât schimbarea lui. În câteva săptămâni l-au îmbolnăvit și l-au scos de pe harta istoriei, cu toate că a avut un dispozitiv de apărare extraordinar de puternic și bine pus la punct.

– Cum adică "l-au îmbolnăvit"?!

– Tată, ți-am spus că există niște posibilități de atac psihologic, așa l-au atacat. Stă cineva, undeva, într-un anume loc, ales cu grijă, după niște reguli bine precizate, și de acolo atacă ținta, adică face ce dorește el cu ținta aceea, fie ea ființă sau obiect. Și există oameni care pot induce o boală în om, sau să ajute o boală pe care omul acela o are deja să se accentueze și accelereze, ca să aibă o evoluție mai rapidă.

Dumitru ar fi vrut s-o întrebe dacă și ea participase la asemenea experiențe, el nu înțelesese prea bine că acele lucruri nu mai erau la nivelul experiențelor, ci erau puneri în practică. Dar nu întrebese. Dacă Irina i-ar fi răspuns afirmativ, ce-ar fi făcut el? Sau dacă Irina nu i-ar fi răspuns de nici un fel, ce concluzie ar fi tras el?

– După moartea lui Brejnev, în plan era să-i succedă Cernenko, dar în zilele acelea era bolnav și internat în spital, iar Andropov, marele șef de la KGB, i-a suflat locul, împreună cu toată trupa lui de inovatori, pe care i-a plasat rapid în posturi importante, punând bazele unor schimbări care se voiau istorice. Din păcate, cred că a suflat în vreo lumânare defectă și s-a ars. Acum e Cernenko, dar ăsta stă numai în spital, cred că l-au pus numai ca să rămână și el în istorie, cine știe ce înțelegeri or fi fost. Nu mai durează mult și se va duce și el, și-atunci o să vină cine trebuie, ca să schimbe, în sfârșit, istoria.

– Ce istorie, mă, tată? Tu tot vorbești de o conspirație, așa înțeleg eu, dar dacă nu e nimic adevărat?

– Tată, dumneata nu știi ce știu eu. Iar eu știu foarte puțin față de alții, care știu mai multe. Pentru că eu particip la acele cercetări despre care ți-am povestit câte ceva, trebuie să mi se spună și mie mai multe, pentru că este nevoie de cunoștințe multe despre țintă pentru a acționa eficient asupra ei.

– Dar cum participi tu la acele cercetări? Noi credeam că te ocupi de plantele acelea și chiar ne miram ce naiba de secret trebuie să fie și în acele ierburi de nu poți tu să ne spui ce și cum. Că mereu ne făceam gânduri negre despre tine și activitatea ta.

– Păi, în loc să mă ocup de plante, mă ocup de fizica creierului. E simplu!

– La facultate tot asta ai studiat?

Irina avusese un moment de ezitare.

– Tată, facultatea am făcut-o în cadrul acelui institut unde sunt angajată. Diploma mea este adevărată, dar nu am urmat toate cursurile care sunt scrise în foaia matricolă.

– Păi și bursa republicană?

– Toate chestiile acelea sunt adevărate, am avut și bursă republicană, dar totul era făcut ca să pară normal și adevărat pentru cei care ar fi fost curioși să afle ceva despre mine. Tată, secretul în jurul meu și al activității mele este atât de mare încât când l-ai rugat pe maiorul de aici să se intereseze despre mine, era să-l zboare, dar am pus o vorbă bună, că el n-avea nici o vină, dumneata fusesei cel care îl rugase să mă investigheze, lumea a înțeles, greu, dar a înțeles.

– Irina, dar tu trăiești într-o lume complet falsă? Nu-mi vine să cred ce aud...

– Nu e falsă, tată, este aranjată doar.

– Măcar Eduard acela al tău există?

– Da, există și este exact cel pe care vi l-am prezentat eu, pe el nu l-am falsificat.

– Dar călătoriile?

– Majoritatea sunt reale, doar că în perioade diferite de cele știute.

– Ai fost și în Papua? Măcar asta n-a fost o glumă?

– Am fost, tată, chiar atunci când v-am trimis vederile de acolo... M-am dus ca să caut un... un vrăjitor ailuku, așa se

numește tribul la care aveam treabă.

– Cum adică, vrăjitor?! Păi ce treabă aveai tu cu el?

– Eram informați despre niște metode de vindecare la distanță pe care le folosea el. Ar fi fost interesant să aflăm dacă opusul lor, al metodelor de vindecare, se puteau folosi după sistemul lui. Din păcate, nu ne-am înțeles prea bine cu el, translatorii noștri erau dintr-un sat vecin, de dincolo de un munte și nu înțelegeau prea bine ceea ce spunea el. Acolo e o altă lume, oamenii ăia sunt încă în epoca de piatră, i-am văzut cu ochii mei, dacă-mi spunea altcineva, poate nu l-aș fi crezut. Ca să ajungem în văile alea, între niște munți foarte abrupti, care se zice că sunt plini de minereuri de toate tipurile, dat fiind că sunt rezultatul unor frământări teribile ale scoarței terestre, am avut nevoie de două săptămâni, timp în care am străbătut o junglă imposibilă, ne-a plouat mai tot timpul, ne-au mâncat de vii niște insecte imposibile, ne-au supt milioane de lipitori, ne-am îmbolnăvit de toate bolile imaginabile și nici nu ne-am rezolvat problema. Dar măcar a fost foarte instructiv și am avut ce vedea.

– Și Eduard a fost cu tine?

– Fără el nu plec nicăieri. El mă sprijină întotdeauna și se ocupă de treburile administrative. Ai idee câte limbi vorbește? Nouă! Are un dar pentru limbile străine. Și asta l-a ajutat foarte mult, în unele situații chiar să asculte ce vorbeau alții, care nu știau că el le cunoștea limba.

– Dar bani cine vă dă?

– Habar n-am și nici nu vreau să știu. Nu mă interesează să știu. Atâta timp cât ni se dau bani, totul e în regulă.

– Dar ce-ai vrut tu să spui că atunci, pe Brejnev l-au îmbolnăvit?

– Exact ce înseamnă cuvintele, tată. Dacă el nu înțelegea că ar fi bine să se retragă, s-a decis înlăturarea lui prin alte metode. Oricum, era bătrân și deja bolnav, noi doar i-am

indus o agravare a bolii. S-ar mai fi putut folosi și alte metode, economice, dar ar fi durat prea mult și timp nu mai avem prea mult.

– Ce fel de metode?

Irina rămăsese un timp pe gânduri, apoi reluse:

– Tată, gândește-te la termocentrala de la Anina, de la noi. Ai fost și dumneata acolo, ai văzut ce lucrare importantă este aceea. Ei bine, nu va funcționa niciodată, a fost construită numai ca să înghită fonduri importante. Geologul care a făcut studiile în munții aceia, în urmă cu douăzeci de ani, a adus rezultate mai mult decât mulțumitoare de pe teren, cum că toți munții aceia ar fi plini de șisturi bituminoase. În teorie, cu acele șisturi ar putea funcționa o termocentrală, mai cu ajutorul păcurii, mai cu ceva cărbune de calitate, pentru amorsă. Dar toate rezultatele geologice au fost doar niște falsuri, pe care ai noștri le-au înghițit pe nemestecate și s-au apucat să ridice construcțiile. Acum, când mai sunt vreo doi ani până la punerea în funcțiune, s-au apucat minerii să sape galeriile în munți, pentru a pregăti combustibilul, dar șisturi nu prea sunt, straturile sunt prea subțiri, cantitatea de steril este prea mare. Nu s-a văzut până acum să arzi pământ și să ai energie! Am cheltuit deja peste trei miliarde de dolari, mai este de cheltuit unu și ceva și ne-am trezit că n-avem cu ce să alimentăm centrala. L-au căutat imediat pe geologul care a supervizat studiile de-acum două decenii, să-l ia la întrebări, dar nu l-au mai găsit, omul a emigrat în Israel și acolo brațul lung al Securității noastre nu-l poate ajunge.

– Și atunci de ce nu opresc lucrările?

– Cine? Știi prea bine ce lingăi și fricoși sunt în conducere, nimeni n-ar îndrăzni să propună sistarea lucrărilor, căci sigur ar cădea ceva capete, căci ăia care erau atunci, când se făceau studiile, tot ei sunt și acum și ar trebui să dea seamă...

Era greu să oprească lucrările, Dumitru era de acord. Se gândea că totuși poate Irina greșea pe undeva, prea i se păreau ciudate vorbele și insinuările ei.

– Irina, dar dacă zici că metodele astea economice sunt folosite tot pentru a impune căderea regimurilor astea, nu ți se pare anormal că, de fapt, toate măsurile acestea se sparg în capul bieților oameni, care n-au nici o altă vină decât aceea că istoria i-a prins aci și acum. Atunci cum se împacă toate astea cu dorința de a ajuta oamenii să trăiască mai bine? Asta chiar că nu înțeleg.

– Tată, nici eu nu înțeleg totul, dar se pare că planurile astea dau rezultatele scontate. Va veni și rândul oamenilor să trăiască mai bine, dar poate planurile acestea sunt de întindere mai mare în timp. Nu sunt eu cea care trebuie să facă propagandă, eu sunt doar un executant insignifiant.

– Si tu îmi povestești acum numai cum i-au atacat pe ruși, pe comuniști. De ce numai pe ei?

– În partea asta a lumii rezultatele sunt mai vizibile, dar și eforturile sunt mai importante. Să nu crezi că numai cu rușii se luptă. Peste tot sunt, dar numai unde rasa albă este majoritară. De ce au ales rasa asta, nu știu. S-ar putea ca celelalte rase să nu poată fi controlate, nu știu. Ce știu bine însă, este că în curând comunismul va fi desființat.

Dumitru se oprise în loc și o oprise și pe fată.

– Irina, ce vorbești tu aci?

– Tată, încerc să te pregătesc pentru ceea ce va fi o surpriză de proporții pentru multă lume. Comunismul a fost un accident nefericit, tragic și inuman în istoria omenirii. Dacă te gândești puțin, trebuie să-mi dai dreptate. În primul rând, a impus dictaturi oriunde a izbândit. Apoi, s-a construit numai pe nefericirea unora, mulți și neajutorați. Și nu numai atât, după ce s-a instaurat în țările în care a făcut-o, a continuat să producă tragedii, colective sau individuale. Dacă asta este societatea către care noi toți ar trebui să ne

îndreptăm cu bucurie și speranță, atunci e ceva greșit aici. Nu vezi că în toate țările comuniste economia a ajuns în colaps, nu putem ține pasul cu celelalte țări? De ce oare ăia, capitaliștii, pot trăi bine și au de toate, iar noi, care ar trebui să fim fericiți că trăim în cea mai bună dintre societăți, nu mai avem de nici unele? Unde oare este fericirea pe care ne-au promis-o toți? Că sunt oameni fericiți și la comuniști, asta nu-i meritul lor, s-au orientat deja către societatea capitalistă. Uită-te numai la nomenclaturiiștii noștri. I-ai văzut vreodată să stea la coadă la carne sau la pâine? Nu i-ai văzut, și nici n-o să-i vezi. Ei deja sunt capitaliști, noua burghezie comunistă. Avem deja o generație de noi capitaliști, nu le va fi greu să treacă la economia liberă, de piață. Ei au pârghiile, au cunoștințele necesare...

– Fata mea, ai tu oarecare dreptate, dar cum să dispară comunismul, când pare mai puternic decât oricând?

– Pare, tată, doar pare! Să-ți mai dau un exemplu de ceea ce înseamnă comunismul actual... Am fost în Angola, acum patru ani, nu am avut voie să-ți spun. O țară africană, cu oameni ciudați, destul de înapoiați pe scara dezvoltării societății umane, dar care au schimbat statutul de colonie portugheză cu cel de colonie sovietică, din dorința unora din conducerea lor.

– Dar acolo ce ai căutat? o întrerupsese Dumitru, mai mult ca să-și rumege din nou noutatea cu care-l lovise fata. Tot după vreun vrăjitor? o întrebase malițios, dar Irina îi răspunsese afirmativ, prefăcându-se că nu înțelege aluzia răutăcioasă:

– Tot după un vrăjitor, da. Cu ăla ne-am înțeles, că mai avusese contacte cu europeni și tribul lui era suficient de mare ca să găsim un om care să-i cunoască limba bine și cu care să putem și noi să ne înțelegem. Din păcate, n-am prea avut ce să învățăm de la el, căci nu era ceea ce am fi dorit noi, dar am avut parte de o experiență teribilă și interesantă.

Acolo sunt două tabere, care se bat între ele pentru putere. Cei din sud sunt stăpâni pe diamante, Angola are zăcămintele de diamante bogate. Din păcate nu le comercializează legal, totul se desfășoară pe un sistem mafiot, împreună cu albi din Africa de Sud. Sunt destul de puternici, dar parcă mai puternici sunt cei din nord, care s-au bazat pe petrol. De ani de zile acolo acționează americanii, Exxon, care au avut cedate drepturile pentru foarte mulți ani. S-au trezit deodată în mijlocul unui război care nu era al lor, dar foarte periculos, pentru că luptele se dădeau în apropierea sondelor și instalațiilor lor și mereu aveau stricăciuni de suferit. Până când i-a venit unuia ideea de a aranja cu trupele cubaneze să le asigure protecție...

– Care trupe cubaneze?! se mirase Dumitru. Păi cum, în Angola...

– Dar, tată, dumneata nu știi că acolo sunt cubanezi?

– Nu. De unde să știu eu?

– Credeam că mai transpiră câte ceva și aici. Da, acolo sunt cubanezi, și sunt mulți, vreo șaptezeci de mii. Au un general, Arnaldo Ochoa, băiat deștept, un militar ca la carte, care a știut să aranjeze toate problemele. Primește bani de la Exxon, îi bate pe cei din sud, pe care-i sprijină capitaliștii, umblă vorba că se ocupă și de droguri, pe care le trimite în Statele Unite, dar banii se duc în Cuba, o grămadă de bani, așa cum se fac din droguri peste tot. Pe nemți nu-i lasă în afacerea cu droguri, le dă ceva doar din taxele de la Exxon, din care dă o mare parte și la ruși.

– Irina, dar ce tot spui tu acolo? Fii mai clară. Care nemți?

– Tată, acolo nu sunt numai cubanezi. Mai sunt nemți din Germania de Est și cehi. Cehii sunt niște luptători buni. Au băgat spaima în africani. Dar dacă i-ai vedea pe nemți, chiar dacă vin din Est, tot nemți rămân, seamănă perfect cu naziștii pe care îi vedem prin filme, până și uniforme sunt

asemănătoare cu cele din război.

– Păi ce naiba caută toate trupele alea acolo? se mirase din nou Dumitru.

– Bani caută. Petrolul înseamnă bani, diamantele înseamnă bani. Și ai noștri au avut interese acolo, au sprijinit o grupare de prin Congo, dar ăia erau slabi și au cam luat-o pe cocoasă. Acum le dăm numai arme, primind în schimb diamante, chiar dacă au venit cehii din Angola peste ei și le-au inundat o mulțime de exploatări miniere.

– Fata mea, n-am știut mai nimic din ce-mi spui tu acum. Probabil toate astea sunt prea secrete ca să mai scape câte ceva și în presa noastră, sau poate sunt prea departe de noi. Noi avem nevoie "să facem totul" pentru ridicarea pe noi culmi, care culmi or fi alea, probabil culmile sărăciei...

– Așa e, tată, suntem prea departe. Pe de altă parte e bine să mai știm și noi cum se scrie istoria în realitate. Căci cum crezi că rezistă Castro acolo, în coasta Americii, dacă el este unul dintre cei mai mari dușmani ai Statelor Unite, ba chiar își permite să trimită trupe în străinătate, să lupte împotriva celor americane? Dacă pentru cubanezi sunt interzise foarte multe lucruri care în genere fac parte din oricare societate de astăzi, ei bine, în Cuba nu au fost interzise organizațiile masonilor. Nu știu de ce, bănuiesc că mulți cubanezi din conducerea statului sunt masoni. Totul e atât de încurcat... Încerci să faci o alianță, de exemplu, cu cubanezii, pe care îi crezi mai comuniști decât bolșevicii, și când colo te trezești că vorbești cu masoni sau cu vreun ordin catolic despre care nu s-a mai auzit de prin evul mediu.

– Păi dacă ei luptă pentru instaurarea comunismului pe acolo, prin Angola, cum spui tu că în curând o să dispară comunismul?

– Tată, ți-o spun cu durere în suflet, nu pentru că mie mi-ar părea rău, comunismul nu mai are decât câțiva ani

până va intra definitiv în istorie. Mie, repet, nu-mi pare rău, căci am văzut destul ce înseamnă comunismul, dar mă gândesc de exemplu la dumneata, sau la câți or mai fi ca dumneata, care ați luptat ca să instaurați comunismul pe o bucată de pământ, convinși că acesta este cel mai bun mod de viață. Și ați suferit atâta tot din cauza lui, că acum vă puteți pune întrebarea: ce rost a mai avut să suferiți ca să instaurați ceva ce va dispărea în curând? Nu se mai poate, tată, dacă peste tot rezultatele comunismului sunt mizeria, sărăcia, dictatura, represiunea, înseamnă că ceva e în neregulă cu sistemul ăsta.

– Dar poate totuși oamenii sunt de vină, că nu au aplicat legile așa cum trebuia...

– Slabă încercare, tată. Cine a făcut legile acelea? Sunt ele izvorâte dintr-o experiență precedentă? Nu. Le-a făcut un grup de oameni, care erau complet rupți de adevăratele interese ale oamenilor pe care doreau să-i conducă. Te-ai întrebat vreodată din ce trăia Lenin? Căci nicăieri nu se spune că ar fi muncit ceva, că ar fi avut și el o slujbă din care să fi primit un salariu. Ei bine, Lenin a trăit fără griji materiale, atât acasă, în Rusia, cât și în exil, refuzând întotdeauna să dea răspuns la această întrebare, pe care i-o puseseră alți oameni de stânga, și chiar se spune că ar fi trăit pe picior mare. Ori cum poți să-ți închipui că un om care ascunde un singur lucru, sursa veniturilor sale, poate să stabilească legi universal valabile, în care toți ceilalți își găsesc locurile în primele rânduri ale celor cu datorii, numai datorii, față de revoluție, în timp ce lui își rezervă un rol undeva deasupra tuturor acestor "mărunțișuri" ale vieții. Cum poate să-și impună legile un om care din start pornește cu o mare minciună? Ca să nu mai vorbim de următoarele minciuni. A preluat din Biblie un dicton și l-a folosit cu îndârjire și determinare: "cine nu e cu noi, e împotriva noastră", omițând că în societate pot exista – și e chiar bine

să existe – mai multe curente, care nu neapărat sunt opuse unul altuia.

– Ce să vorbim despre Lenin? Aparține trecutului.

– Așa e, dar de la el și de la tovarășii lui se trag toate relele comunismului. Cei care i-au urmat n-au făcut altceva decât să amplifice tot ce a fost rău în legitățile impuse de bolșevicii fondatori.

– Irina, nu-mi vine să cred...

– Tată, gândește singur și vei vedea la ce rezultat ajungi.

– Și ar trebui să fac și eu ceva? Nu știu, așa am impresia, că ar trebui să fac ceva, dar nu prea văd ce...

– Nu, tată, nu trebuie să faci nimic. Sistemul nostru, românesc, este mai stalinist decât cel din alte țări, ar fi prea periculos fie și să gândești că s-ar putea schimba ceva în țara asta.

– Dar tu, voi, nu lucrați tot cu sistemul ăsta, de la noi?

– Ba da, tată, dar și în cadrul lui există oameni care știu mai multe decât mulți alții și sunt pregătiți să facă ceva la momentul oportun.

– Mă, dacă nu vrei să-mi spui mai clar, trebuie să înțeleg că în cadrul serviciilor speciale se află ori oameni care nu le aparțin, ori chiar alte servicii, neștiute de nimeni?

– Tată, dumneata ai spus-o!

Irina nu-l ajuta deloc. El își dădea seama că nu putea să spună nimic.

– Ți-e atât de teamă încât nu poți spune nimic?

– Da, tată. Dar nu neapărat din motivele pe care le bănuiești dumneata, că eventual ai putea scăpa ceva din cele ce-ți spun eu, ci pentru faptul că așa e mai bine, să nu cunoști amănunte. Special am preferat să ieșim în natură, ca să am credința că nu ne ascultă nimeni, cu toate că nici aici nu suntem prea feriți.

– Ce vrei să spui, că acasă la noi ne-ar fi putut asculta cineva?

Irina îl privise parcă cu milă.

– Tată, nici măcar nu poți să-ți închipui la ce nivel a ajuns tehnologia azi și în ce ritm galopant evoluează. Dacă din satelit îți poate citi numărul de la mașină, închipuie-ți ce alte sisteme pot exista pentru supravegherea mai de aproape a persoanelor interesante. Și, în afară de sistemele tehnologice, există și acei receptori paranormali, care pot face minuni în unele cazuri. Nu-ți fie teamă, pe aceștia îi simt și nu ne pot face nimic, în privința asta sunt apărată, dar tot mi-e teamă că te pot ataca pe dumneata și prin asta să mă ocolească pe mine...

– Mă minunez de ceea ce-mi spui tu, fata mea. Atâta tehnologie și totuși războaiele se poartă tot cu pușca.

– Și încă ce puști! Toată lumea folosește AK-ul, care se pare că nu va mai funcționa decât dacă treci cu tancul peste el. Dacă ai ști ce de bani se scot și din armele astea... Din automate și mine antipersonal, de care Africa, mai ales, e plină. Am stat într-o mașină două zile și o noapte, în mijlocul unui câmp de mine, pentru că ne-a fost frică să coborâm și s-o luăm înapoi pe urmele roților. Ieșisem dintr-un sat și am luat-o pe un drum abia trasat, printre tufișuri. Am văzut prea târziu indicatorul de "Mine!" și am oprit imediat, dar eram deja la vreo treizeci de metri în interiorul terenului minat. Pe urmele roților se vedeau câteva vârfuri de la detonatoare, nu știu cum de nu explodaseră, dar înapoi nu mai puteam da și nici pe picioare n-am îndrăznit să ne retragem. Eram patru oameni, eu și trei bărbați. Prin intermediul celor din sat am chemat o unitate de geniști, să ne croiască drum înapoi, dar până au apărut se lăsase seara, așa că am rămas în mașină, fără mâncare și cu foarte puțină apă. Și acolo soarele bate ca în deșert, aerul arde... A doua zi geniștii s-au apucat de lucru, dar înaintau foarte încet, căci pentru fiecare mină au nevoie de vreo douăzeci de minute, pe puțin, ca să o dezamorseze. Și erau o grămadă

de mine pe-acolo. Când au ajuns aproape de noi, primul lucru pe care l-am făcut a fost să bem câte un bidon de cinci litri de apă. Apoi, pe seară, am putut să ne retragem mașina, ne-am întors în sat, unde localnicii se strânseseră ca la spectacol, probabil așteptaseră să ne vadă sărind în aer și erau tare nemulțumiți că asta nu se întâmplase, păreau dezamăgiți că nu le împlinisem așteptările. Localnicii nu-i privesc cu prietenie pe albi, pentru că albi le-au adus numai necazuri, suferințe, oprimare. Chiar dacă sub portughezi le-a fost destul de bine, ei ne-au spus-o, după ce au devenit independenți, portughezii au fost înlocuiți de numeroase alte neamuri, care veneau hămesiți, să fure și să jefuiască și ei cât mai mult. Și banii se duc în locuri știute doar de câțiva oameni, restul, marea masă, luptă convinși că asta e menirea lor. Să-i vezi pe cubanezi, cât de naivi sunt, ei cred cu adevărat că sunt chemați acolo ca să instaureze comunismul la care visa și El Che, marele lor Che Guevarra.

– Dar serviciile astea speciale, despre care știm bine ce pot să facă, ele nu știu ce se întâmplă în realitate în lumea asta?

– Cred că mulți oameni din cadrul lor știu, sau bănuiesc, am înțeles că mulți s-au asociat, poate și impulsionați de oamenii care știu cu adevărat, s-au asociat în mici celule de acțiune, nu fac nimic deocamdată, dar sunt pregătiți să facă ce trebuie în caz că se schimbă ceva major în lume. Ei nu au alt viitor dacă va cădea sistemul decât să se apere și să se organizeze mai bine.

– Și la vârf nu se cunosc cheștiile astea? Am fost întodeauna convins că exponenții sistemului sunt cei care conduc, care trasează liniile generale și că ei sunt informați asupra a tot ceea ce se întâmplă și se execută.

– În mare, ai dreptate. Dar structurile din subordine au avut grijă să ascundă anumite aspecte, sau să le treacă sub

tăcere. Să ne gândim numai la președinții americani. Noi avem impresia că ei au puterea în mână și că pot face ce doresc ei în lumea asta. Nu-i deloc adevărat. Ei sunt doar cei care apar pe scenă, iar rolul lor este de a interpreta partitura pe care le-o scriu oamenii aceia influenți, vestitul complex militar industrial, căci și la americani există așa ceva, nu numai la ruși. Președinții vin și pleacă, structura din subordine rămâne. Atunci nici nu au nevoie să știe toate marile aranjamente secrete care stau în umbra liniei politice generale trasate de cei care o trasează. Pe ei îi lasă să participe la tot felul de întâlniri unde se bea și se mănâncă, să se simtă bine, îi lasă uneori să-și mai zăngăne armura rachetelor, de care și unii, și alții sunt atât de mândri, dar nu li se dă voie să ia inițiative care ar afecta planurile de perspectivă deja trasate. Îți mai amintești de criza rachetelor din Cuba? Crezi că Kennedy ar fi avut el curaj să se dea cocoș în fața lui Hrușciiov, dacă n-ar fi știut că acesta va ceda imediat? Amândoi știau ce va urma, fiecare dinspre partea lui. În zilele acelea s-au dat mai multe telefoane decât în tot anul respectiv! Cei din URSS, luați pe nepregătite de hotărârea lui Hrușciiov, au boicotat planul lui de instalare a rachetelor în Cuba, căci asta însemna război, ori războiul nu mai este dorit, nici măcar de generali plini de decorații obținute pe timp de pace. Și atunci i-au șoptit lui Kennedy să se înfoaie un pic, până nu apucă să se instaleze în buncăre rachetele. Hrușciiov s-a speriat, a cerut sfatul militarilor lui și aceștia l-au determinat să retragă rachetele, punându-i în balanță faptul că lansarea peste Polul Nord este mai simplă, și rachetele acelea sunt la ei acasă, nu le poate afecta nici o persoană străină, pe când cele din Cuba, dacă s-ar fi întâmplat ceva neplăcut, ar fi putut cădea în mâinile cubanezilor sau, mai știi, în mâinile altora. Ori acest lucru nu era de dorit. Așa că Hrușciiov și-a retras rachetele din Cuba, fără să fie rușinat sau învins. Așa

că, revenind la problemă, șefii ăștia de state, fie ei dintr-o parte sau alta, nu sunt deloc stăpânii absoluți ai popoarelor și țărilor lor. Lucrul acesta se poate întâmpla în Orient sau în America Latină, regiuni care nu sunt încă interesante pentru planurile de viitor.

– Și acum încotro o iei și ce trebuie să faci?

– Ce trebuie să fac, nu pot să-ți spun. Destul că mi se pare mai periculos decât ce am făcut până acum. O să mergem din nou în Orient, acolo sunt niște locații de unde noi putem acționa spre alte părți ale lumii. În curând se vor vedea rezultatele acțiunilor noastre. Toate forțele sunt antrenate spre un scop unic.

– Irina, când îi băteai tu pe tâlharii ăia prin București, tu foloseai metodele astea pe care le folosești acum?

– Da. Eram la începuturi. Dar întâi îi băteam bine, fizic, să simtă și ei puțin din ce aș fi simțit eu dacă aș fi fost o femeie slabă, cum credeau ei, apoi făceam exerciții pe ei. De aceea la anchete toți se recunoșteau vinovați, fără excepții și nu încercau niciodată să-și mai tragă spuza pe turta lor. Le produceam atâta durere încât nu ar fi dorit niciodată să o mai simtă, de aceea spuneau numai și numai ce doream eu. Iar la anchete nu mai erau sub supravegherea mea, să zici că aș fi putut influența eu gândurile lor. Nu, ei recunoșteau tot, bucuroși să scape de o eventuală nouă întâlnire cu mine.

12.

De când avusese discuția aceea cu Irina, Dumitru fusese mai mereu trist, dar își ascundea sentimentele, căci Elvira l-ar fi simțit și n-ar fi găsit o explicație valabilă. Sincer, el nu prea credea tot ce-i spusese fata, căci erau lucruri de necrezut, cu toată bunăvoința lui de a nu-i pune la îndoială spusele. O viață întreagă crezuse în anumite idei, iar acum

venea o... o fătucă oarecare, chiar dacă era vorba de Irina lui, tot o oarecare rămânea, ca să-i dea peste cap toată credința lui.

Reflectase îndelung asupra celor spuse de ea, unele fapte le bănuise și el, singur, fără să fie ajutat de alții, dar faptele acelea se refereau numai la anumite personaje. Nu putea însă concepe că toate acelea se puteau referi la un întreg sistem de valori, pentru care, la urma urmei, el luptase și suferise. Cum adică, tot ce realizase el în viață nu mai avea acum nici o însemnătate? Și ce se va alege de cei care-l urmau, de generațiile de după el?

Încercase să tatoneze terenul, în discuțiile cu cei în care se putea încrede mai arunca o mică nadă, să-i facă să vorbească. Toți erau de acord că ceva putred era în Danemarca, cu adevărat, dar că sistemul va avea ceva de suferit, asta nu era de conceput. Cel mult se întrevedea o restructurare, o reorientare, însă substanța lui nu urma să se schimbe în nici un caz.

Singurul care încercase o ieșire din îngrădirile gândirii fusese Toni Bordică, dar și el se oprise la un anume punct.

– Nea Mitică, e clar că sistemul capitalist ne-a luat-o mult înainte, dar, chiar dacă nu este cel mai bun sistem, este singurul viabil astăzi. Dacă ne uităm la comunism, vedem că a luat-o razna, că se duce în jos și nu există șanse să se mai redreseze vreodată. Nu întrevăd decât o singură soluție: desființarea comunismului. Dar asta nu se poate face, cred eu, căci prea mulți oameni sunt implicați în supraviețuirea acestui sistem, iar desființarea lui nu s-ar putea face decât printr-o revoluție. Dar și revoluțiile astea au hibe lor, că doar am asistat în istorie la atâtea revoluții, iar o revoluție, într-un sistem supravegheat ca al nostru, e mai greu de crezut. Pe de altă parte, știi la ce mă gândesc eu? Revoluțiile sunt făcute în general de cei mulți și săraci, cei care nu au și ar vrea și ei să aibă. Revoluția bolșevică pe asta s-a

bazat, să-i aducă în față pe cei care nu aveau, și așa s-a făcut comunismul. Acum, dacă tot săracii ar face revoluție, mi-e tare teamă că la același rezultat s-ar ajunge, adică revoluționarii de azi ar deveni și mai comuniști decât cei împotriva cărora s-ar ridica.

– Dar dacă s-ar ridica împotriva comunismului?

– Cine, nea Mitică, ăștia? Păi chiar dacă le-ar da prin minte așa o idee, s-ar răzgândi repede, căci apartenența la un partid le dă așa, o putere și o încredere că ei ar fi buricul pământului, că fără ei pământul nu s-ar mai învărti și atunci s-ar duce naibii tot. Din rândurile lor ar ieși rapid o nouă burghezie comunistă, care ar fi și mai temătoare și s-ar înconjura de armate de supraveghetori, să fie numai ei în vârf, iar ceilalți să aibă numai datoria de a munci și de a tăcea. Și când s-ar gândi ei ce greu s-ar menține în vârf, câte eforturi ar trebui să facă pentru a fi siguri că vor rămâne acolo, mai bine se lasă păgubași. Nu mai fac revoluție și așteaptă să vadă ce se întâmplă pe la alții ca să facă și ei la fel, eventual. Nu, ăștia nu vor face niciodată revoluție. Poate alții, mai tineri, care nu știu de frică... Mai ții minte ce a fost în 1968? Și tinerii ăia tot revoluție au făcut, chiar dacă n-au câștigat-o atunci și nu s-au dus lupte. Atunci americanii au văzut că războiul din Vietnam nu mai era dorit. Atunci studenții francezi s-au ridicat împotriva societății de consum. Cine erau tinerii aceia? Erau copiii apăruiți la sfârșitul războiului și după război. Și ei s-au ridicat împotriva părinților lor, adică împotriva societății de consum construite de generația părinților lor. Ori așa ceva, la noi, nici nu poate fi de conceput.

Cu directorul Ilieș nu prea avusese succes să deschidă o discuție în acest sens, nu că s-ar fi ferit să vorbească față de el, de Dumitru, dar avea el obiceiul ăsta să nu se bage în discuții periculoase, căci prefera să nu fie obligat vreodată să raporteze serviciilor cine ce discuta. Raporta? Desigur,

chiar dacă nu în scris, verbal răspundea întotdeauna întrebărilor maiorului Roiban. Când venea acesta să-l caute la birou, căci nu se ferea să se afișeze că vine într-un fel de control chiar la director, saluta, închidea întotdeauna ușa, chiar dacă nu aveau de discutat lucruri care nu era nevoie să fie auzite de alte urechi, se așeza pe scaun neinvitat și deschidea discuția repede, să nu-i dea directorului timp să-și recapituleze activitatea din ultimul timp, pentru a-și găsi vreo hibă de care să se teamă.

– Nea Mitică, să nu mă atragi într-o astfel de discuție, îi zisese directorul Ilieș. Nu că mi-ar fi teamă, dar nu mai vreau să dau cu subsemnatul pentru fiecare vorbă care eventual s-ar auzi. Mai ții minte ce am tras de pe urma lui Herlo Lucian? Ei bine, mie mi-a ajuns.

Tinerelul acela, Herlo, un evreu roșcat, pistriat și spân, îi păcălise pe toți, inclusiv pe securiști. Venise în șantier în iunie, când venise și Dunărea mare, de ajunsese până în marginea coloniei, se topiseră târziu zăpezile din Germania și Austria, în interval scurt, și crescuse Dunărea la niveluri așteptate, după statistici, o dată la cincizeci de ani. Și batardoul care închidea lucrările de la centrala românească fusese înălțat doar până la cota mediei nivelului Dunării de pe ultimii treizeci de ani. Când s-a anunțat că va crește mult peste cota calculată, s-au luat pur și simplu utilajele de la un șantier de pe Lotru, bascule, excavatoare și sonete, desființând acel șantier pentru o lună de zile și, împreună cu utilajele existente în Ostrov, ridicaseră creasta batardoului cu șaisprezece metri, lucrând zi și noapte, la lumina farurilor. Dacă n-ar fi reușit să înalțe la timp batardoul de pământ, apele ar fi inundat lucrările deja executate, iar pentru refacerea întregului stadiu ar fi avut nevoie de cel puțin un an. Au reușit, dar numai ei știau, acei oameni care purtau răspunderea, prin ce trecuseră, când zilnic erau amenințați cu pușcăria dacă nu reușesc să înalțe batardoul.

Ei bine, și tocmai atunci venise și Herlo, inginer, cu un an de vechime undeva într-un institut de cercetări din capitală, își aranjase, nu se știe cum, transferul la trustul lor, de unde fusese repartizat în Ostrov, pentru că acolo era nevoie mare de forță de muncă.

Directorul Ilieș îl chestionase vreo douăzeci de minute, ca să-și facă o părere asupra științei lui în ale șantierului, băiatul știa multe chestii teoretice, căci cu teoria se luptase el la acel institut de cercetări, despre partea tehnică mai puțin, dar făcuse o primă impresie destul de promițătoare.

Îl repartizase la brigada lui Ciubotă Mircea, un bănățean prost crescut, pe care multă lume nu-l înghițea, căci avea un vocabular care lăsa de dorit, manifestându-se astfel și față de oameni mai bătrâni și neobișnuiți cu un astfel de stil comportamental, mulți îi întorceau vorba și i se adresau cu aceleași vorbe de maidan, dar el nu înțelegea nimic și-și continua șirul de vorbe porcoase și înjurături. O luase și pe cocoasă de câteva ori, seara îl prinseseră unii la înghesuială și-l bătuseră pe tăcute și niciodată nu fusese careva dovedit, dar el tot nu se schimba.

Când îl primise pe inginerul Herlo, cu hârtia de repartizare semnată de director, îl întrebese brutal:

– Pe tine cine p...a mă-tii te-a trimis la mine?

Herlo se blocase, nu se așteptase la un astfel de limbaj de la un inginer care era cadru de conducere.

– Păi, domnul director m-a... încercase el să explice, chiar dacă Ciubotă văzuse clar cine semna dispoziția de repartizare.

– Bă, tu crezi că eu nu știu? i-a tăiat-o Ciubotă. Ăștia cred că pot să-mi trimită toate refuzurile celorlalți. De ce nu te-a trimis la Bejan? Ei nu știu că eu am nevoie de oameni pricepuți, nu de puțoi ca tine pe care să stau eu să-i învăț meserie. Bine, te bag la sablare, că acolo nu-ți trebuie știință prea multă. Hai, valea la sablare! Vin și eu peste o

oră și te bag în pâine acolo.

Hala de sablare era în amonte de baraj, chiar pe malul Dunării. Piesele veneau cu gabara și erau introduse în hală direct de pe ea, pe niște cărucioare care mergeau pe șine de cale ferată.

Herlo întrebese din om în om până ajunsese la hala de sablare și acolo întrebese de careva de la montaj. Un maistru l-a luat în primire, binevoitor. Când inginerul i s-a plâns de cum fusese tratat de Ciubotă Mircea, maistrul s-a veselit și l-a încurajat:

– Domnule inginer, fii fericit că nu te-a dat afară din birou, că să vii mâine, când o avea el timp de dumneata. Dă-l dracu', e neam prost, dar noi ne-am obișnuit cu el și nu-l mai băgăm în seamă.

Ciubotă venise pe la sablare, îl văzuse pe pistruiat și-și amintise că trebuie să-l bage în pâine. Îl dăduse pe mâna aceluia maistru care era pentru moment singurul șef pe hala de sablare și-i atrăsese atenția că are termen două săptămâni să știe tot ce se mișcă în hala aceea, după acel interval urmând să preia trei echipe complete pentru sablare, pentru că tocmai urmau să sosească primele stavile de la baraj.

Herlo și-a văzut de treabă, și-a dat toată silința să învețe secretele meseriei de sablator, ba chiar a intrat și în costumul acela ca de scafandru industrial, ca să înțeleagă de ce sablatorii cereau ba una, ba alta, sau se plângeau de câte ceva. Curând a început să se agite, avea nevoie de foarte multe lucruri de care mai înainte nu mai auzise, descoperise cu uimire că cuarțul care se folosea în procesul tehnologic nu era de calitate, la un moment dat primiseră două camioane de cuarț foarte bun și atunci insistase să i se aducă numai din acela, dar acela era mult mai scump ca celălalt și câteva săptămâni nimeni nu a vrut să cumpere cuarțul acela, Herlo îl ruga mai în fiecare zi pe Ciubotă să insiste, să le aducă cuarț din acela bun, bănațeanul cerea și

el directorului și la toate operativele să-i aducă cuarț de calitate, dar toată lumea se plângea că prețul era prea mare și "las'că merge și așa". Nu mergea "și așa", pentru că nisipul, după ce era folosit o dată, se recupera, se cernea prin niște site cu găuri de dimensiuni speciale, după care se introducea din nou în procesul de producție, și asta de trei, patru ori la rând. Dar nisipul prost era moale și se spărgea ușor, rezultând o cantitate foarte mică de material reciclat, care și acela trebuia lopătat și uscat câteva zile la rând, și apoi, înainte de a-l băga din nou la lucru, se mai sorta o dată, căci numai de la lopătat și se mai spărgea câte ceva, pe când celălalt nisip cuarțos nu avea atâtea metehne.

Pistruiatul a lăsat-o moale cu cererile lui de cuarț, a înțeles că nu va avea câștig de cauză, dar a făcut o socoteală, cât nisip ar fi folosit de o calitate și de cealaltă pentru o anumită suprafață medie de metal adusă la luciu, calcul bazat pe puțină experiență pe care o avea în domeniu. I-a ieșit clar că un cuarț bun îi făcea să câștige timp, cu o treime mai puțin decât în celălalt caz, iar costurile erau comparabile. A pus pe curat calculele, i le-a dat lui Ciubotă, i-a explicat cum a gândit și i-a sugerat să le prezinte și el mai sus, la conducerea șantierului. Reacția, de așteptat, a țișanului bănațean, a fost să-i înjure pe toți, inclusiv pe Herlo, care îi pune la acum o problemă pe care trebuia el s-o rezolve, în loc să-și vadă de celelalte treburi, care erau mult mai importante.

S-a retras în hala lui de sablare, unde aveau și un mic atelier pentru confecții metalice trebuitoare pentru punerea în poziție a stavilelor și batardourilor. Acolo a început să confecționeze niște piese, nu multe, dar de forme ciudate, pe care le depozita apoi în baraca lui pe care o ținea și pe post de spațiu pentru depozitare. Nimeni nu băga în seamă ce făcea el pe-acolo, chiar dacă mai cerea câte o mână de ajutor de la muncitorii mai cu experiență, căci majoritatea

oamenilor își mai făceau câte ceva pe șantier, și-l întrebau la ce erau bune piesele acelea, el le spunea că vrea să facă un dispozitiv pentru un balcon, undeva acasă, în București. Oamenii se mai mirau ei de formele acelea ciudate și cam fără rost, dar neștiind ce plan avea Herlo, credeau că nu înțeleg pentru că nu aveau în fața ochilor planul de ansamblu al lucrării necesare.

Și începătorul acela își petrecea tot timpul acolo, la hala de sablare, el nu pleca niciodată mai devreme și nu venea mai târziu, nimeni n-avea ce să-i reproșeze în privința asta.

Pe la sfârșitul lui august mai încercase o dată să obțină acel cuarț minunat de Orșova, se rățoise puțin la Ciubotă, ăla, ca de obicei, îl înjurase și-i vorbise urât. Lucian Herlo îl înjurase și el, ceea ce nimeni nu-l auzise mai înainte, surprinzându-i și pe Ciubotă, dar și pe muncitorii care erau în apropiere și-l auziseră. Îl făcuse pe țărănoiul acela în toate felurile, ajungând într-un final să-i spună că, dacă ar fi fost el șef în șantierul acela, nu numai că n-ar mai fi ajuns Ciubotă șef de brigadă, dar l-ar mai fi băgat și la pușcărie pentru sabotarea cu bună știință a producției. Ciubotă rămăsese fără grai, abia peste câteva secunde bune revenind la "educația" lui și turnând la înjurături și amenințări și spunându-i că nu mai vrea să-l vadă pe-acolo. Lucian Herlo îl înjurase din nou crunt și-l amenințase că a doua zi se duce la partid, să spună acolo cine era Ciubotă și cum nu voia el să facă treaba bine. După care i-a întors spatele și s-a dus în durerea lui, lăsându-l pe bănățean să înjure cât poftea, dar mai cu jumătate de gură, căci îi rămăsese în minte chestia cu partidul, acum nu se mai lupta cu ai lui, cu oamenii pe care îi cunoștea, ci cu o forță nedefinită, dar mai puternică decât oricare om.

Seara, la operativă zilnică, Ciubotă îi raportase directorului Ilieș discuția cu Herlo și amenințările aceleia, ca să-l pună în temă. Ilieș, om împăciuitor de felul lui, care-i

cunoștea bine comportamentul bănățeanului și bănuia că nu degeaba se revoltase celălalt, zisese că o să-l cheme a doua zi la el, să discute din nou problema.

A doua zi trimisese vorbă la hala de sortare să vină la el inginerul Herlo, dar omul pe care-l rugase să transmită dispoziția, un șef de echipă mai bătrân, s-a întors peste vreo oră, personal, ca să raporteze că inginerul acela nu era de găsit, nu venise la prima oră, așa cum îi obișnuise, să facă apelul și să-i împrăștie la lucru, baraca lui era închisă, nici sculele nu puteau să le ia de acolo, că-și mai țineau și ei în baraca aceleia duzele de carborund, prin care suflau cuarțul peste piese.

Directorul i-a trasat sarcină să trimită oameni în toate părțile, poate îl găsesc totuși pe undeva. Nu voia să se gândească la ceva rău, cu un an înainte avuseseră parte de o crimă în colonie, de la băutura prea multă și acum îl trecuse un fior, că nu se știa ce se putea întâmpla. L-a sunat pe Ciubotă, reproșându-i ca "uite ce se poate întâmpla dacă nu știi să te porți în anumite situații", "acum ce ne facem dacă ăsta a plecat și se duce la județ și ne reclamă și înfloreste povestea?"

Până pe la ora unsprezece nu-l găsiseră pe inginerul Lucian Herlo, nu era nicăieri. Unde stătea el, în colonie, intraseră forțând ușa și găsiseră obiecte de-ale lui, dar lipsea o raniță cu care își transporta de obicei hainele când mai pleca acasă.

Tot cam atunci, o altă echipă a început să reclame dispariția a două tuburi de oxigen, abia atunci avuseseră nevoie să schimbe niște tuburi, să le trimită la încărcat, și două tuburi nu ieșeau la socoteală. Tuburile nu putuseră să dispară așa, eventual "împrumutate" de alții, din alte locuri, căci hala se închidea pe timpul nopții, după ce tura a doua își înceta activitatea. Muncitorii făcuseră pe detectivii și dăduseră de urma dispariției tuburilor, efectiv găsiseră

urmele de târâre ale acestora spre malul Dunării, până într-un loc unde acestea dispăreau.

Directorul Ilieș avusese o bănuială și-l sunase imediat pe maiorul Roiban, pe atunci căpitan. I-a expus cazul și l-a întrebat dacă știa ceva. Maiorul era complet pe dinafară, altele erau urgențele lui, dar a preluat mesajul cu bănuiala și a început să facă investigații. I-a angajat în cercetări pe toți cei patru milițieni de la postul din colonie, a telefonat la grăniceri, chemând la fața locului o echipă de la ei, apoi a securizat zona cu urmele, ca să nu fie distruse. Din aproape în aproape a descoperit că piesele pe care le tot confecționase Lucian Herlo dispăruseră cu totul. Punând totul cap la cap, încercând să găsească răspuns la întrebarea asupra scopului precis în care fuseseră confecționate acele piese metalice, cineva, un șef de echipă mai perspicace, își dăduse cu părerea că dacă ar fi asamblat el piesele acelea, putea rezulta un fel de ambarcațiune, primitivă, dar eficientă, cu fundul plat.

Concluzia au tras-o imediat cu toții: inginerul Lucian Herlo trecuse Dunărea la sârbi. Asta era, sigur! Nu înțelegea nimeni la ce-ar fi putut folosi cele două tuburi de oxigen, dar sigur acum pe Herlo nu puteau decât să-l caute dincolo.

S-a dat alarma, s-a luat legătura cu sârbii, s-au oferit toate datele pe care le aveau, apoi au mai încercat totuși și alte piste, poate o fi pe la Severin, așa, de capul lui. Ce să fie la Severin? Băiatul o luase din loc. Sârbii au găsit spre seară ambarcația cu care se părea că trecuse băiatul Dunărea, o ciudățenie care în mintea lor n-ar fi trebuit să plutească. Au găsit și cele două tuburi de oxigen, erau prinse pe barca aceea, mai aveau încă ajutajele prin care ejectau oxigenul, sub presiune.

Chiar dacă în sinea lor îl admirau pe tinerelul acela, ce minte luminată avusese, lăsase să se scurgă oxigenul din

tuburi chiar pe deasupra apei, cu toate că manevra asta putea fi foarte periculoasă, oxigenul pur care ar fi venit în contact cu motorina sau cu uleiuri, într-o anumită concentrație, făcea explozie. Ori uleiuri pe suprafața Dunării găseai mai la tot pasul, de la vapoarele care treceau în sus și în jos, care își spălau agregatele sau calele și deversau spălăturile în fluviu, mai ales noaptea. Băiatul ori avusese noroc să nu i se întâmple ceva, să dea peste o pată uleioasă mai consistentă, ori prinsese o viteză atât de mare încât oxigenul se disipa rapid, nemaiajungând la concentrația fatidică.

După ce încheiaseră ancheta, în decursul căreia toată lumea dăduse declarații, poate, poate ieșea vreo legătură cu careva din colonie, nu le venea să creadă că ar fi putut lucra chiar singur, lucrurile reintraseră în normal. Doar pentru puțin timp, căci exact peste două săptămâni, la "Europa liberă" vorbise chiar Lucian Herlo, o oră întreagă povestise din ce cauze o ștersese din țară și cum făcuse de-î păcălise pe toți. În interviu îi lua peste picior pe toți oamenii cunoscuți prin colonie, care aveau vreo funcție oarecare. Pe Ciubotă nu-l scotea din "țigan", îl făcea prost și imbecil, pe directorul Ilieș îl categorisea ca un impotent psihic, dacă nu putuse înțelege calculele pe care i le transmisese el cu privire la cuarțul acela nenorocit, pe căpitanul Roiban îl prezenta ca un profitor al vremurilor, care nu făcea mai nimic în afară de a urmări oamenii. Îi salutase pe rând, pe directorul Ilieș și pe căpitanul Roiban, luându-i peste picior pentru aerele de mari seniori pe care și le arogau și, la final, ca să pună cireașa pe tort, dezvăluise că inițial nu avusese nici un gând să fugă din țară, dar în cele câteva săptămâni pe care le petrecuse în insulă înțelesese la construcția cărui fel de societate urma el să participe pentru vreo patruzeci de ani de-atunci înainte și numai acolo, în Ostrov, se hotărâse să aleagă libertatea.

Interviul fusese difuzat seara, nu-l ascultase decât cine trebuia, cei din șantier erau ori la cârciumă, ori se uitau la televizor pe programele sârbești, oamenii aceia nu prea erau interesați de ceea ce se spunea la postul acela de radio, dar acei "cine trebuia" care ascultaseră luaseră măsuri. A doua zi, era o sâmbătă, zi scurtă pentru șantieriști, la prima oră se primise un telefon de la județana de partid, prin care erau informați că peste o jumătate de oră urma să sosească tovarășul prim, care venea cu probleme importante, să fie pregătiți să-l primească.

Tovarășul prim sosise, într-adevăr, chiar mai repede decât apreciasse cel care îi sunase. De obicei trăgea la constructor, ei erau mai mulți și cifrele lor de plan erau mai mari, deci erau mai importanți decât cei de la montaj. De data asta venise direct la birourile montajului. Până să-și dea seama careva că îi lua pe nepregătite, primul secretar ajungea la ușa biroului directorului Ilieș, unde intrase fără să salute pe nimeni. Se așezase pe un scaun, nu-l salutase nici pe director, întorsese un pic capul și strigase, să fie auzit de pe coridor:

– Vă rog să părăsiți imediat etajul, toată lumea!

Directorul Ilieș simțise că ceva nu era în regulă, se ridicase de pe scaunul lui și mersese la ușă, s-o închidă, făcându-i semn hotărât secretarei s-o ia din loc.

Primul secretar îl lămurise apoi care era rostul vizitei lui neașteptate. Îi spusese despre interviul de la "Europa liberă", despre faptul că cine trebuia să asculte înștiințase imediat pe cei în măsură să știe acele probleme, astfel încât acum, peste mai puțin de o oră, trebuia să sosească o comisie de anchetă și control de la CC, "de la CC, domnule, tocmai de-acolo!" accentuase cu disperare și necaz, habar n-avea cine erau cei care vor veni, dar i se transmisese și lui să fie acolo, ca să facă prezentările și să-i pună pe oameni în temă.

Prea multe nu mai comentaseră, pentru că îi întrerupsese secretarul de partid de pe platformă, un înțepat și fudul nevoie mare, care își pusese pe ușa biroului program de audiențe, de parcă la partid era nevoie de programare pentru audiențe. Venise să se fudulească în fața tovarășului prim că el este prezent, că este în mijlocul problemelor, că este vigilent.

– Care vigilent, bă, Țandără?! sărise primul secretar, furios. Unde dracu' ai fost tu vigilent când trădătorul ăla v-a scăpat de sub nas?

Țandără, așa îl chema pe secretarul de pe platformă, dar lumea îi mai pocea numele, îl făcea ba Ciopleală, ba Așchie, după cum îi venea mai bine, nu luase aminte că era vorba de ceva serios, dar cuvântul "trădător" îi rămăsese prins undeva în creier.

– Da, tovarășe prim, noi suntem vigilenți, trădătorii n-au nici o șansă aici, cu noi, aruncase el aiurea, numai ca să lege două lozinci, să sune frumos.

– Țandără, taci dracu' din gură! i-o tăiasse tovarășul prim și-i explicase repede și lui ce se întâmplase.

– Și-acum am dat în greu, le rezumase apoi situația amândurora. Vin ăștia în anchetă și cine știe cum iese.

Nici nu apucase să termine, că sunase un telefon. Primul secretar ridicase el receptorul, luându-i-o înaintea directorului Ilieș, care, fiind la el acasă, gândise că era mai normal să răspundă el. Nu zisese nimic, doar la final îngăimase un "am înțeles" anemic și aruncase receptorul spre furcă, nimerind-o de la distanță.

– Tovarăși, să mergem toți trei la postul de miliție, zisese și se și ridicase să plece. Comisia s-a instalat în clădirea miliției și suntem chemați acolo.

La poarta miliției erau patru mașini negre, trei de teren, tip camionetă, una de lux. Erau trase una după alta pe lângă gard și un milițian local stătea la poartă, pe lângă ele, să le

păzească și să-i îndepărteze pe curioși. Un alt milițian stătea în capul scărilor, la intrarea în clădire. Câțiva civili necunoscuți descărcau niște aparate dintr-o mașină și le cărau în clădire.

Comisia de anchetă era de fapt un singur om, un tinerel de vreo treizeci și cinci de ani, sau cel puțin el părea a fi șeful celorlalți. După ce trăsese mașinile la poartă, intrase primul în clădirea postului de miliție, se îndreptase către biroul pe ușa căruia scria "Comandant", intrase fără să bată, se apropiase de masa în dosul căreia grasul acela slinos care era șeful postului se ridicase, simțind că e ceva în neregulă, tinerelul îi întinsese o foaie de hârtie, îndemnându-l din ochi să o citească, grasul o luase cu teamă vizibilă și parcursese cele câteva rânduri scrise pe ea.

– Ai înțeles? întrebese calm tinerelul. Vei îndeplini absolut toate cererile noastre, de îndată și fără comentarii. Dacă nu ești în stare, în cinci minute să am demisia ta pe masă!

– Am înțeles, tovarășe...

– În zece minute toată lumea părăsește clădirea. Nimeni nu mai intră aici dacă nu este chemat. Pui santinelă la ușă, înarmată. La poartă să mai ai un om. Noaptea îi schimbi. Spune-le că pot fuma și bea apă, dar să nu părăsească postul. Ai înțeles? Executarea!

Nu mai așteptase răspunsul umflatului, care se și grăbise să-și cheme oamenii afară, să le transmită ordinele necesare.

Unul din oamenii străini se instalase în fața unui mic pupitru de comandă pe care îl așezase pe o masă din hol, imediat lângă biroul șefului. Manevrase niște pârghii și vorbise cu centralistele din zonă. Făcuse legăturile. Se vedea că avea experiență, el nu vorbea decât cu centralistele, ele știau mai bine decât el cum să-i găsească pe anumiți oameni din zonă.

Cei de-afară nu pricepeau ce se petrece în interiorul postului de miliție, dar remarcaseră că apăruse și căpitanul Roiban cu ajutorul lui, un locotenent tânăr și care se arăta mereu preocupat de ceva. Amândoi purtau cu ei niște dosare voluminoase, dar gardianul de la intrarea în clădire îl lăsase numai pe căpitan să intre, ajutorul său rămânând în curte, negăsindu-și locul.

În timpul acela apăruse și primul secretar al județului, însoțit de directorul Ilieș și de Țandără. Milițianul de la poartă îi cunoștea pe cei doi bărbați ai locului și-i invitasă să intre în curte, dar pe tovarășul prim îl oprise. Țandără îi spusese cine era tovarășul acela, dar milițianul tot nu-l lăsase să intre.

– Vă rog să așteptați aici, am ordine stricte! se scuzase el, auzind despre cine era vorba, dar ferm hotărât să-și execute ordinele. Dacă vă cheamă înăuntru, vă veți duce, dacă nu, nu!

Primul secretar al județului rămăsese să se plimbe încolo și-ncoace, pe stradă. La un moment dat văzuse că mașina lui se oprise la colț, lângă cantină, și plecase către ea, lăsându-i vorbă milițianului unde va fi, în caz că îl vor chema și pe el.

Din clădirea postului ieșea din când în când un om și-i dădea milițianului de la ușă un bilețel. Acela citea și striga tare numele celui care trebuia să intre în clădire. La un moment dat l-a strigat pe directorul Ilieș, care a intrat imediat.

Tinerelul "echipa de control" i-a ieșit în întâmpinare pe holul central al postului, l-a salutat scurt, apoi l-a invitat în biroul pe care se făcuse stăpân. Îl întrebese pe director numai despre cuarțul acela nenorocit, să-și spună părerea dacă ar fi fost mai bine să se achiziționeze cuarț de Orșova sau nu, dar să fie sincer, să nu încerce să-l păcălească. Ilieș și-a expus părerea, cum a crezut el de cuviință, simțise cam

cum bătea vântul și susținuse sistemul pe care îl foloseau ei, cu nisipul acela de slabă calitate, dar care nu costa cât celălalt.

– Bine! încheiase repede "echipa". Acum treceți în biroul alăturat și scrieți o declarație, în care veți repeta ceea ce mi-ați spus mie. După ce terminați, dați declarația tovarășului de aici, de la centrală, și sunteți liber.

După Ilieș, a fost rândul lui Țandără să intre. Nu se știe ce au discutat cei doi, fapt e că secretarul platformei a ieșit plouat rău din birou și a trecut în altă încăpere, ca să scrie și el o declarație.

Din toată clădirea nu se auzea nici o vorbă, străinii aceia se mișcau fără zgomot și fără să aibă nevoie să vorbească. Iar tinerelul acela, "echipa", vorbea foarte încet, de parcă n-ar fi vrut să deranjeze pe careva.

Milițianul de la poartă i-a făcut semn într-un târziu primului secretar să vină. Omul s-a grăbit să iasă din mașină și să intre în curte, apoi în clădire.

Peste câteva minute, "echipa de control", împreună cu primul secretar al județului și opt oameni de-ai lui au ieșit. S-au îmbarcat în trei mașini și au pornit spre hala de sablare de pe malul Dunării mari. Poate nici n-ar fi fost nevoie de mașini, căci din marginea coloniei se trecea pe lângă pichetul de grăniceri și imediat dădeai de sablare, dar apariția mașinilor acelora negre impresiona întotdeauna.

Au coborât din mașini în fața ușilor pe care se descărcau piesele de pe gabară și au intrat toți în hală.

Acolo era un zgomot teribil de la compresoare și un praf insidios de la nisip. "Echipa" s-a uitat neajutorat, poate găsea pe cineva cu care să vorbească, dar nimeni nu-i băga în seamă, oamenii erau foarte ocupați și atenți fiecare la treaba lui, căci a sabla nu semăna deloc cu a da cu mătura. "Echipa" a făcut un semn către unul dintre oamenii lui, acela s-a uitat pe traseul cablurilor electrice, s-a dat aproape

de un tablou și a tras mânerul unui heblu, întrerupând curentul în jumătate din hală. Brusc compresoarele au dat semne că se vor opri, scafandrii aceia cosmici au început să se agite, nu le mai venea aer în căști, făceau semne disperate către cei care-i supravegheau, să le desprindă căștile, au sărit de le-au dezmembrat costumele, căci altfel se puteau asfixia. Maistrul Preduț, șeful zonei de lucru, s-a repezit către străinul care întrerupsese curentul, strigând în gura mare că acela era nebun, că putea să-i omoare oamenii, mai să sară la el să-l bată. Străinul care acționase heblul l-a oprit fără vorbe, întinzându-i palma pe verticală în față și făcându-i semn cu cealaltă mână spre "echipa de control", că acolo trebuia să meargă să vorbească, cu el n-avea ce vorbi.

Muncitorii începuseră să se liniștească, o pauză era bine venită, acum stăteau și priveau cum o să se descurce maistrul lor cu necunoscuții aceia, care se vedea bine că nu erau fitecine și că aveau o misiune precisă în zona lor.

Maistrul Preduț l-a lăsat pe omul acela și s-a apropiat de "echipa".

– Dumneata ești șeful pe aici? îl întrebase calm tânărul.

– Da, pentru moment eu sunt cel mai mare pe aici, confirmase maistrul Preduț.

"Echipa" îi întinsese cu un gest scurt aceeași hârtie pe care i-o arătase mai înainte șefului postului de miliție. Preduț o luase, o citise cu luare aminte și rămăsese fără ea, smulsă brusc de cel ce i-o dăduse.

– Ai înțeles? îl întrebase acesta, cu voce fără inflexiuni.

– Am înțeles!

– Bun. Opriți activitatea în toată hala. Oamenii să se retragă în colțul acela. Să nu plece, vom avea nevoie de ei.

Peduț transmisese fără crâcnire dispozițiile, care semănau mai mult a ordine, și își împinsese oamenii către cele trei barăci pentru materiale situate în colțul dinspre amonte.

După acel moment, "echipa" începuse să discute pe îndelete cu maistrul Preduț, arătându-se foarte interesat de procesul tehnologic.

– Bă, și mă întreba ăla numai chestii pe care nu le știa oricine, de parcă ar fi fost de meserie, povestea mai târziu Preduț, mirat la culme că un om care vine de la CC poate să se priceapă și la altceva decât la învățitul hârtiilor. Și nu mă întreba așa, să se afle el în treabă, parcă se pricepea la sablare, parcă făcuse și el așa ceva. Și odată l-am auzit, "hai să facem o exemplificare, pune o echipă să lucreze și noi ne vom uita și dumneata îmi explici dacă am vreo nelămurire". Și-așa am făcut. Am luat și eu cea mai bună echipă, să nu mă fac de râs, nu știam eu ce vor oamenii ăia de la noi, și i-am pus la treabă. Am dat drumul la compresoare, i-am mascat pe oameni și am pornit la sablarea unui batardou. După o jumătate de oră hala se umpluse din nou de praf, eu aș fi plecat de acolo, dar dacă ăla nu se mișca, nu se făcea să plec eu. A cerut să oprim. S-a mai liniștit praful, ăla s-a dat aproape de piesă și a studiat-o, i-a mai chemat pe doi de-ai lui, au bombănit acolo între ei ce-or fi bombănit, abia atunci am văzut că ceilalți șase se așezaseră la intrări și stăteau cu spatele la noi, parcă aveau misiune să păzească ceva, pe noi probabil, cine știe, oricum, numai ăia doi păreau că se pricepeau și ei. După aia m-a întrebat, că numai tinerelul ăla vorbea cu mine, dacă avem vreo piesă care a fost sablată cu cuarț de Orșova. Aveam. I-am arătat. A pipăit-o, a văzut diferența, apoi m-a întrebat dacă mai aveam cuarț de Orșova. I-am arătat grămada, pe care o prefiraseam de vreo trei ori și o țineam rezervă pentru cazurile importante, mai putea fi folosit de vreo două ori, măcar pentru spațiile mici de la ghidaje. I-am spus cum lucram cu unul și cum lucram cu celălalt. Atunci m-a întrebat dacă voi scrie tot ce-i spuseseam, așa cum îi spuseseam, pe hârtie. M-am speriat atunci. Dacă vorbești e

una, dar dacă scrii, e pericol. "Păi o să scriu, ce să fac", i-am zis eu. Bine, a zis el și mi-a cerut să trimit un om să-l aducă pe Ciubotă acolo.

Toată colonia aflase probabil că se întâmpla ceva la sablare și mulți se strânseseră pe-acolo, dar nimeni nu se apropia prea mult de ușile unde stăteau de pază străinii aceia, care-i speriau pe toți numai prin faptul că nu se mișcau din loc, nu priveau decât în afara halei și nu scoteau o vorbă.

Inginerul Ciubotă era și el pe-aproape, sediul îl avea la intrarea în centrală, dar, ca mai toți ceilalți, venise și el spre hala de sablare, să fie aproape dacă va fi nevoie de el. Centralistele dăduseră alarma, ele simțiseră primele că se petrecea ceva neplăcut și colportaseră toate știrile obținute de la cei care aflaseră câte ceva.

"Echipa" l-a primit rece pe Ciubotă. El, care-l cunoștea pe tovarășul prim de la vreo două ședințe la care participase împreună cu acesta, întinsese mâna, dar rămăsese cu ea în aer. "Echipa" îl pusese să-i explice și el cum se proceda la sablare și la final, după ce îl ascultase foarte atent, îl întrebese și despre cuarțul de Orșova. Ciubotă îi arătase și el cum se dădea cuarțul la lopată, cum se cernea din nou, ca să fie refolosit, căutase niște piese sablate cu nisip din acela bun și explicase că erau mai de calitate lucrările. La sfârșit, "echipa" îi spusese că e liber, adică să se ducă în treaba lui, el era edificat. Fără nici o altă vorbă, încheiase inspecția, se urcaseră din nou în mașini și se întorseseră la sediul pe care îl ocupaseră vremelnice.

Directorul Ilieș își scrisese declarația și, terminând-o, plecase la biroul lui. Înțelesese că dacă echipa mai avea nevoie de el, îl va chema iarăși. Țandără la fel, plecase și el, el nu prea se descurca în scris și abia completase două pagini cu un scris mare și lăbărtat.

"Echipa" își făcuse de lucru în continuare cu dosarele

căpitanului Roiban. Nimeni nu a aflat niciodată ce anume se discutase acolo și ce anume se urmărise prin dosarele acelea, de care securistul platformei era acoperit bine.

La ora douăsprezece, colonia se umplea de oameni, toată lumea avea pauză de masă o oră, burlacii se duceau la cantină, familiștii se duceau la casele lor. Căpitanul Roiban propusese ca și ei, echipa de control, să meargă să mănânce la cantină, care era plasată în centrul coloniei, și plecaseră cu toții să mănânce.

Făcând pe amfitrionul, Roiban cumpărase bonuri de masă pentru sala unu, unde mâncarea era mai diversificată și mai scumpă. Toată echipa de control se așezase la trei mese și așteptaseră să fie serviți de cele trei femei care se agitau pe acolo. Tinerelul care era șeful echipei se interesase cum era organizată cantina acolo, de ce existau două săli de mese, una, cea în care se aflau ei, și alta, mare cât o hală industrială, în care mânca plebea, și întrebase cine răspundea de acea organizare. Căpitanul Roiban nu știuse să dea un răspuns, dar îl căutase pe administratorul cantinei, care dăduse explicațiile necesare și-l indicase pe administratorul de la constructor ca fiind cel care făcuse toate acele structurări. "Echipa" se interesase unde este un telefon, intrase în biroul administratorului și ceruse legătura la miliție. Transmisese un ordin și revenise la masă.

Peste câteva minute apăruse la cantină șeful serviciului administrativ de la constructor, un tip cu un burdihan respectabil, care transpira permanent și se ștergea cu o batistă mare cât un prosop de plajă. Întrebase unde se aflau tovarășii "de la centru" și intrase în sala unu, recunoscându-i imediat pe străinii care-l chemaseră prin telefon.

"Echipa" îl chemase cu degetul mai aproape de el și, ținându-l în picioare, începuse să-l chestioneze:

– Tu ești administratorul cel mare?

– Da, tovarășu'..., răspunsese burtosul, luând o poziție

aproximativ militară, impresionat neplăcut de pronumele folosit de tinerelul acela, în ciuda diferenței vizibile de vârstă dintre ei.

– Tu ai împărțit cantina în două săli și ai hotărât condiții de servire diferite?

– D-d-da... Dar...

– Ai mâncat personal din mâncarea care se servește în cealaltă sală de mese?

– Nu. Nu este de datoria mea...

"Echipa" l-a privit lung, gândind cine știe ce, iar grăsanul a început să transpire din nou abundent, simțind că-l ia cu leșin sub privirea aceea rece și tăioasă.

– Până mâine la ora douăsprezece să dispară peretele dintre cele două săli de mese. Să dispară sala de mese numărul unu. Pentru toată lumea se vor pregăti aceleași feluri de mâncare, începând de mâine. Dacă nu crezi că vei putea face aceste lucruri, îmi prezinți demisia și ieși din insulă cu autobuzul de după amiază, pentru a nu te mai întoarce niciodată aici. Ai înțeles bine ce am spus? Îmi dai răspunsul peste un minut. Liber!

Grăsanul nu înțelesese bine ce însemna "liber" și rămăsese în aceeași poziție, puțin aplecat în față, cu un zâmbet strâmb pe față. Apoi, fără să aștepte să mai treacă minutul acordat, răspunsese:

– Am înțeles, tovarășu'... În noaptea asta se transformă totul. Aveți toată încrederea...

– Ieși!

După ce terminaseră prânzul, echipa de control se retrăsese din nou la sediul vremelnic, singuri, fără să mai cheme pe nimeni și fără să mai iasă de acolo. Doar spre seară își făcuseră apariția, doar trei oameni dintre ei, prin colonie, mergând pe jos, studiind din priviri nu numai construcțiile, ci și magazinele, în care intraseră ca niște clienți oarecare, aducând o tăcere totală printre clienții care

se aflau prin zonă, căci toți aflaseră cam cine puteau să fie acei oameni care nu cereau voie, ci cereau, dădeau ordine și nu admiteau să fie contraziși.

Căpitanul Roiban îi întrebase unde vor dormi, dacă vor dormi în insulă, să știe ca să le aranjeze la camerele de oaspeți, străinii aceia refuzaseră, spusese că vor dormi chiar în sediul miliției, aveau saci de dormit cu ei. Dar îi solicitaseră prezența a doua zi, la ora opt punct.

Mult după ce se terminase programul de lucru, în biroul directorului Ilieș lumina stătuse aprinsă. Veniseră toți, șefii de brigăzi și de loturi anexe, adică toată crema șantierului. Cinteză, care era secretar de partid, participa și el la mica ședință operativă, care inițial avusese scopul de a preciza sarcinile ce le stăteau în față a doua zi, însă curând se transformase într-o discuție pe tema anchetei care se desfășura în insulă. Directorul Ilieș se cam văieta că fusese tratat ca ultimul om de tinerelul acela venit de la București, dar tot era fecricit că și burtosul de șef de post fusese tratat și mai și, ăla, care era atât de plin de el că nici nu răspundea la salutul celorlalți, ci privea pe deasupra lor, ca și când n-ar fi putut să se coboare la nivelul lor.

Îl certase pe Ciubotă, că nu luase măsuri mai eficiente ca să rezolve problema ridicată de Lucian Herlo și se cam mirase că nu-l pusese și pe el să dea o declarație asupra celor întâmplate.

După ce se ciorovăiseră destul, fără să ajungă la un rezultat mai palpabil, cineva propusese să meargă pe la casele lor, era târziu, trecuse de unsprezece noaptea, toți erau înnegurați și îngrijorați, dacă nu pentru ei, fiecare în parte, erau pentru cei implicați direct.

Nu mai plecaseră, pentru că sunase telefonul de interior. Ilieș ridicase receptorul și ascultase spusele centralistei, încheind doar cu un "bine" anemic și pusese receptorul la loc în furcă. Cu ochii pe tabla biroului, le spusese

celorlalți:

– Suntem invitați cu toții. Acum!

Nici nu trebuia să mai spună de către cine și unde. Toți înțeleseseră. Se ridicaseră și o luaseră încetișor către centrul coloniei.

La intrarea în curtea sediului miliției, milițianul care păzea mașinile și poarta le-a cerut documentele de identitate și le-a căutat numele pe o listă pe care o avea cu el și o lumina cu o lanternă. Au intrat toți.

Unul dintre străini le-a indicat ușa arhivei, care se părea că era cea mai mare încăpere din sediu. Intrând acolo, au mai găsit cinci oameni, de la constructor, toți cu funcții de conducere.

Nu exista nici un scaun, au presupus că vor sta puțin acolo, dar se înșelau.

Peste câteva momente și-a făcut apariția tinerelul de la centru. S-a apropiat de masa pe care era un magnetofon, cu o bandă pregătită. N-a salutat pe nimeni, ca de obicei, doar i-a privit cu indiferență și le-a zis:

– O să ascultați acum interviul acelui trădător, pe care și voi l-ați ajutat să devină trădător. După ce se termină, sunteți liberi. La ieșire veți primi instrucțiuni pentru mâine.

A pornit magnetofonul și a ieșit, lăsându-i acolo, un pic nedumeriți și mai ales încurcați de lipsa scaunelor. Aflaseră că interviul lui Herlo de la "Europa liberă" durase o oră întreagă, deci ei urmau să stea în picioare toată acea oră. Se trăseseră lângă pereții goi ca să se mai sprijine cu spatele, dar după vreo zece minute cei mai tineri se lăsaseră în fund, pe podea, pe lângă pereți, fără să mai ia seama la etichetă.

Ascultasera cu atenție interviul. Înregistrarea era foarte bună, totul se auzea clar și fără șuieratul acela specific al undelor scurte. Moderatorul încerca să aducă discuția către zone în care se putea acuza și denigra în orice fel România, dar Herlo se dovedise ori neștiutor, ori sincer și spusese

numai lucruri pe care le cunoștea și nimic altceva. Practic el acuza doar niște oameni, nu se lega de sistem, cu toate că, la urma urmei, acțiunile acelor oameni erau legate direct de sistem, erau rezultatul acestuia. Cel mai mult fuseseră atenți fiecare la acuzațiile care îi erau aduse în mod direct și distinct, apoi mai acordaseră atenție la modul cum descrisese evadarea peste Dunăre, cum își pregătise "nava", sub ochii neștiutori ai tuturor, cum se chinuise cu cele două tuburi de oxigen, grele fiecare de vreo sută de kilograme, și Herlo nu era un tip prea forțos, cum montase el totul în mai puțin de o jumătate de oră și cum era cât pe-acți să-i fugă barca de sub el când deschisese robinetele de la tuburi, noroc că era întins pe al doilea tub căruia îi manevra robinetul, cu capul spre spatele bărcii, și când simțise că rămâne fără suport, se prinsese cu mâinile de tub, barca lui o luase drept înainte, spre malul sârbesc, cu o viteză de necrezut, abia se mai putuse întoarce să privească înainte și să manevreze cârma, care nu ajuta decât în mică măsură la stabilirea traiectoriei, cum lovise malul sârbesc cu putere, dar numai din inerție, pentru că pe ultimele zeci de metri oxigenul se terminase, dar șocul tot îl aruncase pe mal. Restul fusese floare la ureche, avea valută, luată de prin capitală, a făcut-o pe surdo-mutul și s-a deplasat prin Iugoslavia cu trenul. În Austria a trecut împreună cu niște muncitori pe care îi văzuse că treceau granița fără să-i întrebe nimeni de sănătate, din Iugoslavia cărau dincolo niște materiale, s-a dat aproape de mașinile ălor și a luat și el două găleți pline cu nu se știe ce, care i-au curs pe haine și i-au făcut câteva pete albe, era ceva vopsea pe bază de var, a ieșit mai târziu cu apă, dar la graniță cine s-a uitat la el a fost convins că este ceva zugrav, căci numai ăia erau pătați de tot felul de vopseluri.

Oamenii au ascultat totul până la capăt, fără ca nimeni să scoată vreo vorbă. Când s-a terminat banda, a venit

cineva și a oprit magnetofonul, ei înțelegând că era momentul să plece.

La ieșire, un alt om le împărțea niște bilețele, întâi citea numele de pe ele, apoi le înmâna. Pe bilețele erau scrise instrucțiunile pentru a doua zi. S-au despărțit cu toții în fața postului de miliție, luând-o spre casele lor, abătuți și fără nici un chef de vorbă.

A doua zi străinii aceia veniți cu echipa de anchetă se împărțiseră, câțiva se duseseră la cantină, să verifice dacă se îndepliniseră ordinele din ajun, alții se duseseră în colonia definitivă, ca să vadă ce și cum se construia acolo, se arătasera uimiți de mulțimea de copii care erau la școala construită tot acolo, în marginea pădurii, intraseră și în centrală, să se uite cum se făcea izolarea statorului primei turbine, după care, spre prânz, se retrăseseră cu toții în sediul lor de campanie. La sediu se prezentaseră puțini oameni, printre ei meșterul Preduț și inginerul Ciubotă. Acesta din urmă ieșise mai negru decât era de obicei, uitând să mai înjure pe careva.

După prânz, "echipa" îl mai chemase pe directorul Ilieș, care se dusesese, cu inima cât un purice. Tinerelul acela care avea puterea să-l ancheteze pe el și să facă aproape orice ar fi dorit îl primise destul de rece, dar mai protocolar. Îi spusese în câteva vorbe că ei – nu el, ei, deci vorbea în numele mai multora – își făcuseră datoria și încheiau activitatea în mai puțin de oră. Dorea să știe dacă nu cumva directorul Ilieș mai avea ceva de adăugat la cele pe care le așternuse deja pe hârtie. Ilieș nu mai avea nimic de adăugat. Nu mai era nimic de spus. Dar atunci "echipa" i-a aruncat nada, dovadă că știa mult mai multe decât părea.

– Nea Mitică, îi povestea el mai târziu lui Dumitru Pălimariu, mă, m-a întrebat dacă am vorbit cu Dumitreasca de la investiții, de la beneficiar. A trebuit să recunosc că vorbisem, după cum m-a întrebat băiatul ăla, era clar că știa

tot ce discutasem cu muiera aia, când și cu ce ocazie. Precis Roiban are în dosarele lui ce n-ai crede, de-asta mă cam feresc eu de discuții cu tentă, că nu mai pot fi sigur de nimic. Am recunoscut că am vorbit cu madam Dumitrescu, încrezuta aia care crede că dacă are pe mână banii pentru lucrare, este mai presus de Dumnezeu. M-a întrebat dacă scriu pe hârtie ce i-am spus lui și n-am vrut. "De ce?!" s-a mirat el, că doar asta mă cam scotea pe mine din cauză. "Nu vreau, căci ea e o femeie și..." Și știi ce mi-a zis? "Domnule director, dacă e femeie și trebuie protejată, să stea acasă, la cratiță, nu să ocupe un post foarte bine remunerat, din care să încurce lucrurile!" După asta n-a mai continuat. Mi-a întins mâna și mi-a zis că sunt liber și că să stau liniștit. Și stau liniștit, ce-o fi, o fi, nu mai pot face nimic.

Dumitru o știa pe madam Dumitrescu de la beneficiar, o femeie de vreo patruzeci de ani, înaltă, spelbă, arătoasă și cu o voce de sergent-major, nu putea să vorbească ceva fără să fie auzită de la depărtare. Și mai avea și un debit verbal de necrezut, că-i speriasse pe toți, când avea rând la microfon vorbea parcă fără să mai respire.

Ea era un fel de supervizor al lucrărilor, ea era cea care dădea liber la transferul banilor pentru lucrările efectuate, ea îi pureca pe toți asupra stadiului lucrărilor, în mare se pricepea la partea tehnică, dar mai avea și diriginții de șantier pe care se baza, pe ei îi învățase să nu cedeze în fața executanților în privința calității lucrărilor și a cantităților din devize prezentate lunar la decontare, amenințându-i voalat că pe toată durata de viață a hidrocentralei ei purtau răspunderea pentru orice defecțiune majoră care li se putea imputa.

Toate discuțiile ei cu directorii executanților începeau cu "nu am, nu pot", cu toate că avea și putea.

Directorul Ilieș îi prezentase și ei, ba chiar de două ori,

întotdeauna cu terțe persoane de față, calculele pe care le făcuse Herlo privind eficiența folosirii cuarțului de Orșova, insistând că lui i se păreau destul de realiste și deci că ar fi bine să cumpere cuarț din acela bun, dar asta numai cu acordul ei se putea face, căci ea dădea banii pentru sablare, pentru partea aceea avea prevăzut un buget distinct, dat fiind că erau în joc sume considerabile.

De ambele dăți când Ilieș îi ridicase problema, madam Dumitrescu îl cam pasase, era foarte grăbită, trebuia să se întâlnească cu niște ruși, specialiștii care asigurau asistența tehnică la turbine, primele două grupuri veneau din Uniunea Sovietică, următoarele șase urmând a fi fabricate sub licență la Reșița, și partea asta, cu întâlnirile cu specialiștii ruși, îi era ei mult mai dragă decât cererea de fonduri suplimentare de către directorul Ilieș.

Căci și cu rușii aceia era o poveste lungă... Veniseră pe rând, la intervale de vreo două luni, câte doi, până se făcuseră doisprezece oameni. Aduceau și niște materiale de pe la ei, care intrau în partea de contract în sarcina lor. Îi cazaseră în blocurile din colonia definitivă, din mai multe motive, în primul rând pentru că voiau să-i țină separați de oamenii noștri, apoi să-i aibă șeful lor permanent sub ochi, să fie toți la un loc, cât mai aproape de lucrare dar să nu fie văzuți de ai noștri, să nu se știe ce fac ei în timpul lor liber.

Toate bune și frumoase, dar rusul tot rus rămâne, lui îi trebuie vodcă să bea zilnic, înainte de masă și seara, când stau ei acasă, singuri sau în grup. Și madam Dumitrescu a aranjat cu directorul Ilieș să aducă ei alcool rafinat de 98 de grade, din care să le dea zilnic rușilor câte doi litri, nu mai mult, sub nici un motiv. Și așa s-a făcut, au adus patru damigene de câte cinci vedre, au pregătit niște sticle curate în care deșertau cei doi litri în fiecare zi. Și totul a mers bine până când, din neglijența nu se știe cui, au rămas fără alcool în magazie într-o sâmbătă, când era nevoie de patru

litri și ei nu mai aveau decât trei. Au adăugat litrul necesar, apă de la robinet – o apă bună, de puț de adâncime – dar rușii au simțit că alcoolul fusese îndoit, sau poate aveau un alcoolmetru și au descoperit înșelăciunea, fapt e că în luna următoare toți veniseră la lucru foarte supărați și tăiaseră în carne vie la turbine, însemnând locurile în care izolația nu fusese bine pusă, o grămadă de puncte, care sâmbăta precedentă fuseseră bune, dar acum nu mai erau bune, și ei erau obligați să dea jos izolația, să curețe locul, să pună altă izolație, muncă de ocnaș, care lua timp și nu aducea randament, dar n-aveau ce face, rușii erau stăpâni pe tarlăua aceea și dacă nu făceau cum ziceau ei, nu acordau garanția și scriau imediat în jurnalul de operațiuni către beneficiar, care venea – madam Dumitrescu – cu o falcă în cer și cu alta în pământ că-i bagă în pușcărie, că aici nu se jucau ei cu banii statului, pe care ea trona cu fundul ei mare.

Rezultatul anchetei trimișilor de la centru nu s-a văzut decât mult mai târziu, chiar dacă cei implicați direct așteptau cu sufletul la gură verdictul din zi în zi.

Primul semn a fost acela că tovarășul prim de la județ a început să vină mai des în insulă, nu ca să dirijeze, ci ca să afle cum mai mergeau lucrările, căci i se sugerase că județul acela nu avea numai agricultură și uzina de vagoane, că mai erau și alte obiective unde munceau oameni, care aveau și ei nevoile lor, mai ales aceia din mijlocul Dunării. Tovarășul prim făcea ședințe fulger acolo, în insulă, nu numai cu cadrele de conducere, ci și prin șantier, căci prinsese obiceiul să se plimbe pe toată tarlăua, dar niciodată pe jos, ci cu mașina lui de lux, și se oprea la o lucrare și oamenii, care îl învățaseră, se apropiau și-i spuneau păsurile, el nota tot și la coadă le spunea care dintre probleme credea el că le va rezolva, și oamenii erau mulțumiți că erau băgați în seamă de așa mărimi, și problemele acelea chiar încerca să le rezolve, și le rezolva,

cu pârghiile care-i stăteau în putere.

Al doilea semn a fost că la constructor a apărut o echipă de control financiar, trimisă cu împuternicire de la minister, oamenii erau din județul Brașov, complet necunoscuți pentru cei din insulă, aveau delegații semnate de primul ministru, au fost cazați și instalați într-o sală de ședințe imensă, de unde cereau dosarele, cu precizie și la obiect. Dacă aveau nevoie de vreo lămurire, discutau numai cu contabilul șef, care le trimitea eventual omul răspunzător de acea problemă, ca să le dea explicațiile necesare. O singură dată au încercat să-i păcălească, le-au dat niște dosare incomplete, ăia s-au prins, că nu erau proști deloc, au dat un telefon nu se știe unde și peste o jumătate de oră s-a pornit o avalanșă de telefoane din exterior spre insulă, fiecare director dintre cei cinci pe care îi avea constructorul fiind beștelit de superiorii lor din minister și amenințați cu destituirea dacă mai îndrăzneau să pună bețe în roate comisiei de control.

Alt semn a fost că maiorul Roiban, pe atunci căpitan, a fost amânat la avansare, chiar dacă în toamna aceea avusese raport în acest sens, dar a mai primit un ajutor, un alt locotenent proaspăt școlit la Băneasa.

Cel mai rău a pățit-o șeful unității de grăniceri din zonă, care era de fel din Severin și stătea și el pe-acasă cât se putea, căci a fost transferat tocmai la Sighetul Marmăției.

Cine trebuia să vadă, văzuse și ceea ce se cam aștepta. Madam Dumitrescu, sperietoarea de la beneficiar, a fost chemată de vreo două ori la București, la un fel de instructaj, spusese ea când se întorseseră, dar un ochi format vedea imediat că nu mai era aceeași femeie plină de ea și disprețuitoare, care nu asculta pe nimeni și arunca tot felul de sentințe fără drept de replică. După chemările acelea avusese parte și ea de un control, tot așa, cu oameni străini de trustul lor, pe care nu-i cunoștea nimeni, dar cu

puteri aproape discreționare în privința documentelor și explicațiilor pe care le cereau, oameni de care nimeni nu se putuse lipi, nici măcar pilele ei din județana de partid, care se întorseseră și ele cu coada între picioare de la prima încercare de abordare a oamenilor acelora sosiți în control, disperați și aceia că imediat primiseră telefoane de la centru, cu amenințări clare de destituire și transfer în cine știe ce colț de țară și într-o funcție insignifiantă.

Finalul poveștii a fost că în rest nimeni n-a mai amintit nimic, doar cei implicați mai vorbeau rareori, când era adecvată o legătură a unei situații cu ceea ce pățiseră ei atunci, însă asta a fost valabil numai pentru cei din insulă, căci madam Dumitrescu, imediat după anul nou, a fost trecută în alt serviciu, la tehnicul lor, apoi, după nici o jumătate de an, a fost trecută din nou la investiții, dar de data asta pe un post de trepăduș, care o obliga să-și petreacă aproape toată săptămâna în praful din insulă, unde toți cunoscuții ei din trecut, de care acum trebuia să vină să se roage să-i semneze cine știe ce fel de hârtii, o amânau cât se putea, îi spuneau la telefon că putea să vină, dar ei plecau imediat în șantier, cu mașinile, ea venea la biroul lor, afla că nu mai sunt, s-ar fi dus după ei în șantier, dar acum nu mai avea mașină la dispoziție iar distanțele în șantier erau imense, chiar și pentru un om obișnuit cu mersul pe jos.

13.

Cu alții de prin colectivul lor, Dumitru nu îndrăznea să abordeze problemele acelea pe care Irina i le spusese. Lui tot i se păreau niște chestii ireale, iar povestea cu ancheta de după fuga lui Herlo îi arătase cât de puternic era sistemul dacă putea el să acorde împuterniciri discreționare unui om, tinerelul acela, al cărui nume nu îl aflase nimeni, dar nici nu era nevoie, pentru ei toți el era reprezentantul atotputernic

al centrului, care doar întindea o hârtie pe care era scris ceva, s-o citească, și fiecare cădea parcă așa, într-o stare de neputință totală după ce citea cele câteva rânduri, iar el ar fi putut lua orice decizie acolo, pe loc, dacă aceia nu-i îndeplineau cererile. Dumitru se fereea sincer că el nu fusese obligat să citească acea foaie de hârtie, care nu era desigur o biată foaie de hârtie, dacă putea ea să hotărască într-o clipă soarta unor oameni și se bucura în fundul sufletului că alții o citiseră, mai ales grasul acela care era șeful postului de miliție din colonie. Îl întrebaseră pe maistrul Preduț ce naiba scria pe hârtia aceea, căci el fusese văzut atunci că o citise, dar de la el nu scosese decât niște lucruri vagi și se vedea bine că nu dorea să vorbească despre acel eveniment.

Avusese o altă ocazie, mai târziu, de a se convinge de puterea discreționară a sistemului, când fusese vorba să-i trimită în Uniune, în grupuri, ca să vadă cum se repară niște turbine identice cu cele două pe care le livraseră rușii, în ideea că la fața locului e mai ușor să înțeleagă ce probleme puneau în timp acele agregate, pentru a trage învățămintele necesare.

Deodată s-a aflat că peste două săptămâni urma să plece primul grup, de vreo treizeci de oameni. Majoritatea celor care lucrau efectiv în centrală se bucuraseră că vor pleca și ei, dar bucuria le-a fost scurtă. Din cei circa patruzeci de oameni propuși, doar nouă erau dintre cei din insulă, restul erau numai băgătorii de seamă din trust și de prin minister, oameni care nu aveau nici o legătură efectivă cu turbinele acelea pentru căderi de apă mici, dar se trăsese sfori numeroase ca să se demonstreze cum ar fi crescut ulterior eficacitatea lucrărilor după vizita acelor persoane de la centru, mulți neștiind nici măcar unde se afla pe harta țării Ostrovul Mare.

După ceva mai mult de o lună, când s-au întors, au

organizat o adunare generală, în care participanții la acea documentare au prezentat impresiile lor de la fața locului, dar și altele, generale – căci discuțiile au degenerat – despre viața de zi cu zi din Uniune. Au aflat astfel că, de fapt, documentarea a constat din vizite de câte o zi pe valea Niprului, unde erau cele mai multe hidrocentrale cu turbine de cădere mică și că nu avuseseră parte să vadă o turbină desfăcută pentru revizie decât la o centrală, restul funcționând din plin.

Apoi, cam la fiecare trei luni, începuseră să plece alte grupuri, în aceleași zone, în jurul Kievului, întotdeauna o grămadă de indivizi din centrală și doar câțiva dintre cei care lucrau în insulă.

Peste vreun an, se cam terminaseră oamenii din centrală care puteau să-și aranjeze și ei plecarea în documentare în Uniune, și atunci s-au pornit două grupuri masive de oameni numai din insulă. La al doilea grup nu se prea mai găseau specialiști pe care să-i trimită și atunci au propus să mai plece și oameni care n-aveau nici o legătură cu producția, șoferi și tehnicieni de aprovizionare.

Dumitru plecase atunci, cu primul grup masiv. El fusese chiar interesat să vadă cum făceau rușii ăia de foloseau atâtea baraje și aveau energie electrică, pe când la noi energia asta lipsea cu desăvârșire. Văzuse tot ce se putea vedea, ar fi dorit să meargă și la Moscova, să vadă centrul și câteva stații de metrou, despre care știa că erau monumentale, dar programul lor era întocmit de gazde și li se interzicea să părăsească grupul, fiind însoțiți permanent de niște ghizi ciudat de nepricepuți la tehnică, dar care stăteau mereu cu ochii pe ei, să nu iasă din rând. Se mulțumise atunci cu vizitarea metroului din Kiev, care era unul din cele mai adânci din lume și avea niște stații impresionante, imense, cam ca tot ce se făcea în Uniune.

Apucase în noiembrie, când în Ucraina se făcea frig, mai

devreme decât la noi. El era pregătit, dar alții nu erau, și tremurau din gros îmbrăcați în niște parpalace ca de toamnă târzie și relativ călduroasă, cum era la noi când plecaseră ei.

La întoarcere, când mai povesteau și ei ce făcuseră pe acolo, prin Ucraina, unii îi mai luaseră în râs, că puteau să facă și ei ca Florin Bejan și Melconete, fostul director adjunct, care prinseseră tot așa perioada, spre sfârșitul lui noiembrie, și nu erau îmbrăcați adecvat și stăteau ei ce stăteau în vreo stație de autobuz, neștiind bine ce să facă în timpul liber, și deodată sesizau că înghețaseră și atunci își făceau reciproc curaj, "hai să bem o vodcă să ne mai încălzim", și intrau în cel mai apropiat bar și dădeau repede pe gât o vodcă, apoi și pe-a doua, să mai prindă puteri. Apoi ieșeau afară și erau încălziți, că-și descheiau hainele, cum îi vedeau și pe mulți dintre localnici că umblau, cu gâturile goale, că aveau căldură interioară adusă de vodca insipidă, dar tare.

Nu mai știa cine povestea că pe Melconete îl vedeau toți de la distanță, era un om înalt, dar "mă, dacă-l vedeai pe unul care trăgea dintr-o țigară de-aia lungă de două palme, fum după fum, și cum termina una, aprindea alta, și arunca cocoloașe de fum în sus, ca o locomotivă de pe vremuri, apoi știai că l-ai găsit pe Melconete, altul nu mai era pe acolo să facă la fel".

Pentru ultima rundă abia mai găsiseră oameni pe care să-i trimită la "schimb de experiență" în Uniune. Pe lista celor propuși se afla și Jiří Trčká, om de aprovizionare, un tip la locul lui și bun executant, dar care avea o hibă majoră: era ceh de origine, născut și trăit în Cehoslovacia până la vârsta de treizeci și opt de ani, când, nimeni nu știa precis de ce, în urma evenimentelor din 1968 – căci aveam noi o patimă de a folosi eufemisme pentru toate întâmplările care nu se încadrau la alte categorii, la noi nu existau incidente, erau evenimente – ajunsese în România și se

instalase definitiv aici. Nu peste mult timp fusese angajat la trustul lor, mai nimeni nu pricepea ce era cu el pe-acolo, dar era colegul lor și erau obligați să-l accepte așa. După câțiva ani buni plecase pe un șantier, la Deva, apoi se mutase la Găvana, la Pitești, pentru a veni în insulă cam printre primii.

Numele lui se scria Jiří Trčká, cu semnele acelea ciudate deasupra literelor, dând bătaie de cap tuturor. Puțini îi pronunțau numele corect, dar el nu se supăra, înțelegea că românii nu pot concepe anumite sunete, pentru a le reproduce adevărat. Ba uneori chiar se mai și distra pe seama lor, era un om vesel de felul lui, punându-i să pronunțe un nume real, dar imposibil de conceput: Řeřichá, nume care se pronunța cam "rjerjihaa", dar nimeni nu reușise vreodată să se apropie de pronunția adevărată.

Lumea nu prea vorbea cu el, sau nu mai mult decât era nevoie în relațiile de serviciu, pentru că dădea impresia unui om care nu se sfia să vorbească deschis și direct despre orice, inclusiv când critica o stare de lucruri. Era un criticard permanent al comunismului de tip stalinist, de care îi acuza pe români, pe aceiași români care lui îi acordaseră sprijin și un cămin unde își putea duce viața după ce își părăsise țara de origine. Când era întrebat de ce nu se mai întoarce în Cehoslovacia, devenea un pic mai secretos și spunea doar că nu se mai poate, după care schimba vorba.

Directorul Ilieș îi atrăsese atenția în mai multe rânduri să nu mai fie atât de slobod la gură când era vorba să critice regimul din România, căci printre cei care-l auzeau erau destui turnători care așterneau pe hârtie rapoartele către maiorul Roiban și nu se știa ce urmări pot avea. Trčká râdea cu un râs ciudat, mai mult din fundul gâtului, și răspundea că lui nu-i era frică, lui nu aveau ce să-i facă pigmeii ăia de talia lui Roiban.

Când aflase că era pus pe lista celor propuși să meargă

în Uniunea Sovietică, se dusesse la directorul Ilieș și-l rugase să-l scoată de pe listă, căci el nu era om de specialitate și nu credea că va putea influența în bine montajul turbinelor dacă se plimba o lună pe la ruși.

– Sunt atâția oameni care nu au nici o legătură cu șantierul, care s-au dus în Rusia, și dumneata, care ești om al șantierului, să nu te duci?! s-a mirat Ilieș. Cred că ar fi mare păcat.

Trčká insistase să-l scoată de pe listă, însă directorul îl mai lăsase să se gândească.

Peste câteva zile, Doina Ceaușu, care se ocupa și de "documente secrete", i-a adus lista primită de la Securitate pentru aprobarea eliberării pașapoartelor de serviciu ale oamenilor propuși să plece în seria următoare. În dreptul numelui cehului era scris "respins". L-a invitat pe maiorul Roiban la el și l-a întrebat de ce era respins de la pașaport Jiří Trčká.

Maiorul s-a prefăcut la început surprins, apoi a zis că el nu știe, dar probabil existau motive destule pentru a nu i se acorda eliberarea pașaportului. Până la urmă s-a scăpat, mai mult cu voie decât de nevoie, afirmând că Jiří Trčká este un caz special și nici măcar el nu dorește să plece la ruși.

Directorul a înțeles că era ceva în neregulă, într-adevăr, cu Trčká, și că în spatele pozei afișate de acesta se ascunde ceva mult mai profund și mai important.

Nu s-a comentat prea mult de ce Trčká nu a primit avizul de a merge în Uniune, doar câte unul, rar, își dădea cu părerea că omul ăla ascundea ceva ce nu putea fi spus. Dar de atunci au început să se ferească mai abitir de relații mai apropiate cu el.

Abia după moartea lui Brejnev a ieșit la iveală o undă de zvon, că pe vremuri, la el în țară, Jiří Trčká lucrase pentru anumite servicii și ajunsese, nu se știa de ce și cum, dușmanul personal al ursului de la Moscova, care dăduse

ordin să fie găsit și adus la Moscova precum Svoboda, în lanțuri, ca să-l judece el așa cum i-ar fi plăcut. Asta era ceea ce se zvonise, însă nimeni nu știa precis dacă acesta era chiar adevărul sau numai o poveste de acoperire. Oricum, ceva-ceva era adevărat, căci numai după moartea neostalinistului Brejnev apăruse zvonul, și acum se explica și de ce Trčká fusese plimbat prin atâtea șantiere, chipurile ca să i se piardă urma, căci ar fi fost urmărit totuși și în acei ani, ca să fie prins și dus la Moscova. O fi fost, n-o fi fost așa, nimeni n-avea să afle.

Dar faptul că n-a primit avizul Securității pentru a pleca și el în Uniunea Sovietică i-a mirat pe mulți, fiind singurul dintre cei propuși, care nu plecase. Cei mai mulți înclinau să creadă altceva, că avea prea multe codițe la dosarul lui de la Securitate și cine știe de ce ăloră le era teamă să-l lase să plece și el.

Pe Dumitru nu-l interesase de ce nu primise omul acela aviz favorabil, el lua de bun tot ce se hotăra de către cei care aveau căderea de a hotărî ceva, dar din întâmplarea aceea trăsese din nou aceeași concluzie pe care o mai trăsese mai înainte, de multe ori: sistemul era atât de puternic încât putea să decidă soarta oamenilor pe care-i avea de păstorit dintr-o simplă trăsătură de condei, ăsta-i bun, ăla nu-i bun, ăsta merită, ăla nu merită și, mai ales, totul judecat numai pe baza unui dosar, nimeni nu se uita la altceva decât la acel blestemat de dosar, el era oglinda care descria omul respectiv așa cum era el, de fapt cum îl vedeau ceilalți, mulți, puțini, ale căror note informative se aflau în acel dosar de care celor mai mulți le era teamă.

Uneori, Dumitru Pălimariu se mai gândea și el la dosarul lui, bănuind că era gros de două palme, la câte avusese el de suferit de-a lungul timpului. Maiorul Roiban îl contrazisese însă, când deschiseseră o discuție pe tema asta și maiorul se scăpase, că nu se rețin la dosar hârtii mai vechi

de douăzeci de ani, că din cele vechi se face o sinteză, ca să se reducă drastic numărul de file, eventual se mai făcea un al doilea dosar, care umbla prin țară odată cu omul, așa cum era cazul lor, al șantieriștilor, primul rămânând la locul de domiciliu al împrișinatlui.

La vreo trei luni după moartea lui Brejnev, într-o discuție în cerc restrâns, îl prinseseră pe Jiří Trčká și-l atrăseseră în ceea ce ei credeau că este o destăinuire. În româna lui destul de corectă, dar pronunțată cu accent specific de ceh, cu multe vocale lungi și accent numai pe prima silabă, le povestise cât de mult îl urăse el pe omul acela, care pentru ei, pentru cehi, fusese mai rău decât fusese, la vremea lui, Stalin. Ei se miraseră un pic, păi de ce, ce aveau ei cu Brejnev, că doar nu el venise în Cehoslovacia peste ei, așa era, nu venise el personal, îi trimisese pe-ale Ivan, care nu știau prea multe. Le povestise la ce scene asistase, pe străzile din Praga, în 1968, când tancurile rusești intraseră în oraș și-l străbăteau alene pe marile bulevarde, până când unele coloane au dat de un zid masiv de localnici, care-i întâmpinau cu flori, iar ei, tanchiștii, ieșiseră pe turele și îi priveau zâmbind, căci localnicii erau pașnici, iar lor li se spusese că vor opune rezistență și că sunt niște criminali periculoși, și nu mai înțelegeau nimic. Rușii, conform regulii încetățenite la ei că nu vorbesc decât limba lor, nu înțelegeau nimic din vorbele praghezilor, stăteau și-i priveau cu zâmbete tâmp, până când a apărut o mașină cu niște ofițeri de rang înalt, ăia au văzut scena, au dat imediat niște ordine și scena s-a schimbat complet, tanchiștii au dispărut în mașinile lor, capacele s-au închis și turelele au început să se rotească amenințător. Niște localnici au avut proasta inspirație să încerce să urce pe un tanc, cu florile în mâini, insistând să le dea tanchistului care tocmai închidea capacul turelei. Ofițerii aceia din mașina mică au strigat ceva și atunci un

alt tanc a întors țeava tunului spre cel cu oameni cățărați pe el și au tras o rafală de mitralieră, ucigându-i pe loc, însângărând florile pe care ei doreau să le ofere rusului cel blond care intrase în tancul lui, speriat de ofițerii aceia de rang înalt. Mulțimea a început să țipe și s-a împrăștiat, lăsând strada goală. Numai tancurile și morții mai zăboveau acolo.

Mai mult de-atât n-au putut scoate de la Trčká, singurul trăitor în România pe care-l auziseră criticând cu voce tare regimul în care și el trăia.

Cu niște cehi mai lucrase Dumitru și pe la Ișalnița, dar acolo relațiile erau altele, oamenii aceia erau specialiști de asistență tehnică, așa cum erau rușii în Ostrov, nu prea aveau legături cu ei decât în cadru oficial, cu excepția unuia dintre ei, care într-un an de zile avusese ambiția să învețe limba română și era foarte interesat de viața și cultura românilor, spre deosebire de ceilalți. Dumitru avusese credința că la asistența tehnică era nevoie să le trimită numai ceva ingineri, până când aflase cu uimire că șeful tehnic al echipei de cehi era un muncitor de înaltă calificare. Șeful nominalizat al grupului era un altul, de care tuturor le era teamă și Dumitru văzuse că ei îl ocoleau cât puteau, era numit acolo din considerente politice, probabil era securistul lor. Când îi mai întrebaseră pe cei cu care lucra el mai mult ce era cu "directorul" lor, oamenii schimbau vorba și nu îndrăzneau să recunoască ceva.

Dumitru se cam mirase pe vremea aceea, nu trecuseră decât vreo cinci ani de la intervenția rușilor în Cehoslovacia, oare chiar așa repede se schimbaseră oamenii pe acolo? Îl întrebaseră pe Pavlik, cel mai tânăr membru al echipei, care vorbea o română învățată după ureche, un tip vesel de felul lui și fără griji, dar, în afară de faptul că acela se întristase dintr-odată și-i recunoscuse că multe se schimbaseră chiar în timpul acela scurt, nu mai obținuse

nici o informație.

– Hai, dragă, câte țigări ai fumat? îl apostrofă blând Elvira, când reveni în sală.

Dumitru se așeză pe scaun, lângă ea, și-i mărturisi ușor:

– Dacă ai ști tu că eu am fost și acasă și m-am întins în pat o jumătate de oră... Bine că n-am adormit, că era gata gata să mi se rupă filmul.

– Și m-ai lăsat pe mine aci, să întrețin atmosfera.

– De ce? A fost nevoie?

– Nu, că dacă te uiți bine, cine a băut, e dus deja, iar cine e treaz, dansează. Nimeni nu s-a sesizat că ai dispărut. Dar bine că ai venit, că acum o să punem și sarmăluțele...

– Ce sarmale, dragă? Păi n-am mâncat sarmale?!

– Acum avem niște sarmăluțe în foi de viță, e alt gust și altă compoziție. Lasă, că e bine așa.

– Si mai avem ceva după?

– Doar ciorba de potroace, pe-aia o punem după patru, să se mai trezească cine s-o mai trezi. Am gustat-o, chiar acum se fierbe, să fie fierbinte când se va servi. Este foarte bună.

Și chiar începuseră să se agite femeile, ca să pregătească masa pentru aducerea sarmăluțelor. Nimeni nu le băga în seamă, invitații aveau fiecare preocupările lor, datoria lor era să mănânce și să bea, nu să se îngrijească de cum se pun farfuriile pe mese.

După o scurtă agitație, Eugenia Bordică anunță că noul fel de mâncare este pus pe mese și că erau invitați să treacă pe locurile lor, să nu se răcească.

Sarmăluțele acelea erau așa de mici că Dumitru le termină pe toate cinci pe care le avea în farfurie în câteva minute. Erau stropite din belșug cu smântână și foarte gustoase.

După ce le înfulecă, se uită în jur să vadă dacă mai era rost de ceva vorbă, căci mai toți mesenii terminaseră repede

felul acela de mâncare. În colțul opus al încăperii erau patru bărbați care se întrețineau, cu paharele în mâini, trași mai lângă un ventilator care arunca aerul din interior spre exterior. Acolo era locul de fumat al celor care nu puteau ieși afară când era prea frig sau ploaie. Se trase și el aproape, fără grabă.

Prinse din zbor că directorul Ilieș spunea ceva despre tezaurul care fusese trimis la Moscova în timpul retragerii din primul război, și tocmai își exprima părerea că dacă am fi primit acel tezaur, probabil economia noastră și-ar fi revenit rapid, căci acolo se aflau averi nenumărate.

Toni Bordică părea sceptic, dar bine informat.

– Credeți că rușii ne vor mai da tezaurul? Ei i-au pus cruce încă de la revoluția bolșevică, probabil l-au și păpat încă de-atunci, acum e greu să mai reconstituim ceva. Ne-au dat cu țărâita, cloșca cu puii de aur, câteva tablouri și niște hârtii de valoare, nu știu ce bonuri de tezaur, care acum nu mai au decât o valoare istorică, mai ales că statul român i-a despăgubit pe cumpărătorii acelor bonuri de tezaur sau cum le-o fi spunând.

– Cică ar mai fi dat o mulțime de arhive civile și ceva documente ale academiei, se auzi vocea lui Mircea Voitin, care de obicei participa la discuții numai ascultând, rareori incitând prin vreo frază aruncată drept nadă pentru alți vorbitori. Cică atunci când rușii au preluat Basarabia, în 1940, au preluat și arhivele locale, pe care le-au strâns în Transnistria și abia au binevoit după 1948 să ne mai dea câte ceva din ele.

– Să zicem mersi că n-a rămas Troțki să conducă Rusia Sovietică, se aruncă și Dumitru Pălimariu în discuție, el cunoștea ceva mai bine problema, căci era cât pe-acți să fie repartizat la comisia care se ocupa de returnarea tezaurului și se pregătise teoretic mai dinainte, ca să știe ce să caute prin arhivele ascunse în subsolurile Kremlinului, de-ar fi

fost nevoie.

– Păi pe Troțki l-a eliminat Stalin, zise Ilieș. Ce treabă avea el?

– Troțki, ca toți evreii care au inventat comunismul, nu-i iubea deloc pe cei de alte neamuri decât slavii. Pentru el, românii erau niște dușmani care nu meritau decât desființarea ca stat și structură de putere. Când a fost vorba de tezaurul nostru, prima reacție oficială a fost a lui, a lui Troțki, care dorea desființarea României și alipirea ei la Basarabia sovietică, a fost că ei n-aveau nici un tezaur la Moscova, "care tezaur? ce tezaur? noi nu știm nimic!" Nu putea să ne ierte că le luasem Basarabia, care de fapt ea se unise cu noi, că, dacă știți, sfatul ăla al țării de la Chișinău până în ziua dinainte a unirii nu voia deloc să se unească cu țara, și nimeni n-a înțeles vreodată ce i-a făcut pe bărboșii ăia care mai mult ruteni erau decât români să-și schimbe gândurile într-o noapte și să voteze alipirea la România. Și așa am rămas noi fără cea mai mare parte a tezaurului, șaptesprezece vagoane cu valori fizice de peste trei sute cincizeci de milioane de atunci, plus valori care nu se pot concepe în bani, ca tablouri, bijuterii, incunabule. Noi cică am mai avea un inventar al celor care au fost transferate în Rusia, dar rușii zic că nu mai au așa ceva. Eu nu cred că mai vedem ceva din tezaurul acela, aurul probabil s-a folosit deja în vremea lui Stalin, pe care nu-l interesa de dreptul internațional. Iar pe Troțki, sincer, mă bucur că l-a omorât mexicanul ăla... Despre morți, numai bine, dar el și-a meritat soarta. Cred că l-au ajuns blestemele celor care au pierdut averile la Moscova.

– Dar de ce au dus tezaurul la Moscova și nu în altă parte, cum au făcut polonezii, de exemplu, în al doilea război? întrebă Mircea Voitin.

– Se pare că a existat și intenția de a-l transfera la Londra, dar drumul era prea periculos, singura cale la

momentul acela era spre Norvegia, prin zonă de război, și s-a renunțat. Dar cel mai frumos a fost că au cerut sfatul unor bancheri și cel mai informat dintre ei, unul Mauricio Blank, le-a spus că el nu ar duce nimic la ruși, că ăștia de când se știe au fost cu ochii numai după luat. Nu l-au ascultat, probabil nici nu mai aveau timp să inventeze altă soluție... Deci scăparea noastră nu mai poate fi sperată în restituirea tezaurului. Altfel ar trebui procedat...

Aruncase intenționat ultimele două propoziții, în aparență absolut nevinovate, chiar dacă în privința celor prezenți nu prea își făcea griji că ar merge cu vorba. Însă nimeni nu dădu replica. Dumitru o așteptase, dar nu veni.

În clipa aceea se deschise ușa de la intrare. Nimeni nu privi într-acolo, căci bănuiau că era vreunul care se întorcea de afară, sau de pe acasă, unde fusese să se întindă un sfert de ceas. Dar o mișcare neașteptată a cuiva care ședea pe scaun și privea nedumerit spre intrare îl făcu mai întâi pe Ilieș să se uite și el spre ușă. Avu o reacție de reținere și surpriză, apoi îl întrebă încet pe Dumitru Pălimariu, fără să se întoarcă spre el:

– L-ai invitat și pe Roiban?

Abia atunci se uitară toți spre ușa de la intrare, unde maiorul Roiban stătea, fără să înainteze, cu un deget ridicat, ca și când ar fi dorit să atragă atenția cuiva. Dar de privit, privea exact spre grupul în care se afla și Dumitru. Roiban era de la natură cam negricios, dar acum tuturor li se păru că era negru de-a binelea.

Dumitru simți că-l taie la burtă. Ceva îi spunea că pe el îl căuta. Roiban știa bine că nu se putea considera a fi prieten cu el, nici nu fusese invitat la petrecere, dar uite că venise și stătea acum acolo, în ușă, cerând puțină atenție de la el, de la Dumitru.

Porni spre el, zâmbind forțat. Acum, dacă tot venise, trebuia să-l primească, chiar dacă nu-l invitase și-i displă-

cea faptul că apăruse acolo, printre cei dragi lui.

– Ați venit la petrecere? îl întrebă, când ajunse lângă el, cu toate că amândoi știau bine că nu putea fi vorba despre așa ceva.

Maiorul Roiban păru stânjenit de întrebare, nu înțelegea ce se ascundea în dosul întrebării și stătu câteva clipe pe gânduri, poate reușea să găsească răspunsul. Nu-l găsi, așa că răspunse bâlbâindu-se:

– Tovarășe Pălimariu... am nevoie de dumneavoastră la mine la birou... Neapărat...

– Acum? La ora asta?!

– Da.

– Dar dacă nu eram aici, la petrecere, ce ați fi făcut?

– Aș fi venit acasă la dumneavoastră, v-aș fi sunat la telefon mai înainte...

– Dar ce poate fi atât de important ca să mă deranjați acum, la ora asta, de aici, de unde mă simt foarte bine?...

– Am nevoie de dumneavoastră acum, încheie maiorul Roiban, dându-i de înțeles că atunci, acolo, n-o să-i mai spună nimic altceva.

Câteva clipe Dumitru reflectă asupra a ceea ce ar fi trebuit să facă. Ar fi fost simplu să plece atunci cu maiorul Roiban, fără să-i spună nimic Elvirei, dar ea sigur văzuse întreaga scenă și aștepta să fie informată asupra celor ce se petreceau, așa că nu putea ieși fără să-i spună măcar câteva vorbe.

Se întoarce la masa lor, se aplecă puțin spre Elvira, care îl privea intrigată și neliniștită, și-i spuse:

– Elvira, maiorul are nevoie de mine într-o anumită problemă. Plec cu el acum și voi reveni cât se poate de repede.

– Dumitre, sper că nu te arestează și ăsta! zise printre dinți Elvira, privindu-l fără să zâmbească.

– Sper că nu, acum nu se mai procedează ca pe vremuri.

Iar dacă s-o întâmpla, acum avem experiență, știm ce ar trebui să facem, încercă el s-o dea pe glumă, ceea ce nu-i reuși deloc, se vedea pe fața Elvirei că nu gustase umorul.

Se ridică și plecă spre ușă, ieșind în urma maiorului Roiban.

Afară ploua mărunț, dar slab. Era frig. El nu-și luase pardesiul, știind că până la biroul securistului, aflat în sediul postului de miliție, nu aveau mult drum de parcurs. Dar îl pătrunse frigul imediat, făcându-l să tremure involuntar.

Pe drum până la post nu scoaseră nici o vorbă, fiecare rumegându-și gândurile, negre pentru amândoi.

Maiorul intră primul în biroul lui, lăsându-l pe Dumitru să intre după el. Închise cu grijă ușa și veni să-i ofere un scaun oaspetelui său. Se așeză și alături, pe alt scaun, în fața mesei micuțe ce-i servea drept birou de scris.

Dumitru remarcă imediat că pereții erau capitonați. Sediul postului de miliție era o baracă din lemn și prin pereții ei se putea auzi ce se vorbea și peste două camere, mai ales la ora aceea dinspre dimineață, când era o liniște aproape deplină. Probabil de aceea biroul securistului avea pereții capitonați cu grijă, ca în exterior să nu se audă nimic din ceea ce se întâmpla acolo.

– Spune-mi despre ce e vorba! îi ceru brusc Dumitru Pălimariu, întorcându-se spre gazda sa și privindu-l în ochi.

Maiorul Roiban oftă prelung.

– Nea Mitică, nu știu cum să-ți spun ca să fie mai ușor... Dar cum n-o să fie ușor, o să-ți spun direct: cu Irina, fata dumneavoastră, s-a întâmplat ceva.

Fusese sigur că asta o să-i spună! De când îl văzuse la ușă, la sala o sută trei, știuse pentru ce-l căuta.

– Ce anume a pățit? întrebă cu un glas pe care nu și-l recunosc.

O amețală ușoară îl apucase, parcă se îmbătase brusc.

– Nu știu prea sigur. Mai întâi m-au sunat la telefon, apoi mi-au zis să vin la aparatul de radio, pentru comunicări importante. Am venit, ce să fac. La radio am vorbit cu altcineva decât cu cine vorbesc eu în mod obișnuit...

Aparatul de radio era o hardughie imensă, cum văzuse pe vremuri pe la unitățile militare, cu o mulțime de butoane și becuțe, așezate în șiruri pe orizontală. Deasupra fiecărui beculeț scria ceva. Se uită mai atent, de parcă asta era important în acele momente, și zări pe prima etichetă scris "COD ROȘU". Pe următoarele nu-l mai interesă ce scria. Se lămurise: erau numele de cod al diverselor acțiuni pe care securistul trebuia să le pună în practică, după cum erau traduse într-un catalog special, în caz că se aprindeau acele becuțe. Mai văzuse așa ceva, nu era o noutate pentru el.

– Nu mi-au spus decât atât, că s-a întâmplat ceva grav.

Era clar, la început îi spusese că se întâmplase ceva, acum avansase, că se întâmplase ceva grav. În sufletul său, Dumitru era pregătit să primească orice veste.

– Și mai departe?

– Că trebuie să vă aduc pe dumneavoastră la aparat, vi se va comunica direct orice noutate.

– Omul acela știe ce vorbește? Pot să-l întreb amănunte?

– Cred că da. Nu știu cine este, dar după cum vorbea, era de undeva din cercurile cunoscătoare.

– Și de ce vrea să vorbească cu mine?

– Nu știu. Eu sunt doar un executant al ordinelor. Mi-a spus să vă chem și v-am chemat.

Era clar pentru el. Trebuia ori să afle niște lucruri foarte neplăcute, ori niște amănunte care nu puteau fi transmise prin alte mijloace.

Tăcură mult timp. Minutele treceau greu. Se auzeau numai respirațiile lor și un zgomot de fond de la aparatul de radio deschis.

– Dar oare prin telefon nu puteau să-mi spună? Întrebă Dumitru, mai mult ca să spună cu glas tare gândurile care-i treceau prin minte.

Maiorul nici măcar nu se învrednici să răspundă. Ce să-i răspundă? Că pentru el, lucrurile erau simple: dacă acel cineva voia să-i vorbească lui, lui Dumitru Pălimariu, prin radio, și nu prin telefon, însemna că așa trebuia sau așa se putea în momentele acelea și altfel nu.

– Era voce de om bătrân sau tânăr? mai întrebă Dumitru, de parcă asta ar fi avut mare importanță.

Dar pentru el avea importanță orice, orice ce-ar fi putut clarifica puțin, cu o clipă mai devreme, neștiința asta care-l măcina acum.

– Părea de vârsta mea, răspunse repede maiorul, dar nu s-a recomandat și, măcar după grad, aș fi putut ghici un pic ce etate avea...

În sfârșit, din aparatul de radio se auziră două păcănituri, apoi zgomotul de fond se amplifică. Peste câteva clipe totul se limpezi și se auzi o voce bărbătească, de om obișnuit să comande:

– Maior Roiban!

– Ordonati! se repezi maiorul, fără să se miște de pe scaun, din poziția în care șezuse, semn că microfonul lui era de calitate, dacă prelua sunetele de la o distanță bunicică.

– Tovarășul Pălimariu se află acolo?

– Da. Este lângă mine.

– Bine. Așteptați. Nu plecați.

Se făcu din nou liniște. Undeva, în eter, se auzeau păcănituri slabe, țârâituri, niște descărcări electrice, apoi un fâșâit puternic, acoperit brusc de o voce pe care Dumitru o recunoscuse de la primele cuvinte:

– Alo! Sunt Eduard Krettan și doresc să vorbesc cu domnul Dumitru Pălimariu!

– Eu sunt! Spune!

– Îmi este teribil de greu să vă spun, dar am ținut s-o fac eu și nu altcineva. Irina a avut un accident și a murit!

Tăcere. Și dintr-o parte și din cealaltă.

– Știu că v-a povestit câte ceva, continuă Eduard Krettan, așa că pot să vă spun, de ce i-a fost frică n-a scăpat. A dat peste cineva mai puternic. A murit astăzi, la ora nouăsprezece, ora României. A murit ușor...

– De ce-mi dai toate amănuntele astea? se revoltă Dumitru, îngrijorat dintr-odată.

– Pentru că nu-i vom aduce corpul acasă, o vom îngropa aici... O să vă aduc fotografii cu mormântul și cu peisajul în care o vom îngropa.

Tăcură amândoi mai mult timp, apoi Dumitru vorbi:

– Și Elvirei ce-o să-i spun?

– Exact ce v-am spus eu. Încercați să fiți tari. Irina v-a iubit tare mult, dar a insistat să fie înmormântată aici, unde a murit... Atât am avut de spus. Ne vom revedea în curând și vă voi povesti mai pe larg. Fiți tari!

Și legătura se întrerupse brusc. Cineva mai manevră vreun buton, se auziră iar păcănituri, apoi o voce indiferentă anunță:

– Transmisiune încheiată.

Câteva clipe Dumitru mai rămase pe scaun. Nu prea știa ce-ar trebui să facă. Îl privi pe maior, cerându-i o mână de ajutor, dar acesta își feri privirea.

– Cum îi spun eu Elvirei? întrebă mai mult pentru el Dumitru. Ce-o să-i spun? Cum o să-i spun? Cum pot să-i spun asta?

Se ridicară amândoi. Dumitru se îndreptă spre ieșire, cu maiorul Roiban pe urmele lui, gata să-l sprijine dacă ar fi sesizat că se clatină cumva, așa i se păruse lui, că Dumitru îmbătrânise deodată cu douăzeci de ani și nu mai era sigur pe echilibrul lui.

Fără altă vorbă, Dumitru ieși afară. Era frig și ploaia se
întețise.

Rămase o clipă derutat în capul scărilor.

"Cum o să-i spun eu asta Elvirei?"

Oftă prelung și coborî treptele. Ploaia începu să-l
izbească cu stropi mari, dar el nu simțea nimic.

SFÂRȘIT
(CHIAR ?!)